

VERSLAG

VAN HET DRIE EN DERTIGSTE CONGRES
DER SOCIAAL-DEMOCRATISCHE ARBEIDERS-
PARTIJ IN NEDERLAND, GEHOUDEN
OP ZATERDAG 7, ZONDAG 8 EN
MAANDAG 9 APRIL 1928
TE UTRECHT

N.V. „ONTWIKKELING” — AMSTERDAM

DCNEP

Bibliothèque
CONGRES

VERSLAG

VAN HET DRIE EN DERTIGSTE CONGRES
DER SOCIAAL-DEMOCRATISCHE ARBEIDERS-
PARTIJ IN NEDERLAND, GEHOUDEN
OP ZATERDAG 7, ZONDAG 8 EN
MAANDAG 9 APRIL 1928
TE UTRECHT

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

N.V. „ONTWIKKELING” — AMSTERDAM

Utrecht, 7 April 1928.

Op den middag van dezen mooien lentedag komt ons 33ste Partij-Congres in het N. V.-Huis te Utrecht bijeen.

De zaal bood den gewonen aanblik: Voor den aanvang drukke gesprekken, uitstapjes naar het podium van afgevaardigden, die nog vlug iets met den Partij-Secretaris in orde moeten maken. Op het podium het Partijbestuur, de Partijvlag er achter, roode tulpen op tafel en langs het voetlicht.

Jan Oudegeest opent het congres.

Om kwart over één liet de Partij-voorzitter JAN OUDEGEEST den hamer vallen.

Het is, zei hij, mij een waar genoegen u hier welkom te heeten in naam van het Partijbestuur.

Voordat wij tot de werkzaamheden overgaan, dienen wij een oogenblik te verwijlen bij de gedachtenis aan hen, die ons verlieten. De gedachtenis aan hen, die alles gegeven hebben wat zij konden, zal van invloed zijn op de besprekingen, die wij hier zullen houden. Ik herdenk onzen kameraad Hillebrand, uit Dokkum, onzen vriend D. Keesing, niet in het minst onze mevrouw Van Kersen—Van Muylwijk, moeder en strijdster, onze Deensche partijgenoot Nina Bang, die met haar sterken wil en groote kennis de Deensche beweging gegeven heeft wat zij had. De Deensche Partij heeft veel aan haar te danken.

Spr. herdenkt daarna Dirk Stolker en Herman Gorter met enkele waardeerende woorden.

Het Congres hoorde deze herdenking staande aan.

Onder applaus werd besloten een telegram te zenden aan Van de Kieft, die, zij het niet ernstig, ziek is. Verder besloot het Congres onder enthousiast applaus het volgende telegram te zenden aan Troelstra, die wel niet lichamelijk, maar toch met zijn ziel aanwezig is.

„Het Congres brengt U bij zijn aanvang zijn hartelijken groet en spreekt den wensch uit, dat het U gegeven moge zijn het werk, dat U zich tot taak heeft gesteld af te maken tot leering en voorbeeld voor de gansche partij.

OUDEGEEST.
WERKHOVEN.”

Wij komen samen in een niet vroolijke politieke constellatie. Wij hebben nog steeds het anti-parlementair kabinet — de sociale wetgeving is vastgelopen en minister Slotemaker de Bruine zal niet in staat zijn ze weer op gang te brengen.

Het meest ergerlijke is, dat de strijd om den achturedag nog moet blijven voortduren; dat het ministerie niet naar een beslissing stuurt, terwijl de arbeidersklasse die beslissing zoo spoedig mogelijk wenscht. Het blijft bij „studeeren”. De verhouding tusschen regeering en Kamer wordt steeds slechter en leidde reeds tot échecs, die een politieke regeering niet zou hebben verdragen.

Minister Beelaerts van Blokland zet in Genève de ontwapeningsidee weer in gang en Mr. Rutgers verklaart het tegenovergestelde van het betoog van minister van Blokland. De regeering slikt het!

Het is eigenaardig, dat, terwijl de groote meerderheid van de ministers geen politiek wenscht te drijven, zij toch bereid zijn, zij het schoorvoetend, den weg van protectie op te gaan. Ter gelegenheid van het Aardewerkwetje is dat gelukkig verhinderd.

Eigenaardig is ook, dat de minister, die het minste politiek moest voeren, die van Oorlog, den kant der politieke verantwoordelijkheid op wil met de plannen voor het beroepsleger.

Gelukkig zit de groei bij de sociaal-democratie er stevig in. Meer en meer beseffen de arbeiders in binnen- en buitenland, dat de Sociaal-Democratische Partij de eenige partij is, die hen zal opheffen uit hun ellendige positie. Ieder ziet het, ook de burgerlijke partijen. Zij zoeken weer contact met elkaar, laten ballonnetjes op over de mogelijkheid van een herstel der coalitie, willen tot elken prijs den rooden stroom keeren.

Wij kunnen het spelletje rustig aanzien. Als wij als regeeringspartij voor de arbeidersklasse veel goeds kunnen doen, moeten wij deelneming aan de regeering aanvaarden. Maar de burgerlijke wagen uit den modder halen, terwille van de bourgeoisie, dat is niet onze taak. Zoolang de katholieke arbeiders nog toestaan, dat in hun naam reactionaire politiek gedreven wordt, moeten wij rustig wachten. Want behalve de katholieken en vrijzinnig-democraten vertoont geen der andere partijen voldoende democratischen inslag.

In het buitenland gaat het goed. Het voorbeeld van sommige Belgische vakbonden om gezamenlijke abonnementen te nemen op de partijpers, is ook in ons land aan te bevelen. (*Applaus.*)

De verkiezingen in Duitschland en Engeland kunnen met gerustheid worden tegemoet gezien. In Tsjecho-Slowakije is als het ware een wonder gebeurd, door de hereeniging der beide sociaal-democratische partijen.

Vooruitgang der sociaal-democratie in Iedental en stemmencijfers is te constateeren in Zwitserland, Oostenrijk, Polen, Duitschland, Ierland, Noorwegen, Engeland en Japan.

In tal van parlementen zijn ontwapeningsvoorstellen, vermindering van contingent of van dienstdtijd, ingediend. Tegenover de verbrokkeling en onrust in andere kampen, staat vastberadenheid en aaneensluiting bij ons.

De toestand van partij en partijpers.

Onze partijpers, aldus vervolgt spr., gaat zienderoogen vooruit. B.v. de „Voorwaarts” had einde 1925 20.000 abonnees, in October 1926 was dit aantal tot 25.000 gestegen en op 8 April 1928 was het aantal gestegen tot 30.101. (*Applaus.*) Dit is een verheugend resultaat, verkregen in de industrielerijke districten, waarin „Voorwaarts” wordt verspreid.

Onze „Proletarische Vrouw” heeft het buitengewoon geluk gehad, dat de Nederlandsche Vereeniging van Fabrieksarbeiders een collectief abonnement nam. Dat verdient navolging. De vakbeweging weet, welk een belangrijke factor de vrouw in den strijd der vakbonden is. (*Applaus.*)

Wat „Het Volk” betreft, daaromtrent zijn de onderhandelingen met het N. V. V. nog gaande. Omtrent de uitbreiding kan ik mededeelen, dat de onderhandelingen druk in gang zijn en den goeden kant uitgaan.

Als grondslag voor de samenwerking werd door de delegaties van S.D.A.P. en N.V.V. aanvaard, dat er een N.V. zal komen, met een gelijken inbreng. Thans heeft de delegatie de opdracht gegeven aan twee deskundigen, om nadere plannen uit te werken en wij kunnen dus omtrent een en ander goede verwachtingen koesteren.

Als dat voor elkaar is, kan tot oprichting der Naamlooze Vennootschap overgegaan worden.

Het ledental der Partij steeg van 43.196 in 1926 tot 46.169 op 31 December 1927. In de laatste drie maanden — de cijfers zijn nog niet volledig — is het ledental opnieuw gestegen. Thans zijn wij zoover, dat wij op 31 Maart een ledental hadden van 52.206. Dat is een hooger ledencijfer, dan wij ooit hadden. (*Applaus.*)

Wij scheiden echter nog niet uit!

Wij moeten in de komende maanden de 55.000 halen.

Dat kan, dus moet het. Ik breng dank aan allen, die aan het werk deelnemen en ik eisch van de anderen, dat zij nu ook aan het werk zullen gaan.

Wat ons mankeert, is niet de werfkracht, maar ons ontbreekt een constant ledental. Wij moeten de leden beter vasthouden, het verloop is te groot en dat vermindert het resultaat van onze sterke werfkracht.

Om den band met de Partij te versterken, besloot het Partijbestuur elke drie maanden aan de leden een populaire brochure over ons beginselprogram uit te reiken. De band tusschen leiding en leden is nog iets te zwak. Wij werken eraan, om dat te verbeteren. Hier en daar is nog geschil, maar dat verdwijnt langzamerhand. Ik breng dank aan die partijgenooten in Limburg, die door vrijwillig terugtrekken het ernstig geschil tot oplossing hielpen brengen. (*Applaus.*)

Wij hebben met tal van organisaties en instituten goede en kameraadschappelijke betrekkingen. Wij hebben belang bij den groei dier instellingen. Speciaal wil ik mijn vreugde er over uit spreken, dat het ledental van de V.A.R.A. met honderden per week toeneemt.

Wij hebben een geheelen staf van knappe en toegewijde werkers, jonge en oude; hierbij denk ik vooral aan dien veteraan, die vandaag zijn zeventigsten verjaardag viert: A. H. Gerhard.

Wij prijzen ons gelukkig, dat onze vriend nog tot de levenden, tot de strijdbare makkers behoort. Morgen is hij hier en zullen wij hem persoonlijk feliciteeren. (*Applaus.*) Aan Gerhard werd namens het Congres het volgende telegram gezonden:

„Het Congres brengt u op dezen dag zijn hartelijke felicitatie en spreekt den wensch uit, dat gij nog lang den lust en de kracht zult hebben, om uw belangrijk werk voor de partij voort te zetten.”

Spr. feliciteert ook ds. Van der Heide, die in de zaal aanwezig is en vandaag jarig is. (*Applaus.*)

Wij zijn onzen partijgenooten Weber, Mobach en Duis van harte dankbaar voor de wijze, waarop zij de jonge Indiërs in hun strijd voor de vrijheid ter zijde hebben gestaan. Als het weer noodig is, zullen wij ongetwijfeld de maatregelen kunnen nemen, om deze jonge beweging den noodigen steun te verlenen.

Wanneer wij dus rond ons het heele terrein overzien, dan blijkt, dat wij sterk staan. Wij kunnen en zullen veel doen, maar wij zullen dat alleen kunnen, wanneer wij blijven staan aaneengesloten en met werklust! (*Luid applaus.*)

WERKHOVEN (Partij-Secretaris) deelt mee, dat Van de Kieft wegens ziekte afwezig is. Adler zond bericht van verandering.

Begroetingswoorden.

Namens het N.V.V. spreekt F. VAN DE WALLE, die, als hij op het podium verschijnt, met applaus begroet wordt. Spr. dankt voor de uitnoodiging. Dit Congres heeft onze bijzondere belangstelling. Op de agenda staan toch een paar ook voor de vakbeweging belangrijke punten. Ook met andere agendapunten spr. noemt de mobilisatie, hebben wij te maken. Wij hebben er ons gezamenlijk over beraden en het resultaat ligt voor U.

De samenwerking met de vakbeweging is voor ons van nog meer belang. Wij hebben deze samenwerking na te streven, vooral nu er stilstand is op het terrein der sociale maatregelen. De samenwerking kan ons nieuwen uitbouw brengen.

Deze stellingen zijn, op één na, door het N.V.V. aanvaard. Zij beteekenen versterking van beider machtspositie en wij hebben de stellige verwachting, dat, na de aanvaarding, de gemeenschappelijke strijd zoo zal worden gevoerd, dat hij de arbeidersklasse ten goede komt. Maar wij moeten voortgaan op dien weg. De voorzitter herinnerde aan de collectieve abonnementen in België. Spr. hoopt, dat het volgende Congres voorstellen van de Commissie van Tien te behandelen krijgt inzake de pers. De hartgrondige wensch van het N.V.V. is, dat het ook op het terrein der pers tot nauwere samenwerking zal komen.

Met den hartgrondigen wensch, dat partij en vakbeweging in

de toekomst broederlijk zullen samenwerken, wenscht spr. het Congres het allerbeste. (*Luid applaus.*)

De VOORZITTER zegt, dat de blijdschap van het bestuur van het N.V.V. in ons midden te hebben, nog grooter is geworden door de woorden, die Van der Walle tot ons sprak. Wij hoorden met spijt, dat Stenhuis ziek is en wij wenschen hem een vlug en volledig herstel toe. (*Applaus.*)

De dagorde.

De VOORZITTER stelt dan voor de dagorde vast te stellen.

APPINGEDAM—DELFIJL zegt, dat een paar punten, o.a. de onverenigbaarheid der functies naar den Partijraad worden verwezen. Spr. wil gaarne, dat, voor daartoe besloten wordt, het Congres voorstellen tot reorganisatie zal hebben aanvaard. Spr. wenscht daarom voor dezen keer een tijdelijken partijraad te zien ingesteld.

HEERLEN verzoekt de bespreking der kwestie-Limburg tot morgen uit te stellen, daar nog enkele afdeelingen en personen vandaag niet aanwezig kunnen zijn.

LAREN zou het zeer wenschelijk achten, dat de kwesties, die op den Partijraad betrekking hebben, gezamenlijk in behandeling komen. Deze kwesties houden allen onderling verband.

De VOORZITTER oordeelt, dat wat Delfzijl zei, niet aanvaard kon worden. De oude Partijraad heeft de bevoegdheid, die Delfzijl noemde. Als de Partijraad spoedig bijeenkomt, kan hij deze zaken behandelen. De statuten laten dit reeds toe.

Heerlen is onjuist. De Limburgsche kwestie willen wij niet weer oprakelen. Dat kan tot niets goeds leiden. De zaak is nu afgehandeld en nieuwe behandeling kan enkel nieuwe verwijdering brengen. Een punt van de agende is de Limburgsche kwestie niet. Als zij behandeld moet worden, dient dat vandaag bij de bespreking der partijleiding te geschieden.

Wat de opmerking van Laren betreft, spr. meent, dat alles wat het militarisme aangaat, bijeen behandeld moet worden. De Open Brief en de Liga, die afzonderlijk aan de orde komen, moeten van het militarisme gescheiden blijven. Dat houdt de debatten het meest zuiver.

LAREN zegt, dat wie dan over deze kwestie wat wil zeggen, driemaal het woord zal moeten voeren. (*Instemming.*) Spr. meent, dat gelijktijdige behandeling tijd zal sparen. Al deze zaken houden verband met het beleid van het P.B. en daarom is gelijktijdige behandeling noodig.

De VOORZITTER meent, dat Van der Goes volledig zijn zin kan krijgen. Bij de behandeling der partijleiding kan de Open Brief worden behandeld. Het militarisme en de Liga dienen daarvan echter gescheiden te worden gehouden.

DELFIJL stelt voor de nummers 54 en 56 op de agenda te houden en niet naar den Partijraad te verwijzen. De VOORZITTER ontraadt dit voorstel.

DELFIJL heeft geen bezwaar tegen verwijzing, maar dan moet het gebeuren naar een nieuwen Partijraad.

De VOORZITTER. Dat zal een jaar duren!

Over het voorstel wordt gestemd en het wordt *verworpen* met zoo goed als algemeene stemmen. De Congres-agenda werd daarna goedgekeurd.

De beschrijvingsbrief.

De VOORZITTER deelt mee, dat het P.B. heeft besloten de staatspensionneering te maken tot onderwerp van de betoogingen in September. Zij zal ook een belangrijk onderdeel van ons verkiezingsprogram vormen. Het P.B. neemt derhalve de punten 28-38 van den beschrijvingsbrief over.

Nu de punten 61 en 62 over de koloniale kwestie. Vliegen is van plan op het eerstvolgende internationale congres over dit onderwerp te refereeren. Spr. stelt voor deze punten in handen van Vliegen te stellen.

Het Congres gaat met deze oplossing accoord.

Aan het verlangde, in punt 74 uitgedrukt, naar een geschriftje over het beginselprogram, zal, zooals is meegedeeld, worden voldaan. Een geschrift over de ongevallenwet, zooals verlangd wordt in punt 75, zal verschijnen.

Punt 76 wenscht een propaganda-actie voor de pers in Mei; de plannen liggen al heelemaal klaar!

Over de punten 78 en 79, over de bedrijven, zal Van der Veen bij de bespreking van de partijbladen mededeelingen doen.

Het P.B. neemt over het voorstel-Haulerwijk, tot vrijstelling van contributie van vrouwen, wier mannen werkloos zijn, met de bemerking, dat de vrouw dan geen eigen inkomen mag hebben.

Het voorstel-Vlissingen, om een onderzoek in te stellen of nationalisatie van het levensverzekeringsbedrijf gewenscht is, wordt teruggenomen, nadat de VOORZITTER het heeft ont-raden. Hij wijst op de onjuistheid, om uit het gansche complex van bedrijven uit het Socialisatierapport dat eene uit te pikken.

Het voorstel-Hoorn inzake een onderzoek naar den toestand en de oorzaak van den opstand in Indië, wijst de VOORZITTER af, met de verklaring, dat onze Indische specialiteiten en de Indische Partij volkomen op de hoogte zijn.

Het voorstel wordt ingetrokken.

Het voorstel-Rotterdam om een kleinere delegatie naar het Internationaal Congres te zenden, wordt ingetrokken. Een groote delegatie is noodig, om aan het commissiewerk te kunnen deelnemen.

Het voorstel-Amsterdam, om tot een behoorlijken uitbouw van de Internationale te komen, wordt teruggenomen, wijl plannen daarvoor in uitvoering zijn.

De VOORZITTER verzet zich tegen het voorstel-Zaandam inzake de leiding van de partijbladen, omdat de verantwoordelijkheid daarvoor bij het P.B. moet blijven. Overigens, wat de voorgestelde verandering van alinea 2 van art. 40 der statuten betreft: wij hopen op de overeenstemming met het N.V.V. en dan is het tijd voor nieuwe vormen.

Op advies van den VOORZITTER wordt het voorstel-Den

Haag, dat de mogelijkheid inhoudt om de congresdelegaties kleiner te maken, *teruggenomen*.

Het voorstel-Rotterdam, om mogelijk te maken over zaken ook schriftelijk te stemmen, wordt *ingetrokken*.

De voorstellen-Hoofddorp, inzake de contributieregeling, worden *ingetrokken*.

Met vreugde wordt, bij acclamatie, het voorstel-Rotterdam aangenomen, dat de afdeelingen verplicht de contributieregeling uit te voeren.

Over de voorstellen inzake sprekerskosten, die naar den Partijraad gaan, wil de VOORZITTER toch nog een paar opmerkingen maken. En wel over den vorm dezer voorstellen. Daarin wordt een tegenstelling geconstrueerd van de toewijding van de plakkers, de schilders, de huisbezoekers en die van de partijgenooten, die in een partijfunctie een behoorlijke boterham verdienen. Men dient met de formuleeringen voorzichtig te zijn. Er is géén tegenstelling — de toewijding van beide kanten is even groot. En mochten er een paar zijn, die den schijn op zich laden, niet de noodige toewijding te bezitten, dan moeten zij aan de ooren getrokken worden. Men richte zich dan tot het P.B. Maar men mag niet in een publiek congres den indruk vestigen, alsof het algemeen aan de toewijding hapert.

SCHAPER zegt, dat zij, die klachten meenen te hebben over te hooge eischen voor spreekbeurten, als door Rotterdam IX bedoeld, de personen dienen te noemen, die het betreft. Men richtte zich tot het P.B. De wijze waarop deze zaak aan de orde is gesteld, is ontoelaatbaar, daar aldus de verdenking op alle sprekers valt.

Over de behandeling in „Het Volk” van de kwestie-Limburg zegt de VOORZITTER, dat hij voor het grootste deel daarvoor verantwoordelijk is. Hij is zich niet bewust onjuiste mededeelingen gedaan te hebben; als het toch gedaan is, gebeurde het in ieder geval niet met opzet.

MAASTRICHT neemt met deze verklaring genoegen.

ROTTERDAM sprak afkeuring uit over de aanbevelingen, die het partij-secretariaat zou gegeven hebben voor muziekgesellschaften enz.

De VOORZITTER deelt mee, dat zulks nooit is gebeurd en dat het ook niet zal gebeuren. Slechts is aan informeerende afdeelingen gezegd, welke artisten beschikbaar waren. Het voorstel wordt *ingetrokken*.

Het voorstel-Zonnemaire inzake den Open Brief is als afzonderlijk voorstel overbodig. Het wordt *ingetrokken*.

Het voorstel-Rotterdam inzake de Staatspensionneering werd ingetrokken in verband met de brochure en de betooging, die in uitzicht zijn gesteld.

Over het voorstel-Amsterdam, om een uitspraak te doen inzake het volgen van eenzelfde gedragslijn door onze vertegenwoordigers ten aanzien van de bevordering en nietachterstelling der Nederlandsche Industrie, zullen met het N.V.V. besprekingen gevoerd worden. Dat zal ook geschieden over het voorgestelde door de afdeeling Zaandam inzake de bedrijfsongevallen. Beide voorstellen worden daarom *ingetrokken*.

Het beleid van de leiding.

De VOORZITTER zegt, dat 22 afdelingen of congresleden het woord hebben gevraagd. Als ieder 5 minuten spreekt, is dat twee uur. Er zullen er echter zijn, die terecht langer zullen spreken. Spr. zal de discussie vrij laten, maar als men zich geen beperking oplegt, komen wij er niet door.

APELDOORN (Veerman) spreekt als vertegenwoordiger van een plattelandsafdeeling en heeft den indruk, dat het Partijbestuur te veel nota neemt van de centra. Inderdaad komen er in de kleine afdelingen ook zeer belangrijke kwesties voor. In spr.'s afdeling is een conflict ontstaan over het aanvaarden van een wethouderszetel. Over de kwestie zal spr. hier niet spreken. Maar de afdeling riep de bemiddeling in van het P.B., dat zeer weifelend optrad. Daadkrachtiger optreden ware wenschelijk. Spr. zet dan uiteen, wat geschiedde. Eerst toen een voorstel tot royement werd ingediend, betrachtte het P.B. wat meer voortvarendheid. De kwestie is nu opgelost, maar dat had, bij minder weifeling, eerder kunnen geschieden.

Een andere grief is, dat een voorstel tot royement van een lid niet op de agenda staat. Daar protesteert spr. tegen. Inmiddels heeft de betrokken partijgenoot bedankt en is de zaak dus afgelopen. Maar spr. ontzegt het P.B. het recht, voorstellen als dit niet op de agenda te plaatsen. Het P.B. meent, dat het royeeren niet tot de bevoegdheid van het Congres behoort. Spr. kan het daarmee niet eens zijn. Maar het voorstel had in ieder geval op de agenda moeten staan. Het Congres had dan kunnen oordeelen en beslissen. Zoo wordt aan het recht van het Congres tekort gedaan.

BUSSUM (Thomassen) bespreekt de benoeming van een niet-partijgenoot tot redacteur van „Het Volk”. In zijn afdeling vond dit feit afkeuring. Ook heeft de afdeling bezwaar tegen een burgerlijken correspondent voor „Het Volk”, terwijl een partijgenoot beschikbaar was.

Verder is afgekeurd de wijze waarop critiek geoefend is door De Dood op de opvoering van „Gas”.

„Het Volk” is in den laatsten tijd meer volksblad geworden. Maar voor Partijdiscussies moest in zulk een blad geen plaats zijn. Daarvoor dient een apart blad te komen, een weekblad bijvoorbeeld.

Spr. brengt dan hulde aan den (M.)-redacteur, wiens artikelen de instemming der afdeling hebben. (*Applaus.*)

In „Het Volk” moet meer socialisme komen en de feuilletons dienen ook voor de wat rijpere jeugd geschikt te zijn.

Dan is, zonder eenige toelichting, de omvang van „De Notenkraker” ingekort. Veel lof voor dit blad kan spr. niet hebben. „Het Populair Wetenschappelijk Bijvoegsel” dient verder uitgebreid. De toezegging, het vorige jaar gedaan, is men niet nagekomen.

In Bussum kreeg men een briefje met namen van onderteekenaars van den „Open Brief”. Toen inlichtingen werden gevraagd, deelde men ons van de zijde van het P.B. mede, dat alle namen

niet in de courant opgenomen konden worden en dat daarom deze mededeeling was gedaan.

Spr. vraagt verder, of wij niet weer terug kunnen komen tot tusschentijdsche verkiezingen. Dat waren altijd zeer geschikte propaganda-momenten.

Zijn wij nu bereid tot of belust op samenwerking met de katholieken? Albarda heeft o.a. in de „Soc. Gids” betoogd, dat we daartoe bereid zijn, meer niet. Toch kreeg men soms den indruk, alsof de leiding ook wel belust was op die samenwerking. Wij zijn in Bussum tot samenwerking bereid. Maar wij hebben daarbij grooten schroom en wij zouden willen, dat die schroom bij de Kamerfractie en de redactie tot uiting kwam. Wij willen niet terug. Wij moeten deelnemen aan een democratische regeering. Van democratie is bij de katholieken echter net zooveel sprake als bij den Vrijheidsbond. Op een democratisch program willen wij samenwerken. Maar wij moeten deze zaak niet forceeren. Kwam er nu samenwerking, dan hadden de katholieken de leiding. Laat ons wachten, nog één of twee verkiezingen, dan hebben wij de sterkste fractie en kan er samengewerkt worden onder onze leiding.

Bij ons leeft het idee, dat men te veel op samenwerking aanstuurt. Wij willen liever wachten tot wij sterker zijn. (*Applaus.*)

De VOORZITTER dringt aan op bekorting.

RIPPEN (Breda) klaagt over de kwestie der propagandisten in Brabant. Het P.B. acht een propagandist in Brabant niet meer noodig. Dit verbaast ons, omdat het P.B. bij de candidaatsstelling voor de Tweede Kamerverkiezingen aan Drop heeft gevraagd of hij bereid was in Brabant te gaan wonen, wanneer hij verkozen zou worden. Dat is gebeurd. En nu Drop eenige jaren in Brabant heeft gewoond, acht het P.B. het zelfs niet meer noodig, dat er in Brabant een propagandist is.

Vanwaar toch die verandering in de meening van het P.B.?

De Voorzitter heeft er in zijn openingswoord nog op gewezen, dat, zoolang de katholieke arbeiders nog toestaan, dat in hun naam reactionaire politiek bedreven wordt, een democratische politiek niet mogelijk is. Volkomen juist. Maar deze katholieke arbeiders zitten toch grootendeels in Brabant en dus zullen wij in Brabant de katholieke arbeiders achter de broek moeten zitten door hen er telkens op te wijzen, dat de arbeidersbelangen door de R.-K. politici worden verwaarloosd.

En terwijl het N. V. V. door het instellen van propaganda-commissies in Limburg en Brabant, door het maandelijksche uitgeven van „De Propagandist” en laatst nog door het aanstellen van een propagandist, getoond heeft groote financiële offers te willen brengen om de katholieke arbeiders te bewerken, zegt het P.B. nu dat een propagandist voor de Partij niet meer noodig is. En dit waar in Brabant maar een drietal bezoldigden van onze vakbeweging zijn. In Zuid-Holland, waar een groot aantal bezoldigden zijn en waar men den nek breekt over de Kamerleden, is *wel* een propagandist voor de Partij.

De afd. Breda is nog steeds van meening, dat een propagandist in N.-Brabant noodig is en hoopt, dat het P.B. op de dwalingen haars weegs terug zal keeren.

MATTHIJSSEN (Amsterdam IV) spreekt namens alle Amsterdamsche afdeelingen over het beleid van het P.B. Voorop sta, dat de Partij in alle opzichten gezond is. De partijgenooten zijn, als in den besten tijd, bereid tot werken. Van onderlinge geschillen is geen sprake, althans niet van Amsterdam. Met zulk een actief en strijdlustig leger ware zeer veel te bereiken geweest en in dit licht gezien, stelt, hetgeen bereikt is, teleur. Het ledental is in de laatste weken met eenige duizenden toegenomen. Maar hoe het P.B. van regelmatige groei kan spreken, is ons een raadsel. Wij halen den achterstand, sedert 1922 ontstaan, thans in, maar er moeten nog meerdere duizenden bijkomen vóór wij tevreden zijn.

Ook niet tevreden zijn wij met den uitslag van de laatste Raads- en Statenverkiezingen. Met eenige schaamte moet erkend worden, dat, wat dit betreft, wij in de Internationale tot de zwakke broeders behooren. Bij de Statenverkiezingen bleven wij honderduizend stemmen achter. Bij de Raadsverkiezingen openbaarden zich zwakke plaatsen. Spr. wees er in eenige feulletons in „Het Volk” op. Er was na 4 jaren in 64 plaatsen achteruitgang. Daarom moet er iets haperen en het P.B. had daaraan onmiddellijk aandacht moeten wijden. Het Partij-bestur meent, dat de gevolgde politiek niet onjuist was en dat in het algemeen aan het hebben van wethouderszetels de achteruitgang niet is te wijten. In het algemeen is dat juist. Waar wij wethouders ten plattelande hadden, ging het aantal onzer stemmen achteruit. Spr. acht het aanwijzen van wethouders in kleine plaatsen gevaarlijk. De omstandigheden moeten gunstig zijn, als wij het doen. Ons doel toch is, onzen invloed te versterken en uit te breiden. Als het gevolg anders is, dient het P.B. daaraan ernstig aandacht te wijden en na te gaan, of verandering niet noodzakelijk is. Dat het dit niet deed, is het handhaven van een sleur, die sedert 1923 is begonnen. Er zijn zelfs afdeelingen, die dachten aan samenwerking met burgerlijke groepen. Het P.B. greep daarbij niet tijdig in en deze houding is bevreemdend. In het verslag van het gewest Noord-Brabant wordt over Oss gesproken. Men wilde daar een gezamenlijke lijst indienen en het P.B. achtte dit minder gewenscht; een eigen lijst werd op zakelijke gronden beter geoordeeld. Spr. meent daartegenover dat nergens met andere groepen samenwerking moet worden gezocht.

Het aantal kwesties is in den laatsten tijd verminderd, met name sedert de nieuwe Partij-voorzitter is opgetreden.

De voorzitter sprak over de V.A.R.A., maar spr. meent, dat de V.A.R.A. niet voldoende door het P.B. gesteund wordt. Het geeft nu *f* 1200.—, terwijl de V.A.R.A. *f* 2000.— dringend noodig had. Bij de behandeling der begrooting zullen de Amsterdamsche afdeelingen dan ook een voorstel doen.

Het verdient alle overweging, de wijze waarop de samenwerking met de V.A.R.A. dient te geschieden eens goed onder het oog te zien in de eerstvolgende Partijraadsvergadering.

Er zijn zaken goed gedaan — bijv. de demonstraties. Maar die maakten niet goed wat verzuimd is door niet aan de orde te stellen de zaken, die de belangstelling van de geheele Neder-

landsche arbeidersklasse hebben. Het is te veel detailwerk. Onze acties worden teveel gedictieerd door de agenda van de Kamer. Ik heb alle hulde voor het prachtige werk, dat Vliegen deed bij de behandeling van het Aardewerkwetje, voor wat Albarda ten gunste van het Onderwijs verrichtte. Maar onze actie moet gericht zijn op wat in de Kamer moet komen, het moet ons toekomstige parlementaire werk voorbereiden. Er wordt te weinig systematisch gewerkt aan de verbetering van de economische nooden van het Nederlandsche volk. De Partij was eenigszins in verzuim ten opzichte van den toestand van den landarbeider. Dat wordt niet goed gemaakt door een tweetal resoluties, die uit de lucht komen vallen. Als deze resoluties beteekenen het begin van een actie, die de geheele landarbeidersgroep in beweging brengt, is het goed. Maar als het met de resoluties is afgelopen, geeft het alles niets.

ALBARDA: Zoo staat het ook niet!

MATTHIJSSEN (Amsterdam): Het werkloosheidsvraagstuk is een zaak, die in het middelpunt der belangstelling moest staan, ook door behandeling op dit congres. Het is wel vreemd, dat de Vrijheidsbond de kwestie belangrijk genoeg vond, om haar op zijn congres te behandelen. Wat wij er van moeten maken, is een volksbeweging. Het schitterende werk, dat Van de Walle deed, moet gesteund en aangewakkerd worden, zoodat al onze vertegenwoordigers ten alle tijde er pal voor staan.

Spr. wijt het in verzuim zijn van het P.B. aan den ouden geest, die daar nog altijd heerscht. Wij zijn het niet allemaal eens. Spr. citeert een artikel uit de „Haagsche Post”, van Henri Polak, die de droogmaking van de Zuiderzee betreurt, omdat er „schoonheid” mee verloren gaat. Als de schoonheid boven het belang der werkloozen gaat, is het te begrijpen, dat de werkzaamheid van de Partij niet zoo uitstak als noodig is.

Spr. heeft geen gelegenheid te refereeren over de gevaren, die de arbeidersklasse bedreigen, door de rationalisatie en door den algemeenen aanval op de loonen. Het P.B. moet in deze kwesties het parool uitgeven, moet er voor zorgen, dat geen congres voorbij kan gaan, waarop deze zaken besproken kunnen worden, zonder dat dit, van P.B.-zijde voorgesteld, gebeurt.

Spr. wenscht het P.B. onder zijn nieuwe leiding, te dien opzichte beterschap.

Van der Goes over de strijdvrage.

VAN DER GOES (Laren) doet allereerst een beroep op het geduld van het Congres. Bij de zaak, die spr. wil behandelen, zijn allerlei dingen betrokken, die bewezen moeten worden. Spr. wil het n.l. hebben over de vele strijdvrage, die ons bezig houden. De vrage bleven dezelfde, maar het strijdfront is veranderd.

De beteekenis, die de dingen hebben, die in de laatste dagen onze aandacht vroegen, is groot. Weer staat links tegen rechts, het is weer een meerderheid tegen een minderheid, en wel een rechtsche tegenover een linksche. (*Tegenspraak uit het Congres.*) Die tegenspraak bewijst de noodzakelijkheid van meer

toelichting, omdat ook de waarde der discussie nog niet tot hier schijnt doorgedrongen. Spr. wil doen uitkomen, dat de vertegenwoordigers der minderheid door die der meerderheid behandeld worden zóó, dat onbehoorlijk een te zwakke aanduiding is. Dat bracht spr. er toe hier het woord te vragen als pleitbezorger van de minderheid. Met de strekking der huidige oppositie kan spr. niet met alles mee gaan en met de wijze van optreden kan spr. zich niet ten volle vereenigen. Maar de meerderheid beschikt over alle machtsmiddelen in de partij; de pers, het voornaamste machtsmiddel, is in haar hand. Zij heeft immer het eerste en ook het laatste woord. De waarheid, dat dit zoo is, moest de meerderheid nopen tot voorzichtigheid en ook tot eenige edelmoedigheid. Als meerderheid is zij echter niet anders dan een richting in de Partij en men moet bedenken, dat de anderen ook een richting vertegenwoordigen. Ook anderen mogen over het Partijbelang een meening hebben. De telkens terugkerende bewering, dat de minderheid de Partij bestrijdt, is onjuist en verkeerd. De minderheid bestrijdt niet de Partij, maar daarbij doen zich nieuwe moeilijkheden voor. De meerderheid en een aantal personen van hen, die hier beslissen moeten, kennen niet alle feiten. Zij weten wat „Het Volk” er van schrijft, wat de tegenstanders er van mededeelen en er van en over schrijven.

SCHAPER acht de scheiding, die Van der Goes maakt, verkeerd.

VAN DER GOES: Hebben wij dan geen meerderheid en een meerderheidspers? Mag ik dat zoo niet noemen?

Spr. komt nu terug op een discussie in „Het Volk” onder den titel „Over de grens”. Deze discussie was een belangrijk feit. Ze werd begonnen door Albarda, een vertegenwoordiger van de meerderheid. De aanval, de scherpe aanval had betrekking op een feestnummer van „De Eenheid”. In dit blad werd het feit herdacht, dat het Sovjet-bewind zich 10 jaren had gehandhaafd. In het bewuste artikel van „De Eenheid” stond wat ieder verwachten kon: ingenomenheid met de Russische revolutie. In de S. D. A. P. mag men uiting aan die gevoelens geven. Er stond niet in een aanbeveling van de Russische methode voor West-Europa. Dat zal wel eenige verbazing wekken, maar het stond er niet in. Spr. heeft in den geheelen jaargang het stelsel voor buiten Rusland niet zien aanbevolen.

Welke critiek oefende Albarda nu? Hij zei, dat het eenige artikel, dat critiek bevatte op Rusland, dat was van mevr. Roland Holst. Dat is onjuist. In het inleidend artikel van Fimmen wordt tot tweemaal toe gezegd, dat Sovjet-Rusland niet socialistisch is. Van Herwerden verder wendde zich tegen het gebruik van geweld en verder werd er gecritiseerd de critieklooze navolging van wat in Rusland geschiedt. Ten derde staat er in het feestnummer een artikel van p.g. Schmidt. Het deed spr. leed, dat in Albarda's artikel een onjuiste uitlegging gegeven wordt van een zinsnede uit dat artikel. Het zou een gemeenheid zijn van den schrijver, als deze zin uitgelegd moest worden, zooals Albarda het deed. Schmidt schreef, aldus interpreteerde Albarda, dat degenen, die het niet eens zijn met onze gevoelens, zich één voelen met de overheerschers der koloniale volkeren. Spr. zou

den zin anders hebben geschreven. Uit het artikel zelf bleek echter een andere strekking. Een andere schrijver, P. Kiès, achtte verder het roode leger onmisbaar voor Rusland, een uitlating die door meerderen onzer, o.a. tientallen malen door spr. als redacteur-Buitenland van „Het Volk”, is gedaan. In een land waar de revolutie heeft gewoed, waar gevreesd moet worden voor contra-revolutie, is dat roode leger noodig en die niet wil dat de revolutie verloren gaat, moet het roode leger aanvaarden.

Spr. noemt verder het ontslag, aan Kiès als militaire medewerker van „Het Volk” gegeven. Spr. acht dit een volkomen verkeerde daad. (*Applaus.*)

Kiès zond een kort antwoord en daaronder stond een bijschrift van Albarda. Dat is een verkeerde methode. Dat is niet toelaatbaar en onbehoorlijk tegenover de minderheid. Heeft men dan vrees, dat het niet vlug genoeg gaat? Vreest men, als er niet direct geantwoord wordt, instemming in de Partij? Spr. moet zoiets afkeuren en had een dergelijke houding van Albarda niet verwacht. Als het omgekeerde geschiedde, als Albarda aangevallen werd, zou het nog te verklaren zijn. Nu niet. De lezers moeten rustig kennis kunnen nemen van wat de aangevallene, dat was Kiès, te antwoorden had.

Later volgden twee kalme stukjes van Fimmen en Schmidt. Ook daaronder stond onmiddellijk een onderschrift. Dat is vooral daarom erg, omdat het niet was een min of meer theoretische aanval van Albarda, maar omdat dadelijk met krasse maatregelen was bedreigd. Als dergelijke bedreigingen geuit worden, dient men de aangevallenen aan het woord te laten, zonder onmiddellijk te antwoorden onder het artikel.

Spreker had nog voor meer onderdeelen van deze discussie aandacht willen vragen. Hij zal kort zijn en wil er slechts zijn verontwaardiging over uitspreken, dat Albarda er over heen liep, toen Schmidt over de meest aangevallen passage *zijn* verklaring gaf.

Ergerlijker dan al het vorige, schijnt spr. dit toe, dat een partijgenoot Doof, blijkbaar een lid van de firma „Doof en Blind” (*gelach*) schrijft, of het nu niet eens ophoudt met het onleesbaar maken van de courant, door Schmidt en Kiès.

Op wien valt de schuld van dit onleesbaar maken? Op den aanvaller!

ALBARDA: Dat zeg ik ook!

DREES: Wij moesten de Partij verdedigen.

VAN DER GOES: Gij kent niet het verschil tusschen „Partij” en „Partijmeerderheid”!

Spr. komt nu tot den „Open Brief”. Mijn naam is in het begin der discussie over dit onderwerp genoemd. Ik zou gezegd hebben, dat de zaak verloren was, als zij niet 1000 handteekeningen kreeg. Ik heb bedoeld, dat men een zeer groot getal handteekeningen noodig had om te bewerken, dat over de zaak zelve gesproken zou worden en om te voorkomen, dat men behandeld zou worden als thans is gebeurd.

Spr. betwist, dat men niet het recht zou hebben aan het P.B. te schrijven en den brief bekend te maken. Ik betwist, zegt hij, dat in onze Partij het recht van petitie niet bestaat, ik betwist

dat het niet geoorloofd is zoo'n brief te gebruiken als een soort demonstratie teneinde te laten zien, dat men het niet met de leiding eens is.

Iets dergelijks wordt sinds jaren door andere groepen gedaan, o.a. door de religieuze groepen. Zij houden ook demonstraties, waar zij de Partijzaken bespreken: over de leiding der jeugdorganisaties, over de ontwapening, over het gebruik van geweld in het algemeen, over de dienstweigering.

Nooit is aanmerking gemaakt op deze partij in de partij; integendeel; men juigt het toe. Het is begrijpelijk, want het Religieus Congres in Amsterdam achtte „Het Volk” *politiek* zoo nuttig. Onorganisatorisch noemt men alleen dat, waarmee men het niet eens is.

Spr. wijst nogmaals op de onbehoorlijkheid waarmede de meerderheid, die de macht had, optrad. Het is, alsof een welgekleed persoon tegen een bedelaar zegt: ga weg man, kleedt je eerst goed aan, voor ik met je spreek! De minderheid bezat geen andere middelen. O ja, men zal zeggen: ga naar uw afdeling en voert uw actie daar! En als u dan een meerderheid krijgt, kunt gij op het Congres komen.

Maar zei men dat ooit tegen de religieuze vrienden?

Spr. vraagt nog aandacht voor twee punten uit dien zoo gemaakte „Open Brief”. Ten eerste: het ministerialisme. De samenstellers van den brief beroepen zich op verschillende resoluties. Er is over die resoluties geschreven, door een man, dien ik meen niet te moeten zoeken onder mijn oud-collega's van „Het Volk” . . . .

ANKERSMIT: Jawel, ik was het zelf!

VAN DER GOES: Dat spijt mij ontzaggelijk. Er is over geschreven, dat de resoluties reeds aan het verouderen waren, in het jaar, waarin zij het laatst werden gesteld. Volkomen onjuist! Een van die resoluties sloeg bovendien niet op het mederegeeren in plaatselijke besturen. Zij is uitgelokt door den toestand in Frankrijk, waar Millerand in een burgerlijke regering trad. Reeds *toen* is direct gezegd, dat er onderscheid gemaakt moest worden tusschen het rijk en de plaatselijke besturen. Met medewerking en goedkeuring van Jaurès is een andere resolutie aangenomen, waarin goedgevonden werd het treden in plaatselijke besturen, als de verkiezingen er toe leidden.

De resolutie heeft tot aan den oorlog toe gegolden en zij heeft tot basis gediend bij de discussies over het mee-regeeren, toen die kwestie in onze partij aan de orde werd gesteld in 1913. Vóór- zoowel als tegenstanders (Albarda c.s.) beriepen zich er op.

Met hoeveel onredelijken haat is men gevallen over de voor- naamste stelling, die de „Open Brief” bevatte!

Spr. behandelt dan de verwijzing in den „Brief” naar een manifest, verschenen in 1909 in de bekende „Tribune”-kwestie. Als Ankersmit zegt, dat deze verwijzing niet te pas komt, zegt hij de waarheid niet. In dat manifest is de gansche partijkwestie behandeld. Fouten werden erkend, gewaarschuwd tegen voorwaardelijk royement, enz. Met hetzelfde recht waarmee de minderheid van toen zich tot de Partij richtte, hebben de onderteekenaars van den „Open Brief” zich tot de Partij gericht. Over de leelijke

en minne bestrijding door de redactie, ook blijkens de onderschriften bij ingezonden stukken, zal spr. nu niet verder uitweiden.

De Liga-kwestie laat spr. korthedshalve loopen, om zich ten slotte te wenden tot de aanvoerders der minderheid met eenzelfde woord als spr. zich in 1909 tot de minderheid van toen richtte. Spr. zei hun, als het congres een uitspraak doet tegen u, leg u dan bij die uitspraak neer. Datzelfde zegt spr. aan de minderheid van nu. Het was niet alles goed wat gij hebt gedaan. Als u het zwijgen wordt opgelegd, leg u bij dit besluit neer bij wijze van boete. Ook gij hebt fouten gemaakt. De ergste is, dat gij zoo ontzaggelijk onhandig zijt geweest. (*Vroolijkheid..*)

Er is een verhaal van Multatuli over het scheppen van den mensch. God vroeg, toen hij Adam had geschapen: Zijt ge tevreden? Adam antwoordde: Geef mij een paar onhandige vijanden...

J. TER LAAN: Toen kreeg hij Eva.

VAN DER GOES: Dat moeten ook de menschen der tegenwoordige minderheid bedenken. Spr. zei aan enkelen hunner, dat zij het voeren eener gezonde oppositie onmogelijk maken. (*Instemming.*)

EEN STEM: Dat zeggen wij hen ook.

VAN DER GOES: Ja: maar gij zegt er nog wat bij, gij beschimpt hen, en dat is verkeerd. Als er groote beslissingen moeten worden genomen zal dat buiten u omgaan, zoo waar-schuwde spr. Daartegen weegt het hebben van een eigen blaadje, waarin men zijn meening kan zeggen, niet op. Ieder kan wel een blaadje hebben en uitgeven, vooral als men de beschikking over de schatten van Moskou heeft. Dat is natuurlijk een praatje als zoovele andere. Spr. zei hen, overwin u zelf, ook dat is klassenstrijd. Ook zelfbeperking is Marxistisch. Spr. wijst op het totstandkomen van een program in 1875 tegen de meening van Marx en Engels in. Schreven zij toen dadelijk ook een „Open Brief”? Neen, zij gaven het voorbeeld van zelfbeperking en uitten op andere wijze hun kritiek op dit program.

Spr. wil met zijn raad niets terugnemen van zijn verdediging der minderheid. Maar aan de meerderheid brengt spr. het manifest van 1909 nog eens in herinnering. Zij die zakelijke geschilpunten zakelijk behandelen, dienen daartoe volledig gelegenheid te hebben. Zij hebben recht op een gematigd en verzoenend oordeel. (*Luid applaus.*)

De VOORZITTER zegt, dat na deze pleitrede van v. d. Goes er wel zullen zijn, die zich zullen terugtrekken.

Spr. stelt voor, als in de avondzitting het debat over het Partijbestuursbeleid niet gereed komt, dat Zondagavond voort te zetten.

Aldus wordt besloten. De zitting wordt geschorst.

AVONDZITTING.

Het beleid van de leiding.

Om half acht werden de besprekingen over het beleid van de leiding voortgezet.

HAARLEM III (Westerveld) richt eenige vragen tot het P.B. Ten eerste: Hoe staat het met het Koloniaal Program? Het is al vijf jaar geleden, dat in Indië het eerste concept opge maakt is. In maanden heeft geen vergadering van de Koloniale Commissie plaats gehad. Het is toch wel van belang, dat wij ons standpunt ten opzichte van Indië precies vaststellen.

Ten tweede: wil Vliegen bij zijn behandeling van de koloniale kwestie in de S.A.I. meer dan tot nog toe van de kennis van onze Indische Club gebruik maken?

Ten derde: Wil de Partij in het algemeen meer gebruik maken van de hulp van de partijgenooten, die jaren lang in de tropen zijn geweest en daardoor goed op de hoogte zijn?

Mevr. WİBAUT (Bond van Sociaal-Democratische Vrouwenclubs) wordt met applaus ontvangen. Zij spreekt in opdracht van het Bondsbestuur der Vrouwenclubs en een aantal vrouwen. Zij geeft uitdrukking aan hun ontevredenheid over de vrouwenrubriek van „Het Volk”, die zoo slecht is als zij maar ooit is geweest. Het is driedubbel overgehaald burgerlijk met zijn verhalen over modeshows, enz. Erger nog is, dat een kwestie als de vrouwen-emancipatie ongelooflijk slecht wordt behandeld. Lees b.v. het stukje over de Koreaansche vrouw. De vrouwen, die leven volgens de leer van Confusius, die niet zonder den man kunnen leven, die, als zij weduwe zijn, worden beschouwd als het nog niet gestorven deel van den man (*gelach*) worden voorgesteld als te leven in een bevoorrechte positie!

Kopjes zien wij als: „2000 weduwen verbrand!” Het ergste is de wijze, waarop over den vrouwenhandel wordt geschreven. Dat geschiedt zóó, dat een katholiek blad constateerde: zie je wel. „Het Volk” neemt hetzelfde standpunt in als wij: geen vrouwenarbeid.

De vrouwenrubriek van „Het Volk” moet geplaatst zijn in een socialistische en niet in een burgerlijke gedachtensfeer.

Als dat niet kan, laat de redactie deze rubriek dan opheffen. (*Applaus.*)

H. J. KLEIN (Haarlem II) heeft opdracht er op te wijzen, dat het absentisme van de Kamerleden nog te groot is. Daar moet een eind aan komen en de Partijraad zal daarmee rekening moeten houden bij de candidaatstelling. De cumulatie van functies speelt hierbij een groote rol en het heeft Haarlem sterk gehinderd, dat bij belangrijke stemmingen zooveel partijgenooten afwezig zijn.

Spr. vestigt de aandacht op een zinsnede van het verslag der Eerste Kamerfractie, waarin aan de Eerste Kamer te veel waarde wordt gehecht. Dit parlementaire lichaam verdient niet de aandacht, die er aan gewijd wordt.

Spr. vraagt verder, waarom de namen der onderteekenaars van den „Open Brief” aan de afdeelingen zijn toegezonden. Dit is

een soort inquisitie. Ook wij hebben het P.B. een verklaring gevraagd. Wij ontvingen een geheel ander antwoord dan Thomassen. Als spr. het briefje voorleest, blijkt het er echter sterk op te lijken. Van welk belang is echter die bekendmaking? Op een nader antwoord schreef het P.B.: Wat wij er mee bedoelden hebben wij geschreven en wat wij schreven bedoelden wij. (*Gelach.*) Spr. is dit antwoord niet duidelijk. Het was wel advokaterig, maar niet erg begrijpelijk. Wij worden als onderteekenaars gelijk gesteld met menschen, die er op uit zijn de Partij te ondergraven. Velen der onderteekenaars hebben echter een staat van dienst, waar vele partijgenooten met vinger en duim naar mogen likken. (*Groote vroolijkheid.*) Nathans en Landskroon b.v. deden veel en goed werk en verdienden niet zulk een kwalificatie.

Spr. was nooit lid van de Liga, noch van de I.A.H., noch van andere dergelijke organisaties. Wij hebben met de leden daarvan niets te maken, willen er ook niet mee te maken hebben. Naast de bestaande organisatie wil spr. geen andere en dus moet men ons niet over één kam scheren met dergelijke lieden.

Spr. vraagt Vliegen, aan wie de voorstellen 61 en 62 in handen zijn gesteld, hoe hij over deze zaken denkt. Hij hoopt, dat zij, die er wat van willen zeggen, daartoe in de gelegenheid worden gesteld.

De VOORZITTER dringt nogmaals op beperking aan, er zijn nog 16 sprekers ingeschreven.

BOOMSMA (Utrecht) heeft voor een belangrijk gedeelte met groot genoegen de rede van Van der Goes aangehoord. Hij heeft echter bezwaar tegen den aanval op de religieus-socialisten in de Partij.

De VOORZITTER: Zoo komen wij niet klaar. Niet onderling discussieeren, laat de beantwoording maar aan het P.B. over. (*Applaus.*)

UTRECHT spijt het, dat hij niet den verkeerden indruk, die Van der Goes wekte, weg kan nemen. Hij sluit zich aan bij wat Thomassen uit Bussum zei over het hengelen naar katholieke zijde. Spr. meent, dat in de Partij sterke ontstemming heerscht over deze houding van het P.B., een houding, die wordt beïnvloed door het ministerialisme.

Spr. komt er tegen op, dat stukjes als die van Kiès en Schmidt uit „Het Volk” worden geweerd, waartoe in eenige artikeltjes is geadviseerd.

Verder heeft het spr.'s afdeling onaangenaam getroffen, dat Oudegeest in de kwestie-„Open Brief” heeft ingegrepen met de publicatie van het briefje van het „echtpaar”, dat zijn handteekening terugtrok. Er was geen enkel echtpaar onder de onderteekenaars, dat voor de publicatie van dit stukje verantwoordelijk wilde zijn.

MENDELS: Zij waren juist gescheiden. (*Gelach.*)

UTRECHT acht buiten alle perken de wijze waarop Oudegeest reageerde op de terechtwijzing van Oldebroek inzake deze publicatie.

Wat de redactie van „Het Volk” aangaat, klaagt spr. over de slechte berichtgeving uit het land. Utrecht komt er al heel

slecht af. Voor de schriftelijke propaganda zijn wij geheel op „Het Volk” aangewezen. Het is absoluut onmogelijk met „Het Volk” propaganda te maken. De „Voorwaarts” steekt daar wel sterk bij af en het spijt spr., dat de directie niet de mogelijkheid gevonden heeft de plaatselijke berichtgeving te verbeteren.

Het lijkt spr. niet juist „Het Volk” te sturen in de „Voorwaarts”-richting en er een meer politiek blad naast op te richten. Een uitbreiding van de krant van thans lijkt spr. beter.

Over de indeeling zegt spr., dat hij graag het hoofdartikel weer op de eerste pagina zag geplaatst inplaats van op het tweede blad.

Spr. komt op tegen eenige grove uitdrukkingen in „Het Volk”, b.v. in een bericht over de regeering van Mecklenburg-Strelitz, in de „Notenkraker” en „Het Volk” over de burgerlijke wethouders van Amsterdam, en onder eenige ingezonden stukken. Spr. zegt een en ander, omdat hij de standing van „Het Volk” hoog acht, hooger dan die van vele burgerlijke bladen. Juist daarom mogen er deze dingen niet in voorkomen.

Spr. looft verder den (M.)-redacteur en den buitenland-redacteur Jan de Roode. (*Applaus.*)

De VOORZITTER stelt voor de overige sprekers elk vijf minuten toe te staan. Alleen Naarden moet wat ruimeren tijd toegemeten worden en ook Amsterdam VI krijgt wat meer tijd, n.l. 10 minuten, daar deze gedelegeerde zal spreken in naam van alle Amsterdamsche afdeelingen.

FRANKE (Amsterdam VI) zegt, dat de Amsterdamsche afdeelingen bezwaren hebben tegen de wijze, waarop de Congresvoorstellen ter kennis van de leden worden gebracht. Is het niet mogelijk b.v. 10 dagen voor het Congres den stroom stop te zetten? Bovendien moet een andere wijze van publicatie worden gevonden. Nu krijgen vele menschen deze stukken in handen, zonder dat zij er iets aan hebben.

Mogen wij nu eens iets hooren omtrent de rechtspositieregeling van het personeel van de Partij? Het peil van „De Notenkraker” is in de laatste jaren gezakt. Het moet weer meer worden een politiek blad op het peil van vroeger.

Voor de benoeming van de commissie van geschillen is geen voordracht verschenen. Het is wenschelijk, dat daarin ook eens iemand benoemd wordt, die waardeering heeft voor critiek. Ook moeten de inzenders van stukken voor het Pop. Wetenschappelijk bijblad beroep hebben op de commissie.

De Eerste Kamer krijgt, naar spr. meent, in den loop der laatste jaren een verhoogde beteekenis. Waarschijnlijk heeft het overigens zeer te waardeeren werk onzer fractie daarop invloed. Spr. moet verder namens alle Amsterdamsche afdeelingen iets zeggen over de wijze waarop de oppositie in de Partij met Fimmen, Schmidt, Kiès en anderen vereenzelvigd wordt. Er is ook een bonafide oppositie in de Partij. Daarmee dient het P.B. rekening te houden, wat nu niet gebeurt. De „Open Brief” b.v. is door een aantal goede partijgenooten geteekend. Zij mogen met Schmidt c.s. niet op een lijn gesteld worden.

De Partij wachtte veel te lang met belangstelling bij de massa te wekken voor wat in Indië geschiedt. De indruk is gevestigd,

dat wij pas de zaak der Indonesiërs hebben aangesneden, toen er door anderen op den grooten trom was geslagen.

Er is een groote strooming in de Partij, die afkeurt, dat de frakties de Kameropening bijwonen. Ook over het ministerialisme is veel critiek, in verband met het telkens weer van stal halen van het coalitiepaardje. Voor samenwerking met de katholieken zien wij nog geen reden. Laat daarom het coalitiepaardje maar op stal, tot zoolang de katholieke arbeiders het er afhalen.

Nu het Instituut voor Arbeidersontwikkeling. Er zijn moeilijkheden. Zij spruiten voort uit de wijze, waarop het Instituut is georganiseerd. Plaatselijk geeft dat aanleiding tot groote bezwaren. De zelfstandigheid van het Instituut is te groot. Dat is een gevaar. Het Instituut oriënteert zich naar de richting-De Man. Ook in deze eenzijdigheid schuilt een bezwaar.

Spr. beveelt ten slotte aanneming van voorstel 42 aan.

Van der Waerden over de economische politiek.

VAN DER WAERDEN (Kamerfractie) maakt eenige critische opmerkingen over den (M.)-redacteur van „Het Volk”, wiens intelligentie en ijver hij bewondert. Spr.’s opmerkingen gelden de economische voorlichting, die wij van hem krijgen, speciaal in de laatste artikelen. Spr. stelt eerst de vraag, of de politieke dan wel de technische hoofdredactie verantwoordelijk is voor de economische voorlichting. Spreker meent, dat Ankersmit het moet zijn.

VAN DER VEEN: „Zoo denken wij er ook over.”

ANKERSMIT: „Volkomen juist.”

VAN DER WAERDEN citeert uit een artikel van M. over prof. Bordewijk, wiens uiting hij „baarlijke onzin” noemde. Spr. meent, dat men ieder die onzin vertelt, mag aanvallen, maar niet omdat hij professor is. Men mag het niet met kwalificaties afdoen, zeker niet als het gaat om zulke belangrijke kwesties als de loonpolitiek, de „beschutte” en „onbeschutte” bedrijven en de tegenstelling van stad tot platteland!

Verder neemt M. (onder verantwoording van de hoofdredactie) de stelling in, in zijn artikelen over Nederlandsch fabriikaat, dat wij niet meer naar de buitenlandsche prijzen behoeven te vragen. Dan zouden wij pas goed weg zijn, dan zouden de buitenlandsche kartels hun speciale prijzen voor ons land vaststellen. Bedenk toch, dat wij zelf geen grondstoffen bezitten! Om nog maar niet te spreken van onzen agrarischen uitvoer en van de kwetsbaarheid onzer exportindustrieën.

In concrete gevallen kan de beslissing inzake buitenlandsch of Nederlandsch fabriikaat moeilijk zijn — b.v. als er onmiddellijk hevige werkloosheid door zou ontstaan, als wij de grenzen openen. Maar M. maakt van de bescherming van het Nederlandsch fabriikaat, van de sluiting der grenzen een dogma! Dien slechten kant mogen wij niet uit! Wij zouden voor onmiddellijke, vaak schijnbare, voordeelen de werkgelegenheid op den duur bedreigen, en daardoor aan de arbeidersklasse, die men denkt te helpen, onherstelbare schade toebrengen. (*Applaus.*)

LOPES DIAS (Hilversum) sluit zich aan bij de opmerkingen

over „Het Volk” en „De Notenkraker”. Ook die over het absentisme onderschrijft spr. De overzichtschrjver in „Het Volk” noemde eenigen tijd de namen van de afwezige aan het slot van zijn artikel. Dat had hij moeten blijven doen.

Wat de „Open Brief” betreft, als direct bij de discussie over Liga enz. de zaak gescheiden was gehouden, zooals hier geschiedt, had de discussie een anderen vorm aangenomen.

Vaak kreeg een Congresbezoeker een onaangename indruk over onafgedane zaken. Onder den invloed daarvan is de „Open Brief” tot stand gekomen. Zoo goed als alle onderteekenaars vechten dag aan dag tegen de communisten. Daarom moet men in 't oog houden, dat wij partijgenooten zijn. Als er iets onorganisatorisch is gedaan, dan moet men niet vergeten, dat ook wel eens door anderen on-organisatorisch gehandeld is. Wij zijn allen goede partijgenooten, waarover niet zoo geschreven had moeten worden. Persoonlijk ken ik Schmidt niet, als ik niet beter wist, zou ik Oudegeest er voor kunnen aanzien. (*Vroolijkheid.*) Voor het eenheidsgroepje voelt spr. niet. Maar als er eens iets gebeurt, wat niet door den beugel kan, beschouw dan dat als gedaan in het belang van de Partij. Laten wij elkander toch niet verketteren. Laat ons zoo mogelijk nog sterker en beter dan tot nu opkomen voor de belangen van de Partij. (*Applaus.*)

VEENSTRA (Maastricht I) licht voorstel 41 toe, dat handelt over ons standpunt inzake het onderwijs.

Het gaat met onze Partij als met den minister, die Van Raemdonck teekende midden in de paddestoelen, zeggende: zoo heb ik het niet bedoeld!

Onze partij ziet het onderwijs nog steeds als overheidszorg. Wij zien nu in het Zuiden gebeuren, dat onze menschen de religieuze bijzondere scholen steunen of propaganda maken voor neutrale scholen. Aan ons partijstandpunt wordt onvoldoende vastgehouden. Wij hebben het recht van iederen partijgenoot te eischen, dat hij de openbare school daadwerkelijk steunt.

Op de vergadering van de Vereeniging van Soc. Dem. Gemeenteraadsleden moet Polak gezegd hebben, dat het tijd werd in het Zuiden bijzondere neutrale scholen te stichten. Dat is niet de weg, die bewandeld moet worden.

Spr. betoogt, aan de hand van de volgende cijfers, dat het bijzonder onderwijs zich in de laatste jaren heeft uitgebreid.

Januari 1921 waren er 3457 Openbare Scholen en 2706 Bijzondere Scholen; op 1 Januari 1923 3825 Openbare Scholen en 5203 Bijzondere Scholen.

Dat is een vooruitgang van 368 voor de Openbare en 497 voor de Bijzondere Scholen. De stijging van de Openbare School met 368 is fictief en een gevolg van de *splitsing* van de scholen, voorgeschreven volgens de wet. De stijging van de Bijzondere School met een aantal van 497 scholen, is een werkelijke vermeerdering tengevolge van de Lager Onderwijswet.

Het aantal leerlingen in 1920 bedroeg voor de Openbare en Bijzondere Scholen resp. 570.324 (55 pCt.) en 461.370 (45 pCt.).

Deze cijfers waren in 1924 resp. 527.585 (52 pCt.) en 561.618 (48 pCt.).

In 1926 bedroeg het percentage resp. 45 pCt. en 55 pCt.

Spr. wenschte ter documenteering nog meer cijfers te geven:

In het tijdvak 1920—1924 was er een bevolkingsaanwas van 33.000 kinderen, in normale tijden gelijkstaande met aanbouw van 100 scholen met 1000 onderwijskrachten. Er werden 1151 scholen bij gebouwd met 4000 onderwijzers.

In 1920—1921 zijn er 2000 kinderen minder geboren dan gewoonlijk, in 1926 zijn er nochtans 147 nieuwe scholen bij gebouwd.

Spr. wenschte nog even op de cijfers van p.g. Klein terug te komen:

1 Januari bedroeg het aantal openbare scholen 3825, in 1927 was dit aantal 3382. Een achteruitgang dus van 443 scholen.

Spr. doet een ernstig beroep op het Congres en dringt er op aan het voorstel-Maastricht te aanvaarden.

BULTEN (Heerlen) meent, dat het onderzoek inzake de Limburgsche geschillen niet conscientieus is geweest . . . .

De VOORZITTER zegt, dat overeengekomen is, dat deze zaak verder zou blijven rusten.

BULTEN meent, dat van buiten af gelasterd is en dat de zaak dus niet uit is.

De VOORZITTER zegt, dat in Limburg op de gewestelijke vergadering de overeenkomst is geteekend en dat de zaak dus uit is. De secretaris van het Gewest Limburg snijdt nu de zaak opnieuw aan. Spr. wil het vrije woord niet knotten, maar verzoekt Bulten verder over de kwestie te zwijgen. (*Applaus.*)

BULTEN zal aan dit verzoek voldoen. Het rapport is echter niet aangenomen. De conclusies zijn maar voor een deel aanvaard. De zaak is in „Het Volk” onjuist voorgesteld.

MAASTRICHT II (Ubachs) merkt op, dat als de toestand in het geheele land zoo ware geweest als zij nu in Limburg is, de Partij nooit het standpunt terzake van het onderwijs zou hebben ingenomen als waarop zij staat. In Limburg wordt het openbaar onderwijs vermoord. Gevraagd is in den Maastrichtschen Raad door de kath.-democraten de hooge rente te verlagen, die de gemeente thans heeft te betalen. Dat teekent den toestand. Het gevolg was, dat B. en W. van Maastricht de schoolbesturen gevraagd hebben hen te steunen. Slechts drie scholen, die geen levensvatbaarheid meer hebben, gaven antwoord. De katholieken zijn zeer inhalig op dit gebied en vragen onnoodigen scholenbouw. Dat kan niet zoo doorgaan, dat moet onmogelijk worden gemaakt. Wij zijn in Limburg een kleine minderheid. Wij doen daarom een beroep op de partij en de partijgenooten, om de versplintering tegen te gaan. Neem daarom ons voorstel aan. Wil men dat niet, dan bevorderen wij de versplintering door ook scholen te bouwen. Helpt ons daarom en neemt ons voorstel aan.

Spr. verdedigt verder een betere berichtgeving in „Het Volk”. Had Oudegeest niet ingegrepen, dan zouden spr. en vele anderen door de houding van het P.B. buiten de Partij zijn gesteld. Het P.B. had er de leiding verloren. Naar ons luistert men, niet naar het P.B.

HAM (Wijdenes) vraagt aan de redactie van „Het Volk”, waarom de partijgenooten nooit op de hoogte zijn gesteld met

de verhandelingen van de commissie van onderzoek naar den toestand op het platteland.

Spr.'s afdeling stelde voor : de bevordering van de uitbreiding van het kleinbedrijf in verband met intensieve bodemcultuur. De toelichtingen, die spr. aan „Het Volk” zond, zijn niet geplaatst. Teruggestuurd. De tweede maal, dat spr. een artikel over dezelfde kwestie zond, zou het worden geplaatst. Maar dan zeker na het congres, want spr. zag het nog niet. Het lijkt wel, of het platteland er maar zoo'n beetje bij hangt.

WIBAUT spreekt als voorzitter van de Eerste Kamerfractie, die spr. opdroeg de redactie van „Het Volk” te vragen, wat minder aandacht te schenken aan de Dinsdagavondvergaderingen van die Kamer. Zij zijn niet erg belangrijk, maar kunnen niet worden ontbeerd, met het oog op de fractievergaderingen. Het is niet aangenaam, dat over die vergaderingen geschreven wordt in den geest als dikwijls is gebeurd.

SLEEF (Amsterdam IV) spreekt een enkel woord over het verslag van onze gedelegeerden in de S.A.I. Met groote dankbaarheid zagen wij dit verslag voor de eerste maal gepubliceerd. Er ontbrak echter iets aan : de ontwapening. Niets wees er op, dat de S.A.I. deze kwestie in de propaganda heeft betrokken. Ook vonden wij niets van het verslag van de commissie voor de koloniale politiek, die op het congres in Brussel verslag zal moeten uitbrengen.

De S.A.I. zal haar propaganda niet met resoluties moeten voeren, maar in de proletarische massa's van alle landen agitatie weten te wekken voor den vrede en tegen het militarisme, voor de ontwapening.

De VOORZITTER deelt mee, dat Albarda verzocht heeft morgenochtend het militarisme niet aan de orde te stellen. In plaats daarvan komt in behandeling de verhouding van de S.D.A.P. tot het N.V.V.

Albarda verdedigt de Partijleiding.

ALBARDA, met applaus ontvangen, wil allereerst eenige minder belangrijke aangelegenheden behandelen. Matthijsen sprak pessimistisch over de verkiezingsuitslagen voor de Raden en de Staten. Hij gaf eenige cijfers, die inderdaad een niet al te fleurig beeld opleverden. Toch gelooft spr., dat een andere groepeeringsmogelijkheid is, die een beteren indruk kan maken. Men moet bovendien de ongunstige omstandigheden in aanmerking nemen. De sleepende economische crisis maakt het voor de vakbeweging gedurende een reeks van jaren onmogelijk successen te behalen. Ook op politiek gebied zijn geen successen te verkrijgen. Wij leven in een tijd van politieke ontbinding met een langdurige politieke crisis en ten slotte een extra-parlementair kabinet. Dit alles veroorzaakt bij de arbeidersklasse natuurlijk een zekere depressie. En als wij dan in zulk een moeilijken tijd ons weten te handhaven en zelfs successen behalen, is er geen reden voor pessimisme, maar kunnen wij met goede hoop de toekomst tegemoet gaan. (*Applaus.*)

Matthijssen wil groote politieke acties in het land. Hij sprak met waardeering over ons parlementaire werk. Hij wil echter meer agitatie, vooral buiten het parlement. Welke zaken wil hij aan de orde stellen? Hij sprak over het werkloosheidsvraagstuk. Hij kende daarbij aan ons werk en ook aan dat van het N.V.V. te weinig waarde toe. Van den Tempel zal daarover uitvoeriger spreken. Wij hebben altijd de begeerte groote acties in het land te voeren. Maar dat mag niet leiden tot kunstmatige agitatie, die alleen teleurstelling kan brengen.

Een ander klein punt is door Klein en Lopes Dias aangevoerd. Het is het absentisme der Kamerleden. Lopes Dias wilde de afwezigheid in „Het Volk” zien vermeld. Wie belang stelt in die dingen, kan de „Handelingen” raadplegen. De overzichtschrjver van „Het Volk” behoeft daarop niet de aandacht te vestigen. Maakte men van hem een controleur der fractie, dan zou dit de verhoudingen bederven.

Er is wel eens een Kamerlid afwezig. Maar dat behoeft geen aanleiding te zijn tot klachten als hier geuit. Als men zoiets niet wil, moet men van de Kamerleden geen spreekbeurten vragen tijdens de behandeling der begrotingen, een behandeling, die zeer veel van de Kamerleden vraagt. Dat is zwaar werk en als men daarnaast op propaganda uit moet, komt het wel eens voor, dat een Kamerlid bij een stemming afwezig is. Onophoudelijk worden de leden genoodzaakt des middags de zitting te verlaten, omdat zij ergens in het land moeten spreken. De afdeelingen dienen daarmee rekening te houden.

Spr. merkt nu iets op over wat Sleef zei over het verslag van de S.A.I. inzake de ontwapening. Hij maakt Sleef opmerkzaam op wat staat op bladzijde 39 van het verslag van den Partij-Secretaris, waar een inlichtende mededeeling staat, die in verband met wat reeds eerder is gepubliceerd, voldoende geacht kan worden om te doen zien, dat de S.A.I. nog steeds intensief dit vraagstuk behandelt, ook ter voorbereiding van het Congres, dat dit jaar in Brussel zal worden gehouden.

Franke meende, dat wij tot voor korten tijd geen of weinig aandacht schonken aan de Indische vraagstukken. Met leedwezen hoorde spr. deze opmerking, want juist onze Partij heeft, sinds Van Kol in 1897 ermee begon, haar uiterste best gedaan voor de belangen van het Indische volk. Na Van Kol kwam Vliegen, daarna Mendels, vervolgens deed ik het en thans is het Cramer. Niet aan *onzen* kant was het gebrek aan belangstelling, maar aan den uwen. Wij spraken reeds met het gevoel niet de volle belangstelling van het Nederlandsche volk achter ons te hebben. Eerst *thans*, na de heillooze onlusten, is die belangstelling gekomen en daarover verheugt de fractie zich, als ze mag aannemen dat die belangstelling blijft. (*Applaus.*)

De coalitiepolitiek.

Thans het eerste groote punt: het deelnemen aan de regeering, ook wel genoemd: de coalitiepolitiek. Dat laatste woord klinkt altijd eenigszins als een beschuldiging, alsof wij hunkeren naar het oogenblik, waarop wij in een gemengde regeering treden.

Dat is niet zoo — geen onzer is belust op die ontzaglijk zware taak, die de eerste socialistische ministers zullen hebben.

Wij moeten goed onderscheiden de waarde van een bereidverklaring, om op een flink program aan een regeering deel te nemen en den lust daartoe. Die bereidverklaring is niet van gisteren, maar van het Congres van 1918 en bevestigd door de Congressen van 1921 en 1925. Het Congres van 1925 sprak zelfs met algemeene stemmen de bereidverklaring uit. Verwijten kunnen de Partijleiding dus niet treffen — zij voert slechts de door de Congressen bepaalde politiek uit.

Als men ons hengelen verwijt, moet geconcludeerd worden, dat men niet behoorlijk kennis neemt van wat wij zeggen en schrijven. Ik zelf heb de laatste jaren over dit onderwerp herhaaldelijk gesproken en als ik daarbij een stok in handen had, was het geen hengelstok, maar een *tuchtroede*. (*Applaus.*) Ik heb de heeren, en inzonderheid de Katholieken, ervan langs gegeven.

Wij moeten er voor zorgen niet aansprakelijk te kunnen worden gesteld voor de voortduring van deze extra-parlementaire periode. Wij moeten steeds bereid zijn democratisch te regeeren. Het kan wanneer de katholieke arbeiders dat inzien en willen, want de katholieke arbeiders kunnen in hun politieke partij de meerderheid vormen. Als er geen democratische regeering komt, is het de schuld van de katholieke arbeiders. Er behoeft geen reactie te zijn, er behoeft geen achteruitgang te zijn. Dat moeten de katholieke arbeiders begrijpen. Door hun dat te zeggen, bevorderen wij den groei van het nog zwakke arbeidersinstinct der katholieke democraten. Op deze wijze werken wij aan de totstandkoming van een democratische regeering, die een coalitieregeering zal zijn. Coalitieregeeringen zijn kenmerkend voor het overgangstijdperk, waarin wij leven. De tijd der zuiver kapitalistische regeeringen ligt achter ons. Die der zuiver socialistische regeeringen is nog niet gekomen. In zijn boek over de „Proletarische Revolution”, in 1922 verschenen, heeft Kautsky dan ook aan de coalitiepolitiek een afzonderlijk hoofdstuk gewijd. Hij betoogt daarin, dat Marx' opvattingen van 1875 over de politieke vormen van den overgangstijd herziening behoeven. Op grond van de ervaringen van den laatsten tijd is Kautsky van oordeel, dat niet een tijdperk van dictatuur, maar een tijd van democratische coalitieregeeringen aangebroken is, die den overgang zullen zijn naar de heerschappij van het socialisme. (*Applaus.*)

Franke heeft aanmerking gemaakt dat ik erover schreef in „Socialistische Gids” en „Volk”. Dat zal nog wel eens gebeuren, zonder dat ik begeerig ben deel te nemen aan een regeering. Ik moest erover schrijven, omdat allerlei verkeerde voorstellingen waren gegeven en ik een goeden grondslag leggen wilde voor een debat over deze zaak. In de „Socialistische Gids” schreef spr. een instrueerend artikel. Daarin waarschuwde spreker tegen allerlei misverstand. Zulke artikelen zullen nog wel meer noodig zijn, om voor onze eigen partijgenooten in het licht te stellen, wat wij op dit punt willen en nastreven, en om de katholieke arbeiders in te lichten.

De Partij-oppositie.

Een tweede punt betreft het optreden van de Partij-oppositie en de behandeling, die zij van de Partijleiding ondervonden heeft. Op den voorgrond sta, dat het pleidooi van v. d. Goes voor het recht van een minderheid overbodig was, althans voor mij. Democratie beteekent niet alleen de heerschappij van de meerderheid, maar ook het recht van critiek en de vrijheid van meeningsuiting voor de minderheid. Daarzonder kan democratie niet bestaan. Maar de minderheid heeft ook plichten. V. d. Goes zei daar wel iets van, hij gaf een vriendschappelijken raad, maar hij wees haar niet op den plicht om overal en altijd de Partij hoog te houden en nooit gemeene zaak te maken met menschen, die de Partij vijandig gezind zijn. (*Luid applaus.*)

V. d. Goes herinnerde aan vroegere opposities. Ik schaam mij daarover niet. V. d. Goes herinnerde aan een manifest uit 1909. Ik was daarvan de schrijver en ben daar trotsch op. Als men vroeger, door de omstandigheden genoodzaakt, wel eens afzonderlijk bijeenkwam, is nooit de gedachte gerezen met tegenstanders of in bladen van tegenstanders over die oppositie te spreken. Als in een dezer bijeenkomsten ooit was overwogen, om buitenstaanders toe te laten, zou v. d. Goes de eerste zijn geweest die gezegd zou hebben: dan verlaat ik de vergadering. Er is toen eens een giftige aanval op Troelstra gedaan, die wij sterk afkeurden. Wij zeiden toen tot elkaar: sluit de gelederen der geheele Partij! Wat ons op het oogenblik ergert, smart, verontrust, is, dat partijgenooten, die in de oppositie staan, schrijven in bladen van tegenstanders, samenkomen in vergaderingen met tegenstanders en daar de Partij bestrijden. Dat is niet goed, is ook niet noodig. Zij kunnen in onze organen aan het woord komen en zij komen er in aan het woord. Men ga maar eens na, welke ruimte „Het Volk” daarvoor geeft. Als men critiseert in het eigen blad, heeft dit altijd een ander accent dan wanneer men critiseert in bladen van tegenstanders en de oppositie van vroeger mag en kan niet met die van thans vergeleken worden. De vroegere was trouw, de tegenwoordige is vaak ontrouw aan de Partij!

V. d. Goes sprak over de machtsmiddelen der meerderheid. Dat was spr. onbegrijpelijk. De minderheid kan over alle middelen beschikken, die ook de meerderheid ten dienste staan. Zij heeft echter bovendien de beschikking over bladen als „Eenheid”, „Recht en Vrijheid”, vergaderingen van de Liga, I.A.H., enz. Zoo ontbloomt van middelen is de minderheid dus niet, dat wij medelijden met haar moeten hebben.

Over de grens.

Van der Goes heeft speciaal mij bestraft over mijn artikel „Over de grens”. De eerste voorstelling die Van der Goes gaf, was onjuist. Ik schreef dat stuk niet alleen omdat enkele partijgenooten een feestartikel over het Sovjet-jubileum hadden geschreven in „Eenheid”. Neen, zoo was het niet. Het was één der argumenten. Het ergste was, dat die partijgenooten in „De Tribune” stonden aangekondigd als sprekers voor de vergaderingen van de communistische I.A.H., waar een van de ergste

vijanden van de Partij, Lou de Visser, honend sprak over „Troelalala”, zegt spr. verontwaardigd.

Ik dreigde niet met royement. Ik schreef, dat als de menschen, die als helpers en bondgenooten der communisten in onze Partij waren, er in bleven, om voor het communisme propaganda te maken, de Partij middelen van verweer moest overwegen. Dat beteekent geen royement — daarmee ben ik heel voorzichtig.

Kiès' artikel, de verheerlijking van het roode leger, werd door velen als een blasphemie gevoeld. Een verdediging van het bestaan van dat leger, in ons eigen blad geschreven, zou geen bezwaar hebben ontmoet. Die verdediging moet vrij staan, evenals de bestrijding daarvan. Maar een *verheerlijking* van het roode leger, dat door de Russische randstaten als een voortdurende bedreiging wordt gevoeld, dat Georgië onderdrukte, dat in de dagen van Trotzky oorlogsgevaar voor Europa opleverde, dat het Russische volk zelf onderdrukt en de Russische sociaaldemocraten in de gevangenis houdt, gaat te ver.

Van der Goes verwijt mij, dat ik dadelijk een antwoord onder de ingezonden stukken plaatste, maar gaf Van der Goes indertijd als redacteur-buitenland niet het voorbeeld? Het bevordert den snellen afloop der discussie en de meening der inzenders wordt daardoor geen geweld aangedaan.

Was ik onheus in mijn beantwoording? Spr. heeft in dien tijd herhaaldelijk aandrang gehad van partijgenooten, om niet zoo rustig te blijven antwoorden, om nu maar eens flink van zich af te slaan. Spr. deed dat niet — hij gelooft als oud-wiskundige in de kracht van het bewijs meer dan in die van de exclamatie en den schimp. Als men nog tien jaar doorgaat, zal spr. tien jaar zakelijk blijven antwoorden. (*Applaus.*)

Ten slotte verweet v. d. Goes mij, waarom ik mij niet wendde tegen hen, die de polemieken wilden doen eindigen. In een motie van Ter Apel was dit gevraagd. Ik heb er op geantwoord mij verplicht te achten, antwoord te geven op alles wat tegen de Partij werd aangevoerd. Ik heb dus gedaan wat v. d. Goes mij vroeg.

Nu over den „Open Brief”. Ik, zegt spr., maak onderscheid tusschen wat partijgenooten in samenwerking met communisten doen en de onderteekening van den „Open Brief”. Maar ik nam aan, dat Fimmen de ontwerper van den „Open Brief” was, iets wat deze vanavond in „Het Volk” toegeeft. Het streven was niet ongeoorloofd, maar onorganisatorisch was het wel, omdat deze actie gevoerd wordt met voorbijgaan van de organisatorische wegen. Op het Congres kon deze „Brief” nooit als een Congresvoorstel worden behandeld. Bespreking van de daarin genoemde vraagstukken was alleen mogelijk via de afdelingen.

Is er nu zoo schandelijk tegenover de onderteekenaars gehandeld? Ik kan het niet toegeven, al is wel eens een scherp woord gevallen. Van der Goes moest liever zijn verwijten tegen anderen richten. Ik heb de „Eenheid” van den aanvang af gelezen en ervoer, dat van den aanvang af op schandelijke wijze tegen de Partij werd geschreven en geageerd.

Wat is er nu gebeurd? Oudegeest waarschuwde, dat wat in den „Open Brief” behandeld werd, in de afdelingen aan de orde

moest worden gesteld. Wat deed het P.B. toen de brief verscheen? Zij zette den „Open Brief” onmiddellijk in „Het Volk” en liet daaronder de advertentie van Oldenbroek plaatsen, die onderteekeningen vroeg. Kan het royaler?

In den „Brief” is een heele reeks punten bijeengebracht. Allicht was er iets bij, waarmee een onderteekenaar het eens was. Maar het gevolg was, dat tegelijkertijd een groot aantal uitspraken werden onderteekend, waarover de onderteekenaars het niet eens konden zijn. Wethouders onderteekenden b.v. de clause over de wethouderszetels, die er in voorkwam. Bij zulk een actie behoort men te zoeken naar den grootsten gemeenen deeler. Deze brief was van de uiteenloopende meeningen van een aantal leden der Partij het grootste gemeene veelvoud. (*Vroolijkheid.*)

Welke schade zit er voor de Partij aan den „Open Brief” vast? Er vallen woorden over in de krant, in de afdelingsvergaderingen, er komt spanning onder de menschen, de onderteekenaars komen in een polemische positie tegenover de Partij, zij gaan in die positie hoe langer hoe meer van dien brief verdedigen. Hij werkt als een splijtzwam, die de onderteekenaars steeds verder van ons afdringt; zij geraken er door op een hellend vlak en zij zullen er verdriet van hebben, zoodra zij bemerken, wat het gevolg is van wat zij deden.

MENDELS: Als zij gebruikt zijn, worden zij weggetrapt!

ALBARDA: Doen wij aan ketterjacht? In den aanvang van den brief wordt de leiding er van beschuldigd onze beginselen met voeten te treden. Is dat geen ketterjacht? Was ik de aanvaller? Welneen, ik was de verdediger van de Partij tegen hen, die met haar vijanden haar kracht en haar positie ondermijnden. Men moet de situatie goed zien.

Van der Goes sprak zeer laetdunkend en afkeurend over het Congres der religieus-socialisten.

VAN DER GOES: Neen, heelemaal niet!

ALBARDA: In elk geval keurde Van der Goes het af, dat in „Het Volk” aan dat Congres politieke waarde is toegekend, lof is gebracht. Er is toch wel eenig verschil tusschen dat Congres en de vergaderingen van de communistische planeten. Dat planetenselsel heeft ten doel de sociaaldemocratie ten onder te brengen!

Heeft het religieus-socialisme die strekking? Juist niet, het heeft de strekking, om de sociaaldemocratie een bredere basis te geven, meer invloed te bezorgen. Van der Goes moge de orthodoxe theorie van Marx en Engels over oorsprong en wezen van den Godsdienst aanhangen en gelooven, dat het socialisme den Godsdienst zal doen verdwijnen — ik ben van oordeel dat dit deel der Marxistische theorie gefaald heeft. Er zijn velen in onze Partij, en ik behoor tot hen, die meenen, dat de sociaaldemocratie hoe langer hoe meer zal worden een beweging van ongodsdienstigen en godsdienstigen, dat het socialisme de schoonste elementen van den Godsdienst nieuwen glans zal verleen. Mijn meening is, dat deze twee groote levensrijkdommen, Godsdienst en Socialisme, niet als vijanden tegenover elkaar zullen kunnen blijven staan, maar hun takken door elkaar zullen vlechten als de wijnrank en de rozelaar uit het heerlijke vers van Adama van Scheltema. (*Luid applaus.*)

Vliegen aan het woord.

VLIEGEN (Partijbestuur) beantwoordt kort enkele vragen. In de eerste plaats merkt spr. aan het adres van Rippen uit Breda op, dat aan Drop niet, toen hij candidaat werd gesteld, opgelegd is om in Brabant te gaan wonen. Reeds jaren tevoren was daarvan sprake en Drop zei bij zijn candidaatstelling eigener beweging, dat hij in Brabant wilde gaan wonen.

Amsterdam verdedigde voorstel 42. Het is nog maar enkele maanden geleden, dat in de Kamerfractie een voorstel is gedaan, dat door Jan Ter Laan is verdedigd, om den aftrek voor noodzakelijk levensonderhoud te verhoogen. Het voorstel is verworpen. Wij kunnen nu toch niet onmiddellijk weer met zulk een voorstel komen. Het dient naar de Kamerfractie verwezen te worden.

Maastricht I sprak over de onderwijskwestie en de vraag van de oprichting van bijzondere neutrale scholen. Het is een belangrijke kwestie en spr. benut de gelegenheid om mee te deelen, wat het P.B. in deze deed. In sommige streken loopt de openbare school gevaar te verdwijnen. Als in een dorp slechts weinig ouders wonen, die voor hun kinderen openbaar onderwijs verlangen, dan wordt dit onderwijs verwaarloosd. Als dit geschiedt, kan zich de vraag voordoen, of het niet verstandig is een bijzondere neutrale school op te richten. Het is toch niet in hoofdzaak te doen om het openbare doch om het neutrale. Uit Heerlen kwam een dergelijke vraag en door het P.B. is toen aan Hoogland en Ossendorp gevraagd om een plaatselijk onderzoek in te stellen. Uit een andere gemeente uit de Mijnstreek kwam een dergelijke vraag. Ook daar is een onderzoek ingesteld. In Heerlen bleek een bijzondere neutrale school niet noodig. In die andere gemeente was aanleiding om een bijzondere school te stichten. Men ziet dus, dat de omstandigheden niet overal dezelfde zijn. Op die wijze handelde tot dusverre dus het P.B. en dat is ook de manier. Als in Maastricht de ouders hun kinderen naar de bijzondere school zenden, is daar weinig aan te doen. Den ouders moet dan ingeprent worden, dat zij daardoor de Openbare School schade doen. Voor de stichting van een bijzondere neutrale school is daar evenwel geen aanleiding. In Maastricht kan men openbaar onderwijs eischen. Het gaat slecht in het land, spr. geeft dat toe. Er is een te bejammeren versnippering. De regeering benoemde reeds de commissie-Rutgers en afgewacht moet worden, wat die commissie voorstelt, voor wij ons standpunt kunnen vaststellen.

Nu een woord over de S.A.I. Sleef klaagde, dat in het verslag niets over ontwapening en de koloniale politiek voorkomt. Albarda behandelde het eerste punt reeds. Maar de koloniale commissie is nog niet gereed en er kon dus nog niets worden gepubliceerd. Tot nu toe heeft alleen de Nederlandsche Partij een aan alle kolonie-bezittende landen gevraagd rapport ingezonden. Het was door Cramer gemaakt. Met de koloniale specialiteiten zal natuurlijk overleg worden gepleegd en spr. hoopt, dat dit element in de delegatie opgenomen zal worden.

In het verslag staan een paar fouten. Spr. wijst op pag. 118, waar „Italië” moet worden veranderd in „Stalin”. Een tweede

is, dat er staat „eenheidsfractie”, wat zijn moet „eenheidsfanaticus”.

Klein vroeg, of spr. denkt als in voorstellen 61 en 62 is uitgedrukt. Daarin staat, dat wij aandringen moeten op meer contact met de inlandsche volksbeweging. Het voorstel is totaal overbodig. Contact is noodig, maar makkelijk is het niet. Over China werd de Exécutive door drie in Parijs studeerende jongelui voorgelicht. Of deze inlichtingen juist waren, is de groote vraag. In Ned.-Indië is een sociaal-democratische partij. Haar werk is het contact met de inlanders en de inlandsche beweging te krijgen. Hetzelfde is met Engelsche-Indië mogelijk. Voor China en andere landen is het moeilijker. Een socialistische beweging is er gewoonlijk niet en met Europeanen kunnen ze moeilijk overeenkomen. Op nauwer contact behoeft echter niet aangedrongen. Wat mogelijk is, wordt gedaan.

Wat het voorstel-Haarlem betreft, tot het Congres worden alleen uitgenoodigd de bij de Internationale aangesloten organisaties. Uit de bedoelde landen zijn geen organisaties aangesloten. Zij bestaan er niet en het is dus moeilijk, hier iets te doen.

Matthijssen klaagde over het weinige, dat voor de landarbeiders is gedaan. Wij hebben wel iets gedaan, spr. herinnert aan het blad, dat teniet ging door gebrek aan belangstelling. Dan was er de commissie waar Ham over sprak. Het rapport was voor publicatie niet geschikt. Hier komt het pachtvraagstuk aan de orde. Er wordt dus wel iets gedaan. Er zijn groote moeilijkheden en ook Matthijssen wist ons geen middelen aan de hand te doen.

Van den Tempel over de werkloosheid.

J. v. d. TEMPEL (Voorzitter der Commissie voor Werkloosheidsaangelegenheden uit de Kamerfractie) merkt op, dat „Het Volk” in de laatste weken veel aandacht besteedt heeft aan het werkloosheidsvraagstuk, hetgeen geschiedt door Matthijssen. Hij doet dat met het vuur en de energie van iemand, die zich pas met deze aangelegenheid is gaan bezighouden. Dat „Het Volk” deze aangelegenheden in den breede gaat behandelen, juicht spr. toe. Wanneer daarbij echter de indruk wordt gevestigd, alsof de Partij deze kwestie tot dusverre heeft verwaarloosd, is dat onjuist en verkeerd. Met stijgende verwondering en verbazing las spr. het artikel over de pioniers, die de werkverschaffing uit het niets schiepen. Daarbij zijn woorden van lof voor v. d. Walle, woorden die ten volle verdiend zijn. Verder krijgt Minister Kan en zijn inspecteur Meijer de Vries lof. Maar met geen woord wordt over het werk van de Partij, de Kamerfractie en de Vakbeweging gesproken.

Toen, volgens Matthijssen, in 1922 het pionierswerk begon, was dat eigenlijk al heelemaal verricht door de S.D.A.P. in nauwe samenwerking met het N.V.V. In 1922 was het zóó gesteld, dat, na vele jaren van hard werken wij het zoover hadden, dat er op ieder gebied werkloozenzorg was. De Minister moest toen reeds op een aanvallende vraag van burgerlijke zijde zeggen, dat de werkloozenzorg aan rijk en gemeente 30 à 35 millioen gulden

kostte. Toen kwam de groote aanval — weg moesten de werkverschaffingen, weg de bijzondere steuncomité's.

Niets treffen wij aan in het artikel van Matthijssen over het werk der Kamerfractie in die periode.

De zaak stond dus reeds op zijn beenen in 1922. Nog sterker, op de begrooting voor Binnenlandsche Zaken stond reeds een post van 4 millioen gulden. Ik weet wat gedaan is door onze Partij en het N.V.V. om het zoover te krijgen.

Nu zijn wij zooveel tijd verder en nog staat die 4 millioen op de begrooting. Er is sinds 1922 in deze zaak voortdurend opgetreden, bij elke begrooting is er over gesproken. Speciale interpellaties zijn er over gehouden. Moet daarvan geen gewag worden gemaakt, moet men die zaak niet eerst onderzoeken voor men er over schrijft?

Er is een Commissie voor Werkverruiming, waarvan niet p.g. Meijer de Vries, maar p.g. Gerritsz secretaris is. De drijvende kracht zit niet op het departement, maar in *onze Partij*.

Onze fractie is omvangrijker geworden. Vroeger behandelde ik het heele vraagstuk — thans behandelt Stenhuis de werkverschaffing en werkverruiming, ik de werkloosheidsverzekering. Bij de laatste begrooting heb ik mijn zaak met kracht verdedigd en wist een motie aangenomen te krijgen. De werkverschaffing is populair, maar men moet de beteekenis van dit middel in het heele vraagstuk niet overschatten. Er kunnen heel veel werkloozen uit de stad niet naar het platteland. Er zijn duizenden werkloozen in de stad, die slechts door een goede regeling van den werkloozensteinsteun geholpen kunnen worden.

De andere kant van de zaak, de werkverschaffing en -verruiming, heeft Stenhuis goed behandeld. Minister Kan houdt de zaak aardig loopende, maar veel nieuws bracht hij tot dusverre niet, hij is geen krachtige, stuwende macht.

Wij vragen geen verheerlijking van ons werk, maar wij vragen wel een rechtvaardige behandeling van het werk der Partij in ons Partijblad — wij vragen solidariteit met de Kamerfractie!

Door machtsvorming en strijd moeten wij verder komen, dat moet geschieden in volledige samenwerking met de fractie. Van het Partijcongres mag verwacht worden, dat zij op volledige wijze daaraan aandacht schenkt en uiting geeft.

Drente is nu in de mode bij de bourgeoisie. Wij verheugen er ons over, dat thans van vele zijden aandacht wordt geschonken aan den toestand aldaar. Maar nimmer mag worden vergeten het groote aandeel, dat de sociaal-democratie in de pogingen om tot verbetering te komen, heeft gehad. (*Applaus.*)

WIBAUT (Eerste Kamerfractie) behandelt het laatste deel van het verslag der fractie. Sterk is het daar niet gezegd. Klein en Franke meenden, dat er echter nog te veel aandacht aan de Eerste Kamer geschonken wordt. De Eerste Kamer is de oude juffrouw. Zij moet afgeschaff. Spr. komt op tegen de wijze, waarop hier over deze zaak gesproken is. Als wij daar niet sterk en krachtig op moeten treden moet de Partij ons er niet heen zenden. (*Stemmen: Zeer juist!*)

De Partij wil de Eerste Kamer afschaffen. Maar zij is er nog en zoolang zij er is, zenden wij er onze leden heen en spreken

wij er niet over de wenschelijkheid van haar afschaffing. Dat komt pas weer aan de orde, als er weer grondwetsherziening aan de orde komt. Zoolang zij er is, werken onze vertegenwoordigers er met al hun krachten en naar ons beste weten.

Ankersmit over „Het Volk”.

ANKERSMIT (redactie „Het Volk”) zegt, dat het overbodig was de kwestie van „Gas” op te rakelen. Dit is in de krant afgedaan en ik zou hier hetzelfde moeten zeggen als ik reeds in de krant zeide. Hetzelfde geldt voor de artikelen over de Amsterdamsche wethouders in „De Notenkraker”, die ik in de krant openlijk betreurde. Waartoe dient het, op zulke zaken nog eens in het Congres terug te komen?

Spr. sluit zich aan bij de hulde gebracht aan Matthijsen en De Roode en dankt daarvoor. De eerste verweet de Partijleiding gebrek aan activiteit inzake de werkloosheid. Maar sinds wanneer behoort de krant niet meer tot de Partijleiding? De artikelen van Matthijsen zijn een gevolg van een bespreking van mij met het P.B. en het N.V.V.

Spr. is altijd zeer kieskeurig bij de keuze van feuilletons, die spr. een belangrijk onderdeel van de krant acht. Zwoele erotiek wordt geweerd; wat met de critiek precies wordt bedoeld, weet spr. niet.

Een toezegging, dat het Pop. Wet. Bijvoegsel weer in twee pagina's zou verschijnen, heeft spr. niet gedaan. Hij heeft slechts gezegd te hopen, dat verdubbeling spoedig weer mogelijk zou zijn. Het bleek economisch nog niet mogelijk.

Spr. legt de ruitelike bekentenis af, dat ook hem de vrouwenrubriek in haar huidige vorm niet bevalt. Ook v. d. Veen is van die meening en er wordt aan verbetering gewerkt. Spr. waarschuwt echter tegen de richting, die mevr. Wibaut aanbeval. De bedoeling van de rubriek is de vrouwen een prettig leesbaar stuk krant te geven en spr. gelooft, dat heel veel vrouwen daarin een bespreking van de modes noode zouden missen. Wij moeten er voor zorgen, dat de vrouwen niet voor iets wat hen interesseert naar een andere krant moeten grijpen.

Dat de Partij en speciaal de krant pas aandacht aan Indië schonk, nadat de Liga is opgericht, is volledig onjuist. Spr. herinnert aan de prachtige artikelen van J. E. Stokvis, aan die van zijn opvolger, aan de redactionelee artikelen, die waarlijk niet zeldzaam waren, ook onder spr.'s voorganger.

Inzake één der artikelen van Ham uit Wijdenes erkent spreker in verzuim te zijn. Het is hem geheel door het hoofd gegaan — waarvoor excuses. Het andere artikel was wetenschappelijk niet zoo, dat het verantwoord was het te plaatsen.

De Dinsdagavondvergaderingen van de Eerste Kamer, waarvan Wibaut verzocht niet zooveel aandacht te schenken, vormen een netelige kwestie. In zoo'n vergadering gebeurt zoo goed als niets en het is heel begrijpelijk, dat onder de journalisten daarover ontstemming heerscht. Het argument, dat Wibaut aanvoerde, het houden van fractievergaderingen op die avonden, vindt spr.

eenigszins vreemd. Het zou zijn, fractievergaderingen houden op 's Rijks kosten. Veeleer meent spr., dat de oplossing ligt in het verleenen van een verhoogd presentiegeld of een bescheiden vergoeding, gelijk spr., in aansluiting bij het Voorloopig Verslag, in de krant bepleit heeft.

Een enkel woord over wat Van der Waerden zei over het artikel van Matthijsen. Spr. dekt dit artikel met zijn verantwoordelijkheid. Al onderschrijft hij niet elk woord, met de strekking van de artikelen is spr. het volledig eens. Over onderdeelen heeft spr. indertijd van zijn afwijkende meening blijk gegeven. De artikelen, die Matthijsen thans over het Nederlandsch fabriikaat schrijft, bewegen zich binnen de lijnen, toen door spr. aangegeven.

Dat wij de loonpolitiek en den loonstandaard niet onder oogen zouden durven zien, is onjuist. De serie artikelen, die daarover binnenkort verschijnen, en die reeds aangekondigd werd, zullen verbluffende dingen aan het licht brengen.

Het zware geschut door v. d. Goes ten aanzien van de behandeling der oppositie in stelling gebracht, geeft spr. aanleiding te zeggen, dat deze ernstige en onaangename beschuldigingen te eenenmale ongegrond zijn. Hoe kan v. d. Goes spr. gebrek aan edelmoedigheid verwijten? Van verschillenden kant is spr. herhaaldelijk het tegenovergestelde gezegd. Er is juist aan de oppositie de volle maat gegeven, trots de geringe ruimte, die geregeld beschikbaar is. Steeds heeft spr. gehandeld naar het inzicht, dat elke ernstige oppositie ruime gelegenheid moest krijgen om zich in de krant te uiten. Vooral tot dat doel strekte de instelling van het populair wetenschappelijk bijvoegsel. Thans nam spr. dagelijks kolommen vol oppositie-stukken op. Gaat het dan aan ons klakkeloos gebrek aan edelmoedigheid te verwijten?

Heel leelijk en min was het volgens v. d. Goes, dat spr. Kiës niet handhaafde als militaire medewerker over wat deze in „Eenheid” over het „roode leger” schreef. Albarda sprak er reeds over. Natuurlijk is Kiës volledig gerechtigd te betoogen, dat het roode leger voor Rusland nog onmisbaar is, zooals ook Frankrijk nog zijn leger, Engeland zijn vloot niet kan missen, zoolang er niet algemeen ontwapend wordt. Datzelfde wordt redactioneel in de krant telkens weer erkend. Maar als een leger verheerlijkt wordt, is de schrijver niet als militair medewerker van een antimilitaristische krant te handhaven.

Van der Goes voerde twee bewijzen aan, dat door spr. heel leelijk en min over den „Open Brief” geschreven zou zijn. Het eerste bewijs betrof de wijze, waarop over de resolutie van het Internationaal Congres van 1904 over het ministerialisme is geschreven. Is die resolutie soms niet verouderd? Er staat in, dat zoolang de burgerlijke maatschappij bestaat, sociaaldemocraten niet aan de regeering kunnen deelnemen. Dat kunnen wij toch niet voor onze verantwoordelijkheid nemen. Bovendien, in Duitschland, waaruit die resolutie afkomstig was (niet uit Frankrijk, zooals v. d. Goes zeide) heeft de Partij daarna herhaaldelijk aan de regeering deelgenomen. Van der Goes zei, dat spr. de resolutie ten onrechte ook toepaste op de plaatselijke

toestanden. Dat is onjuist. De schrijvers van den „Open Brief” hebben dat gedaan, ze aangewend tegen de wethouders.

Een ander bewijs van spr.'s leelijke en minne bestrijding zou gelegen zijn in de wijze waarop over het vergelijken van het manifest van 1909 met den „Open Brief” werd geschreven. Spr. heeft dat manifest er nog eens op nagelezen. Het was inderdaad niets dan een waarschuwing tegen het houden van het buitengewoon congres, zooals spr. geschreven heeft. Van der Goes heeft niet het recht spr. te verwijten, dat dit te constateeren een minne wijze van bestrijding is. De critiek van Van der Goes wijst spr. dan ook terug. Zijn uiterst scherpe oordeel berustte op uiterst zwakke gronden en is er volkomen naast.

Repliek van den Partijvoorzitter.

De VOORZITTER beantwoordt in telegramstijl.

Spr. gelooft, in verband met de opmerkingen over het Instituut, dat niet alleen die verhouding, maar ook die van de andere organisaties, die met ons samenwerken, moet worden onderzocht, teneinde organisatorische en geldelijke verspilling te voorkomen.

De opmerking over de V.A.R.A. begrijpt spr. niet. De V.A.R.A. wordt door de overgroote meerderheid van het P.B. gedekt en gesteund. Geldelijk ook! De V.A.R.A. heeft een rapport gemaakt van haar behoeften, waarin aan de Partij een deel van de lasten werd opgelegd. Het P.B. bewilligde in de gevraagde f 2000.—. Daarna kwam de V.A.R.A. met een nieuw rapport, dat een lager tekort aanwees. Het P.B. verhoogde toen het percentage, dat het bijdroeg — het totaal-bedrag verlaagde natuurlijk. Het P.B. was dus volkomen loyaal. Bovendien hebben in een conferentie tusschen V.A.R.A. en N.V.V. en Partijbestuur de aanwezige Partijbestuurders volle medewerking toegezegd, om den groei van de V.A.R.A. te bevorderen. Inmiddels heeft het P.B. een brief van de V.A.R.A. ontvangen, die spr. heelemaal onbegrijpelijk voorkomt. Die brief zal, als hij gelezen moet worden als spr. deed, nieuwe moeilijkheden brengen, die het bestuur van de V.A.R.A. opwerpt. Van de zijde van het V.A.R.A.-bestuur heeft spreker niet veel medewerking onderhouden.

Wat de medezeggenschap aangaat: Van der Veen heeft daarvoor een ontwerp gemaakt, dat in de Commissie van Beheer van „Het Volk” is behandeld en dat naar de verschillende vakverenigingen zal worden gestuurd om advies.

De kwestie van den propagandist in Noord-Brabant is niet zoo eenvoudig. Lindeijer, zoo was besloten, zou zich in Brabant vestigen. Dat besluit is nooit uitgevoerd. Wat Rippen voorlas, was niet volledig. Achter wat hij las staat, dat het vestigen van een propagandist door het gewestelijk bestuur van Noord-Brabant niet noodzakelijk werd geacht. Zoo is de zaak en aan het besluit van het gewest kan het P.B. niets veranderen. Het moet rekenen met de besluiten.

Over wat Amsterdam zei over den stilstand van het ledental

en de wethouderszetels, wenscht spr. iets op te merken. Er was eenige teruggang sedert 1921. Spr. heeft eens vergeleken den teruggang in de Partij en in het N.V.V. Deze vergelijking valt niet uit ten nadeele der S.D.A.P. Er liggen aan dien achteruitgang andere oorzaken ten grondslag. Daarmee moet worden gerekend.

Er is een opmerking gemaakt over de in het land te voeren actie. Er wordt druk aan gewerkt.

Inzake het landbouvvraagstuk worden voorbereidingen getroffen voor een groot landbouw-congres. Ook op ander gebied is er geen achterstand. Met de afdeelingen in de gewesten worden reeds allerlei maatregelen getroffen voor verdere acties.

Ten slotte een enkel woord over den „Open Brief”. Men heeft gevraagd, waarom de namen gezonden zijn aan de besturen der afdeelingen. Onze heele Partij steunt op de afdeelingen. Het zijn de kernen en de besturen hebben te zorgen, dat die kernen gezond blijven. Er is ledenverloop en daarom dienen de afdelingsbesturen te weten, welke leden de kans loopen voor de Partij te bedanken.

Gisteren las spr. een ingezonden stuk in „Het Volk” en vanmorgen lag dat ook in den geest van een der redevoeringen, dat de mogelijkheid bestaat, dat de brief van het echtpaar vervalscht is. Spr. wil de volle maat geven en hij verzoekt de partijgenooten Bonger en Onderdijk even op het podium te komen om er zich van te overtuigen, dat de brief er werkelijk is.

Onder protesten uit het Congres, van afgevaardigden, die het overbodig achten, komen beide partijgenooten op het podium en overtuigen zich.

Het is wel noodig, zegt spr., want er wordt gestookt en dat moet men nimmer te licht schatten.

Spr. legt er den nadruk op, dat de oppositie volle vrijheid heeft, in tegenstelling met wat v. d. Goes meent. Van der Goes zelf achtte de oppositie ongezond en juist tegen die ongezondheid gaat onze actie.

BONGER en ONDERDIJK verklaren, dat de brief van het echtpaar echt is.

Hierna wordt de leiding van Partijbestuur, Kamerfracties en Redactie goedgekeurd. J. F. Ankersmit wordt bij acclamatie als politiek hoofdredacteur van „Het Volk” herbenoemd.

De samenwerking van S. D. A. P. en N. V. V.

In het Zondagmorgen voortgezette Congres werd begonnen met de behandeling der stellingen, betrekking hebbend op de samenwerking tusschen S.D.A.P. en N.V.V.

HAARLEM I en II stellen voor de discussie te heropenen om Matthijsen de gelegenheid te geven Van den Tempel te antwoorden.

Dit voorstel wordt verworpen.

VLIEGEN (Partijbestuur) zal de stellingen inleiden. Met het oog op de overladen agenda zal spr. niet het voorbeeld van Stenhuis volgen, door in een lange rede de stellingen toe te lichten. Er zijn geen groote economische of politieke beschouwingen noodig om aan te toonen, dat de regeling der samenwerking nuttig en noodzakelijk is. Onder alle economische omstandigheden is dit noodig. Dat de taak der vakbeweging geheel veranderd zou zijn, ontkent spr. Haar taak is nog altijd de verbetering der economische positie harer leden te bevorderen. Dat is haar natuurlijke taak. Politiek kan zij zelf niet voeren, omdat zij daarvoor de organen mist. Daaruit vloeit voor haar de behoefte aan samenwerking met de politieke partij voort.

De vakbeweging is reeds gedurende een reeks van jaren door de Partij zelf in het politieke werk betrokken. Van den aanvang af der Partij was dit ons standpunt en reeds in het N.A.S. is door de vertegenwoordigers van de S.D.A.P. herhaaldelijk betoogd, dat de vakbeweging een deel van haar taak verwaarloosde, als zij zich niet bemoeide met de arbeidswetgeving. Wij waren verheugd, toen uit de kringen der vakbeweging de eisch van Staatspensionneering opkwam, die dadelijk door de Partij werd overgenomen. Spr. herinnert verder aan het Onderwijscongres van 1899, aan de actie van 1903, aan de beweging voor het arbeidscontract, allemaal gelegenheden waarbij Partij en Vakbeweging op politiek gebied samenwerkten. Ook later heeft de vakbeweging zich herhaaldelijk bemoeid met politieke aangelegenheden, daartoe opgewekt en aangespoord door de politieke partij. In den oorlog was het de levensmiddelenvoorziening, daarna de strijd tegen het militarisme, waarmee wij ons samen bemoeiden. Alles toont aan, dat wij een gezamenlijke taak hebben, dat wij elkaar soms ontmoeten op hetzelfde terrein. De ervaring heeft geleerd, dat dit regeling vereischt. Als doorgestaan wordt zonder vaste verbinding, kan dat tot conflicten, althans tot ongewenschte toestanden leiden. Spr. noemt het Ziekwet-plan-Posthuma-Kupers en het onderwijscongres, door het N.V.V. langs de Partij heen ondernomen; omgekeerd zal het ook zijn voorgekomen, dat de Partij alléén een actie voerde, waarbij ook het N.V.V. betrokken had moeten worden. Daar komt bij, dat de voorbereiding van de sociale wetgeving in den Hoogen Raad van Arbeid samenwerking noodig maakt. Alleen het N.V.V. is

in dit lichaam vertegenwoordigd, al hebben er enkele partijgenooten, als z.g. wetenschappelijke leden, zitting in. (*Protesten.*)

EEN STEM: Zij zijn ook in werkelijkheid wetenschappelijk.

VLIEGEN: In het Arbeidsbureau te Genève is het evenzoo en daardoor wordt een terrein geschapen, dat conflictstof bevat als er geen gereguleerde samenwerking tot stand komt.

Bovendien zijn wij samenwerkend sterker, dan ieder op zichzelf. Er was tot dusverre ook samenwerking, maar ongereguleerd.

Spr. herinnert aan de uitlating van Stenhuis in zijn toelichtende rede, waarin gezegd wordt, dat de Partij alleen niet in staat is de arbeidersklasse politieke impulsen bij te brengen en dat de S.D.A.P. alleen in verkiezingsdagen contact met de massa heeft. Spr. acht dit onjuist. Gedurende geheel het jaar heeft de Partij in vergaderingen enz. contact met de massa. De vakbeweging, dat is juist, heeft meer contact met de georganiseerde arbeiders. Maar hoe dan ook, samenwerking maakt de geheele arbeidersbeweging sterker. Niet samenwerken beteekent: elkaar af en toe in den weg loopen.

De niet geregelde samenwerking is onvoldoende gebleken. Conflicten worden ontdekt, als zij er zijn. Voorkomen kan alleen gebeuren door geregeld contact.

De stellingen. Men herinnert zich, dat Stenhuis in 1926 zijn betoog over de Arbeiderspartij heeft gehouden. Het Congres heeft toen met vrijwel algemeene stemmen zelfs een onderzoek naar de wenschelijkheid afgewezen. Het Congres sprak zich wel uit voor beter contact met de vakbeweging. Het P.B. ging met het N.V.V. spreken en dit leidde tot de instelling van de commissie die de stellingen ontwierp.

In de besturenvergadering zijn eenige veranderingen aangebracht. B.v. in artikel 3, ter zake van de samenstelling der Kamerfractie, een verandering, die te voren reeds met het P.B. was overeengekomen, na de bespreking in den Partijraad. Vast moet blijven staan, dat ook de vakvereenigingsbestuurders-Kamerleden alleen aan de Partij verantwoording schuldig zijn.

In stelling VII moet de volgende aanhef worden ingelascht: Het voeren van de economische actie en het bepalen der daarbij te volgen tactiek is de taak van het N.V.V. en de aangesloten vakbonden. Aan het slot van die stelling komt: de beslissing over economische aangelegenheden berust bij het N.V.V., die over politiek bij de S.D.A.P.

In stellingen VIII en IX wordt geschrapt, dat de hoofdredacteuren van „Het Volk” en „Voorwaarts” lid van den Algemeenen Raad en van de Commissie van Tien zullen zijn; deze redacteuren zullen echter de vergaderingen bijwonen.

Stelling X vervalt.

Wat zijn, zegt spr., de hoofdpunten van deze overeenkomst? Van afbakening van het terrein is afgezien. Dat is niet mogelijk. De samenwerking voor een bepaalde zaak zal alleen geschieden als beide besturen ze willen. Over het op politiek gebied aanwenden der economische macht van het N.V.V. beslist het N.V.V. Over de politieke organen, over de verkiezingen beslist de partij. Over het verkiezingsprogram wordt overleg gepleegd,

over de candidaatstelling wordt met het N.V.V. gesproken en het kan wenschen uiten. Een eventueel urgentieprogram wordt in gemeen overleg opgesteld.

Het gewestelijk en plaatselijk contact wordt nog nader geregeld.

Het zal niet noodig zijn de stellingen stuk voor stuk te behandelen. Gij kent ze en zult er over nagedacht hebben.

Een enkel toelichting slechts, waar men naar vroeg. Art 4: over het urgentieprogram zou de Partij *niet* het beslissende woord hebben. Dat is zoo en het is juist! Want een urgentieprogram is een uittreksel uit het verkiezingsprogram, dat door het Partijcongres is vastgesteld. Het deelnemen aan de regeering is wat anders, daarover zijn wij het toch wel eens. Het zal daarbij voorkomen, dat om der samenwerking wille, vooropgesteld, dat de deelneming nut zal afwerpen, punten uit de programs van de coaliseerende partijen moeten worden overgenomen.

THOMASSEN: En het Congres?

VLIEGEN: Geen deelneming aan de regeering zal geschieden zonder dat een buitengewoon congres is gehouden. Over het urgentieprogram moet dus overleg in den Algemeenen Raad worden gepleegd. De beslissing over de deelname zelf ligt natuurlijk bij de politieke partij.

Spr. heeft zijn toelichting zoo kort en sober mogelijk gehouden met het oog op den tijd.

Tot dusver was de toestand zoo, dat om de drie maanden wij bijeen kwamen, spraken en ieder op eigen houtje handelden. Voortaan zal het zoo zijn, dat een bepaald geregeld contact onderhouden zal worden door den Algemeenen Raad, door de Commissie uit den Raad en door den secretaris. Deze commissie is van grooter belang geworden sinds de stelling over de wederzijdsche vertegenwoordiging in de besturen vervallen is. Tegen deze stelling is aan beide kanten veel bezwaar geweest. Het P.B. nam met een zeer kleine meerderheid de stelling aan en ook in den Partijraad rees bij velen bezwaar er tegen. Toen de besturenvergadering van het N.V.V. deze stelling verwierp, was het laten vallen ervan voor ons niet erg moeilijk.

Het is een belangrijke en noodzakelijke stap, dien wij gaan doen, wij moeten samenwerken, mogen elkaar niet beschouwen als min of meer concurrerende instellingen, waardoor vervreemding zou intreden. In de landen waar Partij en Vakbeweging los van elkaar staan, gaat het in het algemeen slecht. Maar waar voortdurend overleg wordt gepleegd, waar men alkaar's plannen kent en samen plannen ontwerpt, gaat het veel beter. Deze overeenkomst heeft een grootere beteekenis dan een enkel organisatorische, zij heeft ook een politieke beteekenis, zij beteekent een versterking van de kracht der arbeidersbeweging in het algemeen! (*Luid applaus.*)

De gedachtenwisseling.

VAN GAASBEEK (Utrecht) meent, dat het woord van Vliegen meer gericht was op de enkele samenwerking dan op wat daarmee verband houdt. Er zal dus komen samenwerking op vast accoord, met al de nadeelen, daaraan voor beide partijen

verbonden. Wij willen den groei der politieke partij. Daarvoor is een goed geoutilleerde vakbeweging echter onmisbaar. Thans reeds ondervindt de politieke partij de nadeelen van een militante groep in de vakbeweging, die het voldoende acht, in een vakverbond georganiseerd te zijn. Zij achten voor zich politieke organisatie overbodig. Was dat uitzondering, dan zou het niet erg zijn. Maar spr. meent, dat het meer voorkomt dan men denkt en vreest van de overeenkomst nog meer nadeel in deze richting.

Verder zijn er groote groepen in de vakbeweging, die in burgerlijke politieke partijen zijn georganiseerd. Daarin schuilt dus het gevaar, dat de werfkracht der vakbeweging door de overeenkomst zal lijden.

De monderne vakbeweging heeft noodig, dat zij de groote groep der ongeorganiseerden en der kerkelijke arbeiders tot zich trekt. Deze overeenkomst zal daarop ongunstigen invloed oefenen.

Waar is het verlangen, de sterke drang in de vakbeweging, om tot de politieke partij te komen? In de hoofdbesturen leeft deze wil, maar van de leden der vakbonden is dat niet gebleken...

EEN STEM: Had dat bij het N.V.V. gezegd.

VAN GAASBEEK zegt hier tot uiting te brengen, wat in de afdeeling is gebleken. In de vakbeweging zijn duizenden, die van deze zaak niets moeten hebben... In vele vakbonden is dat het geval. In tal van vakbonden heeft men zich willen uitspreken, maar dat was niet mogelijk...

VAN DER LENDE: In welken vakbond is dat gebleken?

VAN GAASBEEK: In de Ned. Ver. van Spoor en Tram o.a.

VAN DER LENDE: Onjuist.

VAN GAASBEEK: Neen, dat is waar. De groote hoop in de vakbeweging staat tegenover deze zaak gematigd onverschillig. Als er in de arbeidersbeweging over politieke zaken gesproken moet worden, is dat altijd nog goed gelooopen. Dat zal ook nu zoo blijven, maar spr. ziet een groot gevaar in de medezeggenschap inzake de candidaatstelling. Als een door de vakbeweging naar voren geschoven candidaat duikelt, zal dat een zeer ongunstigen invloed hebben.

Spr. behandelt dan stelling XI. Plaatselijk is het gevaar van samenwerking nog grooter dan landelijk. Gewestelijke organisatie ontbreekt op verschillende plaatsen in de vakbeweging. Hier zit een bron van moeilijkheden, die zeer onaangename gevolgen kan hebben. Over deze stelling verwacht spr. een afzonderlijke stemming.

P. DE BRUIN (Schiedam) heeft Vlieden met belangstelling gevolgd. Hij is er niet veel wijzer door geworden — bezwaren zijn er niet door overwonnen.

Was vroeger de vakbeweging kopschuw voor politiek, in 1926 heeft de Partij zich zelfs moeten verweren tegen een al te krasse greep van de vakbeweging naar de politieke macht.

Wij zijn altijd opgevoed in de wetenschap, dat de vakbeweging zich beweegt binnen het raam van het bestaande en dat men geen politieke overtuiging behoefde te hebben, om er lid van te zijn. Tegen deze theorie gaan de stellingen vierkant in.

Samenwerking heeft spr. met zijn arme hersens niet kunnen

vinden in de stellingen. Hij vond alleen concessies van de zijde der Partij, waar niets van de zijde der vakbeweging tegenover stond. Eén ding heeft spr. wél begrepen en dat is, als de leidingen deze regeling willen, wij ze in hemelsnaam maar moeten accepteren.

De stellingen beteekenen niets, als het uitvoeren niet van harte gaat. Spr. vraagt zich echter af, waarom dit alles op papier is gezet — volgens verschillende verklaringen op de besturenvergadering van het N.V.V. wordt er niets veranderd.

Als dit juist is, kunnen wij de stellingen gerust aanvaarden — maar doet deze opvatting geen onrecht aan stelling 3 en 4? Het politiek urgentie-program wordt door den Algemeenen Raad vastgesteld. Dat geven wij dus uit handen.

Met het program, waarop de Partij eventueel aan de regeering zou deelnemen, gaat het ook dien weg op en spr. gelooft wel, dat, als wij daarover geen overleg pleegden, en ons verzekerden van de hooge goedkeuring van het N.V.V., er binnen 24 uur hommeles zou zijn.

Heel enthousiast behoeven wij er niet voor te zijn en spr. gelooft niet, dat het Congres met jubel de stellingen zal aanvaarden.

Maar hij wil wel graag de verzekering, dat wij op dezen weg niet verder zullen gaan. Hij wil zien vastgesteld, dat niet bij de a.s. Prov. verkiezingen de plaatselijke vakcentrales dezelfde rechten zullen krijgen als het N.V.V. bij de Kamerverkiezingen. Spr. bespeurde bij plaatselijke vakcentralen de meening, dat zij voortaan de politiek moesten voeren.

Spr. is wel eens toegevoegd, dat hij zich niet met vakstrijd moest bemoeien. Vakbewegingsbestuurder zijn was een vak — hij kreeg onmiddellijk groot respect voor deze vaklieden. Maar wil men dan aan de andere, bevriende zijde, eens bedenken, dat het niet ieders werk is *politiek* te maken! (*Applaus.*)

De mogelijkheid voor conflicten zal blijven bestaan. Tegen ongevallen op dit gebied hebben wij ons nog niet verzekerd. (*Gelach.*)

Spr. is principieel tegen de overeenkomst, omdat hij meent, dat de samenwerking behoorde te berusten op kameraadschap. Hij zal de stellingen aanvaarden, maar wenscht de stellige verzekering, dat de plaatselijke vakbonden hun plaats aangewezen zullen zien. (*Applaus.*)

Bonger oppert bezwaren.

BONGER (redacteur „Socialistische Gids”) heeft, hoewel hoogleeraar, het toch maar gewaagd hier het woord te nemen. Het zal nog zoover komen, gezien de opmerkingen in dit Congres en de liefelijke opmerkingen in „Het Volk”, dat spr. het voorbeeld zal volgen van den zedelijkheidsfanaticus, die zei: „Mijn moeder, met permissie!” (*Groote vroolijkheid.*) Aldus, professor . . . met permissie. (*Hernieuwde vroolijkheid.*)

Deze zaak heeft toch wel een bijzonder aspect. Als men leest wat in de N.V.V.-vergadering is gezegd en wat hier wordt gezegd, is de conclusie: wij aanvaarden het, want het zal wel

moeten. De leiding der vakbeweging bestaat voor een groot deel uit S.D.A.P.-ers. Waarom moet het N.V.V. ons dan zeggen, wie wij zullen moeten candideeren? Als de vakbeweging een bepaalden wensch in dit opzicht heeft, waarom zou de Partij er niet aan voldoen?

Er is veel overeenkomst tusschen vakbeweging en partij, maar ook veel verschil. Gaat men in niet te nauw contact samen, dan zal de toestand van vrede het best bewaard blijven. De vakbeweging komt op voor haar leden, zonder zich er om te bekommeren, wat daarvan de gevolgen voor andere organisaties zijn. De vakbeweging is een vereeniging van producenten, doch de overwinning van het socialisme komt nooit tegen den wil der consumenten in. Een zak vol citaten uit Marx verandert daaraan niets. Als er botsing komt, zal de S.D.A.P. toch zelfstandig moeten blijven.

Het groote nadeel is, dat men nu terecht zal kunnen zeggen: de S.D.A.P. is de agent van het N.V.V. Wij moeten voor de candidaatstelling permissie hebben. Als wij eens geen ministerzetels zouden aanvaarden omdat de wil van het N.V.V. er tegen is, zouden wij ons belachelijk maken. „Het mag niet van den bovenmeester!” Overleg is goed, maar dat is iets anders dan samenwerking.

Men zegt, dat er historische redenen zijn. Spr. schat die niet zoo hoog. Toen de S.D.A.P. de socialisatie aan de orde stelde, nam ook het N.V.V. stelling. Spr. is er nog niet zoo van overtuigd, dat het N.V.V. er zoo groote belangstelling voor had, maar het ging zóó: de S.D.A.P. socialisatie, wij ook. En éérder!

De vakbeweging zegt men, moet zich meer en meer met politiek bemoeien. Spr. ziet dat niet in. Historisch noodzakelijk is het allerminst en enkele jaren geleden was het N.V.V. zelfs voornemens zich van de politieke partij af te wenden en met de andere vakcentralen nauwere betrekking aan te knopen. De voorzitter van het N.V.V. zei verder in zijn rede, dat de vakbeweging ook met andere politieke partijen, die haar program onderschrijven, samen wil werken. „Tot nog toe” was dat alleen de S.D.A.P. waarmee werd samengewerkt.

Op den duur zal samenwerking ongunstig werken. Er is nu al samenwerking en het blijkt, dat wij een beetje onder den plak van het N.V.V. komen. Van der Waerden en spr. ondervonden daarvan reeds iets. Wij waren beide onlangs 30 jaar lid der S.D.A.P. en dat is „onopgemerkt voorbijgegaan”. Maar er is ons een kleine attentie bewezen, die wij op prijs stelden! „Een gunstige wind” woei ons een circulaire op de schrijftafel. Hij was van het Hoofdbestuur van het N.V.V. en er werd in gevraagd, welke klachten men had over v. d. Waerden als commissaris van het Prov. Electricch bedrijf en van spr. als rijkscommissaris van de Spoorwegen. Spr. is niet door het N.V.V. benoemd en v. d. Waerden evenmin. Toch vroeg men of men klachten over ons had. Zal dat in de toekomst niet nog erger worden? Wij staan als böse Buben, (*gelach*) bekend, en men meent zich daarom veel tegenover ons te mogen veroorloven; spr. is echter door deze circulaire zeer onaangenaam getroffen.

In elk geval, nu deze zaak in het openbaar is gebracht, dient

het N.V.V. ook mee te deelen, of er al of niet klachten zijn over spr. en v. d. Waerden.

De Partij zal of men het wil of niet eenigszins aan het N.V.V. ondergeschikt worden. Ie omdat dit laatste altijd meer leden en meer geld zal hebben; ze omdat de Partij niets te vragen doch alleen te geven heeft. Om den lieven vredewille zal de Partij maar steeds toegeven.

Bovendien gaat de vakbeweging nu zelf de richting uit van een politieke partij te worden. De dag van heden zal dan ook voor de confessioneelen een dag van vreugde zijn. Zij zullen deze samenwerking uitbuiten.

Wij hebben hier een door het N.V.V. reeds geamendeerde overeenkomst te behandelen. Wij staan dus niet volledig vrij meer. Zoo zal het in de toekomst altijd gaan. Een losse afspraak lijkt spr. niet verkeerd, maar een gereglementeerde vastlegging moest niet tot stand komen. Spr. vreest, dat men op den duur zal zeggen: Hadden wij deze overeenkomst maar niet gesloten! (*Luid applaus.*)

VEENSTRA (Maastricht) verklaart, dat men in het Zuiden tegen de samenwerking vrijwel sympathiek staat. Er is een lichamen geweest en men hoopt op de basis van de stellingen een betere verhouding te krijgen. Moge het waar zijn, dat de aanvaarding zekere elementen niet zou aantrekken, daartegenover staat een versterking naar binnen.

Spr. steunt het amendement-Zutphen over stelling VI en betreurt het, dat stelling X is vervallen. Hij vraagt nadere inlichtingen over stelling XI.

VAN ASPEREN (Wormerveer) heeft vrij ernstige bezwaren. Hij herinnert aan een oud argument: het N.V.V. is de bijwagen van de S.D.A.P. Thans gaat het er op lijken, dat de situatie wordt omgekeerd.

De Partij heeft geregeld concessies te doen. Wellicht niet aan de bovenste leiding, maar plaatselijk aan de achterlijke elementen van het Verbond. Men moet rekening houden met de kleine afdelingen in het land, waar de vakbondmensen herhaaldelijk systematisch weigeren lid van de partij te worden. Zoo'n groep zou invloed kunnen oefenen op b.v. den man, die in den gemeenteraad komt. Spr. denkt voornamelijk aan het overheids-personeel. Tegen den invloed van niet-leden van de partij op candidaatsstelling heeft spr. groot bezwaar.

Als wij op dezen weg verder gaan, wordt Stenhuis' idee van de Labour Party langzaamaan werkelijkheid, omdat onze beteekenis als zelfstandige politieke partij voortdurend vermindert.

Wanneer wij de vakbeweging vrij grooten invloed geven door de aanneming van deze stellingen, is nog niets overeengekomen omtrent de uitbreiding van onze pers, welke op ons huishoudelijk congres in December in uitzicht werd gesteld. Wij moeten dan maar afwachten wat de heeren daarvoor willen doen.

Stelling XI is van zeer groot gevaar. Een voorbeeld: in spr.'s gemeente dreigt een voordracht om het gas door het hoogovenbedrijf te doen leveren en niet verder zelf te maken. Die voordracht is er nog niet, maar de Bond van Overheids-personeel heeft al gezegd, dat de raadsfractie haar standpunt niet mocht

bepalen zonder een van hun menschen, Frans van Meurs, te hooren en natuurlijk moest diens advies aanvaard worden. Wij zijn zoo autocratisch geweest te zeggen, dat wij in de Partij zelf wel kundige adviseurs hebben.

WIERSMA (Den Haag) heeft tegen stelling V bezwaar. Om twee redenen. Ten eerste, omdat de zelfstandigheid van de partij als politiek instituut wordt aangetast. Dit is echter tegen de bedoeling van den geheelen opzet der samenwerking, zooals uit de toevoegingen door het N.V.V. aangebracht duidelijk blijkt.

De vaststelling nu van een urgentie-program zal, blijft de thans voorgestelde redactie gehandhaafd, in laatste instantie worden vastgesteld door den Algemeenen Raad. Dat lijkt ons verkeerd. Een urgentie-program — Vliegen heeft er de aandacht op gevestigd — kan een program wezen, dat een aantal wenschen inhoudt, dat de grondslag is voor een eventueel regeeringsprogram. Deze vaststelling betreft derhalve een zuiver politieke aangelegenheid en moet dan ook aan de Partij worden overgelaten. Analooq aan stelling IV, waarin de vaststelling van het „Verkiezingsprogram”, nadat het N.V.V. gehoord is, aan de Partij blijft gegeven, behoort óók stelling V te worden geredigeerd. Dit vloeit ook logisch voort — en dit is de tweede reden waarom wij aandringen op wijziging — uit het geheele plan van samenwerking overigens dat voor ons ligt. Deze moet daarom zoo worden gelezen, dat de Algemeene Raad wel wordt gehoord, doch dat de beslissing bij de Partij moet blijven. Het N.V.V. moet op dat urgentie-program niet zijn signatuur drukken. Dat is onnoodig en ongewenscht. Het zou onze verkiezingsacties zeker niet ten goede komen. Het program toch is van algemeenen aard zoodat ook met de belangen der vakbeweging reeds is rekening gehouden. De vaststelling van het program moet dus bij de Partij blijven.

VAN DER PLOEG (Heerlen) was zeer verheugd, toen deze overeenkomst in „Het Volk” gepubliceerd werd. En voor de moderne vakbeweging en voor de Partij is in het Zuiden innige samenwerking noodig. In België zijn beide groepen één en dat voordeel missen wij. De vreugde van spr. is eenigermate getemperd door de verwerping van stelling X door het N.V.V. Men zegt nu wel, dat dit geen hoofdzaak was, maar spr. meent toch, dat dit het belangrijkste deel der overeenkomst was. De bestaande toestand wijkt weinig af van wat in de overige stellingen is gereglementeerd. In stelling V en VI wordt de beslissing over deelname aan de regeering vastgelegd. De beslissing blijft bij het congres, maar de vaststelling van het urgentie-program blijft bij den Algemeenen Raad. Daardoor staat de Partij te veel zeggenschap toe aan de vakbeweging en spr. kan deze stelling dan ook niet aanvaarden.

Stelling XI brengt een kunstmatigen en gewrongen toestand. De algemeene regeling door den Algemeenen Raad te ontwerpen, dient op een later congres behandeld te worden. De plaatselijke organen moeten groote vrijheid van handelen behouden, natuurlijk binnen de vast te stellen algemeene regeling. Voor overheersching van de Partij door de Vakbeweging koestert spr. niet de minste vrees.

BEGO (Rotterdam IX) zal zich verheugen als de voorstellen omtrent de samenwerking worden aangenomen.

Spr. wijst op de wenschelijkheid, dat de Verbondsbestuurders hun leden tot sociaal-democraten opvoeden. Als wij bij leden van het Verbond kwamen om lid van de Partij te worden, stuitte het af op de centenkwestie. Dat kan door goede opvoeding terzijde gesteld worden.

Op de Partij rust de plicht de partijgenooten uit de neutrale vakbeweging te halen. (*Applaus.*)

Van de Walle antwoordt.

VAN DE WALLE (N.V.V.-bestuurder) zal als gast enkel zakelijke opmerkingen maken. Van Gaasbeek meende te mogen zeggen, dat deze zaak in de vakbeweging niet democratisch is behandeld. Ik dacht: Waarom heb je dat niet gezegd, op het congres van het N.V.V., waar je was?

De besprekingen in de vakbeweging hebben vier maanden geduurd, schriftelijk en in afdeulingsvergaderingen. In elken bond zijn bonds- of verenigingsraad-vergaderingen gehouden. Bestuurders van het N.V.V. hebben de stellingen daar toegelicht. Er zijn er zelfs, die er een referendum over gehouden hebben. Allen hebben de kwestie behandeld zooals in hun organisatie gebruikelijk is.

Het spijt spr., dat Bongger zijn opmerkingen heeft gemaakt. (*Rumoer.*)

VAN DER LENDE: Hou je mond nou maar!

VAN DE WALLE: Ik heb er een week geleden met Bongger overgesproken en daarom spijt het mij, dat hij er hier over sprak. Namens het N.V.V.-bestuur protesteer ik er ten sterkste tegen, dat Bongger hier een voorstelling van zaken heeft gegeven, die volkomen onjuist is. (*Protesten.*)

Bongger zei: „professor met permissie”, maar deze bespreking laat wel zien, dat ook een professor zich wel eens vergist en ook maar een gewoon mensch is.

Wat is gebeurd? Op een bespreking van N.V.V. en Partij zijn ter sprake gekomen de functies, die Bongger en van der Waerden vervullen bij P.E.N. en Spoorwegen. Een opmerking van Moltmaker en van Hinte deed de vraag rijzen, of het niet goed zou zijn overleg te plegen ook over de bezetting van dit soort functies, vooral als daarin moet worden gesproken over de arbeidsvoorwaarden. Een schanddaad, deze vraag . . . (*Geroep, och, nee!*)

Toch hebben wij gezegd, dat het niet goed was, deze zaak bij de rondvraag te bespreken.

In den Algemeenen Raad zullen deze dingen ter sprake komen en om nu te weten hoe de bonden over deze zaken denken, hebben wij een onpersoonlijk briefje aan een viertal hoofdbestuurders gezonden . . .

BONGGER: Beide onze namen en functies werden genoemd.

VAN DE WALLE: Het betrof ook maar twee. Het was geen geheime circulaire. Het was een briefje, waarin den betrokken hoofdbesturen werd gevraagd, wat zij eigenlijk op het hart

hadden, opdat wij er met het P.B. van de S.D. A.P. over konden spreken.

Spr. protesteert tegen de voorstelling van zaken, die Bonger gaf. (*Protesten.*)

Over de stellingen zegt spr., dat zij zijn in het belang der geheele beweging, in het belang der vakbeweging en dat van de Partij. Het is een gemeenschappelijk belang.

BONGER spreekt een persoonlijk woord.

Het zou een totaal verkeerden indruk maken, als het zou lijken alsof spr. iets deloyaals zou hebben gedaan. Ik heb Van de Walle toevallig ontmoet en vroeg naar den uitslag der geheime enquête — met een glimlach. Hij wist er niets van, wist niets van de vraag naar de klachten (het woord staat in den brief) en zei, „je moet denken, het is bij ons een groote boel, zóóveel briefjes gaan uit. Ik weet er persoonlijk niets van.”

Spr. gelooft ook niet, dat er zoo heel veel kwaads mee bedoeld is, maar hij wees slechts op de *manier*, die hij niet goed acht.

Wat het geheime aangaat: Waarom heeft men *mij* dien brief niet gestuurd? (*Geroep: Juist!*)

DÉ LA BELLA: Het gaat om het contact tusschen jullie en de vakbonden.

VOORZITTER: De zaak is, dat in een samenspreking van N.V.V. en S.D.A.P. is geklaagd over dat contact en toen is gevraagd aan een paar bestuursleden der S.D.A.P. de zaak met v. d. Waerden en Bonger te bespreken. Wij meenden, dat de zaak daarmee uit was.

Wanneer het echter zóó is, dat het N.V.V. om „klachten” vroeg, acht spr. de manier ontoelaatbaar. Juist zou zijn als men gevraagd had om feitelijke gegevens, teneinde de zaak goed te kunnen bespreken.

VAN DER LENDE: Juist, zoo is het. Het gaat om een woord.

VOORZITTER: Maar juist dat woord verwekt hier, begrijpelijk, deze onrust. Misschien wil het N.V.V. ons een afschrift van den brief zenden.

VAN DER LENDE: Wij zullen alles in „De Strijd” publiceeren.

Vliegen weerlegt de bezwaren.

VLIEGEN (Partijbestuur), de opmerkingen beantwoordend, zal kort en zakelijk repliceeren op de concrete bezwaren. De algemeene geest van wantrouwen schakelt spr. uit. Spr. betreurt dien geest, want hij doet kwaad. Als de vakbeweging soms overdreven pretenties toonde, is dat dan geen reden te meer om te komen tot een vaste regeling? Gesteld, dat personen uit de vakbeweging uitingen doen, die van een aard zijn, als hier wordt verondersteld. Is dat dan ook geen reden, om tot vaste samenwerking te komen? De commissie en de regeling is een gevolg van de ontstemming, die af en toe wederzijds is gebleken. Als wij naast elkander blijven voortleven zonder vaste regeling, kan dat tot verwijdering leiden en juist zij, die wantrouwen koesteren, moesten deze regeling toejuichen. Komt zij er niet, dan zou juist het hek van den dam zijn en daarom, waar de ervaring heeft geleerd, dat er behoefte aan een regeling is, dient zij tot stand

te komen. Spr. begrijpt niet, dat hier zoo luide persoonlijke meeningen in afkeurenden zin zijn gehoord. Zegt het hun niets, dat de Partijleiding behoefte heeft aan regeling der samenwerking, juist door wat in de laatste jaren is geschied.

Gaasbeek sprak over wat de huisbezoekers soms te hooren krijgen. Wat heeft dat echter hiermee te maken? Dat is gebeurd, vóór de overeenkomst er was en bovendien, de huisbezoeker had toch zijn mond meegenomen?

Van Gaasbeek en Bonger vreesden last voor de werfkracht der vakbeweging. Dat in de kerkelijke vakbeweging wel eens zoo gesproken wordt, als zij hier zeggen, is juist. Maar dat heeft ons nooit weerhouden ons standpunt tegenover die arbeiders te verdedigen. Uit de verhoudingen is de positie van nu gegroeid. Zeggenschap heeft de vakbeweging ook nu. Zij zal thans een gereglementeerde medezeggenschap krijgen en dat is veel beter.

Hoe de massa der vakvereenigingsleden er over denkt, weet spr. niet. In de vakbladen las spr. over vergaderingen, waar vaak met algemeene stemmen tot aanneming der stellingen is besloten. Dat bewijst, dat de actieve leden van het N.V.V. met de regeling instemmen.

Nu de candidaatstelling, waarover o.m. De Bruin sprak. Het is een belangrijke zaak. Het voordeel van overleg is, dat wij dan niet meer met de wenschen van de afzonderlijke vakbonden, maar met het N.V.V. als geheel te doen zullen hebben. De practijk van nu was, dat de S.D.A.P. profiteert van menschen uit de vakbeweging, die in de Kamer zitten. Spr. noemt Van Braambeek. Van zijn kennis profiteren wij.

REYNDERS: Dat is precies het tegenovergestelde van wat u in den Partijraad zei.

VLIEGEN: Als b.v. Van Braambeek en Brautigam en Hiemstra voor de vakbeweging in de Kamer waren gekozen, zou het heel anders zijn. Zij zijn niet gekozen als Vakvereenigingsmannen, ze zijn gekozen als leden van onze Partij.

Het zijn vertegenwoordigers der S.D.A.P., die wij in de Kamer uitnemend gebruiken kunnen. De Ambtenaarsbond, of liever het N.V.V., vroeg ons wel eens opname van enkele menschen. Wij voldeden er aan zoover als mogelijk was en brachten hen als plaatsvervangers op de lijst. Dat heeft toch zijn goede zijde. Wat kan daar voor kwaads in zitten? Afspraken, waarbij wij ons verplichten den een of anderen candidaat te aanvaarden, worden nu niet en zullen ook in de toekomst niet worden gemaakt. Wij zullen de wenschen der vakbeweging aan de Partij overbrengen, er aan voldoen, voorzover mogelijk, indien de belangen van de Partij zich daar niet tegen verzetten.

De Bruin heeft bezwaar tegen de stellingen 3 en 4, waarbij gesproken wordt over het ontwerp-verkiezingsprogram. Spr. begrijpt dat bezwaar niet. Het spreekt vanzelf, dat de vakbeweging tegen de verkiezingen eenige wenschen heeft — is er nu eenig bezwaar tegen, dat wij daarvan in den Algemeenen Raad kennis nemen? Het Partijcongres stelt tenslotte het program vast.

Blaas de uitgevonden bezwaren toch niet zoo op. Er is bovendien nog nadrukkelijk vastgesteld, dat alleen de Partij de samenstelling van haar eigen machtsorganen in handen heeft.

Bonger hield een smakelijke speech. Maar het was heel veel jus, met kleine stukjes vleesch. Voeding zat er niet veel in. (*Gelach.*)

Heeft Bongger niet gevoeld, dat de vakbeweging juist als zij op het politiek terrein komt, niet werkt alleen voor eigen leden, maar voor algeméene arbeidersbelangen?

Wij worden geen bijwag en wat de tegenstanders van het N.V.V. zullen zeggen, namelijk dat het N.V.V. *onze* bijwag en is geworden, is ook niet waar. Wij leven uit één geestesrichting.

Verlof van den bovenmeester hebben wij noodig voor deelname aan de regeering, zei Bongger. Waarom is dit niet op onze vroegere Congressen gezegd? Het overleg met de vakbeweging over zulk een kwestie is toch niets nieuws — het gebeurt toch ook in andere landen. Er is geen bovenmeester en hij kan dus geen verlof geven. De beslissing blijft altijd aan *ons!*

Stenhuis' opmerking over de samenwerking met andere politieke partijen heeft spr. ook getroffen. Maar het spreekt toch vanzelf, dat, als het N.V.V. met een andere, natuurlijk aan ons vijandige, politieke partij ging samenwerken, de 10 stellingen zouden worden verscheurd. Spr. zag echter in de uitdrukking niet meer dan de motiveering van het feit, dat juist met de S.D.A.P. de samenwerking wordt aangegaan.

Over den brief over v. d. Waerden en Bongger zegt spr., dat de betrokken vakbonden verlangen hadden naar een nauwer contact met beide partijgenooten. Op zichzelf is dat verlangen niet onredelijk. Ik heb er met Bongger nog niet over kunnen spreken, maar ik hoop vurig, dat het zal lukken, dat zulk een contact tot stand komt. Dat houdt niet in, dat deze vertegenwoordigers opdrachten van de vakbonden in ontvangst zullen moeten nemen.

Ernstige bezwaren rezen tegen de laatste stelling inzake de samenwerking in de plaatsen en gewesten. De tekst is inmiddels zeer voorzichtig gesteld en hij is zoo gekozen, omdat wij heel goed weten, dat de uitwerking niet overal eender zal kunnen zijn. De toezegging, dat met de gewesten zal worden overleg gepleegd, had ik reeds gegeven. Maar men moet de zaak niet overhaasten. Voor dat tot een algemeene regeling zal worden overgegaan, zal de zaak op een congres komen. Deze regeling is niet makkelijk, overal is de toestand verschillend en daarmee moeten wij rekening houden.

Het is van belang, dat de plaatselijke vakbeweging wenschen kan uiten inzake de bezetting der raadszetels. Doch tevens is thans *vastgelegd*, dat de beslissing bij de afdeeling der Partij is.

Het P.B. heeft geen bezwaar aan de stelling VI toe te voegen: Over de deelneming aan de regeering beslist het Partijcongres.

Het amendement, dat de Partijraad het urgentie-program moet ontwerpen, ontraadt spr. Zulk een groot lichaam is daartoe niet geschikt.

Spr. merkt nog op, dat er verschil is tusschen een urgentie- en een regeeringsprogram. Een urgentie-program is eigenlijk niet meer dan een propaganda-program, waarop natuurlijk slechts eischen van het verkiezingsprogram zullen staan.

Nog een enkel woord van aanbeveling, hierop gebaseerd, dat,

wanneer aan de samenwerking tot nog toe wel eens wat gehaperd heeft, het goed is, waarborgen voor een betere functioneering te scheppen. Dat gebeurt in hoofdzaak door deze stellingen. Worden zij verworpen, dan zou de sfeer voor langen tijd bedorven zijn, tot schade van de Partij, tot schade van de vakbeweging.

Ik vrees ernstig, dat, wanneer wij niet tot samenwerking komen, er af en toe vervelende moeilijkheden komen, die plaatselijk zullen doorwerken tot verzwakking van onze gezamenlijke kracht. Neem deze stellingen con amore aan; de beweging als geheel zal er door worden versterkt. (*Applaus.*)

BONGER krijgt het woord voor een persoonlijk feit. Hem is gezegd, dat wat hij zei, niet geheel juist was. Spr. leest den brief die het N.V.V. aan de drie vakbonden zond, voor. (*Gefluit en rumoer.*)

MOLTMAKER vraagt het woord.

De VOORZITTER acht dit niet noodig.

VLIEGEN zegt, dat dit incident niets te maken heeft met de zaak, die hier aan de orde is. De zaak van den brief is hiermee niet uit. Zij zal tusschen de beide besturen worden besproken....

Met de zaak die hier aan de orde is, heeft het incident niets te maken. Laat ons door het kleine het groote niet bederven.

WIBAUT: Maar dan moet van den kant van het N.V.V. niets worden gepubliceerd. (*Protesten.*)

De VOORZITTER zegt, dat de zaak in den Algemeenen Raad aan de orde zal komen. Het bestuur van het N.V.V. kan zich daarmee vereenigen.

Het amendement-Zutphen is overgenomen. Het amendement van Den Haag op punt V wordt ingetrokken.

Blijven alleen over de stellingen.

De punten I—IX worden aangenomen met enkele stemmen tegen. Punt XI wordt eveneens aangenomen met weer dezelfde stemverhouding.

De vergadering wordt geschorst.

MIDDAGZITTING.

Troelstra's antwoord.

Na heropening deelde WERKHOVEN het volgende van Troelstra ingekomen telegram mee, dat met luid applaus begroet werd:

„Voor Paaschgroet mijn hartelijken dank. Wensch congres goed welslagen. Versterking der innerlijke eenheid, wederzijdsch vertrouwen en waardeering en verdere ontplooiing van politieke kracht. Ben gelukkig, dat het schrijven van mijn tweede deel flink opschiet. Het brengt mij den tijd van wording en groei der partij weer te binnen en kweekt de hoop, dat zij op de gevolgde wijze met toenemend succes haar weg zal weten te gaan. Leve de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij.

TROELSTRA.”

De verkiezing van het Partijbestuur.

Daarna werd medegedeeld de uitslag van de verkiezing voor het Partijbestuur.

De uitslag van de stemming is, dat uitgebracht werden in totaal 1097 stemmen. Hiervan verkregen, als leden van het dagelijks bestuur: E. Boekman 925, A. B. Kleerekooper 833 en J. W. Matthijsen 354 stemmen. Herkozen zijn dus Boekman en Kleerekooper.

Verder werden als leden van het Partijbestuur herkozen Albar da met 1053, Drees met 718, Van Eck met 802, Suze Groeneweg met 899, v. d. Kieft met 536, Vliegen met 852 en Wibaut met 930 stemmen. In plaats van Bergmeijer, die 501 stemmen verkreeg, werd gekozen J. E. W. Duijs, die 563 stemmen op zich vereenigde.

Op de overige kandidaten werden uitgebracht: op Kiès 85, Ter Laan 145, Reijnders 25, van der Vegt 19, Vleming 286, Vorrink 265, De Vries 77, Westerveld 23 en Weijkamp 37 stemmen. Blanco waren uitgebracht 30 stemmen. Van onwaarde waren 15 stemmen.

De VOORZITTER: De uitslag van de stemming is dus, dat het oude P.B. herkozen is met uitzondering van Bergmeijer. Spr. dankt Bergmeijer, die gedurende vele jaren het beste, dat hij had, ter beschikking van de Partij stelde.

Onzen vriend Duijs heet ik hartelijk welkom en vertrouw, dat hij met dezelfde kracht, waarmede hij alles doet, in ons Partijbestuur zal werkzaam zijn.

Huldiging van A. H. Gerhard.

Wij hebben thans, zegt de VOORZITTER, Gerhard in ons midden. (*Applaus.*) Gisteren heeft hij zijn 70sten verjaardag gevierd op de wijze, die hem toekomt. Wij wenschen bij de vele gelukwenschen, die hij reeds kreeg, de onze te voegen.

Wij allen weten, wat Gerhard voor de sociaal-democratie deed. Als bekwaam zoon van een bekwaam vader is hij trouw gebleven aan het ideaal, waarin hij is opgevoed. Hij heeft er voor gestreden, hard en onvermoeibaar. Er zijn weinigen, die op een leven als Gerhard kunnen terugzien, weinigen, die, voor het gedane werk zooveel sympathie ontvingen.

Maar als ik Gerhard gelukwensch, wil ik toch ook de Partij, die zoo'n man voortbracht, gelukwenschen. Ik geloof, dat er weinig partijen zijn, die er op kunnen bogen zoo'n staf van constante medewerkers te hebben en te houden, als de S.D.A.P. in Nederland. Als ik Gerhard dank voor zijn trouw, dan hoop ik dat zijn voorbeeld zal worden gevolgd door al de jongeren, die thans rond de Partij zijn geschaard.

Wij meenden aan Gerhard een herinnering, een boekwerk te moeten aanbieden: de nieuwe prachttuitgave van de werken van Vondel!

Het Congres staat op en brengt Gerhard een hartelijke ovalie, uitlopend in een gezamenlijk gezongen Internationale.

De VOORZITTER deelt mee, dat Troelstra, die niet zelf

aanwezig kan zijn, een ruiker bloemen zond voor mevr. Gerhard. (*Applaus.*)

Ook namens het P.B. overhandigt de voorzitter een bos roode rozen. (*Applaus.*)

Gerhard spreekt.

Ontroerd beklimt daarna onze 70-jarige veteraan het podium. Hij hervindt zichzelf spoedig en zegt:

Waarde vrienden, men heeft mij wel eens gezegd, dat het spreken niet zoo moeilijk is. Je klimt op het podium, begint, schudt wat uit je mouw en als je er kans toe ziet hou je op.

Maar nou: ik kan wel direct ophouden, maar het begin is erg moeilijk . . .

Gij hebt vanmorgen op mij gewacht, hoor ik, en er zelfs het rooken voor gestaakt. Als ik één bewijs noodig had, dat men wat voor mij over had, is het dat wel. (*Gelach.*) Ik kon niet eerder komen. Wij hadden vanmorgen een paar uur noodig om alle bloemen, die zij mij gestuurd hebben, te rangschikken.

Ik bemerk nu, dat de stelling juist is, die wij op congressen zoo dikwijls verkondigen: niemand weet vooruit, wat hij in een positie, waarin hij nog niet verkeerd heeft, zal doen.

Ik weet het thans eigenlijk nog niet — ik kan alleen danken voor alles wat men mij deed.

Toen ik gisteren een serenade kreeg, had ik hetzelfde gevoel, dat mij nu bezielt. Zeventig jaar worden is geen verdienste, je moet alleen zorgen, dat je voor den tijd niet doodgaat. Maar het is een gewichtig oogenblik voor degenen, die aan de wieg van de beweging hebben gestaan en thans kunnen zien wat de Partij tot stand bracht.

Ik denk aan mijn vader, na de jaren van het roemlooze einde der eerste Internationale, toen de eenige plaats, waar de zuivere stem van het Socialisme nog kon worden gehoord, een kleine geheime vereeniging „Vox Populi” was. De leden daarvan waren mannen, die uit geen enkel teeken de hoop konden voeden, dat het socialisme vlug veld zou winnen en met zekerheid wisten, dat zij zelve nooit de overwinning zouden beleven. Zij gaven het toch niet op en uit hen groeide de eerste socialistische vereeniging in 1878.

Ik zie hen nog in vergadering, sterk in hun geloof, in hun overtuiging, dat voor het socialisme alles doorstaan kan worden, dat het socialisme het leven geheel, in al zijn uitingen, kan vullen.

De beweging is gegroeid, veel sterker, dan zij in hun schoonste droomen gezien hebben. Ik voel me gedrongen thans te zeggen: Wat de Partij is, dankt zij aan het werk, het schier hopelooze werk van onze voorgangers. (*Applaus.*)

Als ik Oudegeest voor zijn woorden dank zeg; als ik het P.B. en u allen dank zeg, zult gij mij begrijpen als mijn dank het eerst gaat naar die mannen en vrouwen van 40 jaar terug, die ons toen voorgingen, de naamloozen, die deden, wat noodig was om ons tot hiertoe te brengen. Ik geloof, dat de beste dank dien wij hun kunnen brengen, is, te doen wat zij ons onder veel moeilijker omstandigheden voordeden.

Ik hoop, dat ik — het is wel brutaal — nog langen tijd onze strijd zal mogen meemaken. Als ik van iets overtuigd ben, is het dit: gebeure wat gebeure, de Sociaaldemocratie zal zegevieren! (**Langdurig applaus, tot Gerhard op zijn plaats zit**).

Daarna heft iemand „Aan de Strijders” aan en staande zingt het Congres Gerhard dit ernstige lied van vastberadenheid en dank toe . . . „Heil u, de toekomst lacht u tegen, de dag der vrijheid rijst omhoog!”

Het Mobilisatievraagstuk.

De VOORZITTER deelt mee, dat nog telegrammen van het diamantslijperspersoneel Bosboom en van de afdeling der Goede Tempeliers te Amsterdam ter felicitatie van Gerhard zijn binnengekomen.

Wij keeren nu terug tot de agenda. Wij zijn eenigszins achterop geraakt en spr. dringt er op aan, vandaag de militaire kwestie, de Liga en het Landbouwvraagstuk af te doen. Aldus wordt besloten.

Rede van Albarda.

ALBARDA leidt nu de bespreking van de mobilisatie-kwestie in. Een taak als spr. nu moet vervullen, is moeilijk, want het geldt hier een strijd tusschen partijgenooten onderling. Er zijn meningsverschillen. Dat is niet verontrustend. In het leven van elk ernstig mensch komen oogenblikken van tweestrijd voor. Dat geschiedt ook bij een levende partij. Maar wat bij één mensch een verborgen tweestrijd is, wordt bij een partij een openbaar meningsverschil. Dat gebeurt bij partijen als de onze dikwijls. Geen wonder. Het leven baart telkens nieuwe omstandigheden. Onze Partij beweegt zich langs een weg, die nog nooit eerder in de geschiedenis afgelegd is; zij ontmoet daar telkens nieuwe moeilijkheden en nieuwe problemen. Politiek is geen wiskunde, waarbij met de logika alleen uit oude waarheden nieuwe afgeleid worden. Vooral in de socialistische politiek speelt ook het gevoel een belangrijke rol. Niet bij allen is de verhouding tusschen logica en gevoel dezelfde.

In meningsverschil zit dus niets verontrustend. Integendeel, het geeft blijk van groeiend leven. Verontrustend wordt het pas, als in den strijd der meeningen niet gestreefd wordt naar het elkaar overtuigen en het eens worden. Spr. hoopt daarom, dat het debat in kameraadschap zal worden gevoerd. Dan kan het tot toenadering en tot nieuwen groei leiden.

De vraagstukken, waarvoor wij vandaag staan, maken deel uit van het groote complex van problemen, waarvoor wij geplaagd zijn, nu wij de wereld van oorlog en militarisme willen verlossen. Die problemen zijn zoo ingewikkeld, dat zij niet met één woord, met één leuze, met één congresresolutie op te lossen zijn. Het woord *ontwapening* geeft een doel aan, maar het leert weinig of niets omtrent de wijze waarop en de middelen waarmee dit doel moet worden bereikt. Het doet ook geen directe oplossingen aan de hand voor al de groote vraagstukken, waarvoor de voor-

standers van ontwapening telkens weer komen te staan. Die oplossingen moeten door ernstig en diep onderzoek worden gevonden.

Sedert onze Partij in 1921 de nationale ontwapening als programmpunt aanvaardde, zijn reeds verschillende dier problemen ernstig bestudeerd. De Kamerfractie gaf met haar wetsvoorstel van 1925 aan de gedachte concrete vorm. Zij ontwierp een samenstel van maatregelen, waarmee de ontwapening praktisch te verwezenlijken is. Dit voorstel kreeg de volledige instemming van het congres van S. D. A. P. en N. V. V., in September 1926 te Scheveningen gehouden. Datzelfde congres aanvaardde ook het rapport der Commissie voor het Militaire vraagstuk, waarin een aantal andere vraagstukken opgelost waren. Maar daarmee zijn alle vraagstukken en alle tactiek-problemen nog niet uit den weg geruimd. Wij zullen ons nog met verscheidene questies moeten bezig houden.

Eén illusie zal ons congres reeds dadelijk aan onze tegenstanders ontnemen, één vrees bij sommige partijgenooten wegnemen. De Partij verlaat haar ontwapeningsstandpunt niet. Er is bij ons niemand die dat zou willen. Onze ontwapeningseisch is geen bedriegelijke propagandaleus, zij is de uitdrukking van een diepe en vaste overtuiging der Partij, een overtuiging waarvoor jaarlijks duizenden nieuwe strijders worden gewonnen.

Om elken schijn van twijfel op te ruimen, is in de eerste alinea onzer resolutie ons ontwapeningsstandpunt nadrukkelijk bevestigd.

Ook behoefde er geen twijfel te bestaan omtrent ons standpunt inzake de landsverdediging. Reeds in 1920 verklaarde de partijraad zich voor de verwerping van de militaire landsverdediging. Het congres van 1921 bevestigde die uitspraak, die in het wetsvoorstel onzer fractie uitdrukkelijk is herhaald. Bij de behandeling van het wetsvoorstel heeft spr. dat standpunt gehandhaafd. Ik noemde toen militaire defensie voor Nederland nationale zelfmoord.

Toch hechten wij aan nationale onafhankelijkheid groote waarde. Wij eischen haar op voor andere volken, die haar begeeren en wien ze ontnomen is, ook voor het Indische volk. (*Applaus.*) Het is een socialistisch verlangen, dat er in is uitgedrukt. Doch voor het behoud of de herwinning zijn er betere strijdmiddelen dan de verdediging met de wapenen. Ook omtrent dit standpunt der Partij is twijfel gewekt en daarom is alinea twee der resolutie voorgesteld, waarin de verwerping der militaire defensie nogmaals wordt uitgesproken.

Een nieuwe behandeling der militaire kwestie in dit congres zou niet actueel zijn, als niet in de Kamer en de pers de vraag was gekomen, hoe de Partij staat tegenover een mobilisatie. Spr. wil niet spreken over de Kamerdebatten, waarvan verschillende onjuiste voorstellingen zijn gegeven. Spr. zwijgt er over, maar doet een beroep op aller geloof aan de waarheidsliefde van Van Zadelhoff en spreker als zij verklaren, dat tusschen hunne Kamerredevoeringen geen tegenstelling heeft bestaan. Hij constateert slechts, dat hij en Van Zadelhoff zijn gebleven binnen het raam der partijbesluiten.

Wat stond vast? Vooreerst, dat de Partij in en buiten het parlement ten allen tijde al het mogelijke moet doen om een oorlog te voorkomen of het deelnemen daaraan te verhinderen. De vormen daarvoor en de middelen daartoe zijn vooraf niet te bepalen — iets daarover vast te stellen, zou zijn domheid of bluf. Vormen en middelen van ons verzet zullen afhangen van omstandigheden en machtsverhoudingen. Wij maken het proletariaat gereed om pal te staan voor den vrede.

Het is eveneens vanzelfsprekend, dat wij geen enkele medewerking zullen verleen en aan een mobilisatie, die zou strekken tot een drijven naar oorlog. Wij zouden ons daartegen verzetten met al onze geestdrift en naar de volle maat onzer kracht. Zoo zijn de congresbesluiten en zoo spraken wij herhaaldelijk in de Kamer. Dat moest de regeerende partijen sympathiek zijn — zij zeggen immers wel verder te willen op den ontwapeningsweg, maar dat de volkeren nog zoo oorlogszuchtig zijn. Zij moesten onze actie dus toejuichen.

Onbeslist bleef, hoe wij staan tegenover andere mobilisaties, voor neutraliteitsdoeleinden en voor Volkenbondsacties. Daarover spraken het militaire rapport en de congresbesluiten niet, opzettelijk niet, omdat het tevoren nimmer is te zeggen. De omstandigheden leiden er echter toe, dat het antwoord nu moet worden gegeven, voorzoover het te geven is. Daarom ontraadt het P. B. de voorstellen, die de beantwoording willen doen uitstellen tot een volgend congres. Dat zou onze Kamerfracties, al onze vertegenwoordigers, al onze redacteuren in een veel te moeilijke positie plaatsen. Dat kan niet in een jaar, waarin de strijd voor de verkiezingen moet beginnen.

Het P. B. heeft getracht de behandeling zoo goed mogelijk voor te bereiden.

De Militaire Commissie, het P.B., het N. V. V.-bestuur, de Kamerfractie hebben de zaak onderzocht. Het gevolg is de voorgelegde resolutie, die de instemming heeft, op één stem na, van de Militaire Commissie en geheel van de andere lichamen, die haar behandelden.

Het karakter der resolutie.

Er is gezegd, dat de resolutie een compromis is. Als het zoo is, wordt daarmee iets goeds gezegd. Het moet bij ons zóó zijn, dat wij bij meningsverschil de oplossing vinden, waarmee als het mogelijk is de geheele Partij zich kan vereenigen.

Er is gezegd: de resolutie is vaag, onduidelijk op verschillende punten. Wie zich van de onzekerheid der omstandigheden rekenenschap geeft, zal die vaagheid begrijpen. Het is onmogelijk een vademecum vast te stellen. Het leven verrast altijd, stelt ons altijd weer voor omstandigheden, waarmee van te voren geen rekening kon worden gehouden. Het leven is verrassend veelzijdig.

Reeds in het ontwapeningsvoorstel stond de erkenning, dat grensbewaking in het geval van een oorlog tusschen naburige staten noodzakelijk geacht kon worden. Dat wist men, kon ieder in de Partij weten. Het voorstel met zijn toelichting is in ruime mate onder de partijleden verspreid en in die stukken is steeds

erkend, dat de plicht bestaat de grenzen te bewaken om het oorlogsgevaar kleiner te maken. Het is noodig, in geval van oorlog buiten onze grenzen, onze grenzen te markeeren. De landsgrenzen zijn in oorlogstijd niet denkbeeldig, maar zeer reëel. Als er troepen over die grens komen en niet geïnterneerd worden, dan worden ze door andere vreemde troepen vervolgd. Kunnen ze zich later weer naar het oorlogsterrein begeven, dan zal bezetting van ons land niet uitblijven. Verder dient tegen plundering enz. te worden gewaakt en dat alles mag en kan niet aan de Limburgsche en Brabantsche veldwachters worden overgelaten. Bovendien legt het Volkenrecht van 1907 ons dienaangaande verplichtingen op, die zullen herleven indien bij het eerste kanonschot de Volkenbond uit elkaar spat.

De mobilisatie kan dus zijn oorlog-afwerend. Maar ze kan ook noodig zijn ter volvoering aan Volkenbonds-verplichtingen, neergelegd in art. 16 van het Pact. Wij moeten o.a. aan vreemde legers, die het Volkenbondsrecht gaan handhaven, vrijen doortocht verleen. Bij vrijen doortocht is de medewerking van eigen troepen onmisbaar. Voor al deze diensten was onze veiligheidswacht bestemd. Tegen dit alles is nooit een letter van critiek vernomen. Het congres van 1926 hechtte er goedkeuring aan in een resolutie, daar aangenomen.

Ontkennen, dat mobilisatie voor neutraliteitsdoeleinden ook oorlogsgevaar insluit, zal spreker niet en heeft hij nooit gedaan. In 1914 sprak spr. zich er reeds in eenige Volkartikelen over uit en in het congres van 1915 te Arnhem stond het verschil ons reeds duidelijk voor oogen. Is eenmaal de geheele krijgsmacht gemobiliseerd, dan kunnen grensincidenten voorkomen, waarbij militaire opperbevelhebbers groote macht hebben. Daarom moeten waarborgen tegen oorlogsgevaar worden geschapen. De pers kan in zulke tijden een oorlogsstemming wekken, daarmee moet eveneens worden gerekend: Ons streven moet zijn, die gevaren tot een minimum te beperken. Daarvoor is niets dienstiger en doelmatiger dan de beperking der gemobiliseerde macht op den voet van een veiligheidswacht, zoodanig, dat zij tot niets anders dan tot politiediensten in staat is.

In de motie-Naarden wordt getracht aan te geven, hoe de samenstelling van die beperkte mobilisatie moet zijn. Het is mogelijk, dat dit voorstel in een vereeniging tot beoefening der krijgswetenschap een dankbaar onderwerp van discussie zal vormen. Ons congres mist daartoe de bevoegdheid en de lust. Het technisch uitwerken van een mobilisatieplan is niet het werk van een Partijcongres, maar de taak van den generalen staf.

Ik zie in dat amendement-Naarden de erkenning, dat de beperkte mobilisatie mogelijk is. Dit is een zeer merkwaardige tegemoetkoming, nadat van den man, die hoogstwaarschijnlijk dit amendement formuleerde, een brochure verscheen, waarin het propageeren van de mogelijkheid van een beperkte mobilisatie wordt genoemd „misleitend en dom”.

Spr. heeft reden aan te nemen, dat op het ministerie van Oorlog plannen liggen voor mobilisaties van verschillenden omvang. In ieder geval kan er ook een plan gemaakt worden, voor een mobilisatie op den voet van een veiligheidswacht.

Overigens zegt de resolutie niet, dat wij a l t i j d voor de beperkte mobilisatie zullen zijn. Er staat, dat wij er voor kunnen zijn, als zij ons onvermijdelijk lijkt. Meenen wij, dat de mobilisatie van een veiligheidswacht onveiligheid brengt, dan zullen wij er tegen stemmen.

Dat brengt ons voor moeilijke beslissingen, die snel genomen moeten worden in een hevig bewogen tijd. Maar dat houdt niet in, dat wij, om dat te voorkomen, in kalmen tijd domme besluiten moeten nemen.

Artikel 187 der Grondwet.

De Grondwet bepaalt, dat de regeering over de mobilisatie beslist; de Kamer beslist of de soldaten onder de wapenen zullen blijven. Inmiddels is dan de paniekstemming er al.

Daarom stellen wij den eisch, die ook internationaal wordt gepropageerd, dat de Grondwet gewijzigd zal worden, zoodat de Kamer over alle, ook dus de beperkte mobilisatie, te voren beslist.

Wij hebben reeds, na verdediging van ons voorstel door Schaper, in de Grondwet gewijzigd gekregen de vroegere bepaling, dat de regeering zelfstandig oorlog mag verklaren. Daarvoor is nu de voorafgaande goedkeuring der Staten-Generaal noodig. Konsekwent is dan, dat de regeering ook niet meer, de macht houdt om door mobilisatie oorlog te maken. (*Applaus.*)

Slechts met goedkeuring der Kamers, zoo stellen wij daarom voor, mag worden gemobiliseerd. Men voerde daartegen aan, dat de Kamer niet op zoo korten termijn bijeengeroepen kan worden. Spr. zegt, dat dat telegrafisch wel degelijk kan. Worden daardoor oorlogsmaatregelen vertraagd, dan is dat een voordeel. Niets is voor den vrede gevaarlijker dan overhaasting bij oorlogsmaatregelen. In het Statuut van den Volkenbond wordt het dan ook zoo opgevat. Het wil het verklaren van den oorlog zooveel mogelijk vertragen. Daarop is het heele Statuut gericht. Men verwacht, dat intusschen de volkeren zich zullen uitspreken en als wij dus wijziging voorstellen van art. 187, handelen wij in volkomen overeenstemming met den geest van den Volkenbond.

Moet nu iedere mobilisatie, zoolang deze wijziging geen wet is, worden afgewezen? Het schijnt spr. minderwaardig voor Partij en congres, als wij uit den gestelden eisch inzake art. 187 een voorwendsel zouden willen maken om aan de beantwoording van een moeilijke vraag te ontkomen. Is mobilisatie ook in onze oogen noodig, dan dienen wij dat ruitelijk te erkennen.

Neven-vraagstukken.

Er is een andere vraag, n.l. deze, of wij tot een beperkte mobilisatie mee kunnen werken, zoolang de tegenwoordige weer-macht bestaat. Spr. meent, dat zoolang de grenzen alleen kunnen worden beschermd door gedeelten van het bestaande leger, wij ons met uitvluchten niet daaraan onttrekken mogen, wanneer die bescherming ook naar onze overtuiging noodig is. Wij zouden de grensbewoners aan groote gevaren bloot stellen.

Men beschouwt onze houding als een poging om uit den knel te komen. Dat is onjuist. Wij zitten niet in den knel. Het is een

verdere stap op den weg naar een toestand, die de grootst mogelijke veiligheid zal verzekeren.

Er zijn nog vele vraagstukken, die oplossing eischen. Ook art. 188 en 189 der Grondwet, waarin de staat van oorlog en de staat van beleg worden geregeld, moeten onze aandacht hebben. Daar worden aan regeering en militair gezag bevoegdheden gegeven, die voor de wilsuiving van het volk noodlottig kunnen zijn en het is noodig ook hier de bevoegdheid in handen van het parlement te leggen.

Wij willen, met den Volkenbond, scheidsrechtelijke uitspraak bij geschillen. In art. 57 van de Grondwet is dat reeds op ons voorstel vastgesteld. Een nieuwe uitspraak hieromtrent is dus nu niet meer noodig.

Dan is er de vraag der democratie in het leger. Het behoud van de burgerlijke rechten voor de soldaten is van groot belang. Wij willen ook, dat de soldaten hun vertrouwensmannen zullen kunnen kiezen, wij willen ook meer macht geven aan het parlement om het beheer en het beleid der leger-autoriteiten te controleeren.

Is er voor nationale ontwapening grondwetsherziening noodig? Wij ontkennen dat. Maar als men van de tegenwoordige Grondwetsartikelen een barrière wil maken, dan durven wij het aan, ook daartegen den strijd aan te binden.

Bijzonder actueel is de vraag, hoe we moeten weerstaan den drang naar de vorming van een vrijwilligers- of beroepsleger, die van het leger zou maken een klasse-instrument, ten dienste van kapitalisten en fascisten. Daarvan moeten wij niets hebben. De minister heeft aan de inblazingen van de firma Posthuma-Boelen en de groote werkgevers het oor geleend en wil de mogelijkheid voor die verandering scheppen, door wijziging van art. 27 der Dienstplichtwet.

Tegen deze actie zullen wij ons met groote beslistheid moeten keeren. Want de vervanging van een dienstplichtleger door een vrijwilligersleger verhoogt het oorlogsgevaar en roept het gevaar van den bloedigen burgeroorlog op. Een vrijwilligersleger kan een gewillig werktuig zijn in de handen eener regeering of van een legerleiding, die gevaarlijke politiek voert. Het bewustzijn, dat een dienstplichtleger niet voor elke onderneming bruikbaar is, kan een regeering tot de grootste voorzichtigheid dwingen. Het leger, dat de groote werkgevers willen helpen tot stand komen, kan een reactionair geweld-apparaat worden. De vorming van een vrijwilligersleger kan voorbereiding tot den burgeroorlog zijn. Wij willen den burgeroorlog niet, wij weten dat hij nog vreeselijker zijn zal dan de oorlog tusschen naties. Wij hebben den burgeroorlog ook niet noodig. Wij zijn vast overtuigd, dat ons beginsel de meerderheid zal verwerven ook in het Nederlandsche volk. Wie dat onontkoombare proces met geweld zou willen verstoren, laadt groote verantwoordelijkheid jegens het volk op zich!

Wij zien de toerustingten tot den burgeroorlog aan de zijde onzer tegenstanders. De burgerwachten en de vrijwillige bijzondere landstorm, door het Hollandsche en het Indische grootkapitaal gesubsidieerd, zijn de voorbereidingen daartoe. De

vervanging van dienstplichtingen door vrijwilligers in het leger, wederom met steun van de werkgevers, is een nieuwe dreigende stap. Tegenover deze gevaren stellen wij den eisch, die in artikel XII van ons ontwapeningsvoorstel was belichaamd, dat alle vrijwillige gewapende corpsen verboden zullen zijn.

Zowel voor het behoud van den vrede als voor de vermindering van burgeroorlog is het noodig, dat de samenstelling van het leger, of dit groot of klein zij, zooveel mogelijk overeenkomt met de politieke samenstelling van het volk in zijn geheel. Groeit de democratie bij het volk, dan groeit de democratie ook in het leger. Als wij 24 pCt. van het volk achter ons hebben, moet het ook zoo in het leger zijn; als wij 50 pCt. in het land hebben, moet het meer dan 50 pCt. in het leger zijn. Want in het leger zijn de jongeren. Daarom is het noodig de voorstellen tot bevordering van de persoonlijke dienstweigering te verwerpen. Als een socialistische jongen het geweer opneemt, moet hij dat offer brengen, in het besef, dat het beter is, dat hij het geweer heeft, dan onze tegenstanders, die het gebruiken willen tegen de rechten en de idealen der arbeidersklasse! (*Luid Applaus.*)

De minister dreigde met ontslag van socialisten uit de militaire werkplaatsen en uit ambtenaarsbetrekkingen. Laat hij het maar eens probeeren! Het helpt ook niet — want als wij ons tegen den oorlog daadwerkelijk gaan verzetten, zullen wij steun krijgen ook van arbeiders uit andere kampen. Dan zullen wij de overgrootste massa der arbeiders meeslepen!

De resolutie bevredigt het gevoel van sommigen niet en ik respecteer dat gevoel. Maar het gevoel behoeft de contrôle van het koele verstand. Wij kunnen ook aan het N.V.V. niet, zonder de omstandigheden te kennen, het uitroepen van de algemeene werkstaking voorschrijven. Wij moeten niet grootspreken. Dat lijkt sterk — het is zwak. Kleine secten gaan er zich vaak aan te buiten. Het is het eenige wat zij kunnen. Wij hebben geen grootspraak noodig.

Zij, die gevoelen, dat aan de beweging niets absoluuts kan worden voorgeschreven, willen dat wel aan de Kamerfractie doen. Zij moet dan onder alle omstandigheden tegenstemmen als er mobilisatie aan de orde is.

Hoe gaat dat in zoo'n moment? Spr. maakte 1914 mee en het behoorde tot zijn meest bewogen oogenblikken. Op zoo'n oogenblik liegt men niet, handelt men niet uit bluf. Als men zou moeten tegenstemmen, kan men er niet af met op zijn beurt „tegen” te roepen. Dan moet men motiveeren, met ernstige argumenten. Dan kan men niet volstaan met te zeggen, dat in het jaar zooveel de Partij besliste, dat tegengestemd moet worden. Dat zou leiden tot een diep moreel échec, leiden tot een botsing misschien met de gevoelens van heel het volk, ook met de eigen partijgenooten, wanneer die zouden voelen, dat vóórstemmen gebiedende noodzaak was!

Ik kom aan het slot. Ik heb lang gesproken, al heb ik mij zooveel mogelijk beperkt. De resolutie is goed doordacht, het is de eenige mogelijke oplossing van het oogenblik. Zij geeft blijk van ons socialistisch bewustzijn, zij is sterk en wij weten, dat zij ons vele verplichtingen oplegt en vele offers van ons kan vragen.

Neemt haar daarom aan en weest bereid die offers met vreugde te brengen. Wij zeggen onzen tegenstanders: hier staan wij. De strijd voor den vrede is de strijd voor het socialisme en omgekeerd. In dien strijd willen wij sterk zijn, willen wij zegevieren over allen, die den vrede bedreigen en het socialisme weerstaan!
(Luid Applaus.)

De verkiezing van het Partijbestuur.

De VOORZITTER deelt mee, dat in de cijfers van de verkiezing eenige wijzigingen zijn gekomen. Het stembureau vergiste zich in eenige cijfers. Albarda werd gekozen met 1053, Wibaut met 939, Suze Groeneweg met 899, Vliegen met 852, Van Eck met 802, Drees met 728, Duys met 563 en Bergmeijer met 561. Uitgevallen is dus v. d. Kieft.

Het debat.

Er hebben zich 20 sprekers aangemeld. De VOORZITTER stelt voor Zadelhoff ongelimiteerden tijd te geven, Woudenberg 10 en alle andere sprekers 5 minuten te geven.

KIËS (Naarden) kan met dit voorstel niet accoord gaan. Zij, die amendementen indienden, zouden dan ook maar 5 minuten krijgen en spr. vraagt liefst direct, of als men dat niet wil, na Van Zadelhoff, aan het woord te mogen komen.

De VOORZITTER meent, een billijke regeling te hebben voorgesteld. (*Tegenspraak.*) Als men de verdedigers van amendementen aan het woord wil laten, wil spr. zich daar niet tegen verzetten. Doch spr. meent aan de 5 minuten te moeten houden. (*Tegenspraak.*)

STEMMEN: Een kwartier is voor de tegenstanders niet te lang.

De VOORZITTER zegt, dat wij hier geen tegenstanders kennen.

Besloten wordt, dat Naarden een kwartier zal krijgen.

JAN REIJNDERS (Utrecht) wil ook een langeren spreektijd. Het voorstel van den VOORZITTER wordt aanvaard.

Verklaring van Van Zadelhoff.

VAN ZADELHOFF (Kamerfractie) heeft het woord gevraagd omdat spr.'s woorden in de Kamer mede aanleiding waren tot dit debat. Verontschuldigen wil spr. zich niet. Hij deed volledig zijn socialistischen plicht en sprak uit naam der Partij. Er is echter misverstand, dat uit den weg geruimd moet worden. Het is gekweekt door onjuiste voorstellingen van wat in de Kamer is geschied. Wij hebben geprobeerd ons daartegen te verweren. Spr. schreef daarover een ingezonden stuk, maar gaf het later op. Want zij, die een verkeerde voorstelling hadden gegeven, geloofden ons niet, daagden ons uit tot een weddenschap.

Met beslisheid wijst spr. terug de voorstelling, dat hij als de consequente militarist voorop geschoven wordt, om andere anti-militaristen te kleineeren.

De minister wilde ons tot verklaringen dwingen om een excuus

te vinden voor zijn maatregelen tegen de moderne arbeidersbeweging.

In de propaganda voor de ontwapening had niet alleen spr. een groot aandeel. De invloed van die propaganda dringt door en dus zinnen onze tegenstanders op maatregelen.

Niet ik, zegt spr., maar de minister wekte de onrust over deze kwestie. Men verweet spr., dat hij in de Kamer iets anders zou hebben verdedigd, dan de Partij voorstelde. Ik doe mijn werk op eigen manier, met eigen woorden en temperament, maar iets anders dan het Partijstandpunt verdedigde spr. niet. Dit standpunt verdedigt spr. met graagte in en buiten de Kamer.

Wij dolen met ons standpunt niet in de mist, zooals wel eens is gezegd. Dat is onjuist en onwaar en als men mij uitnoodigt, zal spr. dat overal willen bewijzen. Ik behoef geen ander standpunt te verdedigen, ik wil geen ander standpunt verdedigen, omdat ik aan de Partij de kracht van mijn argumenten ontleen.

Ik wijs nog iets anders terug, namelijk, dat ik, met wat ik zei, wel even had kunnen wachten. Er zijn oogenblikken, ook in het leven van de beweging, dat men sommige dingen niet zegt. Daarom zweeg ik ook toen de minister mij uittartte. Maar het verdedigen van ons program, daarbij mag geen aarzeling zijn. En daarom deed ik 't. Maar het ging niet om wat ik zei, maar om wat ik *niet* gezegd heb.

Naarmate onze invloed stijgt, te krasser zullen de maatregelen worden, die men tegen ons neemt. Ziet naar de pogingen om een betrouwbaar leger van vrijwilligers te scheppen. Men wil maatregelen nemen tegen ons en nu minder dan ooit moeten wij terug. Wij moeten geen besluiten nemen op bevel van den minister, niet loopen in den val, dien men voor ons opzet, maar op onze eigen overwegingen ons standpunt bepalen. Daarom heb ik mij tenslotte neergelegd bij de resolutie.

Toen ik in mijn rede een zin zeide, waar de minister meende houvast aan te hebben, om een excuus voor zijn maatregelen te vinden, begrepen we, dat we op onze quivive moesten zijn. De zin, die de Minister uit mijn rede aanhaalde, was deze: „Als ondanks onze propaganda ons leger in stand blijft en de oorlog komt, dan wete de Minister, dat hij op ons niet kan rekenen. Ik hoop, dat wij dan in staat zullen zijn alle berekeningen in de war te sturen; als er oorlog komt, dan zullen wij probeeren, door massale weigering, desnoods door algemeene werkstaking, dien onmogelijk te maken.” Wel regende het bij mijn redevoering interrupties, maar geen van de tegenstanders, die na mij spraken, viel mijn redevoering op dit gedeelte aan.

Toen kwam de Minister, die begon te dreigen met ontslag uit de overheidsbedrijven reeds in vreedestijd, omdat hij meende, dat wij bij mobilisatie de regeering naar de keel zullen vlieden. Ik voelde: de Minister wil meer weten dan ik zei, hij wil redenen voor zijn maatregelen hebben.

Ik heb toen, in overleg met Ter Laan en Albarda, een verklaring opgeschreven, die ik voorlas en waarin ik zei, dat ik geen woord van mijn redevoering terugnam. Maar ik zei er bij, dat het niets nieuws was, dat de arbeidersbeweging *den oorlog* met alle middelen zou verhinderen.

Wij kunnen ons niet verdedigen in een oorlog. Oorlog is opzettelijke moord, doorgezet ten koste van alles, en wij moeten alles doen om dat te verhinderen. Wat de Minister wilde dat ik zei, verklaarde ik niet. Toen kwamen de hulptroepen van den Minister en zij poogden mij op denzelfden weg te dringen als de Minister. Ik wees op wat ik had gezegd en speciaal op het verband. Na den heer Tilanus, die den Minister bijviel, kwam de heer Duymaer van Twist. Toen vroeg Albarda het woord om mij te steunen en de aanvallen af te slaan. Ik kon toen niet meer aan 't woord komen. Albarda toonde aan, dat ten opzichte van internationale ontwapenaars geen verschil is tusschen deze groote voorgangers in het buitenland en ons; een verschil, dat de heer Duymaer poogde te construeeren.

Dat was niet naar den zin van onze tegenstanders. Men wist nog niet wat men wilde weten. De heeren Heemskerk en Schokking probeerden toen een tegenstelling te construeeren tusschen Albarda en mij. De Minister was ook niet tevreden en wat zijn helpers niet was gelukt, probeerde hij. Hem leek de intonatie van spr.'s woorden bij de repliek anders, maar hij wilde weten hoe de houding zou zijn bij de mobilisatie. Als gij daarbij een spaak in het wiel wilt steken, zullen wij onze maatregelen nemen. Spr. handhaafde echter zijn woorden en toen het niet lukte ons tot de verklaring te verlokken, toen sloeg de Minister met de vuist op tafel en zei, te willen weten wat wij bij de mobilisatie zouden doen: of we een spaak in 't wiel zouden steken, ja of neen. Spr. bleef volharden bij de woorden door hem gesproken, wees er op, dat de Minister poogde er wat anders van te maken, en eindigde met de woorden: u krijgt dus dat antwoord niet.

STEMMEN: Je had moeten zeggen: stik.

VAN ZADELHOFF: Het antwoord is dus niet gegeven in den vorm, dien de Minister wilde. Als hij zoo vredelievend is, wil spr. hem den weg wel wijzen om buiten den oorlog te blijven. Dan moet de Minister met ons meegaan en voor ontwapening ijveren.

De Minister heeft dus het antwoord niet gekregen. Hij kan dat krijgen op 't oogenblik door ons te bepalen en als we over mobilisatie spreken. Want over mobilisatie sprak spr. noch Albarda. Toch houden de tegenstanders maar vol, dat spr. er wel over gesproken heeft. Zelfs op de jaarvergadering van den Vrijheidsbond zei de voorzitter, dat spr. zou hebben uitgeroepen, dat wij de mobilisatie zouden beletten. Maar ik laat de tegenstanders rusten.

Geen tegenstelling.

Wij dienen schouder aan schouder te blijven staan. Kiès maakte op grievende wijze een tegenstelling. Wij hebben in de krant duidelijk ons standpunt uiteengezet en toch heeft Kiès zijn beschuldiging nog niet teruggenomen. Het was een volkomen onware voorstelling van zaken en spr. verwacht thans, dat Kiès ongelijk zal bekennen, nu hij nogmaals duidelijk heeft kunnen hooren, dat er geen verschil was tusschen spr. en Albarda. Kiès gaf den burgerlijken partijen gelijk en daartegen meent spr. krachtig stelling te moeten nemen.

KIÈS: En wat deedt gij dan?

VAN ZADELHOFF: Als het Kiès nu nog niet duidelijk is, dan weet ik het niet.

EEN STEM: Het was geen beschuldiging. Het was onverstand. (*Applaus.*)

VAN ZADELHOFF: Kiès wilde een wig drijven in de Partij. Daar komt spr. tegen op. Er mag eens eenig verschil van meening zijn, een verschil dat trouwens in de Kamer niet bleek en daar gaat 't om, maar in den strijd staan wij als volwaardige anti-militaristen. Ik wil mij niet laten gebruiken als wig, die in de Partij gedreven wordt.

Kiès is nog kort in de Partij . . .

STEMMEN: Dat zegt niets.

VAN ZADELHOFF: Neen, dat zegt niets. Maar iemand, die zoo kort bij ons is, moet niet willen optreden als vernieuwer. Tracht ons maar eerst te begrijpen. Werk als gewoon partijgenoot mee. Dan krijg je de Partij lief als de draagster van een hoog ideaal. Dan zal je met ons strijden en staan tegen de vijanden van de Partij.

Er is misschien eenig verschil in woorden, als wij ons standpunt uitwerken. Dat kwam uit in de motie-Dordt en de resolutie. In de militaire commissie was voor de motie-Dordt geen meerderheid. Om tactische redenen wilde men het anders zien gezegd, de mogelijkheid van beperkte mobilisatie moest openblijven. Door het Partijbestuur is later in overleg met het bestuur van het N.V.V. de resolutie der militaire commissie in zooverre gewijzigd, dat misverstand omtrent een beperkte mobilisatie nu uitgesloten is, door er de woorden in te voegen: op den voet van een veiligheidswacht. Toen dat was geschied, heeft spr. zich er mee kunnen vereenigen en heeft spr. aan de afdeeling Dordrecht gezegd, ter wille van de Partij en de eenheid trekt de motie in. Dat is geschied. (*Applaus.*)

Ten slotte. Straks gaan wij weer op propaganda voor de ontwapening, nu met een nieuw perspectief. Wij staan er nu anders voor dan in 1914. Toen verdedigden wij het standpunt van landsverdediging. Dat is losgelaten. Het is nu ontwapening en daarmee gaan wij nu op propaganda, om de anti-oorlogsgezindheid te kweken, den haat tegen den oorlog te versterken en wij zeggen daarbij, dat er maar één macht is, om den oorlog onmogelijk te maken, de macht van de modern georganiseerde arbeiders. Op die wijze kunnen wij de arbeiders voorbereiden op het volbrengen van de daad, die zonder aarzeling onder leiding van S.D.A.P. en Vakbeweging moet worden uitgevoerd. Aan Kiès zegt spr., als waar is, wat in „De Tribune” staat . . .

EEN STEM: Dat is nooit waar.

VAN ZADELHOFF: Als waar is, wat van een rede van Kiès in „De Tribune” staat, n.l. dat de Sovjetrepubliek de eenige macht is, die den oorlog tegen kan houden, dan zegt spr. tegen Kiès: „Wat doe je dan bij ons!”¹⁾ (*Applaus.*)

¹⁾ Van Zadelhoff zegt, dat 't slot zijner rede aldus moet luiden:

„Als 't waar is, wat in de „Tribune” staat, dat Kiès op een vergadering van Eenheidsgroepen in Diemen zou gezegd hebben: „dat hij moest erkennen, dat de ze Internationale een beeld van hopelooze verwarring biedt en dat

Kiès aan het woord.

KIES (Naarden) zegt langer het woord te hebben gevraagd, omdat hij niet alleen het amendement-Naarden moet verdedigen, maar ook de rede van Albarda moet bespreken, waar nu ook die van Van Zadelhoff is bijgekomen.

Spr. zegt, dat hij vanmorgen „De Tribune” van een Amsterdamschen kameraad kreeg met de vraag of het juist was, wat daar stond. Hij zei, dat hij er geen regel van voor zijn verantwoording nam. Op de meest essentiële punten staat het tegenovergestelde van wat spreker zei. Er staat b.v., dat hij uitvoerig aantoonde, dat in de S.D.A.P. groote verwarring over het militarisme heerscht.

Er was op die vergadering niet alleen een verslaggever van „De Tribune”, maar ook een van „Het Volk” en uit het feit, dat in „Het Volk” geen verslag verscheen, mag blijken, dat ik niets ten nadeele van de Partij heb gezegd. (*Zeer juist.*) Ik heb mij er niet toe laten verleiden, hoezeer men ook poogde mij in de richting van critiek op de Partij te drijven. De communisten zijn lekkere jongens, die het natuurlijk graag zien, dat spr. in hun zeilen blaast, maar dat gaat niet verder dan spr. zelf wil. Ik zal niet verder vertellen wat ik daar voor debat met een communist heb gevoerd. Want ik dank voor een goedkoop applausje. Ik geloof niet, dat ik mij behoef schoon te wasschen. Ik heb nog nooit, op welke vergadering dan ook, iets ten nadeele van onze Partij gezegd. En wie anders beweert, is een leugenaar.

GEROEP: „Bravo!”

KIES behandelt nu eerst de tot standkoming van het amendement-Naarden.

Spr. heeft de „Handelingen” afgewacht en vond er de bevestiging in van zijn eersten indruk, verkregen uit het „Handelsblad” verslag, namelijk, dat er eenige tegenstelling zou zijn tusschen wat Zadelhoff en Albarda in de Kamer zeiden. Spr. schreef een heel kort, sober ingezonden stukje, kreeg er geen antwoord op, en schreef toen, nadat artikelen van Albarda en Sannes waren verschenen, een grooter in het Pop. Wet. Bijvoegsel. Als Albarda en Van Zadelhoff zeggen, dat er geen bedoeling was een tegenstelling te scheppen, neemt spr. dat aan. Maar over de vraag, of er verschil was, zij het ongewild, bestaat verschil van meening. Maar dat houdt dan nog geen *beschuldiging* in. Spr. acht de zaak inmiddels afgedaan.

Het is spr.'s meening, dat de ontwapeningsbetooging in Den Haag beteekende, dat de fractie *nimmer* meer voor oorlogs- of mobilisatiecredieten zou stemmen. Stenhuis heeft het letterlijk gezegd op „Houtrust” en het is nooit weersproken, ook niet door „Het Volk”, dat Stenhuis' uiting letterlijk weergaf, hetgeen spr. citeert.

GEROEP: Nou ja.

KIES: Nou ja? Als dat ook al niets meer zegt weet ik het niet meer.

inderdaad de leiding in den strijd tegen den oorlog berust bij de Communistische Internationale en bij de Sovjet-Unie, het bolwerk der proletarische macht”, dan vraag ik aan Kiès: Als gij zoo weinig vertrouwen hebt in onze moderne arbeidersbeweging: „Wat doe je dan bij ons?”

MENDELS: Troelstra zei dat al trouwens in 1921.

KIES: Des te beter! En Stenhuis' uitlating is van nog meer recenten datum.

Als men nu den indruk krijgt, dat dit standpunt in de Kamer is verlaten en men doet van zijn afwijkende meening in „Het Volk" blijken, meent spr. dat geen laakbare daad wordt gedaan.

Vanaf het oogenblik, dat spr. tot de militaire-commissie werd toegelaten, heeft hij niet — zooals „Het Volk" nu schrijft — over enkele punten van advies gediend, maar aan alle besprekingen en werkzaamheden deelgenomen en zelfs opdracht gekregen twee hoofdstukken geheel alleen en één met p.g. Noordhoff samen te vervaardigen. Hij ontkent ten stelligste, dat gedurende die werkzaamheden het al of niet stemmen voor mobilisatie-credieten aan de orde is geweest anders dan in geval van bij een „drijven naar oorlog". Maar dit is een andere kwestie, die dan ook opgenomen is — men zie slechts het Rapport — in het hoofdstuk van massa-dienstweigering en algemeene staking. En dat hoofdstuk was bovendien geheel klaar toen spr. in de commissie kwam; men vrage het Ter Laan.

TER LAAN: Juist. Dat was af.

KIES: Als het gebeurd was, zou ik mij ten sterkste verzetten.

JER. HARTOG: Je vergist je, Kiès!

TER LAAN licht zijn interruptie nader toe.

KIES acht de zaak hiermee voldoende behandeld. Hem kan, meent spr., het niet-optreden dan niet worden verweten.

De mobilisatie, die naar oorlog zou drijven, wordt behandeld in het hoofdstuk, dat handelt over massa-dienstweigering en algemeene staking. De zin over het weigeren van credieten is in een ander verband gebruikt.

Terecht of ten onrechte kreeg spr. den indruk, dat de fractie weer voor mobilisatie zou stemmen.

Wanneer een onderwerp sinds de industrialiseering van den oorlog de aandacht der legerleiding heeft, is het dat der mobilisatie. Over één ding zijn alle deskundigen het eens, namelijk, dat er nog veel minder tijd dan vroeger voor zal zijn en dat zij veel dieper ook in het economische leven zal ingrijpen. Aangenomen kan worden b.v. dat op den eersten mobilisatiedag beslag zal worden gelegd op alle in het land aanwezige voorraaden graan en dergelijke.

De mobilisatie is een veel dreigender en ingrijpender zaak geworden dan vroeger. Wanneer men nu van deze kwestie studie maakt en men bemerkt dan, dat de fractie op dit belangrijke punt ik zal nu maar zeggen, terugkrabbelt, is het toch begrijpelijk, dat juist ik er over ga schrijven.

Er is gedurende de debatten wijziging gekomen in de uitlatingen van Albarda, zooals die tenminste in „Het Volk" en de „Soc. Gids" zijn gepubliceerd. Het voorstel-Dordt ging volgens Albarda verder dan toelaatbaar was . . .

ALBARDA: Zij het in veel zwakkere mate dan dat van Den Haag.

KIES: Goed, maar in de zinsnede van de mobilisatie is nu opgenomen de clause omtrent mobilisatie op den voet van een veiligheidswacht. Dat bleek een compromis met het voorstel-

Dordt. Toen mij dat ter kennis kwam, heb ook ik gezocht naar middelen om de kwestie te overbruggen. (*Instemming.*) Vandaar, dat het voorstel-Naarden werd opgesteld.

In de resolutie blijven allerlei mogelijkheden open. Ook een mobilisatie die veel verder gaat dan wij willen en dan de Kamerfractie zelf wil. Albarda zei nu wel, dat telegrafisch de Kamer bijeen te roepen is. Maar in „De Gids” schreef Albarda, dat de regeering den oorlog met de beschikbare groepen van militairen kan doen uitbreken. Daarom is noodig vast te leggen „dat wij alleen mobilisatie willen op den voet van een veiligheidswacht”. De resolutie van het P. B. laat alle gevaren bestaan. Dat is ook de meening van R. Kuyper, niet bepaald de eerste de beste. In die leemte moet worden voorzien en dat kan door een amendement als Naarden voorstelt. Dit gaat uit van het feit, dat het leger, eenmaal volledig gemobiliseerd, in hoofdzaak uit 4 groepen bestaat, t.w. I de grens- en kustwacht e.d., II de territoriale verdediging, III het veldleger en IV de bezetting der liniën en stellingen. Het gaat ons nu om die grens- en kustwacht. Als het P. B.-voorstel ongewijzigd blijft, ontstaan gevaren, die spr. en vele anderen zeer zwaar laat wegen en hem met groote zorg vervullen. De generale staf, enz. heeft daar niet mee te maken. Als het leger gemobiliseerd wordt, staan reeds in het veld de grens- en kustwacht, de bewakingsdetachementen, enz., in het amendement genoemd. De dagsterkte van het leger is plm. 12000 man. De rest van de 25000 man, die onze eigen veiligheidswacht wil, bestaan dan dus uit grens- en kustwacht en de andere elementen der „strategische voorzorgsmaatregelen”, tezamen nog meer dan onze 25000 man veiligheidswacht.

Maar daarbij zijn een aantal groepen, die wij niet willen. Als het werkelijk de bedoeling is en daaraan twijfelt spr. niet, door de mobilisatie niet anders dan een veiligheidswacht te scheppen, dan hebben wij voldoende aan de grens- en kustwacht. Oorlogvoeren daarmee is niet mogelijk. Het is niet anders dan de bescherming der landsveiligheid, de bescherming van de grensbewoners, waarvoor de Brabantsche veldwacht, zooals Albarda zei, niet voldoende zijn.

Er blijft nog één ding over. Albarda schreef in „Het Volk”, „de vesting Naarden ontmantelt zich zelf”. Ik heb, zegt spr., over deze dingen pas kunnen beginnen, toen de veiligheidswacht naar voren kwam. Ik ben in geen enkel opzicht op mijn standpunt teruggekomen. Als mobilisatie afgekondigd wordt staan die grens- en kustwacht er reeds, weken lang misschien, in ieder geval dagen lang . . .

ALBARD A: Neen, neen!

KIES: Jawel. Spr. kan zich daarbij op den generalen staf beroepen. De oproeping van grens- en kustwacht is geen mobilisatie. Deze soldaten wonen aan de kust en aan de grens, ze behooren niet eens tot het te mobiliseeren leger. (*Rumoer.*) Als men dat ook mobilisatie wil noemen, dan weet spr. het niet meer.

Spr. herhaalt, dat grens- en kustwacht opgeroepen worden bij de allerminste geruchten, dat er iets aan de hand is in Europa, dat oorlogsgevaar voor ons land doet ontstaan. De burgemeesters

roepen ze op hun post. De kosten zijn zeer gering en kunnen wel uit de gewone begrooting worden bestreden. De oproep gaat aan de mobilisatie vooraf. Ruchtbaarheid wordt er niet aan gegeven. Zoo is het in 1914 ook gegaan . . .

STEMMEN : Niet waar!

KIËS: Wel waar. Ze stonden er in 1914 reeds dagen van te voren en ze zijn voor de veiligheid voldoende. Als men een ex-luitenant niet wil gelooven, kan spr. hier den ex-souschef van den Generalen Staf citeeren. Wie het tegendeel beweert, weet het niet. De toevoeging van Naarden kan dus gerust worden opgenomen. Neemt het Congres ze niet aan, dan blijven groote leemten bestaan, die alle mogelijke gevaren kunnen oproepen. Spr. zou dan het standpunt der Partij tegenover ieder en overal kunnen en willen verdedigen. Wijst men ze af, dan kan de Partij voor groote moeilijkheden worden geplaatst. Aan het standpunt van den inleider doet de toevoeging niets af en spr. hoopt, dat men het amendement rustig zal overwegen . . .

Nu nog wat Van Zadelhoff zei . . .

EEN STEM: Laten loopen.

KIËS: Goed, dan stap ik er vanaf. (*Luid applaus.*)

De VOORZITTER deelt mee, dat Vliegen naar huis is gegaan, omdat hij zich niet wel gevoelde.

Het Congres werd tot 8 uur verdaagd.

AVONDZITTING.

Verkiezing delegatie Internationaal Congres.

Bekend gemaakt wordt de uitslag van de verkiezing voor de delegatie naar het Internationaal Congres te Brussel. Verkozen zijn bij eerste stemming: Albarda, Ankersmit, Cramer, Duijs, Gerhard, Suze Groeneweg, Kleerekoper, Mendels, Oudegeest, Mej. Ribbius Peletier, de Roode, Vliegen en Wibaut.

Herstemming moet plaats vinden tusschen Drees, Schaper, Van den Tempel, v. d. Waerden, Mevr. Wibaut en Kupers.

Het Mobilisatievraagstuk.

In de avondzitting was het eerst het woord aan C. WOUTENBERG, die namens de gezamenlijke Amsterdamsche afdeelingen het woord voerde, nadat de VOORZITTER op de grootst mogelijke korthed had aangedrongen. Een zestal sprekers trok zich op de aanmaning terug.

WOUTENBERG kan zich met de resolutie niet vereenigen, hoewel er geen principieel verschil bestaat tusschen het P.B. en de Amsterdamsche afdeelingen. Aan de geschiedenis in de Kamer is, door de lange uiteenzetting van Van Zadelhoff, wat al te veel aandacht geschonken. Als op de bewering van Lambooy in de Kamer onmiddellijk het woord had geklonken, dat de vakbeweging heeft gegeven, was de zaak anders komen te staan.

Uit de rede van Kiës is gebleken, dat er weinig verschil is tusschen hem en het P.B. Het is spelen met woorden eener-, een

technisch militaire kwestie anderzijds. Als wij over mobilisatie spreken, moeten wij weten, wat precies bedoeld wordt. Het schijnt, dat er velen onder ons zijn, wellicht ook in het P.B., die meenen, dat als er weer iets gebeurt, het precies zoo zal gaan als in 1914; dat er diplomatieke stukken zullen worden gewisseld, dat er overleg zal zijn, dat er ultimata zullen worden gesteld, dat den Volkenbond gelegenheid zal worden gelaten om tot arbitrage te komen en dat er dus tijd zal zijn om onze houding te bepalen en maatregelen te nemen. Zoo zal het niet gaan en de technische mogelijkheden, die er thans zijn, maken het nog onwaarschijnlijker, dat wij in de gebeurtenissen van 1914 een schablone kunnen vinden voor onze houding bij een volgende mobilisatie.

Er dreigt nu oorlog van den kant van Italië. Mocht het tot daden komen, dan zal Italië met zijn 5000 vliegtuigen onmiddellijk pogen de mobilisatie van zijn tegenstanders te beletten. Het P.B. en Albarda zeggen, naar aanleiding van het Kamerdebat, dat vastgelegd moet worden, wat gebeuren moet. Dat kan nu niet: wij kunnen, zonder de omstandigheden te kennen, onze houding niet bepalen. Wij zijn allen even sterke tegenstanders van den oorlog, allen voorstanders van den wereldvrede. Dat is in confesso. Als er dus geen principieel verschil van inzicht is, moeten wij bedenken, dat een mobilisatie ook kan beteekenen, de revolutie. Hoe kunnen wij in zulk een situatie een handleiding geven, hoe vastleggen, wat wij dan zullen doen. Niemand weet vooruit, zei Gerhard vanmiddag, wat wij zullen doen in een situatie die wij niet kennen. Legien zei altijd, dat een algemeene staking algemeene onzin was. Toch proclameerde hij de algemeene staking, toen bij de Kapp-putsch de revolutie gered moest worden.

Nu zegt men, ik zeg het niet als een verwijt, dat de kwestie in de Kamer ons tot het geven van een antwoord verplicht. Waarom!? Ik zou mij haast aansluiten bij de interruptie: je had moeten zeggen „stik”.

Wij zullen bij de bourgeoisie geen bevrediging wekken . . .

ALBARDA: Dat hoeft ook niet.

WOUDENBERG: Maar het zal verwarring in de arbeidersrijen wekken. Het scheidt de mogelijkheid tot voortdurende demagogie. Ons standpunt is, dat wij aan de resolutie geen behoefte hebben. Het is niet mogelijk voor situaties die wij niet kennen, formules te maken.

Spr. stelt daarom voor namens de Amsterdamsche afdelingen alleen de eerste drie alinea's over te nemen. Dat beteekent niet anders dan het bevestigen van wat wij vroeger besloten en sluit aan bij het Militaire Rapport.

Wij willen daaraan toevoegen: Wijst iedere poging af, om de Partij vast te leggen op een politiek, die zij niet kent en niet kan beoordeelen.

Wij laten ons niet door de tegenstanders drijven op een weg, waar wij niet willen zijn.

De kwestie der grondwetswijziging kan wel gekoppeld worden aan een andere zaak.

Doet gij zooals wij voorstellen, dan kunnen wij zeggen: Denk er om, arbeiders, de vraag hoe onze houding zal zijn bij een

poging tot mobilisatie hangt niet alleen af van de positie, die wij dan zullen innemen, maar vooral ook van uw houding te voren! (*Luid applaus.*)

Schaper over Minister Lambooy.

SCHAPER (Kamerfractie) spreekt een hartgrondig protest uit tegen de houding van den Minister van Oorlog. (*Applaus.*) Hij zei in zijn eerste rede niets. Hij had van de eerste rede van Van Zadelhoff heel wat meer kunnen zeggen. Hij zei toen niets, maar toen er niet behoorlijk en uitvoerig meer op terug gekomen kon worden, wilde hij Van Zadelhoff een verhoor op vraagpunten afnemen. In de dertig jaar, dat spr. in de Kamer zit, is zoiets nog niet voorgekomen.

En dat is nu een Minister uit een extra-kabinet.

MENDELS: Daarom is het juist extra.

SCHAPER: Deze Minister had echter een ander antwoord moeten hebben dan hem gegeven is. Hij dient op zijn nummer gezet en hem dient duidelijk gemaakt, dat een Minister met deze dingen van ons niet te maken heeft. Een Kamerlid stelt vragen aan den Minister, maar niet omgekeerd!

In de dagen van 1918 heeft men zoiets met spr. ook willen uithalen, en dat was nog geen Minister, die het deed, maar een Kamerlid, oud-Minister Loeff. Ik ben dengene, zegt spr., die dat probeerde, sarcastisch tegemoet getreden, antwoordde hem met geen woord, en heb in een rede later grondig met hem afgerekend, door in de aanvallende positie te gaan. Van Zadelhoff wekte nog te veel den schijn, alsof hij zich verontschuldigde.

Het is toch te dwaas, dat wij hier een heelen dag besteden aan zulk een zaak, ons opgedrongen door den Minister van Oorlog. Onze houding ter zake van het militarisme was immers behoorlijk vastgelegd.

Voor wat door Woudenberg is gezegd, voelt spr. veel, doch daarvoor is het nu te laat en het voorstel der Partijleiding is evengoed. Er is voldoende over de zaak gediscussieerd, laat ons een besluit nemen in de door Albarda aangegeven richting en niet afdalen in allerlei onderdeelen omtrent grenswachten enz. En laat ons in de Kamers — straks in de Eerste — ons voornemen, in den vervolge ons van een vragenstellen op punten niets meer aan te trekken. (*Applaus.*)

NOORDHOFF (Militaire Commissie) spreekt over Kiès' opmerking, alsof hij niet de gelegenheid zou hebben gehad, afgedane hoofdstukken weer aan de orde te stellen. Zijn herinnering liet hem daarbij zeker in den steek — hij heeft alle drukproeven thuis gehad.

Maar sterker: op Troelstra's verzoek is in het hoofdstuk, dat wij nu bespreken, eenige verandering aangebracht, door het Bureau, waarin ook Kiès zat.

Nu nog een enkel woord over de kwestie, welke ons thans bezig houdt.

Het lid Suze Groeneweg heeft in de Militaire Commissie eenige malen geklaagd over het niet behandelen van het voorstel-Drachten inzake de mobilisatie, maar daarop heeft Ter Laan telkens weer gezegd, dat zulks niet noodig was, omdat de

paragraaf, waarin wij ons kanten tegen elke mobilisatie, die naar oorlog drijft, voldoende gegevens bevat inzake de situaties, die Drachten in zijn voorstel had vervat.

Het is verder wel tekenend dat, hoezeer onze tegenstanders het verslag der Militaire Commissie ook hebben nageplozen, daaruit toch geen wapens tegen ons konden worden gesmeed.

Wij zijn er zeker van, dat ook de door het P.B. voorgestelde resolutie niet aangevochten zal kunnen worden, en daarom beveelt de Militaire Commissie hare aanneming ten zeerste aan.

BOOMSMA (Utrecht) zegt, dat het den voorstellers van punten van den beschrijvingsbrief niet mogelijk is, in den korten tijd die beschikbaar is, uiteen te zetten wat zij bedoelen. Verder vindt spr. het te bejammeren, dat Kuyper niet in de gelegenheid is geweest in „Het Volk” uiteen te zetten wat hij te zeggen had . . .

ANKERSMIT: Het stuk was daarvoor veel te lang.

BOOMSMA meent, dat de belangrijkheid van de zaak plaatsing noodig heeft gemaakt.

Wij staan, de Partij en de Fracties, op het standpunt, der absolute ontwapening. Die gedachte heeft zich bij de arbeidersklasse ingeburgerd. De uiting van Stenhuis op Houtrust laat spr. nu maar in het midden. Maar op het Congres te Arnhem in 1922 heeft Troelstra ook gezegd, dat de fractie nu niet meer voor mobilisatiecredieten stemmen kon. Wij dwalen dus in den mist en weten niet precies wat juist is. „Op den voet van de veiligheidswacht” kan niet anders bedoelen dan: op voet van de veiligheidswacht in het ontwapeningsrapport en wetsontwerp bedoeld. Maar dat komt in de resolutie niet duidelijk uit. Als het niet de bedoeling is meer manschappen op te roepen, hoeft dat niet meer in de resolutie te staan. Zet men het er toch in, dan wekt men verwarring. In het ontwerp van wet wordt gezegd, dat 25000 man voldoende is. Een lichte bestaat uit 19500 man. Als men daar de vrijwilligers bijtelt, komt men tot 25000. De resolutie kan de meening wekken, dat men een grooter contingent wil. Spr. weet, dat dit niet zoo is, maar wij zijn reeds aan het contingent en in de resolutie behoeven wij dus niet nog eens een en ander te zeggen. Dat wekt verwarring. Kan de zaak nog niet eens in een commissie van zes man onder oogen gezien worden, opdat er een duidelijke en klare uitspraak komt?

Voor wat Woudenberg zei, voelt spr. wel iets.

SANNES (Kamerfractie): Woudenberg had misschien in abstracto gelijk, maar na al wat in en buiten de Kamer gebeurd is, is het onmogelijk te zwijgen en geen uitspraak te doen. De verwarring is er reeds en daaraan kan door aanneming van de resolutie een einde komen.

Spr. heeft met bewondering en verwondering de rede van Kiès gehoord: blijkbaar kan ook op onze congressen de berg een muis baren. Is dat kleine verschil nu alles waarop de heele oppositie uitloopt?

Wat Troelstra en Stenhuis zeiden, sloeg op mobilisatiecredieten als in 1914.

Kiès zei, dat de resolutie geen enkel gevaar ondervindt — hij

noemde er echter niet één. Het eenige gevaar, dat Kiès kan noemen, is, dat de fractie niet zou handelen in den geest van deze resolutie. Het gaat hier om het stellen van vertrouwen in de Kamerfractie. (Geroep: Welneen!)

Het amendement-Naarden is onjuist, doordat het de Kamerfractie vast legt op een veel te gedefinieerde omschrijving. Het is mogelijk de ontwapeningsactie te voeren met de resolutie.

Het stemmen voor of tegen de credieten hangt af van de machtsverhoudingen. Spr. kan niet zien, dat bij de huidige verhoudingen er een mobilisatie komt, die zoo beperkt is als de resolutie eischt. Wij hebben onze macht te vergrooten, dan zal er een dag komen, waarop geen regeering het zal wagen een mobilisatie te gelasten, waartegen wij bezwaar hebben. Dan zal alleen mogelijk zijn een mobilisatie van een omvang, die Kiès ten onrechte in een formule meent te kunnen samenvatten. (*Applaus.*)

LOPES DIAS (Hilversum) zegt, dat Schaper probeerde de zaak terug te brengen tot een brutaliteit van een burgerlijk minister. Wat zoo'n minister doet, kan ons koud laten. Voor ons is van belang, welk standpunt de partij inneemt. Onze ontwapeningsactie is ingeslagen. Vooral Sannes was het, die op ons Congres van 1921 op zoo geestdriftige wijze voor de ontwapening pleitte. Er is in den laatsten tijd echter verwarring en ongerustheid ontstaan. Is er dan niets veranderd? (*Ontkenningen*). Als dat zoo was, is het dwaasheid een resolutie te ontwerpen en op het Congres te brengen. Als de resolutie klaarheid moet brengen, was er verontrusting en verwarring. Is het noodig opnieuw tot de partijgenooten te gaan, dan is dat het bewijs, dat wij het niet heelemaal eens zijn. Mendels wees deze week in die richting. Als er mobilisatie komt, moeten wij klaar zijn. Wij moeten uitspreken, onder geen enkele voorwaarde mobilisatie te willen. (*Applaus.*)

HOORINK (Lemmer) wil slechts het geweer in de hand nemen, om het over den knie te breken.

Spr. verdedigt het voorstel van zijn afdeeling, om kernen in alle plaatsen te vormen, die speciaal anti-militaristische propaganda zullen voeren, opdat wij, als het noodig is, daadwerkelijk de deelneming aan den oorlog zullen weigeren.

Spr. wil de persoonlijke dienstweigeraars stoffelijk steunen. Dat is een kwestie van gevoel; wij moeten de overtuiging van deze partijgenooten eerbiedigen en hen steunen, als zij door hun daden van overtuiging in moeilijkheden geraken.

STAPPERSHOEF (Zaltbommel) zegt, dat het amendement der afdeeling geen wantrouwen beteekent. Wij wilden alleen wat er aan verwarring is, er door wegnemen. Nadat spr. Kiès vanmiddag heeft gehoord, acht hij het amendement-Naarden duidelijker. Ten gunste daarvan trekt spr. het amendement-Zaltbommel in.

THOMASSEN (Bussum) spreekt over een treingesprek tusschen hem, Kiès en v. d. Kieft, waarin verwondering werd uitgesproken over het feit, dat niet tegen den minister was gezegd: „Wij zullen tegen stemmen”, in overeenstemming met wat Troelstra indertijd aan v. d. Kieft antwoordde. Die verwon-

dering leeft, gelooft spreker, ook bij de Partij. Dat komt waarschijnlijk, omdat niet voldoende is gerealiseerd, dat in het Militaire Rapport en in 't Wetsontwerp der Kamerfractie reeds een ander standpunt is ingenomen.

Waarom is nog geen uitvoering gegeven aan de laatste regels van het Militaire Rapport, dat aan Partij en Vakbeweging propaganda voorschrijft. Beide lichamen zijn in verzuim.

Spr. vraagt zich af, of het niet billijk is, aan een regeering, waarin wij niet zitten, dezelfde rechten te geven, die wij in het Militaire Rapport voor ons zelf vragen: de grenswacht.

Maar is het wel veilig dat te doen? Is het niet beter zoo'n regeering, die vasthoudt aan de landsverdediging, zoo'n vrijheid niet te gunnen. Wij deden beter te zeggen, dat wij zullen stemmen tegen elke mobilisatie, voorgesteld door een regeering, waarin wij zelf niet zitten. Dan leggen wij de kaarten op tafel — spelen misère-ouverte, met een praatje —

De VOORZITTER zegt, dat nu alle afdeelingen, die amendementen hebben ingediend, het woord hebben gehad. Kunnen de anderen zich nu niet terugtrekken?

ENGELS (Strijen) had het gevoel, toen hij Kiès aanhoorde, wat is het jammer, dat hij niet goed gericht is. Terugdenkend aan de vroegere mobilisatie, dienen wij te bedenken, dat wij ook in de toekomst met dit leger te rekenen hebben. Wij moeten ons dus het gevaar voorstellen, daaraan verbonden en daarom kan spr. zich vereenigen met wat in punt 4 wordt gezegd, onder dit voorbehoud, dat de Partij het recht van contrôle houdt op de gemobiliseerde troepen. Het socialisme is een huwelijk van een kunstenaar met een arme naaister. (*Uitbundige vroolijkheid*). Wij moeten met onze idealen gaan tot de Vakvereniging en de massa der kiezers om hen bereid te maken voor 't offer en 't opvolgen van 't parool, dat mogelijk eens gegeven zal worden.

De VOORZITTER: Op het oogenblik is de militaire kwestie, niet het huwelijk met het N.V.V. aan de orde. (*Vreugde.*)

ENGELS eindigt met de hoop uit te spreken, dat de Partij haar standpunt zal bepalen in overeenstemming met de meening, zoeven door spr. uiteengezet. (*Luid applaus en vroolijkheid.*)

LINDEMANS (Den Haag VI) was oorspronkelijk voor de motie-Dordt.

Spr. is niet bevredigd door het voorstel van het P. B. Toch moet het worden aanvaard, want wij moeten een eenheid vormen.

Het P.B.-voorstel is te vaag, het laat te veel mogelijkheden open. Spreker wil de resolutie aannemen en de zaak inmiddels doen definieeren door de Militaire Commissie. Als het P. B. dat wil toezeggen, gaat spr. met de resolutie mee.

VAN DER GOES (Laren) zegt, niet te kunnen erkennen, dat door hem in het militaire debat onjuiste voorstellingen zijn gewekt, zooals Albarda beweert. Spr. zal niet terugkomen op het debat in de pers. Doch daarom moet spr. er juist op wijzen, dat de rede van Albarda een verwarring van begrippen bestendigt. Over de oorzaak van die verwarring spreekt spr. niet. Ze is deze: Albarda zegt, niets anders te willen dan maatregelen ter bescherming van de grens- en de grensbewoners. Hij wil politie-maatregelen. Hij wil niet anders dan deze doen goedkeuren. In

geen enkel geval méér dan dit. Daarmee zijn wij het allen eens. Des te meer is te betreuren dat Albarda nog altijd die maatregelen noemt beperkte mobilisatie. Daartegen moet spr. om twee redenen opkomen. Eerstens om deze reden: Als men hier niet anders doet dan deze beperkte mobilisatie aan te nemen, dan geeft dat aanleiding tot verwarring. Wij zijn dan toch voor beperkte mobilisatie, dat is in den volksmond het op voet van oorlog brengen van troepen. Mobilisatie is het andere woord voor oorlogstoestand. Wij kennen dat alles uit de historie van 1914. Kiès, de militaire deskundige, die spr. met genoegzaam aanhoorde, om toon en inhoud, herinnerde er aan, dat mobilisatie met het oproepen van een veiligheidswacht, van de grenswacht niet kon worden gelijk gesteld. Willen wij dat nu niet méér, dan dienen wij het woord mobilisatie niet meer te gebruiken.

Het amendement-Naarden is door spr. ingegeven. Spr. vroeg Kiès, wat zou jij doen, als er oorlogsgevaar dreigde. Kiès zette mij uiteen de kwestie der grenswacht. Wat ik wil, zei hij, is niet meer dan het oproepen van de grenswacht. Kiès heeft het daarna geformuleerd, opdat nooit aan mobilisatie van een deel der krijgsmacht tot werkelijk vechten bestemd door de Kamerfractie haar stem zou worden gegeven. Daarom acht spr. aanneming van de voorgestelde toevoeging noodzakelijk. Dan is alle aanleiding tot verwarring weggenomen.

SCHUTJES (Amsterdam VI) ziet geen tegenstelling, wel een fundamenteel verschil tusschen de uitlatingen van Van Zadelhoff en die van Albarda. De eerste had het over het oorlogvoeren, het deelnemen aan een oorlog, waarop slaat onze resolutie van September 1926.

De uitlating van Albarda sloeg op een eventueele mobilisatie, hetgeen geheel iets anders is.

Ten aanzien van dit laatste heeft spreker ernstig bezwaar tegen de stellingen 5 en 6 der voorgelegde resolutie. Het spreken van „een mobilisatie van beperkten omvang” wekt verwarring, wijl dit een militair-technische uitdrukking is van bepaalde beteekenis, die men niet zonder meer een andere beteekenis kan geven. De opmerkingen van den afgvaardigde Kiès zijn volkomen juist. In ons land is een gedeeltelijke mobilisatie als bedoeld in stelling 5 onmogelijk. Ernstiger bezwaar heeft spreker tegen stelling 6, waarin onderscheid wordt gemaakt tusschen een aanvals- en een afweermobilisatie, welke laatste met het oog op het behouden van onze nationaliteit geoorloofd zou zijn. Dit beteekent echter, dat, wanneer wij een aanvalsmobilisatie toelaten en de regeering een aantal mannen ter beschikking stellen onverschillig tot welke hoeveelheid, wij dan tegelijkertijd den moreelen plicht hebben te zorgen, dat deze manschappen volledig bewapend zijn naar den eisch der moderne oorlogstechniek.

Spreker zag dus gaarne de stellingen 5 en 6 teruggenomen, dan wel vervangen door het amendement der afdeling Naarden.

Ten aanzien van de opmerkingen van Albarda over het fascistenvoeren meent spreker te moeten verwijzen naar het slot van een bepaald artikel van Albarda in „Het Volk” enkele

weken geleden, dat geheel overeenkomt met art. 6 van een bepaalden Open Brief.

De repliek van Albarda.

ALBARDA, de opmerkingen beantwoordend, zegt, dat het niet gemakkelijk is, dit uitvoerig debat dadelijk volledig te beantwoorden. Spr. zal de opmerkingen stuk voor stuk beantwoorden, na een algemeene opmerking. Spr. sluit zich dan aan bij Sannes. Welk een verschil in toon in de bestrijding hier en die van de opposanten in onze pers. (*Zeer juist.*) Wat deed die bestrijding in de pers niet verwachten! Het heette, dat wij de ontwapening hadden verraden. En nu blijkt het verschil enkel een verschil in tekst: Kiès wil dien tekst verduidelijken om eenig misverstand weg te nemen. Blijkt daaruit niet, dat in het begin de toon te scherp was? Heeft men de Partij niet noodeloos in onrust gebracht, goede partijgenooten niet onnoodig beleedigd? De oppositie van Kiès is nu uitgelopen op een technisch compromis . . .

VAN DER GOES moet even opmerken, dat het hier een compromis geldt.

ALBARDA: Hoe is het mogelijk, dat Kiès dacht, dat wij in alle omstandigheden tegen alle credieten zouden stemmen? Kiès schreef zijn memoires, d.w.z. voor zoover bij het noodig vond aan de lezers van de „Eenheid” te vertellen waarom hij lid van de S. D. A. P. werd. Welnu, hij trad toe in 1925, bekoord door het ontwapeningsvoorstel der S. D. A. P. En in dat voorstel stond de erkenning van de neutraliteitsplichten, van de Volkenbondsverplichtingen, van de noodzakelijkheid een veiligheids-wacht er op na te houden, teneinde vreemde soldaten, die over de grens komen, te ontwapenen en de grensbewoners te beschermen. Uit alles blijkt, dat wij aanvaarden de noodzakelijkheid om ons volk te beschermen tegen de gevaren van een naburigen oorlog. Heeft Kiès dat alles vergeten, en pas bemerkt in December 1927, dat wij niet altijd tegen elke mobilisatie zouden stemmen?

Hij kwam, zei hij, nader tot de resolutie van het P. B., toen hij bemerkte, dat het alleen ging om een beperkte mobilisatie op den voet van een veiligheids-wacht. Kiès wist dat niet — leest hij de „Soc. Gids” niet? In het nummer van 1 Januari, dat hij vanmiddag bij zich had, schreef ik een artikel, dat onmiddellijk na de Kamerdebatten is samengesteld, waarin ik op bladz. 72—73 het denkbeeld van de beperkte mobilisatie opwierp. En in „Het Volk” van 11 Januari l.l. opperde ik dat denkbeeld opnieuw. Toch zegt Kiès, dat hij dit denkbeeld eerst uit de resolutie vernam. Maar na mijn Januari-artikel, waarin de beperkte mobilisatie stond, heeft Kiès mij geen week, haast geen dag met rust gelaten met zijn critiek, en in een brochure die hij in begin Maart uitgaf, noemde hij beperkte mobilisatie „onzin”, „domheid” en „misleiding”. Nu aanvaardt hij haar!

De beteekenis van mobilisatie.

Mobilisatie is oproepen van de geheele oorlogsmacht, zegt men. Schutjes zegt, dat alleen vakmensen die uitdrukking

goed kunnen begrijpen. Ik heb mij, voor ik de uitdrukking „bepaalde mobilisatie” introduceerde, in verbinding gesteld met militaire deskundigen wier politieke overtuiging een andere is dan die van Kiès, maar wier verstand van militaire zaken zeker niet minder is dan het zijne.

Natuurlijk kan dat, zeiden zij mij. Mobilisatie is *op de been brengen*, meer niet. Zij kan betreffen alleen een bepaald troepen-gedeelte, of een bepaald wapen, al naar men meent dat noodig is.

Bovendien, als het woord mobilisatie technisch zoo verkeerd zou zijn, waarom laten v. d. Goes en Kiès alinea 5 dan geheel intact, waarin toch dat woord voorkomt? Zij voegen er alleen iets bij, waarin uitgelegd wordt wat het eigenlijk is.

Spreker is op het punt van militaire zaken de mindere van Kiès, maar acht zich op politiek gebied toch wel zijns gelijke. (*Vreugde.*) Daarom meent spr. te moeten opmerken, dat wat Kiès wil, niet in een Congres-resolutie is neer te leggen. Als wij in de Kamer deskundige critiek op het mobilisatie-schema van Kiès ontmoeten, wat moeten wij dan zeggen? Kunnen wij ons dan beroepen op Kiès en Schutjes? Dat gaat niet, dat kunnen wij tegenover militaire specialiteiten in de Kamer niet volhouden.

De vraag komt b.v. op: Moeten niet de pontonniers en de genie erbij? Wij hebben de mobilisatie en den oorlog toch ook mee-gemaakt, ons ongerust gemaakt over de bevolking van het Zuiden van ons land of zij wel in veiligheid zou kunnen worden gebracht, als het oorlogsgeweld over onze grenzen ging komen. Moeten dan de genie en de pontonniers niet worden gemobiliseerd?

Wat spr. hier als ondeskundige aan militaire critiek leverde, bewijst, dat wat Kiès wil, niet mogelijk, niet voldoende is.

Een mobilisatie kan ook noodig zijn, als de Volkenbond door-tocht eischt voor volkenbondstroepen. Kiès schreef er zelf over. Is dan geen andere mobilisatie noodig dan die van het amendement-Naarden? Ziehier eenige bescheiden critiek van een militair ondeskundige, die bewijst, dat er op wat Kiès zei, toch nog wel wat aan te merken is.

Het amendement-Naarden is dus niet te gebruiken. De gedachte aan misbruik van de uitdrukking „mobilisatie van beperkten omvang op den voet van een veiligheidswacht” is hier opgekomen. Wat beteekent die uitdrukking en waarom spreken wij van *een* veiligheidswacht en niet van de veiligheidswacht. Ten eerste omdat *de* veiligheidswacht nog niet bestaat. Ten tweede, omdat wij niet gebonden kunnen zijn aan het cijfer van ons wetsvoorstel. Wij hebben voorgesteld een veiligheidswacht van 20 à 30.000 man. Als voor de taak, die een veiligheidswacht op te dragen is, 40.000 man noodig is, zullen wij ons niet kunnen verzetten. Als 15 of 20.000 man voldoende zijn, ons is het te liever. Deze macht moet zoo zijn, dat er geen oorlog mee kan worden gevoerd, ook geen verdedigingsoorlog. Wij bedoelen niet anders dan noodzakelijke diensten aan de grenzen, ook door Van der Goes als noodzakelijk erkend. Daarom is veiligheidswacht voldoende, vooral na dezen uitleg. Sannes zei, dat opsomming van de corpsen en de getallen wantrouwen zou kunnen betee-kenen tegen Fractie en Partijleiding. Onbeperkt vertrouwen vraagt spr. niet. Maar wantrouwen moet ook zijn uitgesloten.

Als fatsoenlijke menschen moet men ons na deze openbare toelichting vertrouwen. (*Applaus.*)

Wij hebben vernomen, dat Kiès voor het verslag in de „Tribune” van zijn rede in Diemen geen enkele verantwoordelijkheid aanvaardt. Is Kiès vandaag pas tot de ontdekking gekomen, dat de communistische pers altijd volstaat met valsche voorstellingen van wat wij zeggen en dat de communisten zulke „lekkere jongens” zijn, zooals hij nu zeide? Wij wisten dat al jaren lang. Hoe komt het dan, dat Kiès in „De Eenheid” met die „lekkere jongens” samenwerkt? Spreker hoopt, dat hij van die samenwerking in „Eenheid” en elders met deze „lekkere jongens” terug zal komen. (*Luid applaus.*)

Kiès verklaarde, dat zijn twijfel aangaande mijn houding in de Kamer bij het incident van December was opgekomen na lezing van de burgerlijke pers. Spr. heeft alle verslagen en overzichten der bourgeoispers nagegaan. Nergens vond spr. een voorstelling van zaken, als Kiès gaf. Nergens wordt gezegd, dat spr. Van Zadelhoff heeft losgelaten. Kiès noemde o.a. het „Handelsblad”. In het Kameroverzicht van 16 December over het incident staat, zooals spr. voorleest, geen woord van eenige tegemoetkomendheid van Albarda jegens den Minister, zooals Kiès zeide. Wel schreef de „Nederlander”, dat Albarda met revolutie had gedreigd, en meende de „N. Rott. Ct.”, dat Albarda bevestigend had geknikt, toen Lambooy vroeg of onze beweging bij mobilisatie een spaak in het wiel wilde steken. Kiès’ voorstelling van zaken is dus de vrucht van zijn eigen onkameraadschappelijke fantasie. Ja, toen Kiès eenmaal zijn onjuiste voorstellingen gegeven had, toen kwam de burgerpers los. De bladen schreven toen over den eerlijken, consequenten Kiès en den draaierigen politicus Albarda.

Ook wat Van der Goes als zijn voorstelling van het Kamerdebat gaf, is totaal onjuist. Spr. heeft Van der Goes de Handelingen gezonden. Dat Van der Goes nu nog zijn geheel onjuiste voorstellingen handhaaft, is droevig.

Kiès herinnerde aan de uitspraak van Stenhuis op Houtrust. Kiès en Stenhuis werkten echter mee aan het rapport, waarin de vraag, hoe zou worden gehandeld, opzettelijk onbeantwoord werd gelaten. Dat was op Houtrust dus een persoonlijke uiting van Stenhuis, die later meewerkte aan de samenstelling van de resolutie, hier voorgesteld.

Anderen hebben aan de uitlating van Troelstra herinnerd. Inderdaad, hij heeft in 1921 heel kort gezegd: wij zijn voorstanders van ontwapening, dus zijn wij tegen elke mobilisatie. Ik moet vaststellen, dat dit persoonlijke uitspraken zijn geweest en dat in Arnhem direct is gezegd, achter de Partijbestuurstafel, dat zij persoonlijke uitspraken waren.

Overigens blijkt uit de mededeelingen van Noordhoff, dat Troelstra na gezette studie van het betreffende hoofdstuk van het Militaire Rapport en het aanbrengen van eenige veranderingen daarin, het Rapport heeft ondertekend. Beiden, Troelstra en Stenhuis, hebben dus blijkbaar na gezette studie, hun standpunt herzien.

Woudenberg sprak op geheel andere wijze. Hij zei, dat er geen

meningsverschil met het P.B. is. Het gevoel van de overbodigheid der resolutie is er wel en hij wil beperking tot de eerste drie alinea's. Als dit voorstel zes maanden eerder was gedaan, zou spr. er zich mee hebben kunnen vereenigen. Na de critiek der laatste maanden acht spr. het voor Partij, Kamerfractie en hemzelf noodig, dat geheel Needrland weet wat het standpunt der Partij is. Nu is een uitspraak noodzakelijk geworden.

Daarom geloof ik, dat het voorstel-Amsterdam, dat goed bedoeld is, niet aangenomen moet worden.

Woudenberg heeft gelijk, als hij zegt, dat wij niet weten hoe wij voor den toestand komen te staan. Ik geloof ook, dat wij niet voor dezelfde constellatie zullen komen te staan als in 1914. De toekomst zal er voor zorgen, dat, als wij rekening gaan houden met verschillende omstandigheden, wij komen te staan voor een situatie, waarmee wij juist heelemaal geen rekening hebben gehouden.

Boomsma achtte de mobilisatie niet noodig, omdat, wat het P.B. desnoods op de been wilde doen brengen, er door de jaarlijksche lichting en aan vrijwilligers reeds is. Hij ziet een voorname factor over het hoofd. Als de jongens in dienst komen, hebben zij wel een pakje aan, maar hun armen en beenen staan nog krom. De recruten kan men niet naar Limburg sturen om de bevolking te redden.

Lopes Dias meende, dat wij stonden op het standpunt der volstreckte weerloosheid. Ik begrijp dat niet. Wij wijzen de landsverdediging af en daarom is de opmerking van Schutjes, dat wij credieten voor een afweermobilisatie zouden moeten gaan toestaan als wij de resolutie aanvaardden, onjuist. Las Lopes Dias het Militaire Rapport niet? Dan zou hij beter weten!

Lopes Dias verweet ons, dat wij verwaarloosd hadden om over de landsverdediging te spreken. Daar kom ik persoonlijk tegen op. Ik heb nog in Maart 1927 bij de behandeling van ons wetsvoorstel in de Kamer opzettelijk een groote rede gehouden, waarin ik de landsverdediging afwees.

LOPES DIAS: Ik zei, dat juist den *laatststen tijd* daarover ongerustheid is gekomen.

ALBARDA: Hou je ons voor zulke draaitollen? Het voorstel-Lemmer, tot oprichting der kernen, is overbodig. Er behoeven geen kernen te worden gevormd, de afdeelingen in hun geheel, de gansche partij moet voor de ontwapening arbeiden.

Dan spreek ik tegelijk tegen de bewering van Thomassen, als zou aan de door het Militaire Rapport opgelegde taak tot propaganda voor de ontwapening en voor den strijd tegen den oorlog niet worden gewerkt. Daar kom ik tegen op. Van Zadelhoff telt zijn redevoeringen met dubbele cijfers en ik vergeet, evenals al onze sprekers dezen plicht nooit!

De vragen van Thomassen.

Thomassen stelde een aantal vragen. Hij wil geen mobilisatie steunen zolang geen socialisten in de regeering zitten. Gisteren sprak Thomassen tegen socialisten in de regeering. Als hij denkt als vandaag, moest hij er naar hunkeren, dat wij in een gemengde regeering treden. Dit echter terzijde. Maar wat zou dat voor een

toestand zijn, die Thomassen wil? Dat zou ons hoon en spot bezorgen? Terecht, want dan zou men zeggen: Nu stemt gij voor mobilisatiecredieten om dat gij ministerzetels hebt gekregen. Dat zou ik niet gaarne beleven.

THOMASSEN: Ik bedoelde, dat alleen dan zekerheid bestaat, dat niet tot landsverdediging zal worden overgegaan.

ALBARDA blijft er bij, dat zoo iets niet gaat. Thomassen wil dat in de uiterste noodzaak voor mobilisatie gestemd mag worden. Dan zou ons Congresbesluit onoprecht zijn en dat zal Thomassen ook niet willen. Ik zou er niet aan mee willen werken.

Lindeman zal nu wel hebben begrepen waarom er niet staat *de*, maar *een* veiligheidswacht.

Van der Goes bleef bij de voorstelling, die hij van het incident gaf. Die was in strijd met de werkelijkheid, naar spr. nog eens nader aantoot. Bewezen is, dat spr. de woorden, die v. d. Goes schreef, niet in den mond heeft gehad. Van der Goes had dat uit de stukken kunnen lezen. Dat hij zijn meening volhoudt, doet spr. bitter leed. Het was, zegt v. d. Goes, spr.'s verklaring, die de Partij in beroering bracht. Die verklaring heeft spr. niet gegeven, zoo'n verklaring bestaat niet, zooals uit de Handelingen is te bewijzen. De minister zelf heeft aan het slot van het debat verklaard, waarom hij tot het stellen van zijn vragen en het uitspreken van zijn bedreigingen overging. Hij noemde Van Zadelhoff en niet spr. Toch houdt men de voorstelling vol, die men zich ingebeeld heeft. Spr. doet dat leed.

De verdere opmerkingen van v. d. Goes heeft spr. in zijn antwoord aan de andere sprekers reeds behandeld.

Spr. wil besluiten met een enkel woord. Hij wil nog openhartig zeggen, dat hij tegen dit debat heeft opgezien. Spr. verklaart, dat, achteraf beschouwd, hij er teveel tegenop heeft gezien. De gedachtenwisseling heeft tot toenadering geleid, heeft gemaakt, dat de felle oppositie is geslonken tot een onbeduidend verschil over een technische kwestie.

Spr. hoopt, dat die toenadering mag leiden tot de eensgezinde aanneming van de motie, opdat blijkt, dat wij met kalmte en klaarheid kunnen komen tot een besluit, dat voor de Partij goed is.

Er is nog een reden. Wederom, zooals in vroeger jaren, zijn de oogen van onze tegenstanders op ons Congres gericht. Weer hoopt men op verzwakking door twist en tweedracht — thans is het al vergeefs. Want ondanks de hartstochtelijke voorbereiding van dit debat, is de discussie krachtig en verbindend geweest. Zij gaf blijk, dat de Partij innerlijk hecht genoeg is, om moeilijke vraagstukken te kunnen verwerken.

Als de resolutie met groote meerderheid wordt aangenomen, zal den tegenstanders duidelijk blijken, dat telkens, wanneer zij met de drift van hun haat onze Partij pogen te bespringen, dat leiden zal tot hechtere aaneensluiting, zoodat wij weer krachtiger in den strijd voor Socialisme en Ontwapening komen te staan! Dit strekke onzen tegenstanders tot waarschuwing en ons tot bemoediging! (*Daverend, langdurig applaus. Begeesterd rijst het Congres op en zingt: „Op Socialisten, sluit de rijen!”*)

De VOORZITTER zegt, dat nu gestemd wordt. Het eerst over het amendement der Amsterdamsche afdeelingen. Het wordt verworpen met overgrootte meerderheid.

Dan komt het amendement-Naarden. Het wordt eveneens verworpen.

Een motie van Almelo gaat denzelfden weg, waarna met zeven stemmen tegen de resolutie van het Partijbestuur wordt aangenomen. (*Luid applaus.*)

Hiermee zijn vervallen punt 1—16.

Het voorstel-Bussum wordt ingetrokken.

Punt 18 is vervallen, aan 19 wordt reeds voldaan, evenals aan 20. Voorstel 21 van Purmerend wordt afgewezen. Niemand is er voor. Punt 22 van Amsterdam IX is reeds afgewezen. De voorstellen van Lemmer worden ingetrokken. Een voorstel van Den Briel wordt afgewezen, punt 26 ingetrokken.

Punt 60 wordt verwezen naar de Internationale Commissie.

Het Congres wordt verdaagd.

DERDE DAG.

OCHTENDZITTING.

S. D. A. P. en Liga.

F. M. WIBAUT voerde den voorzittershamer, omdat Oudegeest het woord moest voeren over de Liga.

De VOORZITTER stelt aan de orde punt 96a, de motie van het Partijbestuur, de motie-Wormerveer, inzake de onvereinigbaarheid van het lidmaatschap van communistische organisaties met dat van de Partij, luidende :

Het Congres,

overwegende, dat het lidmaatschap van de Partij eischt, dat de leden der S. D. A. P. zich ten opzichte van de leiding en de leden der Partij kameraadschappelijk gedragen,

overwegende verder, dat de leden der Partij over alle mogelijke vraagstukken hun meening kunnen kenbaar maken, ook wanneer die afwijkt van of zelfs ingaat tegen de geldende meening der Partij,

van oordeel, dat bij het kenbaar maken van hun afwijkend oordeel de partijgenooten er voor hebben te waken, de belangen der Partij niet uit het oog te verliezen of schade te berokkenen,

spreekt als zijn meening uit, dat p.g. P. J. Schmidt te Amsterdam herhaaldelijk tegen de Partij is opgetreden in woord en geschrift, laatstelijk in de op 27 Maart 1928 te Amsterdam gehouden openbare vergadering van de Liga tegen Imperialisme en Koloniale Overheersching op een wijze, welke voor ieder partijgenoot ontoelaatbaar is, besluit,

P. J. Schmidt te Amsterdam te royeeren als lid der Partij en gaat over tot de orde van den dag.

Verder is op deze motie van de afdeeling Bussum een amendement ingekomen, dat wil invoegen de onwenschelijkheidsverklaring van het lidmaatschap van burgerlijke comités, die min of meer omschreven een politiek doel nastreven.

OUDEGEEST wijst er nadrukkelijk op, dat het voorstel van het P.B. zich niet richt tegen personen, maar tegen organisaties. Het spreekt echter vanzelf, dat de houding van een organisatie moet worden uitgemaakt door het schrijven of spreken van de personen, die de organisatie vormen.

De voornaamste oorzaak van de indiening van het voorstel is, dat de laatste jaren gewroet wordt, opzettelijk en met bewust doel, in onze afdeelingen, in de organisaties en instellingen, die met ons samenwerken. Daar is de Bond van Sociaaldemocratische Studentenclubs, waarvan het orgaan „Kentering” voor een deel al onder den invloed der cellenbouwers is geraakt, het Instituut, dat inplaats van ontwikkeling, hier en daar verwarring brengt, door p.g. Kiès en Fimmen op te laten treden.

P.g. Schmidt verklaarde in „Eenheid”, dat hij en Fimmen lid van de Partij bleven, omdat zij hoopten, dat uit de Partij een krachtig protest zou opkomen tegen het ongebreideld voortwoekeren van het reformisme, een protest, dat als het niet spoedig kwam, door zijn uitblijven zou bewijzen, dat de Partij voor het socialisme alle beteekenis verloren heeft.

Dat is een uitdaging, het beteekent: het Partijbestuur of ik. Het is voor ons niet de vraag, als wij de uitdaging aannemen, dat wij eens graag de degen kruisen met Schmidt, maar omdat wij hier wel eens graag willen doen spreken over die reformistische politiek. Maar wij hopen, dat, als die uitspraak is gevallen, de pgn. Schmidt, Fimmen en Kiès er de konsekwentie uit zullen trekken.

Wij willen, in het publiek, eens klaar en duidelijk zeggen, met wat voor soort partijgenooten wij te doen hebben.

Daarbij wil ik enkele punten uitschakelen. Ten eerste de kwestie van het vrije woord. Wij hebben gedurende eenige jaren duizenden guldens, door middel van „Het Volk” uitgegeven, om ons in naam van het vrije woord in eigen huis te laten uitschelden. Op onze vergaderingen hebben wij het vrije woord verleend ad libitum. Ik geloof, dat in geen enkele partij het woord zoo gewaarborgd is als bij ons. Wij verleenen ieder het woord, zelfs aan menschen, die, zooals thans, ideeën verkondigen waarmee de Internationale Sociaaldemocratie afdeed, sinds het Londensche Congres van 1896 en waarmee wij in Holland tusschen '98 en 1906 volledig hebben afgerekend.

Wij geven zelfs het vrije woord, als men met de meest versleten meeningen inzake politiek en tactiek komt. Ook het „Pop. Wetenschappelijk Bijvoegsel” en de „Soc.Gids” staan voor deze critiek open, mits zij op fatsoenlijke wijze geoefend wordt. Hier op onze congressen komt het zelfs voor, dat een afdeeling een meerderheids- en een minderheidsafgevaardigde zendt. Het vrije woord dient dus buiten het debat te blijven. Als hier vertegenwoordigers van minderheden optreden worden ze rustig aangehoord, niet ontvangen met rotte appelen en vuile eieren, zooals Trotsky op het Communistisch Congres in Moscou.

Het tweede punt wat buiten debat moet blijven is dit. Als spr. mededeelingen van uitingen van de Liga moet behandelen, dan zijn dat geen uitingen van kleurlingen, maar dan is het uitsluitend de Liga als strijdorgaan tegen de Partij en de Vakbeweging. Wij verheugen ons over den vrijheidsstrijd der Indonesiërs. Wij hopen, dat de organisatie der Maleiers en andere volken, de gelegenheid voor propaganda binnen de grenzen der wet zullen krijgen. Zoolang ze deze vrijheid niet hebben, staan wij aan den kant der onderdrukten. Maar, wij vergeten niet, dat deze strijd van onze Indische vrienden geen klassestrijd maar een nationale strijd is. Voor ontvoogding der natie. Wij geven hun alle moreele hulp, maar onze proletarische Partij kan niet treden in dezen nationalen strijd. Wij volgen met belangstelling de ontwikkeling dezer organisaties. Maar als deze organisaties ons niet met rust laten, verweren wij ons. Als onze vijanden haar organen gebruiken, moet men ons niet verwijten, dat wij van ons afslaan.

De beteekenis van het voorstel.

Op welke gronden steunt nu het voorstel van het P.B.? Ieder die vrijwillig lid van een organisatie wordt, verdedigt die organisatie, als hij in anderen kring komt. Dat geldt niet alleen van de S. D. A. P., dat geldt voor alle organisaties. Voelt men zich te zwak en zwijgt men, dan is dat begrijpelijk. Maar geheel iets anders is, dat men in een andere organisatie treedt om zijn eigen organisatie aan te vallen. Welnu, dat gebeurt in de Liga, de I. A. H. en andere dergelijke organisaties. Wij verlangen van menschen als Schmidt, Fimmen en Kiès, dat zij de S. D. A. P. ook in andere kringen zullen verdedigen. Dat is ons recht. Mochten ze hun plicht ten deze verzaken, dan mogen wij tenminste verlangen, dat zij ons in die organisaties niet bestrijden.

Waarom gebruiken zij nu de Liga, deze strijdorganisatie der Indische volkeren? Omdat de Liga, I. A. H., Eenheid e. d. niet anders zijn dan organisaties, om onze Partij te bestrijden. Daar is allereerst hun houding tegenover de Internationale. Spreker citeert niet uit de „Eenheid”, maar uit het orgaan der Liga, „Recht en Vrijheid”, bladen die elkander in alle opzichten dekken.

Spr. citeert een aantal uitspraken uit dit blad over de houding der Tweede Internationale, waarmee te bewijzen is, dat hier niet anders dan aanvallen geschieden op de eigen Partij. Als men, zegt spr., het met de uitspraken van de Internationale niet eens is, kan men daarvan doen blijken in Partij-afdeelingen of soc.-dem. pers. Maar wat doet Fimmen? Hij schrijft in „Recht en Vrijheid” een artikel, waarin hij de Tweede Internationale beschuldigt, dat zij tot dusverre voor de bruine volken niets heeft gedaan, de Engelsche arbeiderspartij was, toen ze aan de regeering was, even gemeen als de Engelsche kapitalisten en verzuimde door „daadwerkelijk” optreden, d. w. z. door gebrek aan stakingslust, iets te doen. Dit is een oproep over de hoofden der leiders heen.

Schmidt schrijft op 5 November over samenwerking tusschen Liga en S. D. A. P. Waarom deed hij dienaangaande in zijn afdeeling der Partij geen voorstel?

In Brussel is in April 1927 de Liga gesticht. In November komt bij de Partij de oproep om samen te werken. Voor het Brusselsche Congres van 1927 wist men de adressen van God weet welke organisaties te vinden. Er waren organisaties uit Costa Rica, enz., maar het adres van de Tweede Internationale, van het I. V. V., van het I. T. F., van het N. V. V., van de S. D. A. P., wist men niet. Uit Nederland was geen enkele organisatie vertegenwoordigd. Fimmen zat in de voorbereidende commissie voor het Mexicaansche Vakverbond. (V r o o l i j k h e i d.) (Een stem: De Mexicaansche hond!) Maar toen het manifest aan de onderdrukte volkeren geteekend moest worden, teekende hij dat als secretaris van de I. T. F. en ex-secretaris van het I. V. V.

ALBARDA: Zonder machtiging natuurlijk.

OUDEGEEST: Dat weet ik niet. Dat kan de I. T. F. uitmaken.

Ik constateer, dat men, wanneer men zoo bekende organisaties als die ik noemde, niet uitnodigt, het recht mist na een half jaar een oproep tot samenwerking te doen, en zeer zeker het recht mist, als die samenwerking niet aangenomen wordt, het dien organisaties dan kwalijk te nemen.

Pg. Fimmen is tweede voorzitter van de Liga. . . .

MOLTMAKER: Niet meer, hij mag niet meer van de I. T. F.

OUDEGEEST: Hij mag niet meer in „Eenheid” schrijven en hij doet het toch!

ALBARDA: Na 1 Januari niet meer!

OUDEGEEST: Hij en Schmidt waren in ieder geval aanwezig in de vergadering van den Centralen Raad van de Liga in December en Schmidt stelde daar een motie voor tegen de Tweede Internationale, omdat zij de imperialistische regeeringen, die de onderdrukte volkeren achtervolgen, bewust zou steunen. Hij riep in die motie de sociaal-democratische arbeiders op zich rechtstreeks of groepsgewijs aan te sluiten bij de Liga.

Zoo zijn er meer resoluties, er is er een waarin wij beschuldigd worden den strijd der onderdrukte volkeren niet alleen te saboteeren, maar ook de uitbuiting dier volkeren daadwerkelijk te steunen. De politiek van het I. V. V. en de S. A. I. komt, schrijft zoo'n resolutie, niet overeen met de belangen der proletarische massa in de onderdrukte landen.

Ik vraag u, wanneer hebben de partijgenooten, die in de leiding der Liga zitten, in de Partij geprotesteerd tegen die z.g. sabotage, gepoogd onze politiek te wijzigen, gepoogd ons te verwijderen?

De Liga eischt „beëindiging van de koloniale uitbuiting”, de Liga moet dit daarom voor de arbeidende massa's uiteenzetten, teneinde hen te organiseeren in den daadwerkelijken strijd tegen de uitbuiting. Het moet, schrijft de Liga, den arbeiders worden duidelijk gemaakt, dat de soc. dem. theorie inzake de koloniën de imperialistische uitbuiting in stand houdt.

Dit zijn een paar staaltjes van de wijze waarop de Liga meent te moeten optreden teneinde de Ned. Arbeidersbeweging te vernietigen. Ik heb bij me een schandelijk gemeen artikel tegen Emile Vandervelde, waarin hij in zijn eer en fatsoen wordt belas-

terd op een wijze, waarop in den ouden tijd geen anarchist het had durven doen.

Een herinnering aan de „nachtvergaderingen”.

Vandaag is het precies 25 jaar geleden, dat wij in 1903 de laatste twee nachtvergaderingen hielden, waarop alles wat leefde aan hartstocht en haat tegen ons was losgelaten, maar zelfs op deze vergadering is niemand zoo liederlijk door het slijk gesleurd als Vandervelde in dit blad.

Het blad schrijft ook over MacDonald, wien verweten wordt, dat hij tijdens zijn ministerschap de Engelsche koloniën niet van Engeland heeft losgemaakt. Daarop volgt: Maar er zijn ook nog socialistten in Engeland.

Waarom gebeurt dat alles? Het gebeurt, omdat de partijgenooten Schmidt, Fimmen en Kiès bewuste cellenbouwers zijn ten bate van Moskou.

Spr. citeert een artikel van Schmidt, waaruit blijkt, dat bij dezen het voor het samenwerken van Liga met S.D.A.P. en N.V.V. vereischte vertrouwen niet aanwezig is.

Aan alle hoeken van de Partij, aan alle samenwerkende organisaties zitten zij te wrikken. Vooral onder de jonge mannen. Wij zijn gelukkig, dat bij het stuk reactionaire zieleleven, dat tegenwoordig onder de studenten heerscht, er nog een groep onder hen wordt gevonden, die in socialistische richting werkt. Wij steunen daarom hun organisatie en subsidieeren hun blad.

Wat doen onze partijgenooten in de Liga. Zij breken en verwoesten zelfs daar het allereerste begin voor het socialisme. Dat ze ons oude kerels niet met rust laten, à la bonheur (*gelach*), maar dat ze deze jonge zielen niet met rust laten, dat doet ons leed. In Leiden bestaat een actieve club van den Soc.-Dem. Studentenbond en nu richten ze daartegen een club op, die een beginselverklaring publiceert, die met de Soc.Dem. beginselen klopt. Waarom heeft men deze club niet naar de S. D. S. C. verwezen? Waarom dat alles als het geen cellenbouw is?

Nu de cellenbouw. Spr. leest een artikel voor van Fimmen over Zonnestelsels en Cellenbouw, voorkomend in „Eenheid” en „Recht en Vrijheid”. Hij vergelijkt daarin de stichting van allerlei kleine comité's, zooals dat van communistische zijde thans geschiedt, met wat de Partij vroeger deed, toen zij, zooals hij zegt, den Bond van Staatspensioeneering, het comité voor Algemeen Kiesrecht en dergelijke stichtte. Wij hebben inderdaad daaraan meegedaan. Maar er was niemand in het land, die niet wist, dat wij, die in dit comité voor Algemeen Kiesrecht zaten, die deel uitmaakten van het comité voor Staatspensionneering Sociaal-Democraten waren. Wij richtten zelfs in 1897 arbeiderskiesvereeningen op om den arbeiders te leeren, hoe ze de verkiezingen moesten voeren. Zeiden wij daar, wij zijn geen socialistten, alleen arbeiders? Neen, wij hebben daar altijd gezegd, dat wij sociaal-democraten waren. Deze partijgenooten, Schmidt, Fimmen, Kiès, zij, die in hun hart communistten zijn, zitten evenwel in onze afdeelingen, schrijven in onze pers als sociaal-democraten tegen onze Partij ten voordeele der communistten. En als wij daartegen optreden, noemt Fimmen dit: misselijke huichelarij!

Uitvoerig citeert spr. het bewuste artikel van Fimmen verder. Fimmen zelf trad in Mercurius vroeger op, zegt hij, als cellenbouwer en geen Oudegeest, geen Henri Polak verzette zich. Wat Fimmen in 1903 in Mercurius heeft gedaan, weet ik niet, zegt spr. Ik weet niet, of hij den schijn aannam volbloed lid te zijn en in bladen buiten den bond, den bond aanviel. Ik weet alleen, zegt spr., dat voor zulk een tactiek, een normaal soc.-democraat te hoog staat. Zijn eer als soc.-democraat verbiedt hem dit te doen. Spr. is vroeger ook lid van een burgerlijke organisatie, de vereeniging van Spoorwegambtenaren, geweest. Hij was toen nog geen soc.-democraat, maar hij zei immer rond en onomwonden wat hij meende en wilde. En toen ik, zegt spr., soc.-democraat ben geworden, heb ik dat in die organisatie ronduit gezegd. Wie anders handelt, doet zijn eer als soc.-democraat te kort. Wij moeten overal en altijd onze vaan hoog houden, geen cellen bouwen. Wie dat doen, handelen niet als sociaal-democraat.

Schmidt schreef in December, dat hij er beu van was, dat hij misselijk was van ons en onze Partij. Ik hoop, dat hij sedert niet is veranderd en dat hij na de uitspraak, die wij hier zullen doen, de Partij zal verlaten. (*Applaus*). Hij heeft er echter nog niet veel zin in. In het laatste nummer van „Eenheid” schrijft hij over dit voorstel en daar is het anders: als wij hier deze uitspraak doen, zal hij zijn cellenbouw voortzetten. Zou hij van plan zijn zich te voegen, dan had hij dat onverbloemd moeten zeggen.

Wij achten het beneden de waardigheid der Partij deze partijgenooten zonder waarschuwing aan de deur te zetten. Wij willen de partij, onze jongeren, waarschuwen, hun vertellen, dat zij op hun hoede moeten zijn. Maar wij hebben zooveel vertrouwen in de Partij, zooveel verachting voor den cellenbouw, dat wij van deze behandeling hier gerust durven zeggen: probeer het nu nog eens. Maar wij zeggen ook en dit aan Schmidt c.s.: De ex-communicatie, het buiten de gemeenschap stellen, dat is voor u op het oogenblik niet weggelegd, de wereldgeschiedenis kent dit slechts voor grooteren dan gij zijt. (*Luid, langdurig applaus*).

Het voorstel tot roeyment.

VAN ASPEREN (Wormerveer) acht zijn taak buitengewoon moeilijk en pijnlijk, te moeilijker geworden door de redevoering van Van der Goes, die sprak van een rechtsche meerderheid, welke een linksche minderheid terroriseert en vervolgt. Ik behoort en heb nog nooit behoort tot een rechtsche meerderheid.

Er bestaat in onze Partij geen minderheid — zij is er wel eens geweest. Ik wijs terug de poging om iedereen die niet schrijft en spreekt als Schmidt, in te deelen bij een rechtsche meerderheid.

In de tweede plaats is het moeilijk aan de inleiding van Oudegeest, vast te knopen dit voorstel-Wormerveer, dat betrekking heeft op een *persoon*, die zich schuldig heeft gemaakt aan daden, die de Partij schaden. Ik maak mij daarom los van die inleiding, al moet ik mij uiteraard op dezelfde zaken beroepen.

Schmidt is redacteur van „Eenheid”, later van „Recht en Vrijheid” geworden. Hij heeft in vergaderingen, vooral in die vergaderingen die belegd waren door de absolute vijanden van de Partij, woorden gebruikt, die ons doen denken: wat doet die kerel bij ons!

Ik ken Schmidt niet als partijgenoot, maar slechts als een tegenstander. Als zoodanig kan ik met hem debatteeren, als partijgenoot is discussie niet mogelijk. Wij staan niet op hetzelfde platform, ik behoor tot de Partij en Schmidt staat op het plan waarop Moscou speculeert.

Het is een gevaar — let op wat in 1923 in Duitschland bijna is gebeurd door het gewroet der communisten. Het zijn onze menschen geweest, die door de „Reichsbanier” de republiek hebben weten te beschermen, tegen het eenheidsfront van reactionairen en communisten. Een van de leiders dier Duitse communisten is de voorman der Liga, Willy Münzenberg. Schmidt en Münzenberg zijn de bestuurders der Liga. Heeft hij zich nooit afgevraagd, door wie en waarom dat blad wordt gefinancierd? Heeft hij zich wel eens afgevraagd wat Rusland van plan is in China en Indië?

Voor „het voorstel-Worverveer heeft spr. zeker één medestander, en dat is Schmidt zelf, die in „Het Volk” schreef, dat de grens, waarbinnen het hem mogelijk zou zijn in de Partij te blijven, reeds was overschreden.

Bij het indienen van het voorstel golden ook plaatselijke overwegingen — wij ondervinden in de kleine plaatsen bij onze propaganda moeilijkheden door de verdachtmakingen, die Schmidt tegen de partijleiding uit. Wij kunnen daardoor geen vertrouwen behouden bij de menschen, die tot de Partij toetreden. En het is veel moeilijker verloren posten te herwinnen, dan de menschen te winnen, die zijn als een blank vel papier.

Oudegeest betoogde, dat Schmidt niet groot genoeg is. Partijgenooten, voor ook grooteren geïnfecteerd worden: gooi ze eruit!

Schmidt over zijn houding.

SCHMIDT zegt, telegrafisch uitgenoodigd te zijn hier te komen en daardoor het eigenlijke materiaal ter verdediging te missen. Hij vraagt hem te verontschuldigen, dat hij dikwijls uit het hoofd zal moeten citeeren. De uitnoodiging waardeert spr. ten zeerste.

Wat den cellenbouw betreft, spr. is het met het standpunt van Fimmen vrijwel algemeen eens, doch verschilt met hem ten opzichte van zijn beschouwingen over cellenbouw. Spr. verafschuwt cellenbouw. Spr. is het niet en nooit geweest, wat bovendien wel blijkt uit spr.'s optreden, dat als hij cellenbouwer was, al zeer ontactisch zou zijn. Met Rusland heeft spr. nooit verbinding gehad en spr. tart te bewijzen, dat hij cellenbouwer is.

Spr. trof in de rede van Oudegeest wat deze over den „liederlijken aanval” op Vandervelde heeft gezegd. Het citaat is niet voorgelezen en spr. kent dus niet, wat bedoeld wordt. Het artikel was van een Vlaamschen activist, waarvan spr. later artikelen weigerde. Een tweede zaak, die spr. trof, was de vergiftiging der leden van den Studentenbond. Ik heb nooit in de A. J. C. gewerkt, noch in den Studentenbond, en schreef alleen op uitnoodiging van het bestuur in het orgaan een artikel. Mag dat ook al niet? Wat stak er voor kwaad in, dat spr. een bericht over een vereeniging opnam, die z.i. bedoeld had kunnen zijn als brug om

deze studenten naar de soc.-democratie te brengen. Van „vergiftiging van eenvoudige zielen” is bij spr. geen sprake.

EEN STEM: Dat geloof je zelf niet.

SCHMIDT: Ten aanzien van de Liga staat het, wat spr. betreft, zóó: De oprichtingsvergadering woonde spr. niet bij. Dat er dus organisaties voor de stichting niet zijn uitgenoodigd, treft spr. niet. Dat er geen uitnodigingen als Oudegeest bedoelde, werden verzonden, kwam, omdat men met het oog op de politieke geschillen, de politieke organisaties er buiten liet. Spr. geeft toe, dat de Tweede Internationale wel uitgenoodigd had moeten worden. Spr. betreurt dit, maar de nationalistische samenroepers van het Congres hadden er bezwaar tegen.

Dat spr. lid van de Liga werd kwam doordat spr. de groote belangrijkheid van de opleving van de onderdrukte Oostersche volkeren inziet. Spr. beroept zich hierbij op een citaat van Otto Bauer, die zich te Marseille uitsprak in spr.'s geest.

Van de belangrijkheid van het Liga-werk is spr. doordrongen. De nationalistische volksbewegingen zijn niet uitgesproken communistisch, noch sociaal-democratisch; zij kunnen zich dus niet bij de 2e, noch bij de 3e Internationale aansluiten. Organisatorisch gezien konden zij dus niet bij ons komen, maar wij konden wel tot hen gaan. Het gaat spr. niet alleen om het humanitaire der beweging. Voor spr. is het Oostersche probleem van het grootste belang, omdat deze beweging van onderdrukte, doch ontwakende Oostersche volkeren van zoo grooten invloed kan zijn op de revolutioneering der Westersche arbeiders. Er is bij die groepen groot wantrouwen tegen ons (*vreugde*) en ook dat is voor spr. een reden geweest, toe te treden tot de Liga. Dit wantrouwen dient overbrugd. Een vierde reden was, dat de Tweede Internationale zich voor de Oostersche vraagstukken niet in voldoende mate interesseert. Hoe werd nu de Liga in onzen kring ontvangen?

Het eerste nummer van „Recht en Vrijheid”, in 36 kolom verschenen, leverde slechts enkele woorden op, in een artikel van Kiès, die een volkomen ongemotiveerden aanval van den Partij-Secretaris uitlokten. Wat de Partij-Secretaris over de enkele woordjes schreef, heeft niet alleen spr., maar ook de Indonesiërs zeer gegriefd. En zoo is het steeds gegaan. Uit onze uitvoerige beschouwingen pikt men enkele regels om stemming tegen ons te maken en over de rest zweeg men. Oudegeest heeft zoo juist gezegd, dat wij niet „groot” genoeg zijn. 't Is mogelijk. Spr. is er waarschijnlijk ook nog niet oud genoeg voor. Maar als een dergelijke bestrijdingswijze bij de „grootheid” hoort, dan past spr. voor zulk een grootheid.

De onthullingen van Friedrich Adler.

Toen kwamen dan de „onthullingen” van Friedrich Adler. Spr. heeft altijd groot respect gehad voor de leiders der Tweede Internationale. Dat is nu verdwenen. In die onthullingen werd alleen uiteengezet wat Willy Münzenberg deed. Het is door en door on-socialistisch om het samenbrengen van de groote volksbewegingen terug te brengen tot de handelingen van één persoon.

Over de beteekenis, de resoluties, de programs van de Liga werd met geen woord gerept. Het eenige argument tegen de Liga was Moscou, Moscou en nog eens Moscou. Men verwijt ons onorganisatorisch optreden. Mag een dergelijk vraagstuk, een zaak van zoo groot belang, op dergelijke onorganisatorische wijze als Adler deed, worden behandeld? Men stelde ons absoluut niet in de gelegenheid ons te verweren, de Partij niet in de gelegenheid zich uit te spreken. En uit dat onorganisatorisch optreden vloeide ons onorganisatorisch optreden voort.

Zóó werd de Liga bestreden. Maar men scheen te vergeten, dat men daardoor de Indonesiërs bestreed. De Indonesiërs vormen de kern van de sectie-Holland. Zoodra zij eruit gaan, zal ik de Liga verlaten. Toen zij in de gevangenis zaten, werd de Liga bestreden op een wijze, die verbittering wekte. Zij wisten niet wat er gebeurde . . .

DUIJS: Absoluut onjuist. Ze wisten er wel van.

SCHMIDT: Dan moeten wij daar maar eens over praten. Zij hebben ons verklaard er niets van te weten. De aanvallen hebben zij ernstig afgekeurd. De „Perhimpoean Indonesia” (d.w.z. de leden *buiten* de gevangenis) hebben ernstig overwogen of zij den steun van „Het Volk” en Vleming na die aanvallen nog wel zouden aanvaarden.

Toen zijn het de partijgenooten Le Febvre en ik geweest, die ten sterkste er voor hebben gewerkt, dat „Perhimpoean Indonesia” er geen stelling tegen zou nemen.

VLEMING: Onjuist! Dat kan ik bewijzen.

SCHMIDT: Als gij mij niet gelooft, doe het dan Le Febvre. Wij kregen een brief van den secretaris van de „Perhimpoean Indonesia”, Abdul Manaf, die toen in Berlijn vertoefde, die protesteert tegen de aanvallen op de Liga. Hij schrijft: „Van voren geeft de S.D.A.P. ons een hand en van een achteren een trap”. Als wij zoo vijandig aan de Partij waren, zouden wij dien brief gepubliceerd hebben. Er waren onder ons, die het wilden doen, maar wij, de partijgenooten, hebben dat weten te verhinderen. Ik weet mijn Partij op bepaalde oogenblikken te verdedigen.

GEROEP: Op bepaalde oogenblikken!

SCHMIDT: De manier waarop wij zijn bestreden is beneden alle peil. Wij hebben onze organisatie verdedigd, zoolang het kon, en verdienen niet die lage persoonlijke aanvallen, die zelfs in de burgerpers niet voorkomen.

Wij gaan in het koloniale vraagstuk nooit verder dan in het belang der Indonesiërs en de S.D.A.P. zelf is. (*Gehoon.*)

De S.D.A.P. heeft voor de Indonesiërs pas vergaderingen belegd, toen men wist hoe de zaak afliep. Men heeft niet gepoogd den volkswil wakker te maken, toen de studenten werden gearresteerd. Dat ware belangrijker geweest. In de Kamer kun je praten zooveel je wilt, het geeft niets, wanneer het gesprokene niet gedragen wordt door de massa, die bereid is er voor op straat te komen! (*Applaus op de tribune.*)

De Partij heeft met de Indonesiërs, die de kern der Liga vormen, op één podium gestaan, heeft hen gehuldigd en met hen over de zaak van Indonesië gesproken. Dan past het haar niet

om sociaal-democraten, omdat zij in diezelfde Liga zitten, te beschouwen als tweederangs partijgenooten!

Nu de eenheid. Ik beschouw Rusland nog steeds als het bolwerk van het revolutionaire proletariaat. Er zijn daar zeer zeker ook lieden, die de eenheid saboteeren, maar, ondanks alles, betreur ik het, dat onze Russische kameraden van ons gescheiden worden gehouden. (*Rumoer.*)

ALBARDA: Die zitten in de gevangenis!

SCHMIDT: Ziet dan toch in, dat in Rusland de arbeiders nog steeds de macht in handen hebben. (Het Congres roept als uit één mond: Neen!)

Spr. constateert, dat zolang de millioenen Russische arbeiders niet in het I.V.V. zijn georganiseerd, deze internationale zal blijven een bloedeloos lichaam. Het wantrouwen, dat bij de kleurlingen tegen de Europeesche volken bestaat, bestaat niet of in veel mindere mate ten opzichte van Rusland. Laten wij toch rekening houden met het feit, dat, wanneer de Tweede Internationale zich buiten Europa uitbreiden wil, zij juist die uitbreidingsmogelijkheden zal moeten zoeken onder de nationalistische volksbewegingen. Maar daarbij zal tevens een toenadering tot Sovjet-Rusland noodzakelijk zijn. Als men zich van deze gebieden afzondert of zich er tegenover plaatst, dan pleegt men, zooals Fenner Brockway, de Secretaris der Britsche Soc. Partij het uitdrukte, zelfmoord.

Bedenk, dat elke stap, die de Oostersche volken dichter bij de vrijheid brengt, die volkeren een stap nader tot den socialistischen strijd brengt. Het kapitalisme vormt haar kolonialen roofbouw om in systematische exploitatie. De exploitatie van de Engelsche koloniën b.v. vormt voor de Engelsche kapitalisten het hechtste bolwerk voor de reactie in eigen land. Spr. geeft daarvan een voorbeeld.

Ook in ons land berust een derde van het volksvermogen op het koloniaal bezit. De winst, die uit Indië wordt gehaald, is een directe versterking van de machtspositie van het Hollandsche kapitalisme.

En daarom is het van zoo groot belang, dat wij den strijd der volken met groote aandacht gadeslaan. Hun overwinningen zijn de onze, hun nederlagen voelt de arbeidersklasse hier. Met het koloniaal bezit kan de heerschende klasse zich nog alleen handhaven en daarin schuilt groot oorlogsgevaar. Dat is de beteekenis van het koloniale vraagstuk en ook om deze redenen is spr. lid van de Liga. Over het gevaar van de imperialistische ontwikkeling zijn wij het eens. Het grootste gevaar voor de ontwikkeling van het imperialisme zijn de volksbewegingen in de overheerschte gebieden zelf. Zij leveren de stormtroepen tegen het imperialisme en daarom is het zoo goed, dat zij zich in de Liga hebben vereenigd.

Spr. zei, dat hij de Russische revolutie nog van zeer groote beteekenis acht. Daarom is ook eenheid met de Russen van zoo groot belang. Maar met communistische groepen of met communisten over onze tactiek in de Partij overleggen, dat heeft spr. nooit gedaan. Ik wil wel eenheid met hen, voor zoover er eerlijke

menschen zijn. (*Instemming.*) Mevr. Roland Holst acht spr. eerlijk (*stemmen*: die is geen communiste meer).

SCHMIDT: Toen ze het wel was, werkte ik ook met haar samen. Als de leiders in burgerlijke bladen mogen schrijven, al is het dan maar over windmolens en dergelijke, als zij in comitees met burgerlijken samenwerken, als zij doelbewust naar samenwerking met kapitalistische elementen streven en als men dat toelaat en goedkeurt, dan zal men rechtvaardigheidshalve ook moeten toelaten, dat ik, in 't belang van onze klasse, verbinding zoek met revolutionaire elementen.

Hier wordt dikwijls over de zwakheid en beteekenisloosheid der communistische organisaties gesproken. Zij hebben in West-Europa ook geen beteekenis. Maar waarom maakt men zich dan zoo druk over die onbeteekenende organisaties? De Tweede Internationale laat in negatieven zin haar standpunt door die zwakke organisatie bepalen. Dat vindt spr. onverklaarbaar. Als men het met de onderdrukte volkeren meent, waarom komt men dan niet in de Liga, waarom werkt men niet met de vertegenwoordigers der onderdrukte Oostersche volkeren samen? Men zou toch tenminste hier in Europa de communistische organisaties makkelijk kunnen overstemmen.

Nu iets over dat „wantrouwen”. Wat spr. heeft kunnen doen om dat wantrouwen te helpen verdwijnen, heeft hij gedaan. Wat het citaat over wantrouwen en Stenhuis betreft, hoe staat het daarmee? Wij hebben met Stenhuis geconfereerd. Hatta wendde zich op mijn advies, tot Stenhuis. Hij weigerde de conferentie bij te wonen. Daarna heeft spr. nogmaals op het bijwonen der conferentie aangedrongen.

De politiek van MacDonald.

Maar waar komt het wantrouwen vandaan? Wat van MacDonald door Fimmen en mij is gezegd, n.l., dat zijn houding t.o. Britsch-Indië in hoofdzaak met die van de imperialistische Britsche regeering overeenkomt, is woord voor woord waar. De I.L.P. heeft, toen MacDonald aan de regeering kwam, aangedrongen op de instelling van een commissie voor zelfbestuur. Daarvan wilde de Arbeidersregeering niet weten.

De Bengal-ordinance liet in Indië toe arrestatie zonder eenigen vorm van proces. Die schandelijke ordonnantie is door de regeering-MacDonald gesanctioneerd. Ondanks het verzoek van de heele Indische nationalistische beweging heeft de Engelsche arbeidersbeweging in de door Baldwin ingestelde commissie zitting genomen. Brailsford noemt dat verraad aan de socialistische beginselen. Zoover is het gekomen, dat Indische nationalisten, de beeltenis van MacDonald, in gezelschap van Birkenhead en Baldwin naar den brandstapel brengen. Toch is die Engelsch-Indische beweging, die vierkant staat tegenover de Tweede Internationale, de aangewezen leidster in het Oosten. Daarom is onze houding zoo verkeerd.

Zoo staat het ook met Egypte. En wat Indonesië betreft: Men heeft zich hier nu voor de onafhankelijkheid van Indonesië uitgesproken, maar als dat ernst is, laat men dan beginnen met onmiddellijk op amnestie aan te dringen, opheffing van het

Digoel-kamp, afschaffing exorbitante rechten, en daarvoor de massa in beweging brengen. Dat wil de Partijleiding niet, er moest eerst geconfedereerd.

ALBARDA: Wij hebben reeds meermalen de opheffing der exorbitante rechten voorgesteld. (*Applaus.*)

SCHMIDT: Als dat dan juist is, in den Indischen Volksraad is door onze partijgenooten een geheel ander standpunt ingenomen en daaruit blijkt dan toch, dat geen groote eenheid in de Partij bestaat.

Spr. ontkent absoluut zich aan het werk der Partij te hebben onttrokken. Spr. heeft van den aanvang van zijn lidmaatschap af, gedurende 12 jaar voor de Partij hier en in het buitenland alle werk gedaan, dat hem werd opgedragen.

OUDEGEEST: Wanneer hebben jullie een voorstel in de afdelingen der Partij ingediend om de Indische politiek te wijzigen?

SCHMIDT: Dat is een juiste vraag, die ik echter alleen voor mijzelf kan beantwoorden.

Ten aanzien van mezelf: ik heb, toen ik $3\frac{1}{2}$ jaar geleden in Holland terugkwam, bij de eerste de beste gelegenheid voorstellen inzake de internationale gedaan. Ik ben sindsdien nog al eens verhuisd, ben vier- of vijfmaal van afdeling verwisseld. Het recht van verhuizing moest men mij toch maar laten!

In afdeling V zijn drie vergaderingen geweest. De eerste is zonder mijn medewerking voorbereid, gedurende de tweede sprak ik voor S. D. A. P. en Bestuurdersbond in Lochem en op de derde vergadering heb ik over de Liga gesproken.

Er is openlijk over deze kwestie door de Partijleiding geschreven in „Volk” en „Voorwaarts” en als men mij bestrijdt voor het front van 80.000 lezers, weiger ik om mijn verdediging te voeren voor 35 man op een afdelingsvergadering.

Laat men zich echter bepalen tot de dingen waarom het gaat.

Spr. leest een brief voor van Brailsford, waarin deze zegt, dat MacDonalld zijn handen gebonden *wilde* hebben door een rapport van een gematigde commissie, opdat hij, als hij weer aan de regeering komt, geen extremistische daden zal behoeven te doen. Zijn standpunt is „continuïteit” en dat beteekent natuurlijk: imperialisme.

Geroep: Dat is een gewone verdachtmaking.

SCHMIDT: Het is de verklaring van een standpunt, dat men volkomen te goeder trouw heeft, maar ik heb het recht dat standpunt voor de arbeiders verderfelijker te achten. Het bewijst, dat de koloniale politiek van grooten invloed is op de binnenlandsche politiek en omgekeerd. Als de S. D. A. P. met de burgerlijke partijen, die allen Indië als „bezitting” willen houden, wil samenwerken, moet zij haar standpunt van de onafhankelijkheid van Indië laten varen. Wil zij dat niet, dan moet zij de coalitiepolitiek verlaten.

Men heeft mij gebrek aan zelfrespect verweten. Ik schreef, dat als het van mijn zelfrespect afhangen moest, de bestrijding voldoende was geweest om de Partij te verlaten. Inderdaad heb ik tweemaal op het punt gestaan de Partij te verlaten. Maar ik meende, dat ik het niet om persoonlijke redenen mocht doen;

dat ik moest wachten tot de Partij zich over de principieele kwesties had uitgesproken.

Wanneer de Partij haar besluit legt in een onvereinigbaar-verklaring van het lidmaatschap van Partij en Liga, dan zou het laf en eerloos zijn van mij, als ik de Indonesiërs, die mij bij zich riepen, in den steek liet. Ik zal dan de Partij moeten verlaten.

Ik zeg dit werkelijk niet voor mijn plezier. Waarom praat men toch van „provocatie” mijnerzijds! Wat zou ik er bij winnen de Partij te verlaten, of er uit gegooid te worden? Ik weet, dat ik mij dan losmaak van de massa der arbeiders. Ik weet, dat de krachtelooze, communistische beweging in dit land voor u zoomin als voor mij iets beteekent. Maar het gaat om principieele dingen. Ik verlaat de Liga niet. Ik ben trotsch op haar werk. Ik ben er trotsch op met de Indonesiërs samen in één verband den strijd te kunnen voeren. 'k Ben er trotsch op dat te doen in gezelschap van Barbusse, Brailsford, Henriette Roland Holst, Fenner Brockway, e. a. En 'k ben er van overtuigd, dat de Tweede Internationale, wil zij de leiding van den socialistischen strijd behouden, spoedig en radicaal haar standpunt zal hebben te herzien.

Ik ben bereid te erkennen, dat ik soms ontactisch en ondisciplinair heb gehandeld. Maar men zal anderzijds moeten erkennen, dat wij redenen hadden verbitterd te zijn en dat ons optreden een gevolg was van de uiterst lage en verdachtmakende bestrijdingsmethode, die men op ons heeft toegepast.

Hoe dan ook: Besluit de Partij het lidmaatschap van de Liga ongewenscht te verklaren, dan zal ik voor mij de consequentie daarvan aanvaarden. (*Applaus in de zaal en op de tribune.*)

Albarda over het „planetenstelsel”.

ALBARDA (Kamerfractie) constateert met blijdschap enig verschil tusschen vandaag en gisteren. De spreker van gisteren liet zijn vroeger ingenomen stellingen los; hij capituleerde. De spreker van vandaag verdedigde het standpunt, dat hij tevoren had ingenomen. Dat eert den man. (*Applaus.*) Toch heb ik een aanmerking op de rede.

Schmidt zei, dat hij alles had gedaan in het belang der Partij.

Dat was een wanklank: van zijn zorg voor de Partij is in het optreden van Schmidt nooit gebleken. Niemand anders heeft zooals hij de Partij beschuldigd en besmeurd, dat er voor mij van liefde voor de Partij bij hem geen sprake kan zijn.

Schmidt ontkende cellenbouw te hebben bedreven. Ik, zegt spr., wil dat aannemen. Maar behalve cellenbouw is er ook een planetenstelsel en al is Schmidt dan geen cellenbouwer, hij is een ijverig amanuensis in het Russisch planetarium.

Schmidt zegt, dat ook wij met anderen wel samenwerken willen. Er is een groot verschil tusschen ons doen en het zijne.

Samenwerken doen wij met anderen alleen ter versterking van de Partij, ter verdediging der Partij. Als wij een coalitieregeering willen, doen wij dat toch voor en namens de Partij. Dat is wat anders, dan de samenwerking met buitenstaanders, die Schmidt bedrijft en die de Partij compromitteert en benadeelt.

De Russische internationale vakbeweging en de Derde Internationale hebben jarenlang een fellen strijd gevoerd tegen het I. V. V. van Amsterdam en de S. A. I. Spr. herinnert aan de houding van Sinovjef tegen de Vak-Internationale ingenomen. Hij riep in 1920 de arbeiders op tegen den vakbond en van het I. V. V. in frontaanval ten strijde te trekken, op te gaan tegen de gele vakinternationale. Deze gele organisatie was het I. V. V. Deze oproep mislukte en toen kondigde hij in 1924 den strijd langs omwegen aan, bestaande in de oprichting van allerlei groepen en comité's, waarin naast arglistigen „harmlosen” (argeloozen) zouden worden betrokken. Münzenberg schetste de beteekenis van dit planetenstelsel, de vorming van de argeloozenclubs, wier onnoozele leden voor Rusland moesten worden gewonnen. Münzenberg is dan ook de man van de Roode Hulp, van de Liga. Nu zijn er ook de eenheidscomité's, en daarin treffen wij nu ook sociaal-democraten aan, niet altijd echter argeloozen. Dat communisten lid zijn is begrijpelijk. Zij doen dat voor Moscou. Maar minder waardeering verdienen de sociaal-democraten, die er aan mee doen. Zij weten toch, dat ze dienen om de Partij te ondermijnen, om de sociaal-democratie te vernietigen. De communisten spreken dat openlijk uit. Moeten dan soc.-dem. in zulke lichamen zitting nemen? Over zulke partijgenooten kan spr. niet gunstig oordeelen.

Er zijn een groot aantal van die clubs. Ze komen op onder allerlei namen. Maar het is allemaal hetzelfde; de bedoeling is geen andere dan de Partij te bedreigen. Men richt jong-socialistenclubs op, waarin plaats voor jongere partijgenooten en vakvereenigingsleden heet te bestaan. Zij is, naar spr. uit een citaat van „Eenheid” aantoon, opgericht tegen de A. J. C., dat blijkt duidelijk.

Of de studenten-organisatie, waarvan Oudegeest sprak, ook zoo'n planeet is, weet spr. niet. Maar het vragen of aanvaarden van voorlichting in het sociaaldemocratisch studenten orgaan van extremistische partijgenooten, die de beweging dag in dag uit blameeren, is verdacht.

Spr. maakt zich over de opvattingen en de houding van sommigen socialistische studenten meer dan eens bezorgd. Toen spr. student was, studeerde wij Marx, letter voor letter en wij wisten precies, als een woord van Marx of Engels aangehaald werd, waar het stond en hoe het moest luiden. Deze jongelui waren in 1918 nog te jong om de situatie van dien tijd te begrijpen, in 1914 waren zij nog kinderen, in 1900 waren zij nog niet geboren. Kunnen zij niet beseffen, dat die dezen tijd wel meegemaakt hebben, op goede gronden anders dan zij denken? Men beschouwt in die kringen Kautsky als een man van uiterst rechts, De Man als uiterst links. Dat acht spr. bedenkelijke verschijnselen. De plicht der socialistische studenten is in de eerste plaats theorie en geschiedenis van het socialisme te bestudeeren, niet om de Partij te critiseeren en leidertje te spelen.

Het is geen Nederlandsch verschijnsel, dat spr. hier bespreekt. De communisten zijn zwak, zei Schmidt. Een muis is ook klein en toch kan zij onze meubelen vernielen. En de communisten wroeten en mieren in de partij en doen ontzaggelijk veel kwaad.

In België en Engeland heeft men zich tegen dit gedoe verweerd. Ook in Frankrijk, waar men het bewijs in handen kreeg, dat Moscou het gewroet betaalde, is samenwerking verboden. Ook de partijen in Zwitserland en Duitschland namen zulke maatregelen. In België willen de vakbonden zich van het gevaar ontdoen. In Oostenrijk, waar bij de sociaaldemocratie naar men meent nog de meeste sympathie voor de communisten bestaat, heeft men zich eveneens verzet tegen de communistische cellenbouwerij. In het congres van 1926 te Linz reeds is dat geschied en in 1927 is in het congres te Weenen de verbinding met communisten aan leden der partij verboden. Dat besluit werd met algemeene stemmen genomen.

Onze resolutie gaat niet zoo ver en daar ben ik blij om. Wij willen zoo tegemoetkomend en welwillend mogelijk zijn. Wij hopen, dat een waarschuwing voldoende zal zijn en dat zij een genezenden invloed zal hebben op hun gedrag.

Wat de Liga eigenlijk is.

De Liga is niet ingesteld om Schmidt in aanraking te brengen met de Indonesiërs, zooals hij meent. Die Liga wil de Indonesiërs en de harmlose sociaal-democraten in de sfeer van Moscou brengen en ze voor de Moscousche doeleinden gebruiken. Schmidt verwijt ons, dat wij het contact met het Indische volk niet willen, zooals Moscou het wil. Schmidt's belangstelling voor Indië is zeker jong, anders wist hij wat wij voor Indië deden en doen. Wij willen de Indische bevolking behoeden voor de funeste gevolgen van de Moscousche tactiek, die slechts ellende en verwarring brengt en geen bevrijding.

Schmidt verweet ons niet onmiddellijk een protestactie te zijn begonnen bij de gevangenneming der Indische studenten. Hij moet toch weten, dat je met hoe een groote betooging ook geen mensch uit de gevangenis haalt. Integendeel, men bederft er de kalme sfeer van het proces door. En bovendien, wij wisten niet over welke gegevens de regeering beschikte of zij niet iets hadden gedaan, dat wij niet voor onze verantwoording konden nemen.

Wat er gedaan is om de Indonesiërs uit de gevangenis te krijgen, deden sociaal-democraten: Duys en Mobach. (*Applaus.*)

Schmidt verweet echter de Indiërs dat zij, door op één podium met ons te gaan zitten, meegewerkt hadden aan een succesvergadering van *zijn* partij!

Schmidt verweet MacDonald zijn beleid. Maar kort na dat beleid verschenen in „De Vakbeweging” artikelen, dat dat beleid verheerlijkten en die waren onderteekend door Schmidt.

Waarom verzweeg Schmidt, dat een der eerste daden van de regeering-MacDonald was, het in vrijheid stellen van de edelste figuur van de Indische vrijheidsbeweging: Gandhi! (*Applaus.*)

Het Moscousche gevaar is er nog steeds — lees slechts de resolutie, die de Moscousche Internationale heeft aangenomen ten opzichte van de actie in het N. V. V.

Daarom is het goed, dat wij hier een woord van waarschuwing spreken en ik geloof en hoop, dat dit voldoende zal zijn. Als het onvoldoende zal blijken, dan moet er in het volgend Partij-Congres iets meer, iets krachtigers gebeuren. (*Luid applaus.*)

DE MIDDAGZITTING.

Het Internationaal Congres.

In de hervatte zitting is het eerst het woord aan WERKHOVEN (Partijsecretaris), die meedeelt, dat als afgevaardigden naar het Internationaal Congres te Brussel nog zijn gekozen v. d. Waerden, v. d. Tempel en Kupers.

De Orde.

Stien de Zeeuw, lid der Soc. Dem. Studentenclub, deelt, zegt de VOORZITTER, mee, dat de voorstelling van Oudegeest omtrent het comité van socialistische studenten onjuist was.

Dit comité bestaat uit menschen, die zich niet willen binden aan het Partijprogram van de S. D. A. P. Ze is echter noch communistisch, noch een schepping van de Liga. Schmidt wist niet eens, dat het comité opgericht werd.

Wij als sociaaldemocratische studentenclub hoorden alléén maar van het bestaan van dat comité door het berichtje in „Recht en Vrijheid”, tegelijk met Schmidt.

Van stoken in de S. D. S. C. is geen sprake. Tot nog toe hebben wij, S. D. S. C. in Leiden, absoluut niets gemerkt, noch van dat comité van socialistische studenten, noch van de Liga.

De VOORZITTER deelt mee, dat twee moties van orde zijn ingediend.

HAM (Wijdenes) meent, dat het een uitnemend congres is geweest. Wat behandeld werd was noodig. De onderwerpen namen veel tijd in beslag. Spr. stelt daarom voor de bespreking van het Landbouwvraagstuk van de agenda af te voeren.

OUDEGEEST zegt, dat de inleidingen van Hiemstra en v. d. Sluis niet gehouden kunnen worden. De bedoeling is echter binnen enkele maanden het landbouwvraagstuk aan de orde te stellen. (*Applaus.*)

WOUDENBERG doet namens de Amsterdamsche en vele Rotterdamsche afdeelingen en voorts namens Oosterbeek en Schiedam het voorstel van orde om de discussie over de Liga te bekorten, door Cramer en Duijs nog het woord te geven en daarna Albarda en Schmidt te laten antwoorden. Spr. doet dit voorstel om zodoende alsnog de reorganisatie-voorstellen te kunnen behandelen. Dat is van groot belang. (*Applaus.*)

VAN DER GOES (Laren, N.-H.) bestrijdt dit voorstel.

OUDEGEEST acht 't noodzakelijk, deze belangrijke discussie voort te zetten. De reorganisatie kan worden uitgesteld. Maar wij kunnen de wijzigingen ook voorloopig, zonder discussie, in werking stellen en het volgend jaar zoo noodig amendementen behandelen.

De reorganisatie-voorstellen worden in dezen geest bij acclamatie aangenomen.

Het voorstel-Woudenberg wordt ingetrokken.

Een motie van DELFZIJL wil de candidaatstellingen nog behandelen. Spr. zegt, dat er geen amendementen zijn. Dat bewijst

algemeene instemming. Behandeld kan deze zaak niet meer. Maar spr. acht het noodig de voorstellen aan te nemen. Blijkt later wijziging noodig, dan kan dat het volgend jaar gebeuren. Namens een groot aantal afdeelingen uit Groningen, Friesland en Drente doet spr. daartoe het voorstel.

OUDEGEEST zegt, dat het rapport over de candidaatstelling op dezelfde wijze als de reorganisatie-voorstellen kan behandeld worden. Mocht men dat niet willen, dan dienen wij 4 jaar te wachten met herziening.

DE BRUIN (Schiedam) zegt, dat er verschil is tusschen commissie en Partijbestuur. Het P.B. is lijnrecht ingegaan tegen de eenstemmige meening der commissie, dat de invloed der belanghebbenden op de samenstelling der groslijst, moet worden uitgeschakeld. Wat het nu voorstelt is onpractisch en zal tot ongelukken leiden . . .

STEMMEN: Och!

DE BRUIN meent, dat het P.B. vierkant staat tegenover wat de commissie wil.

Het voorstel-Delfzijl wordt met groote meerderheid aangenomen.

De Liga.

De behandeling van de Liga wordt hervat.

De VOORZITTER zegt, dat er 16 sprekers zijn ingeschreven. Men zal zich dus zeer moeten bekorten. Iedere spreker kan niet meer dan 5 minuten krijgen. Alleen Cramer en Duijs kunnen iets langer spreken.

CRAMER zal in telegramstijl spreken. De rede van Schmidt hoorde spr. met meer genoegen aan dan die van Kiës. Soms was spr. die rede zelfs sympathiek om de groote liefde, die er voor de Oostersche volken uit sprak. Spr. verwonderde zich echter over de monsterlijke voorstelling, die Schmidt heeft gegeven over onze koloniale politiek. Van wantrouwen tegen ons heeft spr. nooit iets gemerkt en uit een brief, die spr. bij zich heeft van Hatta, blijkt dan ook heel iets anders. Schmidt sprak over overbrugging van een kloof van wantrouwen. Als er wantrouwen is bij de Indonesiërs, komt dat door de verkeerde voorstelling van zaken, die dikwijls wordt gegeven. Wij hebben altijd tegen de koeliecontracten gestreden, aangedrongen op afschaffing der poenale sanctie. Het is met meerdere zaken zoo. Wij drongen aan op de afschaffing der exorbitante straffen en ook Middendorp deed dat in den Volksraad. Hij zei echter, dat indien de verbanning als straf misschien gehandhaafd zou moeten worden, in verband met de koloniale structuur, daartoe nooit zonder behoorlijk rechterlijk onderzoek enz. zou mogen worden overgegaan. Dat is dus heel wat anders.

Wij hebben lang niet voldoende gedaan, zeggen Fimmen en Schmidt. Dat is niet juist, maar als het zoo ware, komt dat mede door de houding van Schmidt en Fimmen, die tot voor kort zich ook van de koloniale kwesties weinig of niets hebben aangeetrokken.

De Liga heeft recht van bestaan, zegt Schmidt, omdat zij

met de onderdrukte rassen voor de onafhankelijkheid dier rassen strijdt. Wij doen dat ook en gij kunt het met en bij ons doen. Kom daarom terug bij ons. (*Applaus.*)

Spr. hoopt ook, dat door de Internationale de toenadering van de Indische bevolking zal komen. Schmidt zegt, dat alleen met de hulp van Rusland iets kan worden bereikt. Dat is onjuist; alle groote volkspartijen, zooals de Sarekat Islam en andere nationalistische partijen in Indonesië en ook in Britsch Indië staan vijandig tegenover het Communisme. Als ze in de richting van Rusland gedreven worden, is dat in het nadeel der Indische beweging.

Dat Schmidt in de Liga dien strijd meent te moeten voeren, acht spr. onjuist. Veel beter kan dat in onze rijken geschieden. (*Applaus.*)

DUIJS, met applaus begroet, zegt, dat Schmidt een volkomen onjuiste voorstelling heeft gegeven van spr.'s meening omtrent de actie van „Het Volk” tegen de Liga. Al was spr. er tegen en al vond hij het een schandaal, dan was dat nog niet meer dan een meening van een persoon.

Over de positie in de kwestie der gevangenen Indonesiërs zegt spr., dat niet alleen de Partij eenige voorzichtigheid heeft betracht, ook de verdediging heeft langen tijd gearzeld, en goed de positie bekeken, en heeft overwogen hoe zij als socialistische advocaten er tegenover kwamen. Een en ander ook al als gevolg van de mededeelingen van de regeering. Want spr. had geen zin deze lieden te verdedigen op juridische gronden alleen — geen zin het te doen, zooals de burgerlijke verdediger het eertijds Lou de Visser deed. Het moest op politieke gronden kunnen geschieden.

Spr. heeft, voor zoover dat het recht van den advocaat is, de gevangenen op de hoogte gehouden en alles wat geschiedde, gebeurde met hun instemming. Als Schmidt conferenties heeft gehad met een „bestuur” dat den steun wilde weigeren, was dat „bestuur” niet gerechtigd zoo'n besluit te nemen. Want *het bestuur* zat in de gevangenis en keurde onze maatregelen goed!

Ik neem aan, dat gij Schmidt het goed meent, maar gij moet het voor 100 pCt. meenen. Dan moet gij niet spreken zooals gij deedt op vergaderingen. Ik wil wel mededeelen, dat Hatta zich tegenover mij beklaagd heeft over het misbruik, dat men op de communistische vergaderingen van hen maakt. Hij zei, dat als het zoo doorging, zij niet meer op die vergaderingen kunnen optreden.

Gij Schmidt, kent de mentaliteit der Partij niet. Veel van wat gij zeide, wordt door zeer velen onderschreven. Maar het is de toon waarop gij de dingen zegt en die de critiek *tegen* de Partij gericht maakt. Gij zijt, al voelt gij het zelf niet, een cellenbouwer. Gij maakt de menschen doof, zelfs voor een *gezonde* oppositie!

Schmidt, als gij de Liga kiest boven de Partij, dan zeg ik: Ga, ga, ga!

Want hoe sympathiek gij soms sprak, hoe waardig en vol vuur gij sprak, hoe verbitterd gij wellicht terecht zijt, als gij bij een conflict niet de Partij boven alles stelt, ga dan maar heen!

Het ware echter veel beter geweest, als gij gezegd hadt: ik zie nu, dat de belangstelling groeit en ik blijf om de belangstelling wakker te houden.

Hoe goed het gaat moge blijken uit een telegram, dat ik vanmorgen ontving van het hoofdbestuur van Boedi Oetomo:

Congres Boedi Oetomo Solo feliciteert Indonesische studenten verheug vrijspraak, bedank Duijs, Mobach voor verdediging. Verzoeken overbrengen studenten. Hoofdbestuur B. O.

Oudegeest sprak over de jeugd, die wij noodig hebben. Wij hebben ook mannen als Schmidt noodig, met het heilige vuur, en met al de fouten van die geestesgesteldheid. De ouderen mogen ook niet vergeten, dat zij jong geweest zijn! (*Applaus.*)

Vleming over de steunbeweging.

VLEMING (vertegenwoordiger I.S.D.P.) zegt, dat de voorstelling die Schmidt van de steunbeweging gaf van a tot z onwaar is. Duizenden partijgenooten gaven met groote vreugde en sympathie hun steun. Met de eer en waardigheid van die partijgenooten is wat Schmidt zei in strijd. Maar ook met de eer en waardigheid van de Indonesiërs zelf en daarom is een ernstig woord van protest hier op zijn plaats. Van het eerste oogenblik af is de steun organisatorisch behandeld. In overleg met Duijs is de oproep vastgesteld en Duijs sprak er over met de gevangenen zelf. De zaak is geheel een Partijzaak gebleven, die ook in de A. J. C. en onder de soc.-dem. studenten insloeg. De A. J. C. bracht in minder dan geen tijd f 1200.— bijeen met ruim 4500 handteekeningen getuigend van sympathie en protest. Zooiets vormt meer dan wat ook een band tusschen ons en de Indonesiërs.

In de Indische Club werd door de twee Liga-bestuurders, die ook lid van de Club zijn, gezegd: men wil jullie steun niet. Van mevrouw Sastro had spr. echter een sympathieken brief ontvangen, waarin gevraagd werd haar dank aan de Partij over te brengen. Spr. vroeg mevrouw Sastro of zij en haar Indonische vrienden publicatie goedkeurden. Het antwoord was toestemmend. Na het voortdurende onheusche optreden der twee Ligamannen wendde spr. zich toen schriftelijk tot het bestuur der Indonesische Partij en vroeg aan welken kant men in dezen stond: aan den kant van mevr. Sastro of aan dien van de Ligamannen, leden der Club. Onomwonden schaarde het bestuur zich toen achter hetgeen mevr. Sastro geschreven had, er bijvoegend, dat zij geen dubbele rol speelden en dit ook nimmer gedaan hadden. (*Applaus.*)

OCKELS (Lochem) vertelt van een te Lochem gehouden vergadering, waar Schmidt o.a. over de Volkenbondspolitiek in smalenden zin sprak. Uit het antwoord op een vraag aan hem gericht in die vergadering over de houding der Engelsche Arbeiderspartij bleek naar spr.'s meening eveneens het afwijkend standpunt, de vijandschap van Schmidt tegenover de Partij. Inzake vele andere zaken, vroeger door Van Kol en anderen ten voordeele van Indië gedaan, bleek Schmidt's rede één doorlopenden aanval op de Partij. Al het goede in de Partij werd veronachtzaamd, de rede was één aanval op de Partij.

LOPES DIAS (Hilversum) zegt, dat als een onzer in de

burgerlijke pers wegens zijn politieke optreden wordt toegejuicht, het tijd is te vragen of wij niet op den verkeerden weg zijn. Maar hetzelfde geldt voor „De Tribune”.

Er is een beroep op Schmidt gedaan om terug te keeren. Dat is goed — wij kunnen geen krachten missen.

Schmidt's rede was knap, maar ik vond er een massa naïviteit in ten opzichte van de communisten. Voor samenwerking in commissies enz. moet gelden, dat het goed is, als de Partij het wil. Wij doen een beroep op onze menschen in de Liga om zich terug te trekken, maar dan moeten ook de partijgenooten uit burgerlijke comitees, als b.v. bestonden bij de actie tegen 't Hollandsch-Belgisch Verdrag. (*Applaus.*)

KLEIN (Haarlem) komt op tegen de tijdsverdeeling. Er is een aantal sprekers tegen Schmidt aan het woord geweest, waardoor de afgevaardigden niet aan het woord kunnen komen. Kleerekoper heeft ook nog het woord gevraagd.....

KLEEREKOPER: Is dat nu het vrije woord?

KLEIN: Ik kom op voor de rechten van de afgevaardigden.

Spr. is geen Liga-mensch en zal dat ook nooit worden. Maar spr. meent, dat de methode, waarop tegen Schmidt is opgetreden, verkeerd is. Schmidt heeft niet gezegd in de aanhaling, die hier van hem voorgelezen is, dat hij van de Partij beu is. Spr. meent, dat de feiten verdraaid zijn. Is dat niet juist?

GEROEP: Ja en Neen.

KLEIN protesteert er ten slotte tegen, dat de afgevaardigden geen gelegenheid krijgen te zeggen, wat zij te zeggen hebben.

LINDEMAN (Den Haag 6) geeft in overweging het royemensvoorstel niet aan te nemen. Spr. vond een verschil in toon tusschen Oudegeest en Albarda. De laatste stond spr. beter aan.

Spr. kent Schmidt goed en spr. heeft hem binnengeleid in onze kringen; hij kent hem als een man met een sterke overtuiging. Spr. waarschuwt Schmidt: je bent op een hellenden weg. Keer terug en uit uw meening in de Partij. Dan bereikt gij meer dan buiten de rijen. (*Applaus.*)

KIËS (Naarden) heeft begrepen, slechts korten tijd ter beschikking te hebben. In het hem gegeven kwartier kan hij echter niet alles behandelen. Dat is ook niet noodig, na wat Duijs en Cramer hebben gezegd.

Oudegeest zei, dat ik bewust gif in de gemoederen der jongeren zaaide. Toen dat was gezegd, kwam Stien de Zeeuw, een der studenten, naar spr. toe, die haar protest daartegen opschreef. Wibaut las dat protest straks voor.

Er is beweerd, dat spr. een extremistisch element onder de studenten bracht. Spr. heeft nooit wat met de sociaal-democratische studenten-clubs te maken gehad; leverde slechts één ingezonden artikel en daarin is van extremisme geen sprake. Bovendien schreef spr., dat hij zich alleen in de Liga-zaak mengde naar aanleiding van een artikel van Waslander, die spr. in het orgaan „Kentering” in het debat haalde. Spr. heeft nooit behoefte gehad zich in de soc.-dem. studentenwereld in te dringen. Spr. had er ook geen reden voor, had alleen belangstelling voor deze beweging uit een gewoon partijgenootschappelijke reden.

In spr.'s afdeeling heeft spr. altijd aan het werk voor het

Instituut meegedaan. Voor zijn werk oogstte spr. lof en dank van de partijgenooten. Spr. heeft herhaaldelijk voor het Instituut gesproken. Nooit is over spr.'s toon geklaagd en wat Oudegeest zei, kan nimmer op spreker toegepast worden.

Spr. en Schmidt zullen in de eerstkomende dagen nauwkeurig overleggen wat hun te doen staat. Spr. deed de sympathie, die uit het Congres kwam, goed en bij de overwegingen zal spr. daar dus wel degelijk mee rekenen. (*Applaus.*)

Van bewusten cellenbouw is spr. niets bekend. Wat spr. opgedragen werd aan Partij-werk heeft hij gedaan . . . .

ALBARDA: Waarom zoolang over eigen werk te spreken.

KIËS: Dat moet ik wel, nu het hier door den Partij-voorzitter in bespreking is gebracht.

ALBARDA: Het ging om uw schrijven in „Eenheid”.

KIËS: Daarover heb ik reeds gezegd, wat ik meen te moeten doen.

Van spr.'s voorstel is gisterenavond door Albarda een caricatuur gemaakt. En dat is nog tot daaraan toe, maar vanmorgen is door Albarda gezegd, dat ik gecapituleerd heb. Tusschen spr. en Schmidt is hier een tegenstelling geconstrueerd.

Spr.'s conclusie in de brochure was: niet stemmen voor de mobilisatiecredieten.

ALBARDA: Gij hebt de beperkte mobilisatie onzin en misleiding genoemd. Ik schreef er reeds over in het begin van Januari.

KIËS: Dat doe ik nu nóg. Ik denk er niet aan afstand te doen van mijn standpunt, dat niet voor mobilisatiecredieten mag worden gestemd. Ik heb over hetgeen Albarda schreef Van der Goes geraadpleegd. Spr. meent nu nog, dat men, aanvaardend de grenswacht, tegen mobilisatiecredieten kan stemmen. (*Applaus.*)

VAN DER GOES (Laren) wil zijn vijf minuten gebruiken om de aandacht te vestigen op één punt van de rede van den Partij-voorzitter. Uit de wijze, waarop Kiës en de anderen bestreden zijn geworden, maakte spr. voor zich de opmerking, dat er op het Congres nog veel meer los zou komen. Met groote belangstelling, met groote bezorgdheid luisterde spr. naar Oudegeest: nou zou het komen!

En toen Oudegeest de vernietigende beschuldiging uitsprak dat zij bewuste cellenbouwers van Moscou waren, hield spr. zijn hart vast. Oudegeest las een artikel van Fimmen voor; spreker meende, dat het de inleiding was en dat de feiten zouden volgen. Er kwam niets! Geen spoor van bewijs! Niets dan weer zoo'n ontactisch en eenigszins dom artikel, waarin Fimmen schreef over cellenbouw in het algemeen. Of deze methode van bestrijding overeenkomt met de waarde van zijn persoon, moet Oudegeest zelf beslissen, maar zij blijft m. i. ver onder de waardigheid van zijn ambt in de Partij.

Als die geheime actie bestaat . . . .

ALBARDA: Zij bestaat!

VAN DER GOES: Dan moet dat bewezen worden! Overigens kan hun niets dan onverstandige actie ten laste gelegd worden.

Tot Schmidt zelf zegt spreker: denk er om, gij zeide het zelf: als gij de Partij verlaat, raakt gij los van de massa. Denk er om, de sociaal-democraat kan *alles* loslaten, maar *nooit* de Partij.

Ik weet niet of het woord van iemand, die niet lang meer aan de beweging zal kunnen deel nemen, zal kunnen bewerken, dat gij zult vervullen al het goede werk, dat stellig de meerderheid van dit Congres van u verwacht en van u verwachten mag: Ik zeg u, partijgenooten doe het niet: ga niet weg! (*Levendige bijval.*)

De Sovjet-methoden.

KLEEREKOPER (Partijbestuur) zegt, dat het niet om de vraag van afwijkende meeningen gaat in maar *tegenover* de Partij. Hier stond zoo juist de voorzitter van een partij-afdeeling, die vertelde dat in zijn dorp een partijgenoot als spreker was geweest, die in een uur afgebroken had, wat moeizaam door onze partijgenooten ter plaatse opgebouwd was in een jaar. (*Rumoer.*) Als in twee advertenties voor zulk een vergadering een verschillende aankondiging voorkomt, namelijk in „Het Volk”, zonder de vermelding „Comité-Eenheid”, die in „De Tribune” wél voorkomt, wijst dat op iets, dat niet in orde is.

Wij komen allen op voor wat verdrukt wordt, zei Cramer. Juist, maar wie het rapport van de Communistische Partij in Georgië aan Moscou in Zürich heeft hooren voorlezen, die weet hoe dit volk om de petroleum door de Sovjet-regeering onder den voet is gelopen. Hoe kan men dan over de eenheid met de menschen spreken, die zulke daden doen, die de onderdrukking der volkeren bevorderen?

Het eerste wat wij doen moeten, is opkomen voor eigen vleesch en bloed. In Rusland zitten menschen van eigen vleesch en eigen bloed jaren lang in de cel zonder dat zij, die zoo voor eenheid ijveren, daartegen opkomen. (*Applaus.*) Moeten wij de eenheid met de menschen bevorderen, die zulke daden verrichten? Spr. meent dat het uitgesloten is. (*Applaus.*)

P. MOLTMAKER (Kamerfractie) gelooft, dat de Indische kwestie niet meer behoeft te worden besproken. De Partij die Van Kol in haar midden had, ducht geen aanval.

Er heerscht in de Hollandsche beweging groot wantrouwen tegen alle lieden, die in Liga en Eenheidscomité's werken. Dat spruit voort uit de reeks van verdachtmakingen en door het doel dier comité's: des-organisatie.

Spr. behoort tot degenen, die de Russen in het I. V. V. willen zien. Hij behandelde het in zijn organisatie, het kwam in het N. V. V. en toen het N. V. V. het voorstel afwees, had spr. geen behoefte om er voor in eenheidscomité's te gaan werken.

Spr. vraagt intrekking van de royemensmotie — het is niet goed martelaren te maken. Spr. deelt mee, dat de maatregelen van de I. T. F. er toe geleid hebben, dat Fimmen zich uit deze communistische organisaties terugtrok.

SCHMIDT moet veel onbeantwoord laten. Gaarne zou spr. uitvoerig Kleerekoper antwoorden. De kwestie in Georgië is niet opgelost. Vele soc.-dem., ook in Engeland, hebben een heele andere voorstelling van wat daar is gebeurd. Er is in de Tweede

Internationale omtrent deze zaken allermintst overeenstemming. Het is goed, dat zulke zaken aan de orde komen.

Wat Lochem zei begrijpt spr. niet. Er werd gevraagd met onze zaken in de Partij te komen. Ik werd door Partij en Bestuurdersbond uitgenoodigd. Men wist heel goed vooraf wat men aan mij had. Het is laf om nu hierop terug te komen. Toen de vergadering was afgelopen, bedankte mij het heele bestuur.

WERKHOVEN: Het was geen Partij-afdeeling, die u uitnoodigde. Het was een plaatselijk comité, dat wist u ook wel.

SCHMIDT: Staat gij mij toe een andere meening te hebben over den Volkenbond, ja of neen. (*Rumoer.*) Het gaat er om of ik mijn standpunt mag verdedigen, ja of neen. Ik kan geen goeds in den Volkenbond vinden. Tien jaar lang is de arbeidersklasse bedrogen, inzake den achturedag, de Washingtonsche conventies . . .

De VOORZITTER: U hebt tijd gekregen om te antwoorden, niet om den Volkenbond uit te schelden.

SCHMIDT zal er over zwijgen. Er komt nog wel een andere gelegenheid. Alleen nog dit.

Spr. heeft een groote les gekregen in dit Congres.

Ik heb gezien, dat men bereid is in de Partij naar een afwijkende meening te luisteren. Ik ben daardoor getroffen. Ook door wat Duijs en v. d. Goes zeiden. Het is daardoor buitengewoon moeilijk een beslissing te nemen. Ik heb de leiding in de Liga op mij genomen op verzoek van de Indonesiërs. Ik kan ze niet in den steek laten . . .

DUIJS: Gij laat ze niet in den steek. Gij helpt ze des te beter, door bij ons te komen.

SCHMIDT is getroffen, door wat Mohamed Hatta tegen Duijs heeft gezegd. Na afloop der rede betuigde hij zijn instemming evenals de andere Indonesiërs. Is dat juist wat Duijs zei, dan verandert voor spr. de toestand ten zeerste. Als de Indonesiërs geen prijs zouden stellen op mijn leiding, dan zou 'k natuurlijk die leiding moeten neerleggen. Maar ik kan dat zoo maar niet aanvaarden. De beslissing wordt er voor mij des te moeilijker door.

Alleen nog dit: als het voorstel van het P.B. aangenomen mocht worden, zal spr. met de stemming van dit Congres ernstig rekening houden en overwegen of hij in de Partij kan blijven. Als men daarbij de bestrijdingswijze tegen mij wijzigen kan . . . (*Protesten.*)

De VOORZITTER dringt aan op een slot.

SCHMIDT heeft erkend ondisciplinair gehandeld te hebben. Maar wat spr. over de lage bestrijdingsmethode tegen hem heeft gezegd, handhaaft spr. volkomen. De massale belangrijke beweging van S.D.A.P. en N.V.V. legt gewicht in de schaal en spr. zal dus ernstig overwegen, wat hij zal doen. (*Luid applaus.*)

OUDEGEEST zegt dat hij zich vergist heeft, toen hij zei, dat Schmidt en Kiès met de tong zoo goed terecht kunnen. Zoodra zij zich moeten verdedigen, zijn zij vergeten waar het om gaat!

Ik ben het eens met het beroep, dat op Schmidt c.s. is gedaan; er wordt niet gevraagd met de gekleurde rassen te breken, maar

er wordt geëischt, dat zij het samenwerken niet doen in de Liga, die de communisten tegen de Partij gebruiken.

Als Schmidt zegt nooit met communisten te hebben onderhandeld, vergeet hij dat Münzenberg afgezant van Moscou is. De secretaris van de Liga, is benoemd door de Internationale Arbeiter Hilfe, die bestuurd wordt door 5 door Moscou aangewezen communisten.

Weet men niet, dat in Amsterdam regelmatig vergaderingen plaats vinden met communisten op het atelier van een bekend communist? Weet Schmidt niet, met welk doel de Liga en de Eenheidscomité's zijn opgericht? Waarom worden de advertenties voor de vergaderingen met Kiès in „Het Volk” niet, in „De Tribune” wel onderteekend door het Eenheidscomité?

In Leiden is een club jonge menschen, die op het standpunt van het socialisme staat en Schmidt en Kiès zeggen tegen deze menschen: ga niet naar de soc.-dem. Studentenclub, maar richt een eigen club op.

SCHMIDT en KIÈS: Wij wisten niets van de oprichting en weten er nog niets meer van dan wat in het persbericht stond.

OUDEGEEST: De club is opgericht door het actieve lid der Liga A l b e d a. Als de kleurlingenorganisaties ons niet voor het Brusselsche Congres wilden uitnoodigen, waarom gaat Schmidt dan niet naar die kleurlingenorganisaties en poogt ze tot onze ideeën te bekeeren?

Ook ik wensch samenwerking, ook met de Russen, máár . . . op sociaal-democratische basis! Willen zij dat niet, dan moet de sociaal-democraat Schmidt zich wenden tot de Russen en de kleurlingen, n i e t tot ons!

De koloniale politiek. Toen ik voor 25 jaar voor het eerst kennis maakte met Le Fèbvre, had hij al reeds een leven van strijd voor de rechten der koelies achter den rug, als Indisch ambtenaar, zooals gij in uw heele leven niet meer kunt krijgen!

Wie heeft het Indische kapitaal zoo in den zak getast als Vleming, toen hij rijks-accountant in Indië was, om zoo te trachten de belasting der inlanders te verminderen? Vergeet gij Van Kol!

Welke advocaten verdedigden de Indonesiërs met volle liefde en gratis? Sociaal-democraten! De advocaten van de Liga vroegen *f* 3000.—. (Geroep: Schande!)

KLEIN: Wat heeft Schmidt daarmee te maken?

OUDEGEEST: Als hij schrijft over de liefde voor de Indonesiërs, moet hij daartegen protesteeren.

Laat Schmidt blijven, maar dan moet hij geen voorwaarden stellen!

De VOORZITTER heeft Wormerveer verzocht het voorstel in te trekken. Zij wil dat niet, dus brengt spr. het voorstel in stemming.

Na aandrang uit het Congres krijgt VAN ASPEREN (Wormerveer) het woord om te verklaren, dat hoewel het standpunt handhavend, het voorstel ingetrokken wordt om de betrokkenen een kans te geven. (*Applaus en lawaai.*)

Het voorstel van het P. B. komt nu in stemming. Het luidt:

Het Congres, gezien de voortgezette pogingen der communisten

en communistisch gezinden om langs bedekten weg de eendracht te ondermijnen in de sociaaldemocratische beweging, waardoor een noodlottige verwarring wordt gekweekt in de Partij en in de met haar sympathiseerende organisaties, verklaart het, met het oog op de eenheid en de strijdkracht der sociaaldemocratische beweging, onwenschelijk, dat leden der S. D. A. P. tevens lid zijn van één der zoogenaamde planeten van de Derde Internationale, zooals de I. H. A., de Eenheidsgroepen, de Liga tegen koloniale onderdrukking en imperialisme enz.

Het voorstel wordt met overgrootte meerderheid aangenomen; slechts vier afgevaardigden verklaarden zich tegen.

De Commissie van Geschillen wordt herkozen.

De VOORZITTER brengt een woord van dank aan de Congres-Commissie voor de ontvangst en de regeling. (*Applaus.*)

OUDEGEEST herneemt den hamer en geeft 't woord aan mevr. HARTOG, die er om vroeg. „Dit is de eerste keer, dat de Partij onder uw leiding bijeen is en het is daarom met groot genoegen, dat ik de opdracht van het Congres vervul om u te danken voor de krachtige en prettige leiding die gij aan het Congres gaf. Moge het u gegeven zijn, het nog vele malen op dezelfde wijze te doen.”

Onder daverend applaus overhandigde spr. Oudegeest een tuil roode rozen.

De sluiting.

OUDEGEEST zegt, tegen dit Congres te hebben opgezien. Het was groot in aantal van afgevaardigden, door de agenda en door de belangrijkheid der zaken. De heele agenda is afgehandeld. Alleen de landbouwkwestie kwam in verdrukking, maar gelukkig zijn daarvoor reeds de maatregelen genomen. Het leiden was niet moeilijk. Want de onderlinge sympathie, de liefde tot de Partij maakte het gemakkelijk. Het onderling vertrouwen en de lust om tot resultaat te komen, gaf de gemakkelijheid, waarmee het besluiten geschiedde.

Ik geloof dat wij een goed Congres gehad hebben, waardoor wij voor de propaganda steun hebben.

Die propaganda moet regelmatigiger gevoerd worden, opdat de wagen rustig en gestadig voortgaat. Werkt, werkt hard, dan is er geen tijd om ruzie te maken en zorgt, dat wij de verkiezingen ingaan met 60.000 leden. (*Daverend applaus.*)

Onder het zingen van de „Internationale” ging het Congres huiswaarts.

CONGRESBESLUITEN.

Op het Congres werden de volgende besluiten genomen :

Het Mobilisatie-vraagstuk.

Inzake het mobilisatievraagstuk werd met 7 stemmen tegen de volgende resolutie van het Partijbestuur aangenomen :

Het Congres,

1. bevestigende het besluit ten aanzien van ontwapening in het Congres van 1921, zooals het is uitgewerkt in het wetsvoorstel der Soc.-Dem. Kamerfractie en in het verslag der Commissie van S. D. A. P. en N. V. V. voor het Militaire Vraagstuk, vastgesteld door het Congres dier beide lichamen van September '26 ;

2. spreekt opnieuw uit, dat de Partij, in samenwerking met de moderne vakbeweging, de militaire landsverdediging voor Nederland verwerpende op de gronden in bovenbedoeld verslag aangewezen, op den grondslag dier besluiten de arbeidersklasse heeft voor te gaan in een krachtige en volhardende ontwapenings- en vredesactie, zoowel in als buiten het parlement ;

3. wijst de arbeidersklasse er nadrukkelijk op, dat de vormen van deze actie slechts bepaald kunnen worden in verband met de politieke omstandigheden in binnen- en buitenland, de stemmingen der bevolkingen en de machtspositie der arbeidersbeweging nationaal en internationaal ;

4. verklaart, dat de Partij en hare vertegenwoordigers geen medewerking verleen en aan een politiek, die naar oorlog drijft of oorlogsgevaar oproept ; dat zij zoodanige politiek met al hunne krachten zullen bestrijden ; dat zij derhalve ook geen medewerking zullen verleen tot een mobilisatie, indien het bevel daartoe als een drijven naar oorlog zou moeten of kunnen worden gekenmerkt of het oorlogsgevaar zou oproepen ;

5. houdt echter rekening met de mogelijkheid (die ook bij het Ontwapeningsvoorstel der Kamerfractie uitdrukkelijk in acht is genomen) dat onder bepaalde omstandigheden een mobilisatie van beperkten omvang op den voet van een Veiligheidswacht, ook door ons onvermijdelijk kan worden geacht ter bescherming tegen gevaren, waaraan een oorlog buiten onze grenzen de bevolking van ons land blootstelt, of ter vervulling van Volkenbondsverplichtingen ;

6. is dus van oordeel, dat niet van te voren de houding der Partij en die harer vertegenwoordigers voor elk geval van mobilisatie kan worden vastgesteld, maar dat de Partij zich onverkort het recht moet voorbehouden, in elk geval naar gelang van omstandigheden en machtsverhoudingen hare houding te bepalen ; dat derhalve elke poging van de Regeering om de Partij tot een voorbarige en waardelooze uitspraak te bewegen, moet worden afgewezen ;

7. constateert, dat volgens artikel 187 der Grondwet de beslissing over het mobiliseeren van troepen in eersten aanleg uitslui-

tend bij de regeering is en dat eerst daarna aan de Staten-Generaal de vraag wordt voorgelegd, of en in hoeverre de opgeroepen dienstplichtigen onder de wapens moeten blijven;

8. acht het, in overeenstemming met besluiten van de Socialistische Arbeiders-Internationale, dringend noodzakelijk, dat de beslissing over het mobiliseeren van gewapende macht voor elk geval in handen van de volksvertegenwoordiging wordt gelegd, zoodat zonder haar goedkeuring mobilisatie onmogelijk zal zijn;

9. eischt herziening van de Grondwet, opdat aan de Volksvertegenwoordiging deze bevoegdheid worde toegekend;

10. roept de arbeiders van Nederland op, om onder de leiding van S. D. A. P. en N. V. V. in het verband der internationale arbeidersbeweging en op den grondslag van hare besluiten, de actie voor den vrede met alle kracht te voeren en ook in Nederland de zaak der nationale ontwapening te dienen door versterking der socialistische arbeidersbeweging.

In zake de candidaatsstelling voor de vertegenwoordigende lichamen en de reorganisatie der Partij, werden bij acclamatie aangenomen de reglementswijzigingen, door het P.B. en de betreffende commissie ter zake hierover voorgesteld, reeds gepubliceerd in „Het Volk” van 22 Maart 1928.

Hoewel hierover op het Congres niet gediscussieerd is, heeft de afdeeling Wassenaar een zeer goed amendement op de twee nieuwe alinea's, welke door het P.B. op art. 29 der Statuten werd voorgesteld, aanbevolen. Het bedoelde artikel bepaalt thans, dat er een Congres-Commissie moet worden gekozen. Op de gewestelijke en stedelijke Jaarvergaderingen wordt de afdeeling van het gewest of federatie gekozen, wier Congresafgevaardigde deel uit zal maken dezer Commissie. Op deze zelfde vergadering worden ook de leden van den Partijraad aangewezen.

De taak der Congres-Commissie is na te gaan, welke voorstellen aan het Congres worden voorgelegd ter afdoening door den Partijraad.

Om te voorkomen, dat leden van de Congres-Commissie invloed kunnen uitoefenen op de in den Partijraad te nemen beslissingen, stelt Wassenaar voor aan de twee nieuwe alinea's van art. 29 der Statuten toe te voegen: „De in het vorig lid bedoelde afgevaardigde mag geen lid zijn van den Partijraad”.

Hiermee wordt dit gevaar ondervangen.

Verhouding S. D. A. P.—N. V. V.

Op voorstel van het P.B. werden de volgende stellingen, regerende de verhouding van de Partij tot het N. V. V., aangenomen:

I. Partij en Vakverbond zullen samenwerken op alle gebieden, waar dit noodzakelijk of wenschelijk is ter bevordering van het belang der arbeidersklasse en ter versterking van haar machtspositie.

II. De gemeenschappelijke actie van beide organisatiës zal bestaan in:

a. het houden van openbare vergaderingen en congressen;

b. het uitgeven van geschriften;

c. het houden van betoogingen.

Wanneer tot gezamenlijke betoogingen wordt besloten en daarbij de wenschelijkheid en/of nuttigheid der demonstratieve stakingen zou blijken, blijft, na overleg tusschen beide organisaties, de beslissing bij het N.V.V., dat de mogelijkheid en uitvoerbaarheid beoordeelt.

III. De candidaatstelling voor de Staten-Generaal geschiedt door de S.D.A.P., welke den verkiezingsstrijd voert. Vóór de candidaatstelling wordt over de samenstelling der soc.-dem. Kamerfracties, in verband met de speciale belangen der vakbeweging in den Algemeenen Raad, genoemd in punt VIII, gesproken.

IV. Het Partijbestuur ontwerpt het ontwerp-verkiezingsprogram na overleg in den Algemeenen Raad, bedoeld sub. VIII. Het program wordt vastgesteld door het Partijcongres.

Indien het bestuur van het N.V.V. zich met het ontwerp van het Partijbestuur op bepaalde punten niet heeft vereenigd, doet het Partijbestuur van de afwijkende meening van het Verbondsbestuur aan de Partij mededeeling.

V. Indien de omstandigheden vorderen, dat na de verkiezingen een program van urgentie moet werden vastgesteld, dan ontwerpt de commissie uit den Algemeenen Raad, bedoeld sub. VIII, dit program. Het ontwerp wordt om advies gezonden naar de beide Kamerfracties, waarna de Algemeene Raad, bedoeld sub. VIII, het vast stelt.

VI. Indien de vraag van deelneming door de S.D.A.P. aan de regeering aan de orde komt, dan zal daarover in den Algemeenen Raad overleg worden gepleegd. Leidt dit overleg tot de meening, dat aan de regeering moet worden deelgenomen, dan wordt over het regeeringsprogram tusschen den Algemeenen Raad en de Kamerfracties overleg gepleegd.

VII. Het voeren van de economische actie en het bepalen der daarbij te volgen tactiek is de taak van het N.V.V. en de aangesloten vakbonden. Wanneer economische conflicten een politiek karakter hebben, politieken invloed kunnen uitoefenen of politieke gevolgen kunnen hebben, dan zal over de te voeren actie en de te volgen tactiek overleg gepleegd worden in den Algemeenen Raad, bedoeld in punt VIII, waaraan dan vertegenwoordigers van de betrokken vakbonden deelnemen. De beslissing over economische aangelegenheden berust bij het N.V.V. en de betrokken vakbonden, die over politieke bij de S.D.A.P.

VIII. Er wordt gesticht een Algemeene Raad, welke bestaat uit: de besturen van N.V.V. en S.D.A.P., een vertegenwoordiging van ten hoogste 5 personen uit de beide Kamerfracties.

Deze Raad komt ten minste eenmaal per drie maanden bijeen ter bespreking van actueele economische en politieke vraagstukken. De voorzitters van S.D.A.P. en N.V.V. presideeren beurtelings de vergadering van den Raad.

De Raad wijst een secretaris aan.

IX. De besturen van Partij en Vakverbond benoemen elk 5 leden, welke 10 leden tezamen vormen een commissie, die de werkzaamheden van den raad voorbereidt en zijn besluiten uit-

voert, voor zoover deze uitvoering niet door de besturen zelf geschiedt. De commissie zal in den regel eenmaal per maand bijeenkomen tot het bespreken en regelen van vragen van organisatorischen aard of voor de uitvoering van gemeenschappelijke werkzaamheden.

Alle vergaderingen in stelling VIII en IX bedoeld, worden bijgewoond door de hoofdredacteuren van „Het Volk” en „Voorwaarts”.

X. Voor de samenwerking en het overleg tusschen gewestelijke en plaatselijke organisaties van Partij en Vakbeweging zullen in den Algemeenen Raad regelen worden ontworpen, die, met inachtneming van gewestelijke en plaatselijke omstandigheden, zooveel mogelijk in overeenstemming zullen zijn met de in deze stellingen neergelegde beginselen.

Staatspensioen.

De voorstellen 28 tot en met 38, betrekking hebbende op hernieuwde actie voor en verhooging van staatspensioen, werden door het Partijbestuur overgenomen.

Contributie.

Aangenomen werd een voorstel van de afdeeling Haulerwijk, nadat dit was geamendeerd, luidende: „Vrouwen, wier man werkloos is, zijn vrij van contributiebetaling, mits zij zelf niet over eigen inkomen beschikken”.

Een voorstel van Rotterdam I, luidende als volgt, werd aangenomen: „De afdeelingen zijn verplicht de op het Congres vastgestelde contributieregeling uit te voeren”.

Onverenigbaarheid lidmaatschap communistische organisaties.

Op voorstel van het Partijbestuur werd de volgende resolutie aangenomen.

„Het Congres, gezien de voortgezette pogingen der communisten en communistisch gezinden om langs bedekten weg de eendracht te ondermijnen in de sociaal-democratische beweging, waardoor een noodlottige verwarring wordt gekweekt in de Partij en in de met haar sympathiseerende organisaties, verklaart het, met het oog op de eenheid en de strijdkracht der sociaal-democratische beweging, onwenschelijk, dat leden der S. D. A. P. tevens lid zijn van één der zoogenaamde planeten van de Derde Internationale, zooals de I. A. H., de Eenheidsgroepen, de Liga tegen koloniale onderdrukking en imperialisme enz., enz.”

Verkiezing leden Partijbestuur.

Voor het Dagelijksch Bestuur werden herkozen: J. Oudegeest, Voorzitter; C. Werkhoven, Partij-Secretaris-Penningmeester; E. Ribbius Peletier, Secretaresse; E. Boekman en A. B. Kleerekoper.

Voor het overige deel van het Partijbestuur werden herkozen: J. W. Albarda, J. A. Bergmeijer, W. Drees, D. A. v. Eck,

Suze Groeneweg, W. H. Vliegen en F. M. Wibaut. Gekozen werd J. E. W. Duijs.

Hoofredactie „Het Volk” en „Voorwaarts”.

Herbenoemd werd tot politiek hoofdredacteur van „Het Volk” J. F. Ankersmit, tot technisch hoofdredacteur IJ. G. v. d. Veen. Deze laatste werd wederom herkozen tot hoofdredacteur van „Voorwaarts”.

Commissie van geschillen.

De Commissies van Geschillen voor „Het Volk” en „Voorwaarts” werden herkozen.

INGEKOMEN VOORSTELLEN EN AMENDEMENTEN.

MITITAIRISME.

1. *Partijbestuur.*

Het Congres,

1. bevestigende het besluit ten aanzien van ontwapening, genomen in het Congres van 1921, zooals het is uitgewerkt in het wetsvoorstel der Soc. Dem. Kamerfractie en in het verslag der Commissie van S. D. A. P. en N. V. V. voor het Militaire vraagstuk, vastgesteld door het Congres dier beide lichamen van September 1926.

2. spreekt opnieuw uit, dat de partij, in samenwerking met de moderne vakbeweging, de militaire landsverdediging voor Nederland verwerpende op de gronden in bovenbedoeld verslag aangewezen, op den grondslag dier besluiten de arbeidersklasse heeft voor te gaan in een krachtige en volhardende ontwapenings- en vredesactie, zoowel in als buiten het parlement;

3. wijst de arbeidersklasse er nadrukkelijk op, dat de vormen van deze actie slechts bepaald kunnen worden in verband met de politieke omstandigheden in binnen- en buitenland, de stemmingen der bevolkingen en de machtspositie der arbeidersbeweging nationaal en internationaal;

4. verklaart, dat de partij en hare vertegenwoordigers geen medewerking verleen en aan een politiek, die naar oorlog drijft of oorlogsgevaar oproept; dat zij zoodanige politiek met al hunne krachten zullen bestrijden; dat zij derhalve ook geen medewerking zullen verleen en tot een mobilisatie, indien het bevel daartoe als een drijven naar oorlog zou moeten of kunnen worden gekenmerkt of het oorlogsgevaar zou oproepen;

5. houdt echter rekening met de mogelijkheid, (die ook bij het Ontwapeningsvoorstel der Kamerfractie uitdrukkelijk in acht is genomen,) dat onder bepaalde omstandigheden een mobilisatie van beperkten omvang, op den voet van een Veiligheidswacht, ook door ons onvermijdelijk kan worden geacht ter bescherming tegen gevaren, waaraan een oorlog buiten onze grenzen de bevolking van ons land blootstelt, of ter vervulling van Volkenbondsverplichtingen;

6. is dus van oordeel, dat niet van te voren de houding der partij en die harer vertegenwoordigers voor elk geval van mobilisatie kan worden vastgesteld, maar dat de partij zich onverkort het recht moet voorbehouden, in elk geval naar gelang van omstandigheden en machtsverhoudingen hare houding te bepalen; dat derhalve elke poging van de Regeering om de Partij tot een voorbarige en waarde-looze uitspraak te bewegen moet worden afgewezen;

7. Constateert, dat volgens artikel 187 der Grondwet de beslissing over het mobiliseeren van troepen in eersten aanleg uitsluitend bij de regeering is en dat eerst daarna aan de Staten-Generaal de vraag wordt voorgelegd, of en in hoeverre de opgeroepen dienstplichtigen onder de wapens moeten blijven;

8. acht het, in overeenstemming met besluiten van de Socialistische Arbeiders Internationale, dringend noodzakelijk, dat de beslissing over het mobiliseeren van gewapende macht voor elk geval in handen van de volksvertegenwoordiging wordt gelegd, zoodat zonder haar goedkeuring mobilisatie onmogelijk zal zijn;

9. eischt herziening van de Grondwet, opdat aan de Volksvertegenwoordiging deze bevoegdheid worde toegekend;

10. roept de arbeiders van Nederland op, om onder de leiding van S. D. A. P. en N. V. V. in het verband der internationale arbeidersbeweging en op den grondslag van hare besluiten, de actie voor den vrede met alle kracht te voeren en ook in Nederland de zaak der nationale ontwapening te dienen door versterking der socialistische arbeidersbeweging.

2. *Fed. Utrecht.*

Het Congres, overwegende, dat het voor de propaganda van het grootste belang is de bevolking zooveel mogelijk klaar en duidelijk te kunnen inlichten omtrent het standpunt, dat de Partij ten opzichte van de vraagstukken, die met militarisme en oorlogsgevaar verband houden, inneemt;

bovendien overtuigd van de noodzakelijkheid, dat uitvoering van mogelijk te nemen besluiten voorbereiding eischt, opdat op het beslissende moment onze Partij voor haar belangrijke taak gereed zal zijn,

gelet op het verre van duidelijke standpunt, dat de Partij ten opzichte van mogelijke mobilisatie inneemt,

besluit een commissie in te stellen ter bestudeering van het vraagstuk der mobilisatie, waarbij speciaal aandacht behoort te worden gewijd aan de denkbare gevallen (welke gevallen zoo scherp mogelijk dienen te worden omschreven) waarin onze Partij haar medewerking tot mobilisatie zal

verleenen, alsmede aan die waarin medewerking zal moeten worden onthouden,

en van het onderzoek zóó tijdig rapport uit te brengen, dat dit, na behoorlijke voorbereiding in onze pers, op het Paaschcongres van 1929 aan de orde kan worden gesteld.

A m e n d e m e n t .

Heemstede.

Voorstel 2 wordt als volgt gelezen:

„Het Congres, overwegende, dat het voor de propaganda van het grootste belang is, de bevolking zooveel mogelijk klaar en duidelijk te kunnen inlichten omtrent het standpunt, dat S.D.A.P. en N.V.V. ten opzichte van de vraagstukken, die met militarisme en oorlogsgevaar verband houden, innemen;

bovendien overtuigd van de noodzakelijkheid, dat uitvoering van mogelijk te nemen besluiten voorbereiding eischt, opdat op het beslissende moment de organisaties voor hun belangrijke taak gereed zullen zijn,

gelet op het verre van duidelijke standpunt, dat Partij en N. V. V. ten opzichte van mogelijke mobilisatie innemen,

noodigt het N. V. V. uit om gezamenlijk een commissie in te stellen ter bestudeering van het vraagstuk der mobilisatie, waarbij speciaal aandacht behoort te worden gewijd aan de denkbare gevallen (welke gevallen zoo scherp mogelijk dienen te worden omschreven) waarin S.D.A.P. en N.V.V. hun medewerking tot mobilisatie zullen verleenen, alsmede aan die, waarin medewerking zal moeten worden onthouden

en van het onderzoek zoo spoedig mogelijk, uiterlijk 1 Januari 1929, rapport uit te brengen, opdat dit, na behoorlijke voorbereiding in onze pers, op het Paaschcongres van 1929 aan de orde kan worden gesteld.”

A m e n d e m e n t .

Apeldoorn.

De twee laatste alinea's van voorstel 2 worden als volgt gelezen: „besluit een commissie in te stellen ter bestudeering van het vraagstuk der mobilisatie en over de door de Partijleiding te nemen maatregelen om onder de arbeiders, meer dan tot nog toe, de gedachte van geheele ontwapening en verhindering van mobilisatie te doen leven, waardoor de mogelijkheid wordt geschapen eventueele mobilisatie te voorkomen, welke commissie zal bestaan uit zes leden, waarvan drie leden door het Partijbestuur zullen worden aangewezen en drie leden desgewenscht door het N. V. V., terwijl het rapport dezer commissie zoo tijdig wordt gepubliceerd, dat het op het Partijcongres van 1929 zal kunnen worden behandeld”.

MOTIE.

3. *Afd. Dordrecht.*

Het Congres,

bevestigend het standpunt ten opzichte van ontwapening, zooals dat op 't Congres van 1921 is bepaald en is belichaamd in het door 't Congres van 1926 vastgestelde Verslag van de Commissie van S. D. A. P. en N. V. V. tot onderzoek van het militaire vraagstuk,

overwegende, dat uit de conclusie van dit verslag: „dat de moderne arbeidersbeweging er eventueel niet voor zal mogen terugdeinzen, bij dreigend oorlogsgevaar”, of „tegenover voornemens om het Nederlandsche leger te mobiliseren, indien het bevel daartoe als een drijven naar oorlog zou moeten of kunnen worden gekenmerkt of het oorlogsgevaar zou kunnen oproepen, op massa-dienstweigerend aan te sturen”, volgt: dat de S. D. A. P. tegenstander is van landsverdediging met militaire middelen, spreekt als zijn meening uit, dat de S.-D. Kamerfractie,

zoolang de Nederlandsche regeering een weermacht in stand houdt, die heet te dienen om het land te verdedigen en dus een oorlogs-instrument is, steeds haar stem zal onthouden aan eventueele mobilisatie- en oorlogscredieten, besluit, de propaganda voor ontwapening zoodanig te voeren, dat de arbeidersklasse bereid wordt om bij eventueele mobilisatie het parool te volgen, dat dan door S. D. A. P. en N. V. V. gegeven zal worden.

A m e n d e m e n t.

Gorredijk.

Aan de motie 3 afd. Dordrecht wordt toegevoegd: „Besluit de propaganda voor ontwapening zoodanig te voeren, dat de arbeidersklasse bereid wordt om bij eventueele mobilisatie het parool te volgen, dat dan door S. D. A. P. en N. V. V. gegeven zal worden en draagt der Partij op, pogingen in het werk te stellen dit ook internationaal door te voeren”.

4. *Afd. Alkmaar.*

Het Congres spreekt zich duidelijk uit over de houding der S. D. A. P. bij eventueele mobilisatie.

5. *Afd. Den Haag II.*

Het Congres spreekt zich duidelijk en onomwonden uit over het standpunt der S. D. A. P. inzake mobilisatie bij een eventueelen oorlog.

6. *Afd. Voorburg.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op een commissie te benoemen die zal hebben te bestudeeren, welke houding de Partij en haar organen bij eventueele mobilisatie zal hebben aan te nemen. Deze commissie brengt hiervan tijdig voor het Congres van 1929 verslag uit.

7. *Afd. Amsterdam VII.*

Het P.B. benoemt een commissie, met de taak, de houding vast te stellen, door de S. D. A. P. aan te nemen bij eventueele mobilisatie, de practische uitvoering van de genomen besluiten van het „Ontwapeningsrapport” voor te bereiden en die haar conclusies aan een in September te houden Congres voorlegt.

8. *Afd. Rijswijk (Z.-H.)*

Het Congres, van oordeel, dat het wenschelijk is, dat de Partij bepaalt het standpunt, dat door haar zal worden ingenomen bij mobilisatie of dreigende mobilisatie, besluit een commissie te benoemen, samengesteld uit leden der Partij en zoo mogelijk uit leden van het N. V. V., welke dit vraagstuk onderzoekt.

9. *Afd. Naarden.*

Het Congres besluit:

- 1^e. tot de instelling eener commissie, die een toegelichte resolutie ontwerpt over de houding door de S. D. A. P. bij mobilisatie aan te nemen;

- 2^e. dat deze commissie zal bestaan uit zes leden, aan te wijzen door het Paaschcongres 1928, drie leden, aan te wijzen door het Partijbestuur en drie leden, aan te wijzen door het Bestuur van het N. V. V.;
- 3^e. dat de op te stellen resolutie uiterlijk drie maanden na het Paaschcongres 1928 in den Partijraad moet behandeld zijn, welk lichaam dan tevens besluit op welke wijze zoo spoedig mogelijk de Partij over de resolutie een beslissing kan nemen.

A m e n d e m e n t.

Warnsveld.

Aan voorstel 9 wordt toegevoegd: „Deze commissie wendt zich zoo spoedig mogelijk tot alle Partij- en Vakbondsafdeelingen, met het verzoek van de afdeelingsbesturen te vernemen hoe de meerderheid der leden in hun afdeeling ten opzichte van dit vraagstuk staan.”

A m e n d e m e n t.

Vlaardingen.

De derde alinea van voorstel 9 wordt als volgt gelezen: 3°. „dat de op te stellen resolutie in den kortst mogelijken tijd na het Paaschcongres 1928 in den Partijraad moet worden behandeld, welk lichaam dan tevens besluit op welke wijze zoo spoedig mogelijk de Partij over de resolutie een beslissing kan nemen”.

10. *Afd. Wassenaar.*

Het Congres besluit een vaste gedragslijn vast te stellen ten opzichte van mobilisatie, oorlogsgevaar of oorlog en wel in de lijn, zooals door partijgenoot Van Zadelhoff is gesproken in de Tweede Kamer op 15 December 1927, hetwelk luidde:

„Als ondanks onze propaganda, ons leger in stand blijft en de oorlog komt, dan wete de minister, dat hij op ons niet kan rekenen. Ik hoop, dat wij dan in staat zullen zijn alle berekeningen in de war te sturen; als er oorlog komt, dan zullen wij probeeren door massale weigering, desnoods door algemeene werkstaking dien onmogelijk te maken.”

11. *Afd. Hansweert.*

Het Congres spreekt zich uit over de vraag, wat de partijleden bij mobilisatie of oorlogsgevaar moeten doen, mede in verband met het „ja” noch „neen” zeggen door ons Kamerlid Van Zadelhoff bij de oorlogsbegroeting 1927, daar er voor de sociaaldemocraten twee wegen open staan, hetzij den oorlog bevorderen, hetzij aan de oproeping der regeering bij mobilisatie of oorlogsgevaar, geen gehoor te geven.

12. *Afd. Den Haag V.*

De afdeeling Den Haag V stelt voor het standpunt van de Partij ter zake de houding onzer beweging ingeval van een mobilisatie, als weergegeven in het Verslag der Commissie tot onderzoek van het Militaire Vraagstuk (1926), te wijzigen in dien zin, dat de Partij onder geen enkele omstandigheid eenige mobilisatie zal steunen. Elke mobili-

satie zal moeten worden bestreden, zoo noodig, met de algemeene werkstaking en de massale dienstweigering.

13. *Afd. Hilversum.*

Het Congres, van oordeel, dat een consequent propageeren van ons standpunt in zake ontwapening medebrengt, dat de S. D. A. P. onvoorwaardelijk eventueele oplossingen van geschillen, hetzij aanval of verdediging, door middel van wapengeweld afwijst,

is van meening, dat de Nederlandsche arbeidersklasse klaar en duidelijk moet worden bijgebracht, dat het haar taak is met alle ten dienste staande middelen mobilisatie of oorlogsdaad te beletten.

A m e n d e m e n t.

Leidschendam.

In voorstel 13 wordt in plaats van „Nederlandsche” „Internationale” gelezen.

14. *Afd. Rotterdam IX.*

Het Congres draagt de Kamerfractie op, bij het uitbreken van een oorlog, tegen alle mobilisatie-credieten te stemmen.

15. *Afd. Eindhoven.*

Het Congres eischt, dat de S.D. Kamerfractie nimmer meer voor oorlogs- of mobilisatie-credieten zal stemmen.

16. *Afd. Bussum.*

Het Congres besluit in samenwerking met het N. V. V., een petitionnement op touw te zetten voor nationale ontwapening.

17. *Langezwaag.*

De Partij spreekt zich uit, in verband met de motie Dordrecht, voor de persoonlijke dienstweigering in vredes-tijd als middel van agitatie en tot voorbereiding om een toekomstigen oorlog te voorkomen.

18. *Amersfoort.*

Het Congres enz.

overwegende, dat het oorlogsgevaar steeds dreigender wordt;

van meening, dat een mogelijke bereidheid van de socialistische arbeidersbeweging een mobilisatie — geheel of gedeeltelijk — te steunen, in de arbeidersklasse verwarring brengt en tevens de bourgeoisie onvoorzichtiger maakt;

draagt het Partijbestuur op in overleg te treden met het N. V. V. om zoo mogelijk te komen tot een uitspraak, die elken steun van Partij en Vakbeweging aan eventueele mobilisatie uitsluit.

19. *Amersfoort.*

Het Congres enz.

overwegende, dat het oorlogsgevaar steeds dreigender

wordt, is van meening, dat een zoo intensief mogelijke propaganda in woord en geschrift tegen den oorlog dient gevoerd te worden.

20. *Amersfoort.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op, in samenwerking met het N. V. V., ter uitvoering van de conclusies van Hoofdstuk 22, verslag militaire vraagstuk, door onophoudelijke krachtige propoganda en stelselmatige organisatie de Nederlandsche arbeidersklasse voor te bereiden op het toepassen van massale dienstweigering en algemeene werkstaking bij dreigend oorlogsgevaar.

21. *Afd. Purmerend.*

Het Congres noodigt het P.B. uit, in samenwerking met het N. V. V. den strijd voor ontwapening met kracht voort te zetten en door het houden van een petitionnement de regeering er van te doordringen, dat de wensch naar ontwapening bij een groot deel van het Nederlandsche volk leeft,

verzoekt voorts het P.B. zooveel mogelijk samenwerking te zoeken met die groepen, welke nationale en internationale ontwapening voorstaan.

22. *Afd. Amsterdam XI.*

Het Congres machtigt het Partijbestuur, zoo mogelijk in overleg met het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen, een landelijk petitionnement te organiseeren voor algemeene ontwapening, op een tijdstip door het Partijbestuur nader te bepalen.

A m e n d e m e n t.

Amsterdam X.

Achter voorstel 22 wordt gevoegd:
„en in te dienen bij de opening der Staten-Generaal”.

23. *Afd. Lemmer.*

De Partij spreekt zich uit tegen het militarisme en tracht dit internationaal door te voeren.

24. *Afd. Lemmer.*

De Partij tracht in iedere afdeling kernen te vormen, die zich speciaal met de anti-militaristische propaganda belasten en tevens zich met het Vakverbond in deze richting verstaan.

25. *Afd. Brielle.*

Het Congres besluit, dat het P.B. tijdens herhalings-oefeningen in plaatsen als Harderwijk, Ede en dergelijke, waar geen openbare leeszaal gevestigd is, gedurende de herhalingsoefeningen een lokaal of kamer ter beschikking stelt voor de leden der S. D. A. P. en geestverwanten, welke onder de wapenen zijn.

26. *Afd. Lemmer.*

De Partij steunt stoffelijk de persoonlijke dienstweigeraars.

WETGEVING.

WONINGBOUW.

MOTIE.

27. *Winterswijk.*

Het Congres, van oordeel, dat de houding der regeering ten opzichte van de woningvoorziening, sedert geruimen tijd zeer tegen de belangen der arbeidersklasse indruischt;

dat met name de lasten voortvloeiende uit de verplichtingen, die de overheid op zich heeft genomen ten aanzien van de woningen in den z.g. duren tijd gebouwd, worden afgewenteld op de huurders van andere woningen met medewerking van de overheid tot stand gekomen;

dat hierdoor de toestand in vele plaatsen van ons land voor tal van arbeiders ondragelijk wordt;

verzoekt het Partijbestuur een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van maatregelen, waardoor de arbeiders in staat worden gesteld tegen een billijken huurprijs een behoorlijke woning te kunnen bekomen en voor genoemde handelingen van de zijde der overheid gevrijwaard zullen zijn,

en gaat over tot de orde van den dag.

STAATSPENSIOEN.

28. *Afd. Amsterdam XI.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op, een krachtiger actie voor staatspensioen te voeren.

A m e n d e m e n t.

Hoogkerk.

Aan voorstel no. 28 wordt toegevoegd: „en meent, dat verspreiding van vlugschriftjes op groote schaal hiervoor een der beste hulpmiddelen is”.

29. *Afd. Zaandam.*

Het Congres draagt het P.B. op een krachtige actie te voeren voor premie-vrije staatspensionneering.

30. *Afd. Baarn.*

Het Congres besluit de propaganda voor staatspensioen intensiever te voeren en bij de a.s. verkiezingen dezen eisch krachtig op den voorgrond te doen treden.

31. *Afd. IJmuiden-Oost.*

Het Congres draagt het P.B. op plannen uit te werken voor een hernieuwde actie voor verhoogd staatspensioen.

32. *Afd. Veendam.*

Het Congres, constateerende, dat een groot aantal ouden van dagen krachtens de tegenwoordige wetgeving van staatspensioen verstoken is, welk aantal in de toekomst nog zal toenemen.

noodigt het P.B. uit alles in het werk te stellen om zoo spoedig mogelijk tot premievrij staatspensioen te geraken, en besluit den eisch van premievrij staatspensioen bij de eerstvolgende algemeene verkiezingen als een der voor- naamste naar voren te brengen.

A m e n d e m e n t.

Rotterdam IV.

In voorstel 32 leest men achter het woord „Staatspensioen” „op 60-jarigen leeftijd”.

33. *Afd. Purmerend.*

Het Congres besluit de actie voor premievrij staatspensioen met kracht te voeren en voor de a.s. Kamerverkiezingen dezen eisch met klem naar voren te brengen.

34. *Afd. Bussum.*

Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit van een krachtige propaganda voor de verwezenlijking van het gemeenschappelijk program van de S.D.A.P. en het N.V.V. in zake het staatspensioen en de sociale verzekering.

35. *Afd. Den Haag I.*

In verband met de tweede alinea van het punt „Sociale Verzekering” van het Verkiezingsprogram en met het oog op het veelvuldig voorkomende feit, dat arbeiders bij het verminderen van hun validiteit worden aan den dijk gezet met geen ander dan het nog min of meer verwijderde vooruitzicht op een onvoldoend ouderdomspensioen op 65-jarigen leeftijd, spreekt het Congres de wenschelijkheid uit:

dat S.D.A.P. en N.V.V. in overleg treden tot het ontwerpen van een regeling, als overgangsmaatregel tot een voor het levensonderhoud voldoende staatspensioen, waarbij het mogelijk zou zijn patroons te verplichten bij te dragen aan een door de overheid te subsidieeren pensioenfonds, waarmee loonarbeiders, bij ontslag op of kort vóór pensioengerechtigden leeftijd 60 pCt. van het genoten normale loon tot nader te bepalen maximum en minimum wordt gewaarborgd;

dat na ernstig en zoo spoedig mogelijk overleg, alles in het werk wordt gesteld om de gevonden regeling doorgevoerd te krijgen.

36. *Afd. Dronrijp.*

Het Congres besluit den eisch van premievrij staatspensioen in de verkiezingscampagne van 1929 voorop te stellen. Geijverd dient te worden voor een pensioen van

f 6. per week voor alleenstaande personen, van f 10.— voor vrouw en man en wel op 65-jarigen leeftijd.

A m e n d e m e n t.

Rhenen.

In voorstel 36 leest men in plaats van „65-jarigen leeftijd” „60-jarigen leeftijd”.

A m e n d e m e n t.

Leidschendam.

In voorstel 36 wordt in plaats van „65-jarigen leeftijd” gelezen „55-jarigen leeftijd”.

A m e n d e m e n t.

Wieringen.

In voorstel 36 worden de woorden „65-jarigen leeftijd” vervangen door: „60-jarigen leeftijd”.

37. *Zierikzee.*

Het Congres verzoekt der Kamerfractie de mogelijkheid en wenschelijkheid te onderzoeken van de indiening eener initiatiefvoorstel inzake premievrij staatspensioen.

38. *Afd. Rotterdam I.*

De Partij (i. c. de Kamerfracties) dringt er bij de Regeering op aan maatregelen te treffen, waardoor ouden van dagen een onafhankelijk bestaan kunnen hebben.

DRANKWET.

39. *Afd. Oosterbeek.*

Het Paaschcongres dringt er bij de Kamerfractie op aan om en bloc te stemmen voor het nieuwe ontwerp-Drankwet, omdat de Plaatselijke Keuze, die op ons program staat, daarin voorkomt.

40. *Afd. Zwolle.*

Het Congres spreekt als zijn verwachting uit, dat zoowel onze leden van de Tweede Kamer als Eerste Kamer, bij de behandeling van het wetsontwerp in zake de Plaatselijke Keuze, zich bij stemmingen aan ons Strijdprogram zullen houden.

ONDERWIJS.

41. *Afd. Maastricht I.*

Het Congres der S.D.A.P. besluit een commissie te benoemen die tot taak heeft:

- a. te onderzoeken of ons standpunt in zake onderwijs, herziening behoeft en zoo ja, in welke mate;
- b. indien de onder sub a gestelde vraag ontkennend wordt beantwoord, is dan, volgens de te benoemen commissie verdere verslechtering tegen te gaan en zijn de ouders van leerlingen van openbare en bijzondere scholen, ten opzichte van scholenbouw en onderwijzersbenoeming gelijk te stellen.

BELASTINGEN.

42. *Afd. Amsterdam VI.*

Het Congres verzoekt de Kamerfractie, bij de eerstvolgende gelegenheid voorstellen in te dienen tot wijziging van art. 37 der Wet op de Inkomstenbelasting 1914, in dien zin, dat de minimumaftrek voor levensonderhoud wordt verhoogd.

A m e n d e m e n t.

Veenendaal.

Aan voorstel 42 wordt een tweede lid toegevoegd, luidende: „En voorts al het mogelijke te doen, om de artikelen 2 en volgende der wet op de grondbelasting van 2 Mei 1897, Staatsblad no. 124 te wijzigen in dien zin, dat de belastbare opbrengst van de gebouwde eigendommen wordt gesteld op den werkelijken huurprijs; voor niet verhuurde perceelen in vergelijking met verhuurde perceelen”.

A m e n d e m e n t.

Deventer.

Aan voorstel 42 wordt toegevoegd: „dat daarnevens wordt toegestaan aftrek van noodzakelijk te maken kosten (bijv. maandkaarten Ned. Spoorwegen enz.) door hen, die wegens gebrek aan werk in de plaats hunner inwoning, in andere plaatsen gaan werken en dat daarenboven de forensenbelasting wordt verminderd tot 1/3 in plaats van 2/3 van hen, die een inkomen hebben beneden f 2000.— per jaar.”

43. *Dokkum.*

De Kamerfractie ijvere er voor om in de wet op de forensenbelasting een artikel opgenomen te krijgen, 't welk bepaalt, dat zij, die minder dan f 3000.— per jaar verdienen, niet vallen onder die wet.

HANDELSPOLITIEK.

44. *Afd. Amsterdam VI.*

Het Congres der S.D.A.P., van oordeel, dat het gewenscht is, dat de afgevaardigden der Partij in de vertegenwoordigende lichamen ten aanzien van de bevordering en niet-achterstelling der Nederlandsche industrie, in het belang van het behoud en de verruiming der werkgelegenheid in ons land, een zelfde gedragslijn volgen, noodigt het P.B. uit het eerstvolgend Congres in de gelegenheid te stellen zich over deze kwestie uit te spreken.

A m e n d e m e n t.

Amsterdam III.

In voorstel 44 vervallen de woorden „noodigt het Partijbestuur uit”. Hiervoor leze men: „draagt het Partijbestuur op het vraagstuk nader onder het oog te zien, spoedig rapport uit te brengen, enz.”

45. *Afd. Rijswijk (Z.-H.).*

In verband met de ernstige belemmeringen, welke onder den invloed van protectionistische stroomingen in het buitenland aan den internationalen afzet van land- en tuinbouwproducten worden in den weg gelegd, zoekt het Partijbestuur nader contact met de sociaaldemocratische partijen in het buitenland en roept, zoo noodig, een inter-

nationaal congres bijeen, waar tevens de internationale productie in zake land- en tuinbouw onder het oog wordt gezien.

WETTELIJKE VEILIGHEIDSMAATREGELEN.

46. *Afd. Zaandam.*

Het Congres,
gezien het feit, dat den Nederlandschen arbeiders, in totaal 1.000.000 personen, jaarlijks overkomen 100.000 beroepsongevallen, waaronder 300 met doodelijken afloop, duizenden met blijvende verminking tot gevolg,
overwegende, dat deze plaag voor een groot deel zou kunnen verdwijnen,
dat daarvoor noodig is medewerking van arbeiders, van werkgevers en regeering,
dat gevaarlijke electriche en andere werktuigen en lampen geregeld worden verkocht en gebruikt,
dat voor een verbod daarvan noodig is: wetgeving, internationale samenwerking, wellicht weigering van gebruik door de arbeiders zelve en dus georganiseerde strijd,
verzoekt het P.B. in overleg te treden met het N.V.V. en zoo noodig met de internationale arbeidersbeweging, teneinde een Commissie te benoemen, die ten spoedigste een program van actie betreffende deze, alle arbeidersgezinnen rakende zaak zal opstellen en de uitvoering daarvan voorbereiden en aanvangen.

DIVERSEN.

47. *Afd. Amsterdam IV.*

De Partij voert een intensieve actie voor de opheffing der „klassen” bij het vervoer van menschen op de spoor- en tramwegen in Nederland.

A m e n d e m e n t.

Veenendaal.

In voorstel 47 wordt voor het woord „klassen” geplaatst „derde klasse”.

A m e n d e m e n t.

Rijswijk (Z.-H.)

Voorstel 47 wordt als volgt gelezen: „De partij voere actie voor opheffing der tweede klasse bij het vervoer van menschen op de spoor- en tramwegen in Nederland.”

48. *Hoorn.*

Het Congres verzoekt den partijgenooten-Parlementsleden dringend een monarchistische vertooning als de opening der Staten-Generaal is, in den vervolge niet meer bij te wonen.

49. *Afd. Vlissingen.*

Het Congres besluit een commissie te benoemen — in overleg met het N.V.V. — tot onderzoek of nationalisatie

van het levensverzekeringsbedrijf c.q., volksverzekeringsbedrijf c.q., invoering van een Staatslevensverzekeringsbedrijf naast de bestaande maatschappijen gewenscht is.

LANDBOUW-VRAAGSTUK.

50. *Afd. Dokkum.*

Het Congres besluit de behandeling van het landbouwvraagstuk in de Partij zooveel mogelijk op den voorgrond te brengen.

51. *Afd. Arnhem.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op eene commissie te benoemen, die tot taak zal hebben een onderzoek in te stellen naar den toestand op het platteland, naar de oorzaken der daar heerschende crisis en die tevens aangeeft, welke middelen haars inziens dienstig kunnen zijn om verbetering te brengen in de wanverhoudingen ten plattelende bestaande.

Voorts dient deze commissie onder het oog te zien de tegenstelling, voor zoover die bestaat, tusschen stedeling en plattelandbewoner en dient zij middelen te beramen, welke strekken kunnen om deze tegenstelling weg te nemen.

52. *Afd. Wijdenes.*

De Partij spreekt zich uit voor bevordering van het kleinbedrijf als gevolg van den intensieven bodemcultuur.

53. *Afd. Bussum.*

In verband met de a.s. drooglegging van een groot deel der Zuiderzee stelt de Partij den eisch, dat de aan te winnen gronden in het bezit der gemeenschap blijven.

ONVEREENIGBAARHEID VAN FUNCTIES.

54. *Afd. Hansweert.*

Het Congres, overwegende, dat men nog steeds in gebreke is gebleven een regeling te treffen in zake de cumulatie van functies en dat voorstellen dienaangaande tot dusverre slechts genegeerd zijn,

dat door het samenvoegen van functies de Partij ook in de toekomst over een te weinig uitgebreid kader kan beschikken, dat o. m. de propaganda hieronder moet lijden,

dat het Partijbelang gaat boven de belangen van eenige personen ;

voorts overwegende, dat de hooge bezoldigingen van leidende partijgenooten noodwendig moeten leiden tot vervreemding van de massa der ware proletariërs,

dringt er bij het Congres op aan het P.B. op te dragen onverwijld met voorstellen dienaangaande te komen.

A m e n d e m e n t .

Nijmegen.

Aan voorstel 54 wordt toegevoegd: „Het P.B. stelt een onderzoek in naar de inkomsten van alle functionarissen in rechtstreekschen of zijdelingschen dienst van de Partij. Onder deze inkomsten te verstaan de salarissen van her Eerste en Tweede Kamerlidmaatschap, dat van Gedeputeerde, van Burgemeester, van Wethouder, van Directeur, Hoofden en andere redacteuren onzer Partijbladen en leidende functionarissen van Partijinstellingen. Het P.B. brengt deze gegevens ter kennis der afdeelingen.”

55. *Afd. Zwolle.*

Het Congres spreekt als zijn meening uit, dat het Tweede Kamerlidmaatschap onvereinigbaar is met b.v. een der volgende functies: het burgemeestersambt of wethouderschap eener groote gemeente, gedeputeerde of bezoldigd bestuurder eener groote vakorganisatie en verwacht, dat de Partijraad bij de samenstelling der voorloopige candidatenlijst met deze uitspraak rekening zal houden.

56. *Afd. Leiden.*

Het Congres, overwegende, dat de in 1921 getroffen regeling in zake de vereenigbaarheid van functies onvoldoende is, besluit deze regeling te vervangen door de volgende:

Het Congres verklaart onvereinigbaar: het lidmaatschap der Tweede Kamer, ten eerste met het ambt van Gedeputeerde; ten tweede met dat van burgemeester eener gemeente van meer dan 5000 inwoners; ten derde met dat van wethouder van een gemeente van meer dan 50.000 inwoners; ten vierde met het gelijktijdige lidmaatschap van de Provinciale Staten en van den Raad eener gemeente van meer dan 100.000 inwoners.

Dit besluit geldt niet voor de bestaande gevallen, waarvoor de oude regeling van kracht blijft.

A m e n d e m e n t .

Amstelveen.

In het voorstel no. 56 van de afdeeling Leiden, vervalt de zin: „Dit besluit geldt niet voor de bestaande gevallen, waarvoor de oude regeling van kracht blijft”.

A m e n d e m e n t .

Leidschendam.

Voorstel 56 leest men als volgt: „Het Congres spreekt als zijn meening uit, dat onvereinigbaar zijn functies, waarvan de inkomsten tezamen meer dan f 6000.— per jaar bedragen. Gaan de inkomsten dit bedrag te boven, dan wordt dit bedrag in de Partijkas gestort.”

A m e n d e m e n t .

Schiedam.

In voorstel 56 leest men in plaats van „50.000 inwoners” „40.000” en de 4e voorwaarde, in dit voorstel genoemd, vervalt.

A m e n d e m e n t .

IJmuiden Oost.

De laatste alinea van voorstel 56 wordt gelezen als volgt: „Dit besluit treedt voor bestaande gevallen in werking, zoodra een der zittingsperioden van de lichamen bovenbedoeld, eindigt”.

INTERNATIONALE.

57. *Hoorn.*

Het Congres betreurende het feit, dat tengevolge van de revolutionaire woelingen in Ned.-Indië, enkele duizenden, feitelijk onschuldige inwoners, van den Archipel door buitenlanders worden gevangen gehouden,

verzoekt het Partijbestuur dringend een, zoo noodig internationale politieke commissie samen te stellen, die tot taak krijgt de verhoudingen in Indië en oorzaken van den opstand te onderzoeken, hiervan rapport uit te brengen, om aan de hand daarvan actie te kunnen voeren tot zuivering van de verhouding tusschen overheerschers en onderdrukten in het verre Oosten.

58. *Rotterdam IX.*

Het Congres neme ten sterkste stelling tegen het klaarblijkelijk voornemen van het Partijbestuur om de delegatie naar het Internationaal Congres wederom te doen bestaan uit een zoo groot aantal (16 personen), hierbij herinnerende aan de sterke afkeuring, welke op het in 1926 te Rotterdam gehouden Congres naar voren kwam.

59. *Afd. Amsterdam IV.*

Het Congres draagt aan haar vertegenwoordiging in de S. A. I. op, de noodige voorstellen te doen om te komen tot een behoorlijken uitbouw van de Internationale.

60. *Afd. Rotterdam I.*

De S. D. A. P. neemt het initiatief tot het bijeenroepen — uiteraard na deugdelijke voorbereiding — van een nieuw vredescongres door S. A. I. en I. V. V., waar de houding van deze lichamen tegen den oorlog nader en in meer concreten vorm zal worden vastgesteld.

61. *Afd. Haarlem II.*

Het Congres besluit, dat op het a.s. Brusselsche Congres der S. A. I. door de delegatie der S. D. A. P. in Nederland aangedrongen zal worden op een nauwer contact met de volksbewegingen in de koloniale en half-koloniale landen.

62. *Afd. Haarlem III.*

Het Paaschcongres van de S. D. A. P., overwegende, dat voor de opheffing der koloniale overheersching samenwerking noodig is tusschen de socialistische partijen in de landen der overheerschers en de bevolking van de overheerschte landen, besluit:

aan het Partijbestuur op te dragen bij het bestuur der S. A. I. een voorstel in te dienen, voor het eerstvolgend internationale socialistische congres, waar de koloniale kwestie zal worden besproken en ook vertegenwoordigers worden uitgenoodigd van de daartoe geëigende organisaties in de overheerschte landen.

A m e n d e m e n t .

Amsterdam IV.

Voorstel 62 leest men als volgt:

„Het Paaschcongres van de S. D. A. P., overwegende, dat voor de opheffing van de koloniale overheersching samenwerking noodig kan zijn tusschen de socialistische partijen in de landen der overheerschers en de bevolking van de overheerschte landen, besluit:

10. aan het Partijbestuur op te dragen, op het a.s. Brusselsche Congres der S. A. I. voor te stellen, een rapport te doen uitbrengen over het koloniale vraagstuk in de verschillende daarvoor in aanmerking komende landen, meer in het bijzonder over de beteekenis, de richting, de werkwijze enz. der Inlandsche politieke organisaties en over de vraag, in hoeverre met die organisaties de gemeenschappelijke strijd tegen het imperialisme gevoerd kan worden.

Besluit:

20. in afwachting van de door de S. A. I. te nemen beslissingen aan het Partijbestuur op te dragen een commissie te benoemen, die 'apport uitbrengt over de in de vorige alinea genoemde punten, voor zooverre deze betrekking hebben op de verhouding tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië."

VERHOUDING S. D. A. P.—N. V. V.

63. *Partijbestuur.*

De besturen van N. V. V. en S. D. A. P., overtuigd van de noodzakelijkheid om de samenwerking tusschen de beide zelfstandige organisaties der Nederlandsche arbeidersklasse te regelen, besloten aan de congressen van de S. D. A. P. en het N. V. V. de volgende voorstellen omtrent een blijvende samenwerking te doen :

I. Partij en Vakverbond zullen samenwerken op alle gebieden, waar dit noodzakelijk of wenschelijk is ter bevordering van het belang der arbeidersklasse en ter versterking van hare machtspositie.

II. De gemeenschappelijke actie van beide organisaties zal bestaan in :

- a. het houden van openbare vergaderingen en congressen ;
- b. het uitgeven van geschriften ;
- c. het houden van betoogingen.

Wanneer tot gezamenlijke betoogingen wordt besloten en daarbij de wenschelijkheid en/of nuttigheid van demonstratieve stakingen zou blijken, blijft, na overleg tusschen beide organisaties, de beslissing bij het N. V. V., dat de mogelijkheid en uitvoerbaarheid beoordeelt.

III. De candidaatstelling voor de Staten-Generaal geschiedt door de S. D. A. P., welke den verkiezingsstrijd voert.

Vóór de candidaatstelling wordt over de samenstelling der soc.-dem. Kamerfracties, in verband met de speciale belangen der vakbeweging, in den Algemeenen Raad, genoemd in punt VIII, gesproken.

IV. Het Partijbestuur ontwerpt het ontwerp-verkiezings-program na overleg in den Algemeenen Raad, bedoeld sub VIII. Het program wordt vastgesteld door het Partijcongres.

Indien het Bestuur van het N. V. V. zich met het ontwerp van het Partijbestuur op bepaalde punten niet heeft verenigd, doet het Partijbestuur van de afwijkende meening van het Verbondsbestuur aan de Partij mededeeling.

V. Indien de omstandigheden vorderen, dat na de verkiezingen een program van urgentie moet worden vastgesteld, dan ontwerpt de Commissie uit den Algemeenen Raad, bedoeld sub VIII, dit program. Het ontwerp wordt om advies gezonden naar de beide Kamerfracties, waarna de Algemeene Raad, bedoeld sub VIII, het vaststelt.

VI. Indien de vraag van deelneming door de S. D. A. P. aan de Regeering aan de orde komt, dan zal daarover in den Algemeenen Raad overleg worden gepleegd. Leidt dit overleg tot de meening, dat aan de Regeering moet worden deelgenomen, dan wordt over het Regèeringsprogram tusschen den Algemeenen Raad en de Kamerfracties overleg gepleegd.

VII. Wanneer economische conflicten een politiek karakter hebben, politieken invloed kunnen uitoefenen of politieke gevolgen kunnen hebben, dan zal over de te voeren actie en de te volgen tactiek overleg gepleegd worden in den Algemeenen Raad, bedoeld in punt VIII, waaraan dan zoo noodig vertegenwoordigers van de betrokken vakbonden deelnemen.

VIII. Er wordt gesticht een Algemeene Raad, welke bestaat uit:

de besturen van N. V. V. en S. D. A. P., een vertegenwoordiging van ten hoogste 5 personen uit de beide Kamerfracties, benevens de hoofdredacteuren van „Het Volk” en „Voorwaarts”.

Deze Raad komt ten minste eenmaal per drie maanden bijeen ter bespreking van actueele economische en politieke vraagstukken.

De voorzitters der S. D. A. P. en van het N. V. V. presideeren beurtelings de vergaderingen van den Raad.

De Raad wijst een secretaris aan.

IX. De Besturen van Partij en Vakverbond benoemen elk vijf leden, welke 10 leden, aangevuld met de hoofdredacteuren van „Het Volk” en „Voorwaarts”, tezamen vormen een Commissie, die de werkzaamheden van den Raad voorbereidt en zijn besluiten uitvoert, voor zoover deze uitvoering niet door de besturen zelf geschiedt. Deze Commissie zal in den regel eenmaal per maand bijeenkomen tot het bespreken en regelen van vragen van organisatorischen aard of voor de uitvoering van gemeenschappelijke werkzaamheden.

X. Het Bestuur van het N. V. V. zal twee leden afvaardigen in het Bestuur der S. D. A. P., terwijl daartegenover het Bestuur der S. D. A. P. twee leden zal afvaardigen in dat van het N. V. V. Deze leden hebben in het college waarin zij worden afgevaardigd adviseerende stem.

XI. Voor de samenwerking en het overleg tusschen gewestelijke en plaatselijke organisaties van Partij en Vakbeweging zullen in den Algemeenen Raad regelen worden ontworpen, die, met in achtneming van gewestelijke en plaatselijke omstandigheden, zoo veel mogelijk in overeenstemming zullen zijn met de in deze stellingen neergelegde beginselen.

ORGANISATIE.

REGLEMENTEN.

64. VOORSTELLEN VAN DE REORGANISATIE-COMMISSIE, WAARMEE HET PARTIJBESTUUR ZICH HEEFT VEREENIGD.

Aan art. 27 der Statuten wordt een vierde alinea toegevoegd, die als volgt luidt :

„Het Partijbestuur roept op den dag voor het gewoon jaarlijksch Congres, of voor een buitengewoon Congres, de Congrescommissie bijeen, bedoeld in art. 29 onder letter g.”

Aan art. 28 der Statuten wordt toegevoegd :

„De voorzitters en secretarissen der gewestelijke en stedelijke federaties.”

Aan art. 29 der Statuten wordt toegevoegd :

„Er is een Congrescommissie bestaande uit het Dageelijksch Bestuur der Partij en de afgevaardigden bedoeld in de volgende alinea. Deze commissie doet aan het Congres een voorstel bevattende de punten van den beschrijvingsbrief, welke naar hare meening door den Partijraad dienen te worden beslist.

Op de gewestelijke en stedelijke Jaarvergaderingen wordt de afdeeling van het gewest of van de stedelijke federatie gekozen, wier congresafgevaardigde deel uit zal maken van de commissie, bedoeld in art. 27 der Statuten. Uit de aldus gekozen afdeeling kan niet meer dan één afgevaardigde lid dezer commissie zijn. De verkiezing van deze afdeeling wordt in het huishoudelijk reglement der gewestelijke en stedelijke federaties geregeld op dezelfde wijze als de verkiezing der bestuurders.”

Art. 36 der Statuten wordt als volgt gelezen :

„Er bestaat een Partijraad, die door het P. B. bijeengeroepen moet worden :

a. om te dienen van advies in omstandigheden, die beslissingen van buitengewonen aard door Partijbestuur en (of) Kamerfractie noodzakelijk maken.

b. om te beslissen over Congresvoorstellen, die door het Congres aan den Partijraad ter beslissing zijn overgelaten ;

c. om aangelegenheden, de schriftelijke of mondelinge propaganda, de provinciale pers, de organisatie der Partij,

of de arbeiders- en jeugdontwikkeling betreffend, te bespreken.

Hij kan besluiten deze aangelegenheden aan de orde te stellen op de Jaarvergaderingen der stedelijke en gewestelijke federaties.

d. Om de besluiten te nemen en de adviezen uit te brengen, welke door de bepalingen van het huishoudelijk reglement in zake de verkiezing van Eerste en Tweede Kamerleden, worden gevorderd.

De Partijraad wordt gevormd door:

a. de leden van het Partijbestuur;

b. twee leden van elk der Kamerfracties, door deze uit haar midden aangewezen;

c. een lid van de redactie van elk der dagbladen, die door de partij worden uitgegeven, of, indien het blad een of meer hoofdredacteuren heeft, de hoofdredactie;

d. een vertegenwoordiger van de redactie van het wetenschappelijk maandschrift der Partij;

e. de voorzitters en secretarissen der gewestelijke en stedelijke federaties;

f. de afgevaardigden, te kiezen door de Jaarvergadering der gewestelijke en stedelijke federaties;

g. twee vertegenwoordigers van den Bond van Sociaal-democratische Vrouwenclubs;

h. gewezen leden van het P. B., indien zij op voorstel van het P. B. door het Congres daartoe worden benoemd;

i. bij de voorbereiding van de verkiezing der Eerste Kamerleden wordt tot den Partijraad uitgenoodigd een vertegenwoordiger van elke Staten-fractie.

Ingeval politieke beslissingen van gewicht genomen moeten worden en in het geval bedoeld in het vierde lid *d*, van dit artikel, noodigt het Partijbestuur de Kamerfracties in haar geheel uit.

De afgevaardigden onder *f.* worden telkens voor een jaar op de Jaarvergaderingen der federaties gekozen."

Art. 37 der Statuten wordt als volgt gelezen:

„De Partijraad wordt minstens tweemaal in het jaar bijeengeroepen. De vergaderingen, onder letter *a.* van art. 36 bedoeld, worden zoo vaak bijeengeroepen, als het P. B., de Kamerfracties, of tenminste een derde van het aantal leden van den Partijraad dit noodig oordeelt.

De vergadering, onder letter *b.* van art. 36 bedoeld, wordt gehouden binnen zes weken na afloop van het Congres, over welks voorstellen deze Partijraad moet beslissen.

De vergadering, onder letter *c.* van art. 36 bedoeld, wordt gehouden in September.

De vergadering, onder letter *d.* van art. 36 bedoeld,

wordt gehouden op de daarvoor in het huishoudelijk reglement vastgestelde tijdstippen."

In art. 6 van het huishoudelijk reglement wordt na de 5e alinea de volgende clausule ingevoegd:

„Voorts wordt gekozen de afdeeling, wier congresafgevaardigde deel zal uitmaken van de commissie, bedoeld in art. 27 der Statuten. De verkiezing van deze afdeeling geschiedt op dezelfde wijze, als de verkiezing der gewestelijke bestuurders.

Uit de aldus gekozen afdeeling kan niet meer dan één afgevaardigde lid dezer commissie zijn."

Aan art. 6 van het huishoudelijk reglement wordt toegevoegd:

„De gewestelijke Jaarvergadering heeft het recht om minstens één afgevaardigde naar den Partijraad te kiezen, een tweede bij een ledental van 3000 en vervolgens voor elke 1500 leden een afgevaardigde meer."

In art. 9 van het huishoudelijk reglement wordt het bepaalde onder letter *b.*:

„de vaststelling van de contributie der afdeelingsleden" geschrapt.

Het bepaalde onder *e.* vervalt.

Toegevoegd wordt een art. 9a luidende:

„De Jaarvergadering van de stedelijke federatie heeft het recht om minstens één afgevaardigde naar den Partijraad te kiezen, een tweede bij een ledental van 3000 en vervolgens voor elke 1500 leden een afgevaardigde meer.

Voorts wordt gekozen de afdeeling, wier congresafgevaardigde deel zal uitmaken van de commissie bedoeld in art. 27 der Statuten. De verkiezing dezer afdeeling geschiedt op dezelfde wijze als de verkiezing van het bestuur der stedelijke federatie. Uit de aldus gekozen afdeeling kan niet meer dan één afgevaardigde lid dezer commissie zijn.

Ingevoegd wordt in het huishoudelijk reglement een nieuw hoofdstuk, luidende:

V a n d e n P a r t i j r a a d.

52a. De Partijraad wordt gevormd door de afgevaardigden, de leden van het Partijbestuur en de overige personen genoemd in art. 36 der Statuten.

52b. In den Partijraad wordt hoofdelijk gestemd. Elk lid van den Partijraad brengt één stem uit.

52c. De vergadering van den Partijraad is openbaar, behalve die, waarin de voorloopige groslijst voor de Tweede- en Eerste Kamer-verkiezing wordt opgemaakt. De Partijraad kan besluiten, ook over andere onderwerpen huishoudelijk te vergaderen.

52d. Het Partijbestuur publiceert binnen een week na de vergadering van den Partijraad in de dagbladen der Partij de in den Partijraad aangenomen besluiten.

52e. Van de Partijraadsvergaderingen worden notulen gehouden.

64a. *Partijbestuur.*

Voorstel tot herziening en aanvulling van de bepalingen van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement, die betrekking hebben op de candidaatstelling voor de vertegenwoordigende colleges.

Afd. III van het Huishoudelijk Reglement zal worden gelezen als volgt:

VAN DE CANDIDAATSTELLING VOOR DE VERTEGENWOORDIGENDE LICHAMEN.

a. Candidaatstelling voor de Tweede Kamer.

Art. 14. De candidaatstelling voor de verkiezing van de leden der Tweede Kamer, geschiedt in elken kieskring door de leden der afdelingen, welke deel van dien kieskring uitmaken.

Art. 15. In het jaar, aan de verkiezingen voorafgaande, wordt in de vergadering van den Partijraad, bedoeld in art. 36, sub. C. der Statuten, tevens beslist in welke kieskringen gelijklopende lijsten zullen worden ingediend en hoeveel kandidaten in elken kieskring zullen worden gesteld. Als regel zullen in iederen kieskring niet meer kandidaten worden gesteld, dan het drievoud van het aantal, dat vermoedelijk gekozen zal worden. In die vergadering heeft tevens een voorloopige bespreking plaats over den opzet der verkiezingen en over de samenstelling der candidatenlijsten. Worden in deze vergadering conclusies genomen, dan worden deze aan de gewestelijke besturen overgelegd, ter mededeeling in de gewestelijke vergaderingen.

Art. 16. In de maand October van het jaar, aan de verkiezingen voorafgaande, wordt in iederen kieskring een vergadering gehouden van de afgevaardigden der afdelingen, die tot dien kieskring behooren, ten einde voor hun kieskring een aanbeveling van kandidaten voor de groslijst op te maken. Indien de Partijraad beslist heeft, dat in kieskringen, tezamen een gewest omvattende, gelijklopende lijsten zullen worden ingediend, of, indien een kieskring met het rayon van een gewest samenvalt, kan de gewestelijke jaarvergadering, in Art. 6 van het Huishoudelijk Reglement bedoeld, tot deze aanbeveling van kandidaten dienstbaar gemaakt worden. De vergadering staat onder leiding van het bestuur der gewestelijke of stedelijke federatie, die dien kieskring omvat.

Voor het aantal afgevaardigden en het aantal stemmen waarop door ieder afdeling aanspraak kan worden gemaakt, gelden de regels, door de gewestelijke en stedelijke federatiereglementen gegeven.

Indien een gewest meer kieskringen omvat en tot het indienen van gelijklopende lijsten in twee of meer dier kieskringen is besloten, zal de hier bedoelde vergadering door die kieskringen gezamenlijk worden gehouden.

Art. 17. De afdelingen, die tot den kieskring behooren, hebben het recht namen van personen, die volgens hun oordeel voor een candidatuur in aanmerking komen, aan het federatiebestuur op te geven. Deze opgave moet geschieden 3 weken na de Partijraadsvergadering, bedoeld in Art. 15.

Deze namen en de namen van de personen, die daarnaast door het federatiebestuur voor een candidatuur in aanmerking worden gebracht, worden minstens 3 weken vóór de te houden vergadering, bedoeld in Art. 16, door het federatiebestuur aan alle afdelingen in den kieskring rondgezonden. Afschrift hiervan wordt aan het P.B. toegezonden.

Het federatiebestuur zendt alleen de namen rond van die personen, van wien het een schriftelijke verklaring bezit, dat hij (zij) de candidaatstelling aanvaardt en bij verkiezing voor de definitieve lijst bewilligen zal in de plaats hem (haar) op die lijst door den uitslag der stemming aangewezen.

Art. 18. Op de vergadering, bedoeld in Art. 16, wordt een voorloopige groslijst opgemaakt, welke lijst niet meer namen zal bevatten, dan het aantal door den Partijraad voor dien kieskring bepaald. Op deze lijst worden de namen in volgorde van voorkeur gerangschikt.

Voor plaatsing op deze lijst komen in aanmerking de personen, wier naam op de wijze, in Art. 17 omschreven, reeds vooraf aan de afdelingen bekend is gemaakt.

De vergadering kan ook andere, dan de in het vorig lid bedoelde personen op de lijst plaatsen, echter zullen die personen slechts dan in stemming kunnen komen, wanneer $\frac{1}{4}$ der aanwezige afdelingen zulks wenschte, en de verklaring als bedoeld in Art. 16 laatste lid aanwezig is.

Art. 19. Binnen één week na deze vergadering wordt de aldaar opgemaakte groslijst doorgezonden aan het P.B. Zij is vergezeld van de verklaring van elk der op de lijst genoemde personen, dat hij (zij) de candidaatsstelling aanvaardt en bij verkiezing voor de definitieve lijst, bewilligen zal in de plaats hem (haar) op die lijst door den uitslag der stemming aangewezen.

Het P.B. ontvangt tevens mededeeling van de namen van alle overige personen, die op de vergadering, bedoeld in Art. 16, in stemming zijn geweest.

Art. 20. In December vindt een Partijraadsvergadering plaats.

Het P.B. doet in die vergadering mededeeling van de voorloopige groslijsten, zooals die in de kieskringen zijn opgemaakt en doet deze mededeeling vergezeld gaan van zijn advies.

Ingeval het advies van het P.B. strekt tot afwijking van een of van meerdere der voorloopige groslijsten, zal dit advies zijn met redenen omkleed en minstens 10 dagen vóór de Partijraadsvergadering ter kennis worden gebracht aan het bestuur der federatie, waartoe de betrokken kieskring behoort.

Deze vergadering stelt, met inachtneming van hetgeen in Art. 15 omtrent het aantal kandidaten bepaald is, voor iedereen kieskring de groslijst vast. De namen der kandidaten worden op de groslijst in volgorde van voorkeur gerangschikt.

Art. 21. Voor zoover het P.B. van de op de groslijst voorkomende kandidaten de verklaring, bedoeld in Art. 19 lid 1 nog niet heeft ontvangen, zal deze verklaring onverwijld van hen worden gevraagd. Het P.B. schrapt de namen van hen, die geen of een onvoldoende verklaring afleggen.

Art. 21a. Vóór den 10 Januari worden de door den Partijraad opgemaakte groslijsten door het P.B. ter kennis gebracht van de gewestelijke en stedelijke federatiebesturen en bovendien in de dag- en weekbladen der Partij gepubliceerd.

Art. 21b. In geval van tusschentijdsche Kamerontbinding wordt de vergadering, bedoeld in Art. 15 gehouden binnen 5 dagen, de vergadering bedoeld in Art. 16, gehouden uiterlijk 15 dagen, de vergadering bedoeld in Art. 20 uiterlijk 18 dagen na de afkondiging van het besluit tot Kamerontbinding.

In afwijking van hetgeen in Art. 17 is bepaald, kunnen in dat geval kandidaten door de afdelingen worden gesteld tot uiterlijk tweemaal 24 uur vóór de vergadering en vervalt de rondzending van de namen der gestelde kandidaten.

In afwijking van het bepaalde bij Art. 19, 20 en 21a, wordt de voorloopige groslijst binnen 24 uur na haar samenstelling opgezonden aan het P.B. De publicatie der groslijsten geschiedt binnen 20 dagen na afkondiging van het besluit tot Kamerontbinding.

Art. 22. Zoo spoedig mogelijk na de bekendmaking, bedoeld in Art. 21a, wordt in elken kieskring een stemming gehouden over de door den Partijraad opgemaakte groslijst. De leiding hiervan berust bij het bestuur van de gewestelijke federatie, die dien kieskring omvat.

Indien besloten is in kieskringen tot verschillende gewestelijke federatie behoorende een gelijkkluidende lijst in te dienen, zal door den Partijraad een der gewestelijke besturen met de leiding der stemming en de vaststelling van den uitslag worden belast.

Het gewestelijk bestuur zendt uiterlijk 20 Januari (bij Kamerontbinding uiterlijk den 23sten dag na de afkondiging daarvan) aan de afdelingsbesturen voor elk lid der afdeling een stembrief, waarop tevens de groslijst is afgedrukt.

De stembrief bevat zooveel genummerde plaatsen als de groslijst namen van kandidaten telt.

Art. 23. Het afdelingsbestuur draagt zorg, dat de stembrieven onverwijld worden doorgezonden aan de leden der afdeling. Elke stembrief is vergezeld van den oproep tot een huishoudelijke vergadering, waarin de stemming zal plaats hebben.

De huishoudelijke vergadering wordt gehouden voor den 1 Februari (uiterlijk den 28sten dag na de afkondiging der Kamerontbinding).

De oproep tot de huishoudelijke vergadering vermeldt het uur van aanvang; het bevat de mededeeling, dat de stembrieven in gesloten couvert, waarop het woord „verkiezing” en de naam van den afzender, bij den secretaris ingekomen worden ingeleverd tot uiterlijk twee uren vóór den aanvang der vergadering en dat zij op de vergadering aan den voorzitter kunnen worden overhandigd tot uiterlijk een half uur na den aanvang der vergadering; het bevat een uiteenzetting van de wijze, waarop gestemd wordt en van de voorwaarden, waaraan een uitgebrachte stem moet voldoen om geldig te zijn.

Art. 24. Heeft ter huishoudelijke vergadering de voorzitter de gelegenheid tot het inleveren van stembrieven gesloten verklaard, dan worden de ingevulde biljetten opgehaald en in handen van het bestuur gesteld. Dit sluit zoowel de in de vergadering ingeleverde, als de bij den secretaris ingekomen biljetten, zonder deze biljetten van hunne enveloppen te ontdoen, na telling in een enveloppe of een pakket, waarop het aantal der ingesloten biljetten wordt vermeld. Voorzitter en secretaris onderteekenen deze vermelding. De secretaris zendt uiterlijk den volgenden dag het pakket aangeteekend aan het federatiebestuur of stelt het onverwijld persoonlijk aan den federatie-secretaris ter hand.

Art. 25. Uiterlijk den 7 Februari (op den dertigsten dag na de afkondiging der Kamerontbinding) vergadert het federatiebestuur ter vaststelling van den uitslag der stemming voor de kandidatenlijst. Het federatiebestuur opent de pakketten en vergelijkt het aantal biljetten, dat ieder pak bevat, met het aantal op de buitenzijde vermeld.

Partijleden, in den kieskring of groep van kieskringen woonachtig, hebben het recht de vergadering bij te wonen.

Art. 26. Het federatiebestuur voegt alle ingekomen biljetten bijeen. Allereerst wordt vastgesteld, wie de eerste plaats op de definitieve lijst zal innemen. Daartoe wordt van ieder geldig stembiljet opgenomen de naam van den bovensten candidaat. Van de biljetten, die aldus voor denzelfden candidaat gelden, worden afzonderlijke stapels gevormd.

De candidaat, die aldus de volstrekte meerderheid der uitgebrachte geldige stemmen verkrijgt, wordt als eerste candidaat op de definitieve lijst gebracht.

Art. 27. Geldig is een stem alleen, als de door het afdelingsbestuur verstrekte stembrief op een opeenvolgend aantal plaatsen, te beginnen met de eerste plaats, is ingevuld met een of meer namen van de groslijst, op iedere ingevulde plaats een; elke naam mag slechts eenmaal genoemd worden.

De ongeldige stembiljetten worden door het federatiebestuur definitief ter zijde gelegd.

Art. 28. Heeft door toepassing van Art. 26 geen candidaat de volstrekte meerderheid verkregen, dan vallen, wat de vervulling van de eerste plaats op de lijst betreft, alle kandidaten af, met uitzondering van de twee kandidaten, die volgens Art. 26 de grootste aantallen stemmen hebben verkregen.

Elk der biljetten, welke de stapels der afvallende kandidaten vormen, geldt thans als een stem voor diegenen der beide niet afgevallen kandidaten, die daarop het hoogste is geplaatst of daarop alleen voorkomt. Biljetten, waarop geen van beide kandidaten voorkomen, worden, wat de vervulling van de eerste plaats op de lijst betreft, ter zijde gelegd.

Diegene der beide niet-afgevallen kandidaten, die aldus in totaal het grootste aantal stemmen verwerft, wordt als eerste candidaat op de definitieve lijst gebracht. Bij gelijk aantal stemmen beslist het lot.

Art. 29. Hebben meer dan twee kandidaten de grootste aantallen stemmen, in het eerste lid van Art. 28 bedoeld, verkregen, dan beslist het lot, welke candidaat afvalt.

Art. 30. Is aldus de eerste plaats op de lijst definitief bezet, dan voegt het federatiebestuur wederom alle geldige biljetten bijeen en gaat het voor de definitieve bezetting van de tweede plaats tot overeenkomstige toepassing van de Art. 26—29 over, met dien verstande, dat ieder biljet

thans allereerst geldt voor den hoogsten daarop geplaatsten candidaat, met weglating van den naam van den candidaat, die reeds een definitieve plaats op de lijst heeft verkregen.

Art. 31. Is aldus de tweede plaats op de lijst definitief bezet, dan wordt voor de definitieve bezetting één voor één van de overige plaatsen Art. 30 zoo vaak op overeenkomstige wijze toegepast, tot alle op de lijst te bezetten plaatsen definitief bezet zijn.

Art. 32. Biljetten, waarop uitsluitend namen voorkomen van candidaten, die reeds een definitieve plaats op de lijst verkregen, worden definitief als uitgeput ter zijde gelegd.

Art. 33. In afwijking van het in bovenstaande artikelen bepaalde, wordt geen candidaat op de definitieve lijst gebracht, indien het aantal geldige biljetten, waarop zijn naam voorkomt, niet minstens 20 pCt. van het aantal geldige stemmen bedraagt. De betrokken plaats wordt dan — zoo mogelijk — opnieuw vervuld door hernieuwde overeenkomstige toepassing van Art. 30 met dien verstande, dat de naam van den eerst voor de betrokken plaats aangewezen candidaat geacht wordt niet op de biljetten voor te komen.

Art. 34. Van den uitslag der stemming geeft het federatiebestuur kennis aan het Partijbestuur, de redactie van het Partij- en van het Gewestelijk orgaan, en aan de candidaten der groslijst.

Het federatiebestuur vraagt van de candidaten de verklaring genoemd in Art. 39 van de Kieswet.

Art. 35. Het federatiebestuur belast één of meer leden met de zorg voor het gereedmaken, de indiening en de eventueele verbinding van de candidatenlijst overeenkomstig de bepalingen der Kieswet.

b. Candidaatstelling voor de Eerste Kamer.

Art. 35a. De candidatenlijst voor de verkiezingen van de Eerste Kamer wordt opgemaakt door den Partijraad.

De Statenfracties der provincies die bij de op handen zijnde Eerste Kamerverkiezingen zijn betrokken, worden uitgenoodigd twee uit hun midden te kiezen vertegenwoordigers naar de Partijraadsvergadering af te vaardigen. Personen omtrent wie redelijke zekerheid bestaat, dat zij als candidaat ter sprake zullen komen, kunnen niet als vertegenwoordiger der Statenfractie optreden.

Vóór de vergadering van den Partijraad stelt het P.B. de gewestelijke besturen in de gelegenheid opgave te doen van de namen van de personen, die volgens hunne meening voor een candidatuur in aanmerking komen. Deze opgave moet vergezeld gaan van een schriftelijke verklaring van elk der genoemde personen, dat hij (zij) bereid is een candidatuur te aanvaarden en bewilligen zal in de plaats hem (haar) eventueel door den Partijraad op de candidatenlijst aangewezen.

Het P.B. geeft ten aanzien van de samenstelling der candidatenlijst aan den Partijraad de adviezen, die het noodig oordeelt en zal in elk geval den Partijraad mededeeling doen van de opgaven, die het van de zijde der gewestelijke besturen heeft ontvangen.

c. Candidaatstelling voor de Provinciale Staten.

Art. 36 a. De candidaatstelling voor de verkiezing van de leden der Provinciale Staten geschiedt in elken Statenkieskring door de leden der afdelingen, welke deel van dien kieskring uitmaken.

Art. 36 b. De gewestelijke jaarvergadering beslist ten aanzien van de Statenkieskringen, die het gewest omvat, of en zoo ja, in welke kieskringen gelijklopende lijsten zullen worden ingediend. Ingeval tot het indienen van gelijklopende lijsten wordt besloten, wijst de vergadering tevens het bestuur aan, dat belast zal zijn met de vaststelling van den uitslag der in Art. 36a. bedoelde stemming.

Het aantal candidaten, dat in een kieskring zal worden gesteld, wordt bepaald door de gewestelijke jaarvergadering, met dien verstande, dat als regel in iederen kieskring niet meer candidaten zullen worden gesteld, dan het drievoud van het aantal, dat vermoedelijk gekozen zal worden.

Art. 36 c. In de maand November van het jaar aan de verkiezingen voorafgaande, wordt in iederen kieskring een vergadering gehouden van de afgevaardigden der afdelingen die tot dien kieskring behooren ten-einde voor dien kieskring een aanbeveling van candidaten voor de groslijst op te maken.

De vergadering staat onder leiding van het bestuur der in dien kieskring gevormde districtsfederatie.

Het aantal afgevaardigden en het aantal stemmen waarop door iedere afdeling aanspraak kan worden gemaakt, wordt in het reglement der districtsfederatie geregeld.

Indien besloten is tot het indienen van gelijkkluidende lijsten in twee of meer kieskringen, zal de hier bedoelde vergadering door die kieskringen gezamenlijk worden gehouden en zal de vergadering staan onder de leiding van de gezamenlijke districtsfederatiebesturen.

Art. 36 d. De afdelingen die tot den kieskring behooren, hebben het recht namen van personen, die volgens hun oordeel voor een candidatuur in aanmerking komen, aan het districtsfederatiebestuur op te geven. Deze opgave moet geschieden uiterlijk 6 weken vóór de vergadering bedoeld in Art. 36c.

Deze namen en de namen van de personen, die daarnaast door het federatiebestuur voor een candidatuur in aanmerking worden gebracht, worden minstens 4 weken vóór de te houden vergadering door het federatiebestuur aan alle afdelingen in den kieskring rondgezonden.

Het districtsfederatiebestuur zendt alleen de namen rond van die personen van wie het een schriftelijke verklaring bezit, dat hij (zij) bereid is een candidatuur te aanvaarden en bij verkiezing voor de definitieve lijst bewilligen zal in de plaats hem (haar) op die lijst door den uitslag der stemming aangewezen.

Art. 36 e. Op de vergadering bedoeld in Art. 36 c wordt een voorloopige groslijst opgemaakt, welke lijst niet meer namen zal bevatten dan het aantal door de gewestelijke vergadering voor dien kieskring bepaald. Op deze lijst worden de namen in volgorde van voorkeur gerangschikt.

Voor plaatsing op deze lijst komen in aanmerking de personen, wier naam op de wijze in Art. 36d omschreven, reeds vooraf aan de afdelingen bekend is gemaakt.

De vergadering kan ook andere dan de in het vorig lid bedoelde personen op de lijst plaatsen, echter zullen die personen slechts dan in stemming kunnen komen, wanneer $\frac{1}{4}$ der aanwezige afdelingen zulks wenscht en de verklaring als bedoeld in Art. 36d laatste lid aanwezig is.

Art. 36 f. Binnen één week na de vergadering wordt de aldaar opgemaakte voorloopige groslijst doorgezonden aan het gewestelijk bestuur. Zij is vergezeld van de verklaring van elk der op de lijst genoemde personen, dat hij (zij) bereid is een candidatuur te aanvaarden en bij verkiezing voor de definitieve lijst, bewilligen zal in de plaats hem (haar) op die lijst door den uitslag der stemming aangewezen.

Het gewestelijk bestuur ontvangt tevens mededeeling van de namen van alle overige personen, die op de vergadering, bedoeld in Art. 36c in stemming zijn geweest.

Art. 36 g. In de maand December vindt een vergadering plaats van het gewestelijk bestuur met de leden van de besturen der in dat gewest gelegen districtsfederaties. Op deze vergadering wordt de groslijst vastgesteld.

Het gewestelijk bestuur doet aan deze vergadering mededeeling van de voorloopige groslijsten, zocals die in de kieskringen zijn opgemaakt, en doet deze mededeeling vergezeld gaan van zijn advies.

Ingeval het advies van het gewestelijk bestuur strekt tot afwijking van een of van meerdere der voorloopige groslijsten, zal dit advies zijn met redenen omkleed en minstens 10 dagen vóór de vergadering ter kennis worden gebracht van het bestuur der betrokken districtsfederatie.

Art. 36 h. De vergadering bedoeld in het vorige artikel stelt met inachtneming van hetgeen in art. 36b omtrent het aantal kandidaten bepaald is, voor iederen kieskring de groslijst vast.

De namen der kandidaten worden op de groslijst in volgorde van voorkeur gerangschikt.

Art. 36 j. Voorzover het gewestelijk bestuur van de op de groslijst voorkomende kandidaten de verklaring bedoeld in Art. 36f lid 1 nog niet heeft ontvangen, zal deze verklaring onverwijld van hen worden gevraagd. Het gewestelijk bestuur schrapt de namen van hen, die geen of een onvoldoende verklaring afleggen.

Art. 36 k. Zoo spoedig mogelijk na hunne vaststelling worden de volgens Art. 36h opgemaakte groslijsten door het gewestelijk bestuur ter kennis gebracht van de afdelingen en bovendien in de dag- en weekbladen der Partij gepubliceerd.

Art. 36 l. In geval in een gewest door de jaarvergadering is besloten in alle kieskringen een gelijklopende lijst in te dienen, kan van de bepalingen vervat in Art. 36a—36k in diër voege worden afgeweken, dat de samenstelling der groslijst buiten tusschenkomst van distriktfederaties geschiedt.

In dat geval geven de afdeelingen hunne kandidaten rechtstreeks op aan het gewestelijk bestuur en wordt de groslijst door een gewestelijke vergadering vastgesteld.

Ook buiten het geval bedoeld in het eerste lid, kan de tusschenkomst der districtsfederaties worden uitgeschakeld, wanneer de gewestelijke vergadering daartoe met een meerderheid van $\frac{2}{3}$ der uitgebrachte stemmen besluit.

Art. 36 m. In stedelijke federaties, die een Statenkieskring omvatten, vinden voor de candidaatstelling de bepalingen in deze afdeeling gegeven, overeenkomstige toepassing, met dien verstande, dat de afdeelingen hunne kandidaten opgeven aan het federatiebestuur, en dat de federatievergadering of eventueel de federatieraad de groslijst vaststelt.

Art. 36 n. In de provincie Noord-Holland zal, vóór dat een gewestelijke vergadering, stedelijke federatievergadering of vergadering van een stedelijken federatieraad tot het opmaken van een groslijst wordt gehouden, overleg plaats vinden tusschen de besturen der gewestelijke federaties Noord-Holland-Noord en Noord-Holland-Zuid en de stedelijke federatie Amsterdam.

In gelijken zin zal in de provincie Zuid-Holland overleg worden gepleegd door het bestuur van de gewestelijke federatie Zuid-Holland en de besturen van de stedelijke federaties Rotterdam en 's-Gravenhage.

Art. 36 o. Zoo spoedig mogelijk na de bekendmaking bedoeld in Art. 36k wordt in elken kieskring een stemming gehouden over de opge maakte groslijst.

Met de leiding dezer stemming en de vaststelling van den uitslag is belast het districtsfederatiebestuur of het stedelijk federatiebestuur, of in geval van toepassing van Art. 36 het gewestelijk bestuur, terwijl in het geval van Art. 36c laatste lid een commissie te vormen uit de districtsfederatiebesturen met deze werkzaamheden zal worden belast.

Overigens vinden voor deze stemming en het bepalen van den uitslag daarvan, de regels bij Art. 22—34 van het Huishoudelijk Reglement omtrent de candidaatstelling voor de Tweede Kamer gegeven, overeenkomstige toepassing. De rondzending der stembrieven zal geschieden vóór den 6den Januari; een huishoudelijke vergadering als bedoeld in Art. 23 zal plaats vinden vóór den 20sten Januari, terwijl uiterlijk 31 Januari de uitslag der stemming door het federatiebestuur zal worden vastgesteld.

Art. 36 p. Het bestuur, dat den uitslag der stemming heeft vastgesteld, belast één of meer zijner leden met de zorg voor het gereedmaken, de indiening en de eventueele verbinding der candidatenlijst overeenkomstig de bepalingen der Kieswet.

d. Candidaatstelling voor de Gemeenteraden.

Art. 37. De candidaatstelling voor de Gemeenteraden wordt in iedere afdeeling bij Huishoudelijk Reglement geregeld. Indien een afdeeling deel uitmaakt van een stedelijke of gemeentelijke federatie, worden de noodige regels in het reglement diër federatie gegeven.

Deze regelingen worden zooveel mogelijk aangepast aan de regels bij dit reglement voor de candidaatstelling voor de Tweede Kamer en voor de Provinciale Staten gegeven.

Wijziging aan te brengen in de Statuten, hoofdstuk VIII van den Partijraad.

Art. 36. Sub b. wordt gelezen als volgt: twee leden van elk der Kamerfracties, door de fractie uit haar midden aan te wijzen.

Sub e. „behalve enz.” wordt vervangen door: „behalve wanneer het betreft een candidaatstelling voor leden van de Tweede Kamer, in welk geval elke federatie twee vertegenwoordigers aanwijst.”

In lid 3 vervallen de woorden: „en in het geval bedoeld in Art. 37 vierde lid”.

Art. 37. Laatste lid wordt gelezen als volgt: In de jaren waarin verkiezingen worden gehouden voor de Tweede of Eerste Kamer, wordt de Partijraad bijeengeroepen om de besluiten te nemen en de adviezen uit te brengen, welke door de desbetreffende bepalingen van het Huishoudelijk Reglement worden gevorderd.

Art. 38. Alle candidaten hebben het recht alle vergaderingen, waarin hunne candidatuur besproken wordt, bij te wonen. Zij hebben echter niet het recht deel te nemen aan stemmingen, die hunne candidaatsstelling kunnen beïnvloeden.

65. *Rotterdam VIII.*

Het Congres besluit artikel 17 van het Huishoudelijk Reglement te wijzigen als volgt: „Er worden door het P.B. niet meer candidaten op de groslijst geplaatst als er voor een district zitting hebben; de overige worden door de afdeelingen gesteld.”

66. *Afd. Zwolle.*

Het Congres, van oordeel, dat de candidaatsstelling voor de Eerste Kamer reglementair geregeld moet worden, draagt het Partijbestuur op, daartoe voorstellen te ontwerpen en aan het eerstvolgende Congres voor te leggen.

67. *Zaandam.*

In alinea 2 van art. 40 der statuten wordt in plaats van „leiding” gelezen: „redactioneële leiding”.

Al. 3 wordt gelezen: Het beheer van het blad wordt gevoerd door een Commissie van Beheer, bestaande uit 5 leden, waarvan 2 leden lid zijn van het Partijbestuur. Deze commissie wordt benoemd door en doet jaarlijks verantwoording aan het Congres. De bevoegdheid van de Commissie van Beheer wordt in het huishoudelijk reglement omschreven.

68. *Afd. Helder.*

Het Congres besluit uit het huishoudelijk reglement Art. 6 laatste alinea de woorden „een door de gewestelijke vergadering vast te stellen bijdrage der afdeeling” te doen vervallen.

69. *Afd. Hoofddorp.*

Het Congres besluit art. 21 van het huishoudelijk reglement te wijzigen als volgt: Na vaststelling en onderzoek der bescheiden worden de candidaten niet naar voorkeur, maar bij loting alphabetisch op de groslijst en het stembiljet geplaatst. Er worden door het P.B. niet meer candidaten op een groslijst geplaatst, dan er voor dat district zitting hebben; de overigen worden door de afdeelingen gesteld.

70. *Afd. Den Haag II.*

Het Congres besluit Art. 43 van het huishoudelijk reglement als volgt te lezen:

Iedere afdeeling of afdeelingsgroep heeft het recht voor elke 300 leden of gedeelte daarvan, die zij telt, één afgevaardigde te zenden. De afgevaardigde enz.

A m e n d e m e n t.

Rotterdam VIII.

Voorstel 70 wordt als volgt gelezen: „Iedere afdeeling, of afdeelingsgroep, heeft het recht voor elke 300 leden, of gedeelte daarvan, één

afgevaardigde te zenden, en vervolgens voor 450 tot 600 leden twee afgevaardigden, van 601 tot 750 drie afgevaardigden en vervolgens voor elke 150 leden een afgevaardigde meer."

71. *Afd. Rotterdam IX.*

Het Congres besluit Art. 44 van het huishoudelijk reglement als volgt te lezen: „De congreskosten der afgevaardigden van afdelingen worden door de Partijkas vergoed."

A m e n d e m e n t.

Lonneker III.

Voorstel 71 wordt als volgt gelezen: „De congreskosten der afgevaardigden van afdelingen met minder dan 100 leden worden door de Partijkas vergoed".

72. *Afd. Rotterdam IX.*

Het Congres besluit Art. 46 van het huishoudelijk reglement, vierde alinea, als volgt te lezen: „Over zaken wordt mondeling, zoo noodig schriftelijk gestemd."

A m e n d e m e n t.

Amsterdam III.

Aan voorstel 72 wordt toegevoegd: „Indien 20 afgevaardigden dit verzoeken, wordt schriftelijk gestemd".

PROPAGANDIST.

73. *Afd. Venlo.*

Het Congres draagt het P.B. op weder een bezoldigde propagandist voor Limburg aan te stellen met woonplaats Maastricht of Heerlen.

A m e n d e m e n t.

Dokkum.

Aan voorstel 73 wordt toegevoegd: „En tevens aan te stellen een bezoldigd propagandist voor het geheele land, speciaal voor het landbouvvraagstuk".

A m e n d e m e n t.

Oldenzaal.

Voorstel 73 wordt als volgt gelezen:
„Het Congres draagt het Partijbestuur op weer aan te stellen voor ieder gewest een propagandist, zooals dit voor de reorganisatie bestond."

PROPAGANDA.

74. *Afd. Den Haag I.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op het gebruik te herstellen, dat onder het secretariaat van wijlen onzen partijgenoot Van Kuijkhof bestond: aan aspirant-partijleden ter lezing en onderteekening uit te reiken een formuliertje, bevattende de beginselverklaring van de Partijstatuten.

75. *Afd. Laren-Blaricum.*

Het Congres noodigt het P.B. uit een brochure te doen

verschijnen, waarin het nut en de beteekenis van de Ongevallenwet voor de arbeiders wordt uiteengezet.

76. *Rotterdam V.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op gedurende de eerste week in Mei over het geheele land een propaganda-actie te organiseeren voor uitbreiding onzer pers.

PARTIJBEDRIJVEN.

77. *Afd. Amsterdam XI.*

Het Congres draagt het Partijbestuur op, bij benoemingen tot commissarissen van onze e.v. op te richten Naamlooze Vennootschappen, zakelijke- of bedrijfscommissies, de meerderheid dezer functionarissen te doen bestaan uit terzake kundige partijgenooten, niet-leden van het Partijbestuur.

A m e n d e m e n t.

Rotterdam VIII.

Van voorstel 77 vervallen de woorden: „niet-leden van het Partijbestuur”.

78. *Afd. Dokkum.*

Het Congres spreekt uit, dat de medezeggenschap in eigen bedrijf, voor zoover nog niet ingevoerd, zoo spoedig mogelijk tot stand wordt gebracht.

79. *Afd. Rotterdam I.*

In de bedrijven, uitgaande van de Partij, worden uitsluitend georganiseerde arbeiders te werk gesteld.

FINANCIËN.

80. *Afd. Hoofddorp.*

Het Congres besluit de bestaande contributieregeling te doen vervallen en deze te vervangen door een meer democratische regeling, n.l. naar draagkracht en wel als volgt:

Bij een inkomen van:

f 0.— tot f 15.—	per week	. . .	6 cent	per week
„ 15.— „ „ 20.—	„ „	. . .	10 „	„ „
„ 20.— „ „ 30.—	„ „	. . .	15 „	„ „
„ 30.— „ „ 40.—	„ „	. . .	20 „	„ „
„ 40.— „ „ 50.—	„ „	. . .	30 „	„ „
„ 50.— „ „ 60.—	„ „	. . .	40 „	„ „
„ 60.— „ „ 70.—	„ „	. . .	55 „	„ „
„ 70.— „ „ 80.—	„ „	. . .	70 „	„ „
„ 80.— „ „ 90.—	„ „	. . .	85 „	„ „
„ 90.— „ „ 100.—	„ „	. . .	100 „	„ „

De vrouwen betalen 5 cent per week.

De laatste 5 groepen betalen 10 cent per week.

Het Congres besluit de contributiezegels te doen ver-

vallen en kaarten in te voeren met 52 wekelijksche geperforeerde strook.

81. *Afd. Haulerwijk.*

Aan de contributieregeling wordt toegevoegd: Vrouwen wier man werkloos is, zijn vrij van contributiebetaling.

A m e n d e m e n t.

Amsterdam III.

Aan voorstel 81 wordt toegevoegd: „Wanneer zij niet over eigen inkomen beschikken”.

A m e n d e m e n t.

Oldenzaal.

Aan voorstel 81 wordt toegevoegd: „indien de vrouw geen eigen inkomen heeft”.

82. *Afd. Rotterdam IX.*

Het Congres besluit in Art. 58 van het huishoudelijk reglement op te nemen: „De contributie-afracht der afdelingen aan de Partijkas wordt bepaald op 30 pCt.”

A m e n d e m e n t.

Leidschendam.

In voorstel 82 wordt gelezen in plaats van „30 pCt.” „40 pCt.”

83. *Rotterdam I.*

De afdelingen zijn verplicht de op het Congres vastgestelde contributieregeling uit te voeren.

84. *Afd. Hoofddorp.*

Het P.B. stelt een spaarfonds in, waaraan ieder lid door wekelijksche bijdrage kan deelnemen, om alzoo de minder gesitueerde partijgenooten in de gelegenheid te stellen, hun vacantie in het Troelstra-oord te kunnen doorbrengen.

SPREKERSKOSTEN.

85. *Afd. Zwolle.*

Het Congres verwacht, dat de partijgenooten, die in onze beweging één of meer functies vervullen, die hun een redelijk bestaan opleveren, hun schriftelijke en mondelinge propaganda voor onze beginselen even onbaatzuchtig zullen voeren als onze huisbezoekers, plakkers en verspreiders hun taak vervullen.

86. *Afd. Rotterdam IV.*

Het Congres spreekt uit, dat functionarissen van en door de Partij in een functie gesteld, o. a. Tweede Kamerleden, leden van Gedeputeerde Staten, burgemeester en wethouders, die uit hoofde dezer functies gesalarieerd of gehonoreerd worden, voor spreekbeurten voor de Partij vervuld, geen andere dan alléén verplichte uitgaven declareeren.

87. *Afd. Dokkum.*

Het Congres verzoekt het P.B. een regeling te treffen, waarbij meer sprekers uit Holland naar Friesland komen

ter vervulling van spreekbeurten; de kosten voor deze spreekbeurten worden pons-pons-gewijs betaald.

A m e n d e m e n t.

Oldenzaal.

Voor de woorden: „uit Holland naar Friesland” leest men in voorstel 87: „uit het centrum des lands naar afgelegen afdelingen”.

PERS.

88. *Maastricht II.*

Het Congres keurt de eenzijdige en onjuiste berichtgeving van het Partijbestuur in „Het Volk”, in zake de Limburgsche kwestie, zowel tijdens als na afloop van het conflict, ten scherpste af.

89. *Den Haag V.*

Het Congres dringt er op aan bij de commissie, ingesteld door S. D. A. P. en N. V. V., ten aanzien „onderzoek uitbreiding socialistische pers” zoo spoedig mogelijk uitspraak te doen van hun bevindingen.

PERS.

(Redactie.)

90. *Afd. Rotterdam VIII.*

Het Congres spreekt de wenschelijkheid uit, dat het Partijbestuur met de „Volk”-directie de mogelijkheid onderzoekt, het „Populair Wetenschappelijk Bijvoegsel” als bijblad bij het dagblad „Voorwaarts” uit te geven.

90a. *Afd. Zutphen.*

Het Congres verzoekt de redactie van „Het Volk” de mogelijkheid te overwegen, het „Populair Wetenschappelijk Bijvoegsel” van „Het Volk” uit te breiden en in zoodanig formaat te doen verschijnen, dat het later als jaargang kan worden ingebonden.

91. *Afd. Eindhoven.*

Het Congres draagt de redactie van „Het Volk” op het „Populair Wetenschappelijk Bijvoegsel” door een andere indeeling zoo op te maken, dat het voortaan later in boekvorm kan verschijnen.

92. *Afd. Rotterdam VIII.*

Het Congres noodigt de redactie van „Het Volk” uit, „De Notenkraaker” weder in haar ouden vorm uit te geven.

93. *Afd. Rotterdam IV.*

Het Congres besluit, dat in het dagblad „Voorwaarts” in den vervolge meer landelijk partijnieuws en tevens ruimer buitenlandsch politiek nieuws wordt opgenomen.

A m e n d e m e n t.

Rotterdam VIII.

Voorstel 93 leest men als volgt: „Het Congres besluit, dat in het dagblad „Voorwaarts” in den vervolge meer landelijk partijnieuws, ruimer buitenlandsch politiek nieuws, uitvoeriger Kamerverslagen met overzicht wordt opgenomen en wel in den geest, zooals dat in „Het Volk” geschiedt.”

PERS.
(Directie.)

94. *Afd. Zaandam.*

Aan de loopers van „Het Volk” wordt vergoeding toegekend voor het bezorgen van „De Proletarische Vrouw”.

A m e n d e m e n t.

Haarlem I.

Aan voorstel 94 wordt toegevoegd: „En deze vergoeding zóó te regelen, dat „De Proletarische Vrouw” ook bij abonnees met Volklezers door de bezorgers wordt bezorgd.”

A m e n d e m e n t.

Leerdam.

Aan voorstel 94 wordt toegevoegd: „Het Congres eischt tevens voor de loopers van „Voorwaarts” een betere ziekengeldregeling; minstens een uitkeering gedurende zes weken”.

95. *Afd. Heerlerheide.*

Het Congres besluit, dat de directie van het dagblad „Het Volk” aan de correspondenten, evenals aan de agenten, den eisch stelt, lid der S. D. A. P. te zijn.

A m e n d e m e n t.

Rotterdam IV.

In voorstel 95 wordt achter de woorden „Het Volk” gevoegd „en „Voorwaarts”.

96. *Afd. Den Haag II.*

Het Congres draagt het P.B. op een fonds te vormen, waaruit voor werkloze abonnees op onze dagbladen, op hun verzoek, het abonnementsgeld wordt betaald.

A m e n d e m e n t.

Rotterdam IV.

In voorstel 96 wordt tusschen de woorden „werkloze abonnees” ingevoegd het woord: „partijgenooten”.

ONVEREENIGBAARHEID COMMUNISTISCHE ORGANISATIES.

96a. *Partijbestuur.*

Het Congres, gezien de voortgezette pogingen der Communisten en communistisch gezinden om langs bedekten weg de eendracht te ondermijnen in de sociaal-democratische beweging, waardoor een noodlottige verwarring wordt gekweekt in de Partij en in de met haar sympathiseerende organisaties, verklaart het, met het oog op de eenheid en de strijdkracht der sociaal-democratische

beweging, onwenschelijk, dat leden der S. D. A. P. tevens lid zijn van één der zoogenaamde planeten van de Derde Internationale, zooals de I. H. A., de Eenheids-groepen, de Liga tegen koloniale onderdrukking en imperialisme, enz.

ESPERANTO.

97. *Afd. Hoek van Holland.*

Het Congres spreekt zich uit voor een deskundig onderzoek naar de mogelijkheid en wenschelijkheid van het gebruik van Esperanto voor de practijk van het internationale werk in de socialistische arbeidersbeweging.

Het acht het voor de toekomst eveneens wenschelijk, dat alle voor den vrede werkende krachten in den strijd voor dien vrede een ondeelbare macht kunnen vormen door de mogelijke opheffing van het taalverschil onder de proletariërs, waarbij sleur en traditie niet langer de meer volledige eenheid in den weg mogen blijven staan.

98. *Afd. Rotterdam IX.*

Het Congres benoemt een commissie, welke tot taak heeft, een onderzoek in te stellen naar Esperanto als leer- vak op de lagere scholen in het binnenland, zoowel als buitenland.

99. *Afd. Rotterdam IX.*

Het Congres besluit met al haar ten dienste staande middelen, de propaganda voor de wereldtaal Esperanto ter hand te nemen.

100. *Afd. Amsterdam VII.*

Het Congres, van oordeel, dat de wereldtaal Esperanto steeds grooter beteekenis krijgt, draagt het Partijbestuur op een onderzoek in te stellen naar de wijze, waarop het Esperanto kan worden dienstbaar gemaakt aan de arbeidersbeweging.

101. *Afd. Groningen.*

Het Congres, van oordeel, dat de wereldtaal Esperanto steeds grooter beteekenis krijgt, draagt het Partijbestuur op een onderzoek in te stellen naar de wijze, waarop het Esperanto kan worden dienstbaar gemaakt aan de arbeidersbeweging.

102. *Afd. Oldenzaal.*

Het Congres draagt het P.B. op spoedig een onderzoek in te stellen naar de waarde van Esperanto voor de arbeidersbeweging en den uitslag hiervan in „Het Volk” te vermelden.

103. *Afd. Rotterdam IX.*

Het Congres geeft de Kamerfractie in overweging

ernstig te onderzoeken, de mogelijkheid van invoering van Esperanto als verplicht leervak op de lagere scholen.

104. *Afd. Amsterdam VI.*

Het Congres, van oordeel, dat de wereldtaal Esperanto steeds grooter beteekenis krijgt, draagt het Partijbestuur op een onderzoek in te stellen naar de wijze, waarop het Esperanto kan dienstbaar worden gemaakt aan de arbeidersbeweging.

DIVERSEN.

105. *Afd. Dokkum.*

De voorstellen van plattelandsafdeelingen worden zoo goed mogelijk behandeld.

106. *Afd. Oosterbeek.*

Het Congres spreekt zich uit voor de noodzakelijkheid van coöperatie en benoemt een commissie, die de Partij adviseert, wat door haar op dit min of meer verwaarloosde terrein alsnog kan worden gedaan.

A m e n d e m e n t.

Rotterdam I.

Aan voorstel 106 wordt toegevoegd: „Inmiddels worde in onze pers een stelselmatige propaganda gevoerd voor de coöperatie”.

107. *Afd. Marum.*

Het Congres besluit om aan iedere afdeeling een circulaire te zenden, waarin de wenschelijkheid wordt uitgesproken, dat ieder partijgenoot, die daarvoor in aanmerking komt, zich aansluit bij de vakvereniging, die bij het N.V.V. is aangesloten.

108. *Afd. Heerlerheide.*

Het Congres besluit aan de N. V. Uitgevers-Maatschappij „Ontwikkeling” op te dragen het Arbeiders-Jaarboekje in het vervolg weer uit te geven als is geschied bij den 27^{en} jaargang (1925) en vooral daarin op te nemen uittreksels uit de sociale wetten, om zoodoende te bereiken, dat het Jaarboekje voor alle moderne arbeiders onontbeerlijk is.

109. *Afd. Zwolle.*

Het Congres, van oordeel, dat het ongewenscht is, dat een lid van de Tweede Kamer een bezoldigde functie aanvaardt, waarvan het benoemingsrecht aan de regeering is, gaat over tot de orde van den dag.

110. *Rotterdam IX.*

Het Congres spreekt zijn afkeuring uit over het optreden van het Partijbestuur als arbeidsbureau in zake het geven van aanbevelingen van muziekgezelschappen, voordrachtskunstenaars enz.

111. *Norg.*

Het Congres dringt er bij het P.B. op aan het Arbeiders-Jaarboekje der Partij van een nuttiger inhoud te voorzien.

112. *Zonnemaire.*

Het Congres besluit tot het nemen van maatregelen, opdat een optreden als van Kiès en Schmidt in zake „De Open Brief” niet meer kan geschieden.

VERSLAG OVER HET JAAR 1927.

AANTAL AFDEELINGEN.

In het afgelopen jaar steeg het aantal afdelingen van 587 tot 598. Het bedroeg op:

31 December	1926	. . . . .	587 ¹⁾
31 Maart	1927	. . . . .	601
30 Juni	1927	. . . . .	605
30 September	1927	. . . . .	604
31 December	1927	. . . . .	598

In den loop van het jaar werden opgeheven: Bennekom, Bovenkarspel, Broek in Waterland, Denekamp, Dragtstercompagnie, Gaanderen, Haamstede, Heukelum, Juliana-dorp, Limmen, Makkinga, Nootdorp, Scherpenzeel (Gld.), Schoten, Spaarndam, Tinte, Ulft—Gendringen, Vriezenveen, Eefde, Ouwerkerk.

Opggericht werden: Appelscha, Beets, Bergumerheide, Blokzijl, Bolnes, Buinen, Diemen, Donkerbroek, Elburg, Geeserveld, Gieterveen, Groningen—Opende, Kedichem, Kropswolde, Lippenhuizen, St. Maartensdijk, Nieuwendijk, Noord-Broek, Odoorn, Oldekerk, Ouderkerk, Sus-teren, Ten Boer, Terwolde, Ulft—Gendringen, Waardenburg, West-Kapelle, Wassenaar, Zonnemaire.

Door een andere rayonindeeling bracht de federatie Den Haag haar aantal afdelingen van 4 op 7. Hilversum werd in twee afdelingen gesplitst, terwijl Schoten en Spaarndam met Haarlem werden vereenigd.

In de verschillende federaties werden:

	Opggericht	Opgeheven
Friesland	5	2
Groningen	5	—
Drente	4	—
Overijssel	1	2
Gelderland	4	5
Utrecht	—	—
Noord-Holland Noord	—	4
Noord-Holland Zuid	2	2
Zuid-Holland	2	3
Zeeland	2	2
Noord-Brabant	1	—
Limburg	—	—
Amsterdam	—	—
Rotterdam	—	—
Den Haag	3	—

¹⁾ Het in het vorig verslag vermelde cijfer was drie te hoog.

De verdeling van het aantal afdelingen over de verschillende federaties was:

	op 31 Dec. 1926	31 Dec. 1927
Friesland	99	100
Groningen	70	74
Drente	43	47
Overijssel	42	41
Gelderland	60	59
Utrecht	22	22
Noord-Holland Noord	61	57
Noord-Holland Zuid	30	28
Zuid-Holland	86	85
Zeeland	20	22
Noord-Brabant	14	15
Limburg	19	20
Amsterdam	11	11
Rotterdam	9	9
Den Haag	4	7

Bezien we het verloop van het aantal afdelingen over 1927 dan meenen wij, dat dit niet tot groote voldoening kan stemmen. In het jaar, waarin de Gemeenteraadsverkiezingen vielen, is het aantal slechts met 7 gestegen. De gewestelijke en districtsbesturen zullen aan de oprichting van nieuwe afdelingen veel meer aandacht moeten schenken, dan blijkbaar geschiedt.

Beschouwen wij den bijgevoegden staat (bijlage A.) dan blijkt hieruit, dat het onze Partij nog steeds niet gelukt is boven het aantal van 1919 uit te komen.

HET AANTAL LEDEN.

Het aantal leden bedroeg op:

31 December 1926	43196
31 Maart 1927	45262
30 Juni 1927	46988
30 September 1927	46401
31 December 1927	46169

een vooruitgang dus van 2967 leden.

Afgezien van de kleine inzinking in de tweede helft van het jaar, is 1927, voor wat ons ledental betreft, niet ongunstig te noemen. Bijlage B. geeft een overzicht van het verloop van het ledental over het afgelopen jaar, verdeeld over de vijftien federaties.

Nog steeds is het verschil tusschen het aantal afschrijvingen en inschrijvingen wegens verhuizing zeer groot. Voortdurend wordt hierop de aandacht gevestigd, met zeer weinig resultaat.

Hierbij gaat een overzicht van het aantal leden onzer Partij van de oprichting af. (zie bijlage C.) Schakelen wij den grooten ledentoevoer in de jaren 1919 en 1920 uit, dan zien wij, dat de groei vrij regelmatig is. Wij onderstellen,

dat de contributieverlaging op 't Decembercongres van 1927 aangenomen, voor zeer vele groepen arbeiders den aanwas van ons ledental sterk zal bevorderen.

Ten einde na te gaan hoe het verloop van ons ledental is geweest in de verschillende federaties, hebben wij een overzicht samengesteld over de laatste tien jaren. (Zie bijlage D.)

Wij hebben voorts nog eens onder elkaar geplaatst het ledental van zesentwintig groote plaatsen vanaf 31 December 1914, om te onderzoeken of er ook een verschuiving van ons ledental van de stad naar het platteland, of omgekeerd, plaats vindt. Mocht er al een verschuiving zijn geweest in de jaren '17, '18 en '19, dan heeft deze zich toch weer langzaam hersteld. Dat onze Partij een grootere aantrekkingskracht zou hebben voor den stedelijken arbeider dan voor den plattelander is aan de hand van deze gegevens geenszins aan te toonen. (Zie bijlage E.)

Wij laten hier nog volgen het verloop van het totaal ledental, het aantal mannelijke en vrouwelijke leden vanaf 31 Maart 1922. Het aantal op 31 Maart 1922 hebben wij gesteld op 100. Groepeeren wij de cijfers op deze wijze, dan krijgen we het volgende beeld:

Totaal ledental :		Totaal aantal mannen :		Totaal aantal vrouwen :		
31/3 '22 . . .	41816	100.—	32668	100.—	9148	100.—
30/6 '22 . . .	43028	102.90	33282	101.88	9746	106.54
30/9 '22 . . .	42935	102.68	32961	100.90	9974	109.03
31/12'22 . . .	42047	100.55	32173	98.48	9874	107.94
31/3 '23 . . .	42555	101.77	32314	98.92	10241	111.95
30/6 '23 . . .	42887	102.56	32476	99.41	10411	113.81
30/9 '23 . . .	41774	99.90	31629	96.82	10145	110.90
31/12'23 . . .	41230	98.60	31246	95.65	9984	109.14
31/3 '24 . . .	40488	96.73	30565	93.56	9923	108.47
30/6 '24 . . .	39518	94.50	29901	91.53	9617	105.13
30/9 '24 . . .	38265	91.51	28872	88.38	9393	102.68
31/12'24 . . .	37894	90.62	28621	87.61	9273	101.37
31/3 '25 . . .	38339	91.69	29009	88.80	9330	101.99
30/6 '25 . . .	39290	93.96	29575	90.53	9715	106.20
30/9 '25 . . .	41271	98.70	31037	95.01	10234	111.87
31/12'25 . . .	41221	98.58	30883	94.54	10338	113.01
31/3 '26 . . .	41430	99.08	30877	94.52	10553	115.36
30/6 '26 . . .	41184	98.49	30537	93.48	10647	116.39
30/9 '26 . . .	40986	98.02	30225	92.52	10761	117.63
31/12'26 . . .	43196	103.30	30781	94.22	12415	135.71
31/3 '27 . . .	45262	108.27	32354	98.54	12905	139.64
30/6 '27 . . .	46988	111.93	33454	102.30	13534	148.72
30/9 '27 . . .	46401	111.—	33034	100.09	13367	146.12
31/12'27 . . .	46169	110.41	32667	99.99	13502	147.59

HET PARTIJBESTUUR.

Volgens de reglementaire bepalingen werden door de afdelingen voor het Partijbestuur de volgende kandidaten gesteld:

Voor voorzitter: H. Polak, G. v. d. Bergh, W. Drees,

E. Kupers, Koos Vorrink, R. Stenhuis, M. Mendels.
Voor Partij-secretaris-Penningmeester: C. Werkhoven.
Voor secretaresse, speciaal belast met de vrouwen-propa-
ganda: Mv. E. Ribbius Peletier.

Voor lid van het Dagelijksch Bestuur: A. B. Kleere-
koper, J. v. d. Tempel, D. A. v. Eck, G. v. d. Bergh, B.
C. Franke, C. Woudenberg, M. Mendels, Ed. Polak, E.
Boekman, E. Kupers, Koos Vorrink, F. M. Wibaut, G.
W. Sannes, J. W. Albarda, J. A. Bergmeijer, Ds. Faber,
R. Kuyper, J. v. d. Kieft, G. H. Pieters, S. R. de
Miranda, S. de Wolff, J. H. Schaper, Mevr. Miedema—
Zondervan, F. v. d. Walle, P. Moltmaker, W. Drees, J.
Westerhof, Suze Groeneweg, D. Bartels, A. v. d. Heide,
A. B. de Zeeuw, C. J. v. d. Lienden, J. Spronkers, F. L.
Ossendorp, A. H. Gerhard, S. de la Bella, S. J. Pothuis.

Voor lid van het Partijbestuur: J. W. Albarda, J. A.
Bergmeijer, D. A. v. Eck, Suze Groeneweg, G. W.
Sannes, J. H. Schaper, W. H. Vliegen, J. v. d. Kieft,
E. Boekman, F. M. Wibaut, H. de Boer, R. Stenhuis,
W. Drees, P. Lub, H. J. Klein, P. Hiemstra, L. M. Her-
mans, H. Polak, C. Werkhoven, Mv. E. Ribbius Peletier,
A. B. Kleerekoper, F. S. Noordhoff, P. de Bruin, W.
Banning, G. Horreus de Haas, S. de Wolff, A. W.
Michels, R. Kuyper, A. W. IJzerman, B. J. J. Weykamp,
Koos Vorrink, W. v. d. Vall, W. v. d. Sluis, A. B. de
Zeeuw, J. Spronkers, S. R. de Miranda.

Door p.g. H. Polak werd een candidatuur aanvaard als
voorzitter; door Werkhoven voor Partij-secretaris-pen-
ningmeester, door p.ge. E. Ribbius Peletier voor secreta-
resse.

Een candidatuur voor het Dagelijksch Bestuur werd aan-
genomen door: E. Boekman, D. A. v. Eck, J. v. d. Kieft,
A. B. Kleerekoper en S. R. de Miranda.

Een candidatuur voor het Partijbestuur werd aange-
nomen door: J. W. Albarda, J. A. Bergmeijer, H. de
Boer, P. de Bruin, W. Drees, D. A. v. Eck, Suze Groene-
weg, J. v. d. Kieft, H. J. Klein, P. Lub, J. Spronkers,
W. H. Vliegen, B. J. J. Weykamp, F. M. Wibaut.

Bij enkele candidaatstelling werden tot leden van het
D.B. herkozen: H. Polak voorzitter, C. Werkhoven partij-
secretaris-penningmeester, E. Ribbius Peletier secreta-
resse.

De uitslag van de stemming over de overige leden van
het D.B. was als volgt:

Uitgebracht 1063 stemmen, waarvan op Boekman 836,
Kleerekoper, 824, Miranda 418, v. d. Kieft 10, v. Eck 26,
blanco 13 en van onwaarde 43, zoodat gekozen waren E.
Boekman en A. B. Kleerekoper.

Hoewel de partijgenooten Van Eck en Van de Kieft
geen candidatuur voor het D.B. hadden aanvaard, stem-
den verschillende afdeelingen toch op hen.

Op de kandidaten voor de overige plaatsen in het P.B.

werden uitgebracht 1065 stemmen, waarvan 6 van onwaarde en 12 blanco.

Hiervan verkregen: J. W. Albarda 1027, J. A. Bergmeijer 730, H. de Boer 679, P. de Bruin 90, W. Drees 703, D. A. v. Eck 944, Suze Groeneweg 1010, J. v. d. Kieft 751, H. J. Klein 79, P. Lub 101, J. Spronkers 71, W. H. Vliegen 881, B. J. J. Weykamp 188, F. M. Wibaut 1002.

Volgens den uitslag dezer verkiezingen waren gekozen: J. W. Albarda, J. A. Bergmeijer, W. Drees, D. A. v. Eck, Suze Groeneweg, J. v. d. Kieft, W. H. Vliegen, F. M. Wibaut.

VERGADERINGEN VAN HET PARTIJBESTUUR.

Het Partijbestuur kwam in het jaar 1927 zestien maal bijeen, het D.B. vergaderde gewoonlijk een keer per week, terwijl twee vergaderingen werden gehouden gecombineerd met het N.V.V.

DE PARTIJRAAD.

De Partijraad kwam dit jaar bijeen op 17 en 18 September in het Troelstra-Oord. Besprekingen werden gevoerd over de te voeren winterpropaganda, het houden van een Vrouwendag en -maand, de propaganda onder de kleine boeren en tuinders en het contributievraagstuk.

ACTIES.

Naast de propaganda voor de Raads- en Statenverkiezingen, ontwikkelde het Partijbestuur in het afgelopen jaar een actie tegen de *doodstraf*. Eenige veroordeelingen tot den dood, als gevolg van de onlusten, welke in het laatst van 1926 in Indië hadden plaats gevonden, waren voor het Partijbestuur aanleiding om in Januari een telegram aan den Gouverneur-Generaal van Indië te zenden, waarin verzocht werd geen doodvonnissen te voltrekken. Zondag 10 April belegde het P.B. in samenwerking met het N.V.V., drie groote openbare vergaderingen, n.l. in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag, welke goed slaagden. Als sprekers traden op voor het Vakverbond L. v. d. Wal, P. Moltmaker en R. Stenhuis; voor de Partij J. W. Albarda, Chr. G. Cramer, W. H. Vliegen en J. L. Vleming.

Daar in den loop van het jaar meer doodvonnissen in Indië werden uitgesproken, zond het P.B., te zamen met het N.V.V., in September opnieuw een telegram naar den Gouverneur-Generaal te Batavia, om te protesteeren tegen de uitvoering der doodvonnissen en besloot nogmaals tot het houden van drie groote meetings in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. Op deze vergaderingen voerden het woord de partijgenooten J. W. Albarda, A. B. Kleere-

koper, J. E. W. Duys, W. A. Bonger, Chr. G. Cramer en M. Mendels.

Het Partijbestuur verzocht p.g. A. B. Kleerekoper speciaal voor deze actie, een brochure te schrijven, waarvan 12000 werden verkocht. Een manifest werd in een oplaag van 507000 exemplaren verspreid, terwijl de afdelingen door het P.B. werden opgewekt openbare vergaderingen te beleggen.

De ter dood veroordeeling van Sacco en Vanzetti was voor het Partijbestuur aanleiding om in Mei een telegram te zenden aan den Gouverneur van den Amerikaanschen Staat Massasuchets te Boston, waarin op humanitaire gronden verzocht werd om herziening van het vonnis of gratie. Ook in verband met dit feit organiseerde het P.B. met het N.V.V. een groote meeting in Den Haag en werden in vele plaatsen protestvergaderingen gehouden.

Zeker mogen wij hier niet vergeten melding te maken van de internationale actie waartoe de S.A.I. besloot en die aanleiding was tot een bespreking van het doodstrafvraagstuk in de parlementen van verschillende landen.

Tijdens de behandeling van het ontwapeningsontwerp in de Tweede Kamer werd een groote meeting belegd in Den Haag op 21 Februari. De afdelingen en bestuurdersbonden waren uitgenoodigd om afgevaardigden naar deze meeting te zenden, aan welk verzoek door zeer velen werd voldaan. Het woord voerden voor de Partij J. W. Albarda, Suze Groeneweg, A. B. Kleerekoper en K. ter Laan; voor het N. V. V.: F. S. Noordhoff, R. Stenhuis en F. v. d. Walle. Hoewel deze meeting zeer goed slaagde, kon zij toch niet verhinderen, dat ons Ontwapeningsvoorstel door de burgerlijke meerderheid in de Kamer werd verworpen.

Een speciale actie in de maand Januari 1927 voor het winnen van leden en abonnees onzer pers, waarvoor het P.B. gratis plak- en verspreidmateriaal beschikbaar stelde, slaagde goed. Het ledental steeg in het eerste kwartaal met ruim 2000 leden. Moge de Januari-actie van 1928 een nog beter resultaat hebben!

Het *Meifeest* werd gevierd onder de leuzen: „Voor Ontwapening”, „Voor verdere invoering van den acht-urendag en ratificatie van de Washingtonsche conventie, vóór democratie in Staat en Bedrijf”. Het feest, dat in samenwerking met de Vakbeweging werd georganiseerd, slaagde overal goed in het land.

De *Kerstmeetings* werden zeer talrijk gehouden. Wij kunnen niet nalaten hier de opmerking te maken, dat onze indruk is, dat het bezoek hieraan vermindert, nu steeds meer partijgenooten in het bezit komen van een radio-toestel en rustig een uitgezonden redevoering thuis aanhoren. Indien zulks inderdaad het geval zou zijn, zou aan het uitzenden van een Kerstrede, zooals dit jaar door

het P.B. met Albarda's rede is geschied, een nadeel verbonden zijn. De Kerstvergaderingen moeten blijven de bijeenkomsten, waar de partijgenooten met elkander de politieke gebeurtenissen van het afgelopen jaar overzien en waar de gevoelens van eendracht en saamhoorigheid worden versterkt.

Een demonstratieve vergadering organiseerde het P.B. met het N. V. V. aan den vooravond van de behandeling van de begrooting van Arbeid op 22 November in den Dierentuin, in Den Haag. Op deze meeting sprak voor de Partij Suze Groeneweg, voor het N.V.V. S. de la Bella, terwijl p.g. Schaper presideerde.

De volgende resolutie werd op deze vergadering aangenomen:

„De groote demonstratieve vergadering van het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen en de Sociaal-Democratische Arbeiders Partij in Nederland, gehouden op 22 November 1927 in den Dierentuin Den Haag;

gehoord de inleidingen;

protesteert ten sterkste tegen de pogingen, welke door de Nederlandsche werkgevers worden gedaan om de Arbeidswet 1919 te verslechteren en tot verlenging van den arbeidstijd te komen;

protesteert tegen de nalatigheid der Nederlandsche regeering om de groepen, welke nog onbeschermd zijn, de wettelijke bescherming te geven, noodig om aan de lange veelal onmenselijke werktijden, welke voor verschillende groepen nog regelmatig voorkomen, een einde te maken;

protesteert tegen den onwil der Regeering om de conventie van Washington te ratificeeren;

eischt van de Nederlandsche Regeering de spoedige bekrachtiging van de conventie van Washington;

de volledige doorvoering van de Arbeidswet 1919 en bescherming van de groepen, welke buiten de Arbeidswet vallen;

roept de Nederlandsche arbeiders, voor zoover ze nog buiten de moderne arbeidersbeweging staan op, ter versterking der politieke en economische macht der arbeidersklasse, toe te treden tot de Soc. Dem. Arbeiders Partij en de bij het N.V.V. aangesloten organisaties om door een energieke actie in de daarvoor in aanmerking komende bedrijven, zich een behoorlijken arbeidstijd te veroveren.”

CONGRES 1927.

Het Partijcongres vond plaats op 16, 17 en 18 April 1927 te Utrecht in het N.V. Huis.

Zeer belangrijke discussies werden gevoerd over de deelneming onzer Kamerfractie aan de openingszitting der

Staten-Generaal. Een resolutie, door het Partijbestuur voorgesteld, werd met meerderheid van stemmen aangenomen. Eveneens behandelde men het Onderwijsrapport, waarbij men op enkele onderdeelen niet tot overeenstemming kwam. Besloten werd de Onderwijscommissie te verzoeken eenige redactiewijzigingen aan te brengen, aan welk verzoek is voldaan. Daarenboven is het gewijzigde Gemeenteprogram besproken en aangenomen. Voor de besluiten daaromtrent genomen, meenen wij te mogen verwijzen naar het Congresverslag van 1927.

Als hoofdredacteuren voor „Het Volk” en „Voorwaarts” werden resp. herkozen J. F. Ankersmit en Y. G. v. d. Veen.

In de Commissie van Geschillen voor „Het Volk” kwam geen wijziging; de verkiezing van het P.B. hebben wij reeds ter andere plaatse vermeld.

In zake de moeilijkheden met het propagandistenvraagstuk, besloot het Congres tot het instellen van een Commissie, samengesteld uit een vertegenwoordiger van elk gewest, aangevuld door het P.B., welke opnieuw dit vraagstuk zou onderzoeken.

Ten slotte besloot men tot het instellen van een Commissie, die tot taak had na te gaan, in hoeverre de organisatie der Partij wijziging behoeft.

Vermelden wij nog, dat op dit Congres tweehonderdvijf-enzeventig afdeelingen afgevaardigden hadden gezonden, te zamen 34041 leden der Partij vertegenwoordigd.

HUISHOUDELIJK CONGRES.

Door verschillende omstandigheden was het houden van een buitengewoon huishoudelijk Congres aan het einde van het jaar noodzakelijk geworden. Dit vond dan ook plaats op 17 en 18 December 1927 eveneens in het N.V.-Huis te Utrecht.

Daar de besprekingen op dit Congres een vertrouwelijk karakter droegen, achten wij het 't beste hier met de vermelding der besluiten te volstaan.

Doordat p.g. H. Polak bedankte als voorzitter, was een verkiezing van een nieuwen voorzitter noodzakelijk. Op voorstel van het P.B. besloot het huishoudelijk Congres op 17 en 18 December l.l. tot het aanstellen van een bezoldigd voorzitter. Candidaat waren voor deze functie gesteld: J. Oudegeest, Ed. Polak, en H. Polak. Aangezien de twee laatst genoemden geen candidatuur aanvaardden, werd p.g. J. Oudegeest als enkel candidaat met zoo goed als algemeene stemmen gekozen.

Tot technisch-hoofdredacteur van „Het Volk” koos het Congres Y. G. v. d. Veen, die reeds door het P.B. tot directeur van „Het Volk” was benoemd; tot politiek-hoofdredacteur J. F. Ankersmit.

Verder besloot men tot het invoeren van de volgende contributieregeling:

De COMMISSIE VOOR DE CANDIDAATSTELLING, diende in het begin van het jaar haar rapport bij het P.B. in. Het P.B. behandelde dezer dagen het rapport, zoodat tot ontbinding dezer commissie kan worden overgegaan. Den leden dezer commissie brengen wij hier een woord van dank voor haar werkzaamheden.

De Commissie voor de **Huwelijkswetgeving**, die in zake de **uitvoering** der **Grondwetsartikelen** 78 en 194, die betreffende een onderzoek **naar loonregeling en medezeggenschap voor Overheidspersoneel** en die voor de **socialisatie der Bouwbedrijven** zetten alle hun werkzaamheden voort. Wanneer zij met haar rapport gereed zullen zijn, is nog niet bekend.

COMMISSIE REORGANISATIE PARTIJ.

Nadat op eenige achtereenvolgende Congressen critiek was geuit over het gebrek aan contact tusschen het P.B. en de Partij en over een onvoldoende behandeling van voorstellen op de Congressen, nam het Paaschcongres de volgende motie aan:

„Het Congres,

overtuigd van de wenschelijkheid, dat worde nagegaan of en in hoeverre de organisatie der Partij wijziging behoeft, noodigt het Partijbestuur uit een commissie te benoemen, waarin zitting hebben de leden van het Partijbestuur, de Kamerfracties en vertegenwoordigers van stedelijke en gewestelijke federaties, met de opdracht zulk een onderzoek in te stellen en eventueel voorstellen tot wijziging te doen.”

Overeenkomstig deze motie noodigde het Partijbestuur de verschillende federaties uit een lid voor deze commissie aan te wijzen. Als vertegenwoordigers werden aangewezen door:

Friesland	H. de Boer.
Groningen	B. H. Bredman.
Drente	K. Brok.
Overijssel	M. v. Assen.
Gelderland	P. Wiersum.
Utrecht	J. Reijnders.
N. Holland Noord	W. v. d. Vall.
N. Holland Zuid	M. Reinalda.
Z. Holland	J. J. Spronkers.
N. Brabant	W. Drop.
Zeeland	L. Onderdijk.
Amsterdam	C. Woudenberg.
Den Haag	W. Drees.
Rotterdam	H. v. Sleen.

Het P.B. benoemde uit zijn midden E. Boekman, A. B. Kleerekoper, Henri Polak, W. H. Vliegen, F. M. Wibaut. Tot voorzitter der commissie werd benoemd H. Polak

(na zijn bedanken nam J. Oudegeest zijn plaats in), tot secretaris E. Boekman, tot adjunct-secretaris L. A. Ankum.

Deze commissie bracht begin 1928 rapport bij het Partijbestuur uit. Voor het rapport en de conclusies, waartoe deze commissie kwam, verwijzen wij naar de publicatie, die hiervan in onze partijbladen is geschied.

COMMISSIE ONGEVALLLEN- EN INVALIDITEITSWET.

Deze commissie kwam einde 1927 met haar rapport gereed, dat door „Ontwikkeling” in druk is uitgegeven. Een woord van dank aan de leden dezer commissie is hier zeker op zijn plaats.

COMMISSIE HANDELSPOLITIEK.

In verband met de belangstelling, die in vele groepen der bevolking en verschillende partijen bestaat voor het vraagstuk der handelspolitiek, speciaal in de Zuidelijke provincies van ons land, besloot het P.B. op voorstel van de Kamerfractie en na overleg met het N.V.V. tot het instellen van een commissie, die dit vraagstuk op korten termijn heeft te onderzoeken. Leden dezer commissie zijn: J. W. Albarda, W. Drop, P. Hiemstra, J. ter Laan, G. W. Sannes, R. Stenhuis, J. v. d. Tempel, W. H. Vliegen, Th. v. d. Waerden, F. v. d. Walle, F. M. Wibaut, A. IJzerman.

COMMISSIE PROPAGANDISTENKWESTIE.

Toen op het Partijcongres in 1927 bleek, dat er in het land nog geen volkomen bevrediging bestond over de wijze, waarop het P.B. in overleg met de verschillende gewesten het vraagstuk onzer gewestelijke propagandisten had geregeld, besloot het Congres deze kwestie commissoriaal te maken. Een commissie zou worden gevormd, samengesteld uit een vertegenwoordiger van elke federatie en aangevuld door het P.B., welke opnieuw het vraagstuk zou onderzoeken.

Voor de gewestelijke en stedelijke federaties namen de volgende partijgenooten zitting: Ph. Barmes, W. Drees, J. A. Geerts, J. W. Gulden, L. Onderdijk, J. Roseboom, J. Ruchtie, H. F. P. Sandifort, J. Spronkers, C. Thomassen, J. Tuin, W. v. d. Vall, H. Voogdgeert, B. J. J. Weijkamp.

Het Partijbestuur wees uit zijn midden aan: E. Boekman, A. B. Kleerekoper, H. Polak, W. H. Vliegen, C. Werkhoven en F. M. Wibaut.

De commissie vergaderde éénmaal en kwam toen tot de volgende conclusies, welke, behoudens één stem tegen de eerste alinea, met algemeene stemmen werden aangenomen:

„De commissie acht geen redenen aanwezig op de door het Partijbestuur voorgestelde wijziging van het Instituut der propagandisten terug te komen.

Voor zoover de nieuwe regeling nadere voorzieningen voor bepaalde provincies of gewesten noodig maakt, zullen deze getroffen worden door het Partijbestuur na overleg met de besturen der betrokken federaties.

De commissie verzoekt het Partijbestuur zoo spoedig mogelijk de positie van p.g. G. F. Lindeijer te regelen.”

DE PARTIJ-PERS.

„Voorwaarts”.

Met ons partijblad „Voorwaarts” gaat het goed. Het aantal abonnees bleef zich in stijgende lijn ontwikkelen, terwijl 't geheele bedrijf zich in een redelijken bloei mag verheugen. In den loop van het jaar werd het gebouw vernieuwd en uitgebreid en een nieuwe rotatiepers gekocht, die dezer dagen in werking is gesteld. Met dezen aankoop is een grootere bedrijfszekerheid verkregen en het uiterlijk aspect van het blad belangrijk verhoogd. Mogen deze verbeteringen ook dit jaar het abonnementental weer beduidend opvoeren.

„Het Volk”.

Nu wij op het buitengewoon Congres in December zeer uitvoerige discussies hebben gevoerd over „Het Volk”, waarvan vanzelfsprekend alle afdelingsafgevaardigden in hun afdelingen verslag hebben uitgebracht, kunnen wij dezen keer in ons verslag zeer kort zijn.

Laat ons hier nog eens uitdrukkelijk vaststellen, — zulks om misverstand te voorkomen — dat ons hoofdorgaan volgens getuigenis van deskundigen, administratief-organisatorisch een van de best geleide krantenbedrijven van het land is.

Het aantal abonnees steeg het laatste jaar regelmatig.

Wegens bedanken van p.g. H. Masereeuw als directeur benoemde het P.B. p.g. Y. G. v. d. Veen tot directeur, terwijl het buitengewoon Congres dezen partijgenoot tevens tot technisch-hoofdredacteur verkoos.

Gewestelijke pers.

In de gewestelijke pers kwam dit jaar geen verandering. Het „Velser Weekblad”, „De Gemeenschap” in Arnhem, „Palvu” in Zwolle en „De Volksstem” in Hilversum handhaafden zich. In verschillende plaatsen werden tijdens de verkiezingen voor Raad en Staten met meer of minder regelmaat propagandabladen uitgegeven, welke nadien weer zijn verdwenen, terwijl ook in Deventer een blaadje schijnt te bestaan, dat het P.B. echter niet toegesonden krijgt.

Socialistische Gids.

In het aantal abonnees op „De Socialistische Gids” kwam

geen noemenswaardige verandering. Ook in de redactie vond geen wijziging plaats.

De Uitgeverij en Boekhandelszaak „Ontwikkeling” en de daarmee in nauw verband samenwerkende Boekhandel „Voorwaarts” ontwikkelden zich in het verslagjaar wederom op vernieuwend wijze.

Uitgegeven werden	in 1926		in 1927	
	aantal	oplaag	aantal	oplaag
Propagandabrochures	16	59.000	12	71.000
Pop. Wetensch. „	10	23.500	9	13.300
Romans, gedichten e.d.	11	23.850	16	42.000
Kinderboeken	5	13.000	5	22.000
Pop. Wetensch. boeken	10	16.800	9	14.000
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	52	136.150	51	162.300

De oplaag van den „Naar het Licht-Kalender”, die in 1925 9000 en in 1926 13.000 bedroeg, steeg in 1927 tot 15.000, en werd geheel uitverkocht.

Het Arbeidersjaarboekje, wederom samengesteld door het Partijsecretariaat, werd ook dit jaar geheel uitverkocht.

De Amsterdamsche en Haagsche „Volksalmanakken”, die in 1926 voor ’t eerst verschenen, kwamen ook in 1927 met bevredigend resultaat uit.

Het aantal inteekenaren op de A.R.B.O. (Algemeene Roman Bibliotheek van „Ontwikkeling”), dat in 1926 (de eerste jaargang) ± 2000 bedroeg, steeg in 1927 tot bijna 4300.

De uitgave van „Het Opstandige Lied” werd in het verslagjaar beëindigd. Als gevolg van deze uitgave beschikt onze Partij thans over een twintigtal revolutionaire liederen voor zang en piano.

Een serie populair-wetenschappelijke brochures onder den algemeenen titel „De Wilde Roos”, een bonte rij kleine geschriften onder leiding van Koos Vorrink, werd opgezet in samenwerking met het Instituut voor Arbeidersontwikkeling. Het aantal inteekenaren op deze reeks is niet zoo groot als wij gehoopt en verwacht hadden.

„Die Onze Kracht Ontwaken Deed”, door W. H. Vliegen, het in afleveringen verschijnende vervolg op „De Dageraad der Volksbevrijding” van denzelfden schrijver, werd in het verslagjaar voltooid. Naast dit groote werk verschenen aan groote boeken nog een herdruk van H. G. Wells’ „Korte Geschiedenis der Wereld” en een eerste druk van Max Beer’s „Algemeene Geschiedenis van het Socialisme”. Van laatstgenoemd werk werd de oplaag van ruim 3000 exemplaren à f 8.50 per stuk in enkele maanden nagenoeg geheel uitverkocht.

In al onze boekwinkels stegen de omzetten zeer aanmerkelijk. Op een enkele uitzondering na waren ook de financiële resultaten dezer winkels bevredigend. Ook onze agenten zagen hun omzetten belangrijk omhoog gaan.

Buitengewoon groote omzetten werden bereikt met enkele romans van A. M. de Jong, terwijl het resultaat van den verkoop van Troelstra's „Wording” een in de Nederlandsche Boekhandelswereld met geen boek ooit bereikt succes werd. Alleen „Ontwikkeling” verkocht n.l. 8500 exemplaren.

Er is dus nagenoeg in elk opzicht reden om op het jaar 1927 met voldoening terug te zien.

BOND VAN VROUWENCLUBS.

Voor het werk van den Bond van Vrouwenclubs en den toestand van de „Proletarische Vrouw” verwijzen wij naar het hier afzonderlijk bijgevoegde verslag.

INDISCHE CLUB EN -PARTIJ.

Het contact met onze Indische Partij is naar ons oordeel het laatste jaar hechter geworden. Over de moeilijkheden in zake de verbanningen en doodvonnissen verstrekke de Indische Partij inlichtingen, waarmee de Partijleiding zeer was gediend, terwijl men ons over den geheelen politieken toestand op de hoogte hield.

Met de Indische Club liet de samenwerking niets te wenschen over. De steuninzameling, die op initiatief van den secretaris der Club en onder diens leiding, ten behoeve van de gearresteerde Indonesische studenten werd georganiseerd, welke de goedkeuring van het P.B. droeg, bracht pl.m. f 3190.— op.

BOND VAN SOC. DEM. STUDENTENCLUBS.

Onder de frissche leiding van het bestuur onzer socialistische studentenorganisatie blijft de belangstelling, zij het niet in wijden kring, voor onze beweging in de studentenwereld toenemen. Al groeit het ledental niet in beduidende mate, met „Kentering” gaat het goed en men heeft de verwachting het binnen enkele jaren zonder nadeelig saldo te kunnen uitgeven.

Bij de behandeling van ons Ontwapeningsontwerp in de Kamer in Februari 1927, gaf de Bond een vlugschrift uit in 5000 exemplaren ter ondersteuning van onze actie, dat aan de universiteiten te Amsterdam, Leiden, Delft, Utrecht en Groningen werd uitgereikt.

DE V.A.R.A.

De belangstelling voor de V.A.R.A. is vooral het laatste half jaar sterk toegenomen. Op 1 Juli 1926 bedroeg het ledental plm. 2000, 1 November 1927, twee jaar na de oprichting was het tot 3000 gestegen en 1 Januari 1928 had men het getal van 5000 overschreden. Het P.B. stond over 't jaar 1927 een subsidie toe van f 1000.

De redactie van het blad is thans in handen van den voorzitter S. v. d. Woude en den bezoldigden secretaris G. J. Zwertbroek.

Onder leiding van de p.g. J. W. Lebon en G. J. Zwertbroek werden de uitzendingen verzorgd. Van Juli 1926 tot 31 December 1927 werden niet minder dan 81 avonden en 6 Zondagochtendprogramma's uitgezonden.

Door een speciaal daarvoor ingestelde commissie uit S.D.A.P., N.V.V. en V.A.R.A., waarin voor de Partij zitting hadden E. Boekman, A. B. Kleerekoper en C. Werkhoven, werd een rapport samengesteld van internen aard, dat als basis moet dienen voor de werkzaamheden, die door de V.A.R.A. in den komenden tijd moeten worden verricht.

INSTITUUT VOOR ARBEIDERSONTWIKKELING.

Het Instituut verloor in 1927 Vorrink als bezoldigd bestuurder. Deze nam zijn vroegere taak als voorzitter der A.J.C. en redacteur van „Het Jonge Volk” weer op. In zijn plaats kwam A. H. P. van Duuren, die op 15 September 1927 zijn functie aanvaardde.

De algemeene vergadering, die op 22 en 23 October 1927 werd gehouden, nam eenige belangrijke besluiten. De samenstelling van het Centraal Bestuur werd aldus geregeld, dat Partij, Vakbeweging en Instituut een gelijk aantal vertegenwoordigers benoemen, waarbij de bezoldigde bestuurders komen en een vertegenwoordiger der A.J.C. Partijafdeelingen en bestuurdersbonden kregen het recht om in de plaatselijke besturen een vertrouwensman aan te wijzen. Verder werd besloten tot het stichten van correspondentschappen en tot een federatieve gewestelijke samenwerking der afdelingen. De oprichting van kunstkringen door het Instituut werd principieel goedgekeurd. De Algemeene Vergadering vereenigde zich na een uitvoerige discussie met den geest van den tot dusver verrichten arbeid.

Van het centrale werk in het afgelopen jaar verdient vermelding de sterke toename van het aantal filmvoorstellingen van den gereorganiseerden filmdienst, zoodat de aanschaffing van een tweeden auto en de aanstelling van nog een operateur noodig was. Het aantal deelnemers aan den schriftelijken cursus-Kuyper bleef vrij constant (plm. 1600) evenals het aantal clubleiders (plm. 120). Met de clubleiders werd in April 1927 te Amsterdam een conferentie gehouden. Van de serie geschriften „De Wilde Roos” verschenen in 1927 een 5-tal nummers. Het aantal abonné's bedraagt 1400. In Leeuwarden, Zwolle Dordrecht, Haarlem, Enschede, Den Haag en Heerlen, werden zeer goed geslaagde week-ends voor het kader gehouden, waaraan in totaal 820 bestuurders deelnamen. Het Instituut schonk en verzorgde de bibliotheek op Troelstra-Oord. Het Centraal Bestuur maakte den afdelingen het houden van cursussen met politieke en economische onderwerpen financieel mogelijk. Ook organiseerde het een tournée voordrachten met Hendrik de Man als spreker. Het werk der 80 afdelingen werd in denzelfden geest voortgezet. Het

clubwerk breidde zich sterk uit. In Amsterdam werd de C. C. v. A. als afdeling A van het Instituut aangesloten, de ledenvereniging, Afdeling B, kreeg een beperkter taak, daar het houden van cursussen weer aan de afdelingen der Partij werd opgedragen. In verschillende afdelingen bestaat daarvoor samenwerking tusschen de besturen der Partij-afdelingen en de groepsbesturen van het Instituut. Een tiental correspondentschappen werd gesticht.

Het aantal leden en donateurs steeg van 18.000 tot plm. 20.000. De oplage van „De Toorts” van 17.000 tot 18.500.

ARBEIDERS JEUGDCENTRALE.

Met de A.J.C. gaat het goed. Onder de jeugdverenigingen van ons land neemt zij een voorname plaats in. Aan onze oudere beweging geeft zij fleur en kleur.

De voornaamste mutatie in het hoofdbestuur is, dat Koos Vorrink vorig jaar als bezoldigd voorzitter is teruggekeerd.

In het aantal afdelingen en leden kwam weinig verandering. Vooruitgang viel echter niet waar te nemen.

Om het jeugdwerk te bevorderen en te verbeteren is de A.J.C. er toe overgegaan in een dertigtal plaatsen een Jeugd-tehuis te exploiteeren.

In het algemeen gesproken blijft de belangstelling voor de Jeugd- en Zomerfeesten stijgende.

Het aantal abonnees op „Het Jonge Volk” bedraagt plm. 13.000, op „Opgang” 6000, terwijl de oplage van het jeugdleidersorgaan „De Kern” 1500 telt.

De leiding van de A.J.C. maakte het velen leden financieel gemakkelijk aan den cursus-Kuyper van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling, deel te nemen.

Financieel gaat het de A.J.C. niet slecht, vooral nu zij van haar Verkoopcentrale een instelling heeft weten te maken, waarmee zij niet alleen haar leden aan goede artikelen helpt, doch die tevens belangrijke inkomsten afwerpt.

Met de stichting van haar tweede groote kamphuis op de Warandabergen tusschen Blaricum en Huizen deed de A.J.C. een uitstekend werk, dat, naar wij verwachten, zoo-wel door ouderen als jongeren in hooge mate zal worden gewaardeerd.

TROELSTRA-OORD.

De opening op 14 Augustus 1927 van het Troelstra-Oord is een datum, die in de geschiedenis der Nederlandsche arbeidersbeweging met gouden letters moet worden geschreven. Met de stichting dezer trotsche burcht is de naam van onzen grooten voorganger gelijk vereeuwigd.

Het kan niet de bedoeling zijn hier op deze plaats over de cultureele beteekenis voor de arbeidersbeweging van deze stichting uit te weiden. Wij volstaan dus met het memoreeren van enkele feiten.

Namens de Partij bood het P.B. de stichting een mooie

vleugel-piano aan, terwijl het bedrag van f 4000 uit de nalatenschap-Van Kol werd besteed voor het opwerpen van een heuvel, en een Van Kol-bank die door architect Berlage werd ontworpen. De buste van Troelstra, gemaakt door den beeldhouwer Mendes da Costa vond haar plaats in de hal van het vacantie-oord.

In het bestuur van het Troelstra-Oord hadden in de eerste helft van het jaar zitting H. Polak en C. Werkhoven. Daar p.g. Werkhoven in den loop van het jaar wegens drukke werkzaamheden bedankte, benoemde het P.B. in zijn plaats p.ge. E. Ribbius Peletier; p.g. J. Oudegeest bezet thans de plaats van Henri Polak, die na zijn bedanken als voorzitter zich ook uit dit bestuur terugtrok.

GEMEENTERAADS- EN STATENVERKIEZINGEN.

In het afgelopen jaar vonden de verkiezingen voor de Provinciale Staten en Gemeenteraden plaats. Het ware niet misplaatst er hier eenige beschouwingen aan te wijden, doch al onze pogingen om over goed vergelijkbare cijfers de beschikking te krijgen, zijn op niets uitgelopen. Wij meenen dan ook beter te doen het onvolledig materiaal, waarover we beschikken, niet te publiceeren.

Een algemeene opmerking over den uitslag der verkiezingen willen wij echter niet achterwege laten.

Een groote vooruitgang is de Raadsverkiezing voor de Partij niet geweest, hetgeen uit het onderstaande staatje moge blijken:

	Aantal zetels in	
	1923	1927
Drente	74	73
Friesland	123	118
Gelderland	136	130
Groningen	146	166
Limburg	25	27
Noord-Brabant	21	24
Noord-Holland	165	188
Overijssel	83	88
Utrecht	44	47
Zeeland	32	42
Zuid-Holland	182	208
	<hr/>	<hr/>
Totaal	1031	1111

In de provincies Drente, Friesland en Gelderland liep ons aantal raadsleden terug. In de andere provincies werd zetelwinst geboekt. Er waren echter ook gemeenten, waar het verlies aan raadszetels niet gering was. Hiernaar heeft het P.B. een speciaal onderzoek ingesteld, waarbij kwam vast te staan, dat als regel aan bijzondere plaatselijke omstandigheden het verlies moest worden toegeschreven; in enkele gevallen ook aan onvoldoende bekwaamheid van de voor onze Partij zittende raadsleden. In geen geval is uit den

plaatselijken achteruitgang hier en daar gebleken, dat de door onze Partij gevolgde politiek een onjuiste is geweest, nog minder, dat aan het hebben van wethouderszetels in 't algemeen zetelverlies zou zijn toe te schrijven.

Een zaak, waar stellig nog meer aandacht aan besteed zal moeten worden, is de stelselmatige ontwikkeling en scholing onzer raadsleden.

De Provinciale Staten-verkiezingen brachten onze zetels van 107 op 120 en de op ons uitgebracht stemmen van 503.556 op 609.010. (Deze cijfers vergeleken bij 1923.)

In Limburg, Overijssel, Zeeland en Zuid-Holland wonnen wij één zetel, in Drente en Groningen twee, in Noord-Holland vijf.

In het aantal Gedeputeerden kwam evenwel geen wijziging, met dien verstande, dat wij in Friesland een zetel verloren, doch in Groningen er een bijkregen, zoodat het totaal 10 bleef.

Over den uitslag van deze verkiezing mogen wij niet ontevreden zijn. Zeer hard is er door onze partijgenooten gewerkt.

Vermelden wij nog, dat het Partijbestuur voor deze verkiezing een brochure beschikbaar stelde, welke door p.g. W. H. Vliegen werd geschreven, getiteld: „Het komt er niets op aan”, die in een oplaag van 100.000 exemplaren werd verspreid.

DE VEREENIGING VAN SOC. DEM. RAADS- EN STATENLEDEN.

De Vereeniging van Raadsleden bracht het gewijzigde Gemeenteprogram, dat door een commissie uit haar midden was samengesteld, als voorstel op den beschrijvingsbrief van het Congres, dat, zooals ter andere plaatse reeds is gebleken, door het Congres met algemeene stemmen werd aanvaard.

Zij organiseerde verder een driedaagschen cursus in Amsterdam op 22, 23 en 24 Januari 1927. Behandeld werden de volgende onderwerpen: „De taak der gemeente ten aanzien der socialisatie” door S. R. de Miranda.

„De gemeente, de provincie en de volksgezondheid”, door L. Heijermans.

„Maatschappelijk hulpbetoon”, door Ed. Polak.

„De autonomie der gemeenten en het toezicht der hogere besturen”, door G. v. d. Bergh.

„Grondpolitiek, erfpacht en verkoop”, door F. M. Wibaut.

„Gewestelijke uitbreidingsplannen”, door A. Keppler.

„De ontwikkeling der niet-leerplichtige jeugd”, door Theo Thijssen.

„Wat kunnen de gemeentelijke en provinciale besturen doen op het gebied van schoonheid en kunst?” door H. Polak.

Op deze inleidingen volgden uitvoerige discussies, waar

in de referaten aan de ervaring van verschillende raadsleden werd getoetst. Deze cursus heeft uitstekend werk verricht en mag daarom zeker als geslaagd worden beschouwd. Zij werd door 86 raadsleden bezocht. Van de redevoeringen en discussies is een verslag verschenen, waarvan de oplage van 500 exemplaren geheel is verkocht.

De Jaarvergadering vond plaats op 24 en 25 September te Zwolle, waar door de p.g. Mr. G. v. d. Bergh, W. Drees, P. Hiemstra en Dr. Th. v. d. Waerden verschillende inleidingen werden gehouden. Van de besluiten vermelden we, de uitgave van een schriftelijken cursus voor gemeentepolitiek.

Met het aantal abonnementen op „De Gemeente” gaat het niet naar wensch. Dit bedraagt slechts pl.m. 950, waaruit blijkt, dat nog lang niet alle raadsleden zich de opoffering getroosten een abonnement op ons socialistisch gemeenteorgaan te nemen, waaruit zij het noodige materiaal en de noodige voorlichting kunnen putten.

Op verzoek van het D.B. der Vereeniging stelde p.g. Michels te Haarlem een ontwerp-adres aan de regeering samen, inzake het instellen van gezondheidscommissies, welk adres aan alle raadsleden ter kennisneming en ondersteuning werd toegezonden.

In de verschillende provinciale vereenigingen wordt, in de eene meer, in de andere minder, goed voorlichtingswerk gedaan.

Het vertrouwen in het Adviesbureau blijkt jaarlijks grooter te worden, daar het aantal adviezen, dat gevraagd wordt, regelmatig blijft stijgen. Bedroeg dit over 1926 ruim 250, 1927 was dit aantal 476.

Wellicht heeft het zijn nut er hier nog eens op te wijzen, dat onze raadsleden deze adviezen gratis worden verstrekt door 't bureau der vereeniging, Keizersgracht 376, Amsterdam.

VERTEGENWOORDIGING.

Bij verschillende gelegenheden liet het P.B. zich vertegenwoordigen. Op 3 Maart namen p.ge. Suze Groeneweg, J. A. Bergmeijer en D. A. van Eck deel aan het Congres voor Plaatselijke Keuze te Utrecht.

Op 26 Mei vertegenwoordigde p.g. D. A. van Eck het P.B. op de Nationale betooging voor Plaatselijke Keuze.

Het Congres van het N.V.V. op 12 en 13 Maart in Den Haag werd bijgewoond door Henri Polak en C. Werkhoven, terwijl op het Congres in zake werkloozenzorg en werkverruiming, dat op 1 November door het N.V.V. werd georganiseerd, de partijgenooten J. W. Albarda, A. B. Kleerekoper en C. Werkhoven voor het P.B. aanwezig waren.

P.g. E. Ribbius Peletier werd door het P.B. afgevaardigd naar het Eerste Religieus Socialistische Congres op 1 en 2 October te Amsterdam.

P.g. A. B. Kleerekoper complimenteerde namens het P.B. de federatie Utrecht op 3 December ter gelegenheid van zijn 10-jarig bestaan.

Vermelden wij nog, dat op de receptie, door den Bond van Arbeiders Zangverenigingen gegeven ter gelegenheid van zijn 25-jarig bestaan, verschillende leden van het P.B. aanwezig waren. Op deze receptie bood de Partij te zamen met het N.V.V. een marschlied aan, terwijl daarenboven een liederenfonds werd aangeboden, waarvoor een speciale inzameling werd gehouden.

Bij jubilea van verschillende vakbonden en instellingen zorgde het P.B., wanneer het persoonlijk niet aanwezig kon zijn, voor een bloemstuk.

KWESTIES.

De moeilijkheden, waarmede het P.B. het afgelopen jaar te kampen heeft gehad, zijn niet gering geweest.

Noemen wij om te beginnen de belangrijkste, de kwestie in Limburg. Nadat het P.B. in Limburg met den gewestelijken propagandist Van der Ploeg en het gewestelijk bestuur de propagandisten-kwestie had geregeld, ontstond tijdens de gemeenteraadsverkiezingen in Kerkrade opnieuw een geschil. Aanleiding daartoe was het feit, dat een districtsbestuurder van den Nederl. Mijnwerkersbond, voorheen zittend raadslid voor onze Partij, bij de gemeenteraadsverkiezingen uit de Partij trad, met een eigen kandidatenlijst uitkwam en een zelfstandige Onafhankelijke Socialistische Partij stichtte. Hiertegen gaf het gemeentelijk federatiebestuur van Kerkrade manifesten uit, waarin op ontactische wijze bestuurders van den Alg. Ned. Mijnwerkersbond grof werden bejegend. Wij laten in het midden, in hoeverre van de zijde van den Mijnwerkersbond hiertoe aanleiding is gegeven, doch het bestuur van het N.V.V. vond hierin aanleiding om in het orgaan van den Mijnwerkersbond tegen den gewestelijken secretaris Van der Ploeg fel van leer te trekken, omdat deze namens het gewestelijk bestuur een brief, bestemd voor publicatie schreef en geen maatregelen trof om verspreiding van de gewraakte manifesten te beletten.

Na verloop van eenige weken nam dit geschil een zoodanige omvang aan, dat het P.B. in Juni in samenwerking met het bestuur van het N.V.V. besloot tot het instellen van een Commissie van Onderzoek, waarin voor het P.B. zitting namen Mw. S. Groeneweg, W. H. Vliegen; voor het N.V.V. S. de la Bella en C. v. d. Lende. Deze commissie, die een zeer consciëntieus onderzoek gedurende vele dagen ter plaatse instelde, kwam tot conclusies, welke gepubliceerd zijn in „Het Volk” van Woensdag 24 Augustus 1927.

Nadat deze conclusies de betrokkenen waren toegezonden, werden zij door het H.B. van den Mijnwerkersbond aanvaard. Het gewest Limburg bleek hiertoe, nadat

van de zijde van het P.B. op 2 October te Maastricht nog een poging was gedaan, niet bereid.

Direct hiermee verband hield het royement van de afdeeling Heerlen. Zooals in de conclusies is vermeld, was een der eischen, waartoe de Commissie van Onderzoek was gekomen, dat partijgenooten, die tijdens de vele ruzies, die in Limburg de laatste jaren reeds plaats vonden waren geroyeerd of uit de Partij getreden, zonder ballotage weer tot de Partij zouden worden toegelaten. De afdeeling Heerlen wenschte dit niet uit te voeren, waardoor het P.B. zich genoodzaakt zag deze afdeeling te schorsen. Het lag in de bedoeling, deze afdeeling tot royement aan het Congres voor te dragen.

Nu deze heele kwestie, mede door de bemoeiingen van onzen nieuwen partijvoorzitter, is opgelost, komt het ons ongewenscht voor in dit verslag er meer van te vermelden. Wij hebben de hoop en het vertrouwen, dat thans in Limburg een periode van flinken groei en onderlinge kameraadschap zal aanvangen en dat onze partijgenooten zelf tot het inzicht zullen zijn gekomen, dat voor alles eenheid van optreden ten behoeve van de Limburgsche arbeidersklasse het allernoodzakelijkste is.

Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen deden zich hier en daar ook enkele moeilijkheden voor, waarvan de meesten in der minne werden geschikt en spoedig tot het verleden behoorden.

Een uitzondering op dezen regel is echter het geval Van Trigt te Apeldoorn. Waar deze zaak feitelijk nog in behandeling is, achten wij verdere uitweiding hierover niet nuttig.

Verschillende royementen werden in den loop van dit jaar door het P.B. gecasseerd, omdat de gronden, waarop deze waren uitgesproken, geen royement wettigden.

Wij meenen hier de opmerking te moeten maken, dat men in verschillende plaatsen in het land er den laatsten tijd wel zeer vlug bij is om tot royement over te gaan. Men bedenke wel, dat het de taak der afdeelingsbesturen niet is om te trachten zich op de gemakkelijkste wijze van eenigszins moeilijke elementen te ontdoen, maar dat het veeleer hun plicht is moeilijkheden tusschen partijgenooten onderling en de afdeeling in der minne te schikken en tot oplossing te brengen, hetgeen natuurlijk niet wil zeggen, dat partijgenooten, welke ernstig het partijbelang schaden, in de Partij moeten worden gehandhaafd.

INTERNATIONALE ZAKEN.

In het afgelopen jaar hadden voor de Partij zitting in de Executive der S.A.I. onze partijgenooten W. H. Vliegen en F. M. Wibaut, welke eerste daarenboven lid is van het bureau der S.A.I.

Onder voorzitterschap van p.g. Albarda zette de internationale commissie inzake het militaire vraagstuk haar werkzaamheden voort; onder voorzitterschap van onzen

p.g. Vliegen de internationale koloniale commissie haar arbeid eveneens. In de internationale commissie, welke onderzoekt den toestand der politieke gevangenen, had voor ons land zitting p.g. A. B. Kleerekoper.

Naar de onthulling van het Matteotti-gedenkteeken op 11 September te Brussel vaardigde het P.B. p.g. A. B. Kleerekoper af, terwijl p.g. F. M. Wibaut op 2 Mei onze Partij vertegenwoordigde op de vergadering in Genève, welke door het I.V.V. en S.A.I. belegd was in verband met de voorbereiding der Economische Conferentie.

Verschillende uitnoodigingen tot deelneming aan de congressen onzer zusterpartijen werden door het P.B. niet ingewilligd. Een uitzondering maakte men echter bij het 25-jarig bestaan der Luxemburgsche Partij, welke op 20 en 21 Augustus in Luxemburg werd gevierd. P.g. Boekman bracht daar namens onze Partij de felicitaties over.

SAMENWERKING S.D.A.P.—N.V.V.

In den loop van het jaar vonden verschillende besprekingen plaats tusschen het Partijbestuur en het bestuur van het N.V.V.

O.a. kwam men 19 Januari bijeen ter bespreking van het nieuwe ontwerp-Ziektewet, 18 Juni ter bespreking van de moeilijkheden in Limburg, de kwestie met den Arbeiders-Sportbond en de bemoeiingen welke beide organisaties met de V.A.R.A. hadden.

Daarenboven vonden besprekingen plaats in October over het vraagstuk der handelspolitiek, waaraan ook door de Economische Commissie uit de Kamerfractie werd deelgenomen.

De commissie van zes, ingesteld ingevolge het congresbesluit van 1926 en waarin voor de Partij zitting hadden J. W. Albarda, Henri Polak en W. H. Vliegen, kwam in dit jaar met haar werk gereed. De stellingen waartoe zij kwam, zijn in den vorm van een voorstel op den beschrijvingsbrief gebracht.

Nadat deze commissie met dit werk gereed was, is zij ter behandeling van het persvraagstuk met vier leden uitgebreid, n.l. voor het N.V.V. S. de la Bella en L. v. d. Wal, voor de Partij C. Werkhoven en F. M. Wibaut. De plaats van Henri Polak werd na zijn bedanken door p.g. J. Oudegeest bezet.

PERSONALIA.

Een zeer droeve taak is het ieder jaar weer in het verslag melding te moeten maken van een aantal meer of minder vooraanstaande personen, welke de Partij in het afgelopen jaar heeft moeten verliezen.

Naast de velen, wier namen ons onbekend zijn, noemen wij hier p.g. M. Hillebrand te Dokkum, Hijman Overst en D. Keesing te Amsterdam, mevr. Van Kersen—Van Muijlwijk te Rotterdam.

Hoewel wij Herman Gorter en Dirk Stolker reeds vele jaren niet meer tot leden onzer Partij konden rekenen, hebben beiden toch zeer lang een zoodanige plaats in onze Partij ingenomen, dat wij het memoreeren van hun namen te dezer plaatse niet achterwege meenen te mogen laten.

INZAMELING HEIJERMANS- EN ADAMA VAN SCHELTEMA-MONUMENTEN.

Met de inzameling voor deze monumenten heeft de Partij een eereschuld ingelost. De collecte, welke door p.g. A. B. Kleerekoper op verzoek van het Partijbestuur georganiseerd werd, bracht f 8000 op. Hierdoor is de Partij in staat aan elk der comité's, die voor de plaatsing en vervaardiging der monumenten zorg dragen, een bedrag van f 4000 af te dragen.

HET PARTIJSECRETARIAAT.

De werkzaamheden op het Secretariaat waren in het afgelopen jaar niet gering. Het aantal verzonden brieven bedroeg plm. 6000, het aantal ontvangen stuks post plm. 18.000. Bovendien moesten twee congressen worden voorbereid en was het aantal rapporten, notulen etc., dat moest worden vermenigvuldigd, zeer groot. Vooral het veranderen van de contributieregeling gaf handen vol werk. Daarenboven was de arbeid, verbonden aan het omruilen van contributiezegels buitengewoon omvangrijk, hetgeen nog werd bemoeilijkt en verzaamd, doordat zeer vele afdeelingen niet binnen den aangegeven tijd voor terugzending zorg droegen.

Overigens was de samenwerking met onze afdelingsfunctionarissen — op een hoogst enkele uitzondering na — zakelijk en prettig.

SLOTWOORD.

Vatten wij ten slotte in een enkelen zin ons oordeel over het afgelopen jaar samen, dan moeten wij zeggen: het was een goed jaar! Het had echter een b e s t jaar kunnen zijn, wanneer een grooter aantal onzer partijgenooten zich met meer toewijding aan het dagelijksche werk tot grootmaking onzer partij had gegeven. De actie tot het winnen van leden, die thans gevoerd wordt, bewijst, dat duizenden arbeiders en arbeidersvrouwen bereid zijn toe te treden. Wanneer de partijgenooten, zoowel in de steden als op het land met energie en opofferingsgezindheid, de ingezette actie volhouden, dan is het ledental in 1928 tot z e s t i g d u i z e n d op te voeren en gaan we het verkiezingsjaar 1929 met een naar binnen en buiten versterkte organisatie tegemoet. Tot heil der arbeidersklasse, tot heil der sociaal-democratie!

C. WERKHOVEN,
Partijsecretaris.

BIJLAGE A.

(Per 31 December).

GEWESTEN																			
	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	
Groningen	20	26	37	51	48	46	51	58	75	84	78	72	71	68	69	66	70	75	
Friesland	58	71	74	90	89	86	87	90	100	111	105	97	101	100	95	97	99	100	
Drente	7	8	11	21	27	28	33	30	41	51	43	43	49	51	45	45	43	47	
Overijsel	19	23	22	23	25	23	24	25	39	34	37	35	40	40	40	45	42	39	
Gelderland	24	22	25	30	34	34	32	40	68	66	59	56	51	61	60	60	60	58	
Utrecht	4	7	7	8	6	10	11	16	19	19	19	19	21	22	20	21	22	22	
Noord-Holland (Noord)...	26	29	44	70	44	46	46	51	57	60	60	56	63	62	64	61	61	57	
Noord-Holland (Zuid)....	—	—	—	—	28	27	27	20	25	29	29	27	31	31	29	31	30	30	
Amsterdam	9	9	9	9	9	9	9	24	24	24	24	9	9	10	11	11	11	11	
Rotterdam	6	6	6	7	7	6	6	6	8	9	9	9	9	9	9	9	9	9	
Den Haag	4	4	4	4	4	4	4	4	7	7	7	3	3	3	4	4	4	7	
Zuid-Holland	23	24	29	50	49	45	50	52	75	89	83	81	84	83	84	87	86	85	
Zeeland	7	7	5	12	15	15	16	13	15	21	19	17	18	21	20	20	20	22	
Noord-Brabant	6	7	5	5	7	7	7	9	15	17	17	12	12	11	14	14	14	15	
Limburg	7	10	6	9	14	9	7	17	26	24	24	23	21	19	20	20	19	20	
	220	253	284	389	406	395	410	455	594	645	613	559	583	591	584	591	590	597	

BIJLAGE D.

FEDERATIE	30 Sept. 1914	30 Sept. 1918	30 Sept. 1919	30 Sept. 1920	30 Sept. 1921	30 Sept. 1922	30 Sept. 1923	30 Sept. 1924	30 Sept. 1925	30 Sept. 1926	30 Sept. 1927	31 Dec. 1927
Friesland	3332	4547	5557	4647	4414	5374	5350	4904	5071	4925	5366	5320
Groningen	1725	2891	4908	3667	3121	3431	3098	2784	2957	2997	3509	3519
Drente	901	1544	2148	1484	1406	2119	1575	1225	1166	1090	1289	1293
Overijsel	1658	2177	3226	2523	2433	2912	2825	2715	3130	3018	3323	3387
Gelderland	1794	3724	5179	4121	3561	4178	4438	3922	3889	3873	4151	4082
Utrecht	800	1561	2220	1692	1794	2142	2035	1936	1985	1987	2222	2188
N.-Holland Nrd..	4122	4643	3907	3253	2870	3481	3458	3295	3384	3301	3713	3680
N.-Holland Zuid..			2609	2153	1887	2162	2214	2076	2441	2392	2701	2650
Amsterdam	5034	4615	5539	4981	5627	5339	5188	4910	5384	5242	5817	5827
Rotterdam	1646	1843	2596	2287	2670	3069	3138	2750	2821	2922	3524	3400
Den Haag	1668	1519	1999	1796	1753	1904	1862	1892	2412	2524	2967	3058
Zuid-Holland	2345	2147	5710	4206	4238	4727	4595	4013	4514	4640	5382	5362
Zeeland	424	571	760	619	540	620	682	611	688	694	895	884
Noord-Brabant ..	278	856	1019	824	741	732	659	601	667	629	647	643
Limburg	320	1093	1436	1091	812	746	657	631	757	752	895	876
Totaal	26047	35531	48813	39344	37867	42936	41774	38265	41266	40986	46401	46169

BIJLAGE B.

GEWEST	31 December 1926	Nieuw ingeschreven leden	Leden uit andere afd. overgekomen	Totaal ingeschreven	Verhuisd	Bedankt	Afgevoerd wegens contributieschuld	Geroyeerd	Overleden en overige redenen	Totaal afgeschreven	31 December 1927	Mannen	Vrouwen
	Friesland.....	5048	761	143	904	236	290	36	1	69	632	5320	3818
Groningen.....	3128	795	89	884	142	282	28	1	40	493	3519	2694	825
Drente.....	1134	380	47	427	69	146	30	6	17	268	1293	1066	227
Overijssel.....	3081	637	103	740	163	237	12	1	21	434	3387	2435	952
Gelderland.....	4045	688	63	751	155	479	30	2	48	714	4082	2906	1176
Utrecht.....	2099	407	126	533	175	225	28	2	14	444	2188	1471	717
Noord-Holland Nrd..	3459	651	64	715	144	287	11	1	51	494	3680	2589	1091
Noord-Holland Zuid..	2399	469	401	870	418	148	29	4	20	619	2650	1769	881
Amsterdam.....	5523	1002	672	1674	699	424	212	1	34	1370	5827	3870	1957
Rotterdam.....	3628	444	367	811	415	502	104	3	15	1039	3400	2313	1087
Den Haag.....	2585	805	278	1083	298	281	25	—	6	610	3058	2022	1036
Zuid-Holland.....	4900	1314	104	1418	227	592	70	15	52	956	5362	3878	1484
Zeeland.....	711	264	23	287	30	66	8	1	9	114	884	677	207
Noord-Brabant.....	620	124	31	155	44	70	12	1	5	132	643	521	122
Limburg.....	836	247	47	294	93	114	36	1	10	254	876	638	238
Totaal....	43196	8988	2558	11546	3308	4143	671	40	411	8573	46169	32667	13502

BIJLAGE C.

1 Jan.	Aantal leden	1 Jan.	Aantal leden	1 Jan.	Aantal leden
	1895		700		1907
1896	1000	1908	8748	1919	37628
1897	1500	1909	9504	1920	47870
1898	2100	1910	9980	1921	37412
1899	2500	1911	12582	1922	41472
1900	3200	1912	15667	1923	42047
1901	4000	1913	25708	1924	41230
1902	6500	1914	25609	1925	37894
1903	5600	1915	25642	1926	41221
1904	6000	1916	24018	1927	43196
1905	6816	1917	24859	1928	46169
1906	7471				

VERSLAG

VAN DEN BOND VAN SOC.-DEM.

VROUWENCLUBS.

In het afgelopen jaar hebben wederom vele honderden partijgenooten hunne krachten gegeven om de socialis-tische idealen bij de vrouwen van ons land ingang te doen vinden en als uiterlijk waarneembaar resultaat daarvan kan worden gewezen op een stijging van het aantal vrouwelijke leden onzer Partij met 1087 en op een vooruitgang van het aantal abonnees op „De Proletarische Vrouw” met 2420.

Op 31 December 1926 bedroeg het aantal vrouwelijke leden der Partij 12.415, dit was op 31 December 1927 gestegen tot 13.502, op de tusschenliggende data 31 Maart, 30 Juni en 30 September bedroeg het aantal resp. 12.905, 13.534, 13.367.

De groei, die sinds eenige jaren bij het aantal vrouwe-lijke leden te bespeuren valt, zette zich dus ook dit jaar weer voort. Over de laatste 5 jaar zijn de cijfers als volgt:

31 December 1922	. . . . .	9874
31 „ 1923	. . . . .	9984
31 „ 1924	. . . . .	9273
31 „ 1925	. . . . .	10338
31 „ 1926	. . . . .	12415
31 „ 1927	. . . . .	13502

Het aantal vrouwenclubs en vrouwenpropaganda-com-missies ging dit jaar met 9 vooruit, zoodat thans in 106 plaatsen een speciaal orgaan voor het werk der vrouwen-propaganda bestaat. De indeeling over de verschillende ge-westen is als volgt: Friesland 13, Groningen 11, Drenthe 4, Overijssel 14, Gelderland 19, Utrecht 9, Noord-Holland Noord 11, Noord-Holland Zuid 5, Zuid-Holland 10, Noord-Brabant 4, Zeeland 1, Limburg 3.

JAARVERGADERING.

De Jaarvergadering van den Bond vond plaats te Utrecht, op 14 en 15 April. Het P.B. was op deze vergade-ring vertegenwoordigd door p.g. Kleerekoper.

Zooals steeds, maakten de stand en de vooruitzichten der vrouwenpropaganda op deze vergadering een punt van bespreking uit en werden verschillende voorstellen, daarop betrekking hebbend, behandeld.

Voorts werd een inleiding gehouden door W. Drees over „Onze strijd in de gemeenteraden” en door S. Groeneweg over „Moederschapszorg”.

Op den avond van 14 April gaven eenige vrouwelijke leden van de Soc. Dem. Studenten Club uit Leiden een goed geslaagde opvoering van het tooneelspel „Chitra” van Rabindranath Tagore.

HOOFDBESTUUR.

Door de Jaarvergadering werden de zittende H.B.-leden alle herkozen, zoodat het H.B. wederom als volgt werd samengesteld: M. Wibaut-B. v. B., voorzitter; J. Hartog, A. Albarda-Brals, H. Bakhuis-Wolters, L. Besuyen-Lindeboom, A. Secrève-Bregman, A. E. J. de Vries-Bruins, C. A. Weersma-v. Duin. Ook werd de secretaresse door het Partijcongres opnieuw benoemd.

Het H.B. was vertegenwoordigd bij het Partijcongres, bij de vergaderingen van den Partijraad, op het Pinksterfeest der A. J. C. en bij de opening van het „Troelstra-Oord”.

Ook zond het H.B. een vertegenwoordigster naar de begrafenis van Mw. H. v. Kersen-v. Muijlwijk, die vele jaren deel van het H.B. uitmaakte.

PROPAGANDA.

De clubs en propaganda-commissies zetten in het afgelopen jaar de propaganda regelmatig voort. Door het beleggen van vergaderingen en andere bijeenkomsten, door huisbezoek en colportage slaagden zij er in steeds meer vrouwen in onzen kring te trekken. Ook dit jaar ontwikkelden de clubs en commissies groote activiteit in de maand October, die speciaal voor de propaganda onder de vrouwen was bestemd en eveneens in de Kerstweek, toen in breede kringen met het Ontwapeningsgeschriftje „Wat zeggen de Kerstklokken” gewerkt werd.

Het spreekt vanzelf, dat ter gelegenheid van de Raads- en Statenverkiezingen de clubs en propaganda-commissies volle kracht ontplooiden. De verslagen, die wij hieromtrent ontvingen, toonen een zeer actief deelnemen der vrouwen aan den verkiezingsstrijd.

Aan de propaganda in plaatsen waar nog geen club of commissie is gevestigd, wordt vooral door de gewestelijke vrouwenpropaganda-commissies aandacht geschonken. Deze trachten o.a. door het oprichten van leesclubs in die plaatsen de propaganda onder de vrouwen te bevorderen. Er bestonden dit jaar een 25-tal van dergelijke leesclubs, die in vele gevallen voor de leiding hulp ontvingen uit een naburige plaats, al of niet met financieelen steun van de gewestelijke vrouwenpropaganda-commissie, terwijl deze clubs voor de voorziening met lectuur veelal een beroep op ons Secretariaat deden.

Het gewest Noord-Holland Noord organiseerde een 5 weeksche propaganda rondreis met p.g. H. Bakhuis-Wolters als leidster, aan welke rondreis clubleden uit de groo-tere plaatsen haar medewerking verleenden.

„DE PROLETARISCHE VROUW”.

De Vrouwenmaand was dit jaar bestemd voor het winnen van abonnees op „De Proletarische Vrouw”. Ook thans bleek weer, hoezeer ons vrouwenblad de sympathie heeft van onze leden en hoe groot bij de partijgenooten de bereidwilligheid is tot den bloei van de krant mee te werken. Het aantal abonnees, dat op 31 December 1926, 20425 bedroeg, was op 31 December 1927 gestegen tot 22845. Van deze 22845 bladen gaan er 17815 naar personen, die zelf, of wier huisgenooten, abonnee zijn op „Het Volk” of de „Voorwaarts”; de overige 5030 gaan naar gezinnen, waar men niet op „Het Volk” of de „Voorwaarts” is geabonneerd. De bezorging van de bladen bij de gezinnen, die niet tot de „Volk”- of „Voorwaarts”-lezers behooren, is bijna geheel vrijwilligerswerk, dat door de vrouwelijke partijgenooten uit de verschillende plaatsen wordt verricht. Haar geregelde toewijding en het werk van de propagandiste, p.g. Hegt—Van Gelder, maken het mogelijk, dat iedere week deze meer dan vijfduizend bladen komen in gezinnen, waar geen andere socialistische krant wordt gelezen.

VERKOOP PROPAGANDA-GESCHRIFTEN.

In den loop van het jaar werden de volgende geschriftjes uitgegeven:

„Hebben de vrouwen belang bij de Prov. Staten-verkiezingen?”, waarvan verkocht werden	16.885	ex.
„Aan de Moeders”	25.260	„
„Nieuwe Wegen”	6.154	„
„Komt U ook eens luisteren”	6.037	„
„Wat zeggen de Kerstklokken”	33.335	„
Van de geschriftjes, het vorige jaar uitgegeven, werden nog verkocht	6.916	„

Totaal verkochte geschriftjes . . . . . 94.587 ex.

De verkoop der geschriftjes was over de verschillende gewesten als volgt verdeeld:

Friesland	9274
Groningen	7855
Drenthe	2341
Overijssel	11034
Gelderland	8155
Utrecht	11021
Noord-Holland Noord	8820
Noord-Holland Zuid	10530

Zuid-Holland	9647
Zeeland	3800
Noord-Brabant	665
Limburg	950
Amsterdam	2745
Den Haag	3120
Rotterdam	4600
Diversen	30

Totaal 94.587

VROUWENDAG.

Aan het eind der propagandamaand werd onder de leuze „voor Ontwapening en Internationale verbroedering”, de Vrouwendag gehouden. In meer dan 50 plaatsen vonden vergaderingen plaats, die over het algemeen goed slaagden en een talrijk vrouwenpubliek trokken.

ONTWIKKELING EN SCHOLING.

Behalve het voeren van de propaganda naar buiten, behoort het tot de taak der clubs en propaganda-commissies de ontwikkeling en scholing der eigen leden te bevorderen. De meeste clubs organiseren dan ook geregeld samenkomende leesclubs, cursussen van onderscheiden aard, excursies enz. Door sommige clubs wordt van dit gedeelte van haar taak zeer veel werk gemaakt.

Door den Bond werd op dit gebied het volgende verricht :

a. cursus gemeente huishouding. In verband met de op handen zijnde gemeenteraadsverkiezingen, stelde de Bond een cursus samen over de gemeentelijke huishouding. De cursus bestond uit 4 lessen, die resp. behandelden: „De organisatie der gemeente en de sociaaldemocratische gemeentepolitiek”, „De gemeente en het onderwijs”, „Volks-huisvesting” en „Gezondheidszorg”. Bij de 3 laatstgenoemde lessen behoorde een serie lichtbeelden.

De cursus was georganiseerd als een uitzend-cursus, de plaatselijke leiders ontvingen van ons secretariaat hunne aanwijzingen, terwijl voor de deelnemers in de verschillende plaatsen leidraden beschikbaar werden gesteld. Er bleek voor den cursus groote belangstelling te bestaan, 44 plaatsen namen er aan deel, waarvan 31 ook de lichtbeeldenseries gebruikten. In totaal werden voor 1136 deelnemers leidraden aangevraagd.

b. Lectorvoorziening leesclubs. In het najaar werd een aanvang gemaakt met een lectorvoorziening voor de leesclubs. Sinds 1 December verschijnen geregeld maandelijks van de hand van p.g. C. Weersma—van Duin brieven over buitenlandse aangelegenheden, die aan de clubs worden toegezonden ter behandeling op de leesavonden. Deze brieven, die gratis worden toegezonden, vallen door de uitstekende wijze waarop zij worden geschreven, bij onze leden zeer in den smaak.

Voorts is in voorbereiding een uitleendienst van lectuur voor leesclubs.

c. Gewestelijke cursussen. Door verschillende gewesten werden wederom met steun van den Bond cursussen tot scholing van onze leden georganiseerd.

In het voorjaar werden in het gewest Noord-Holland Noord cursussen gegeven te Alkmaar en Helder door J. Westerhof, te Enkhuizen en Hoorn door N. Tj. Swierstra en te Zaandam door de secretaresse. Op deze cursussen, die uit 3—5 lessen bestonden, werd gehandeld over de grondslagen van het socialisme.

Voorts werden in dit jaar door de secretaresse maandelijksche werk cursussen gegeven voor het gewest Noord-Holland Zuid te Haarlem en voor het gewest Groningen te Groningen, welke cursussen in den herfst van het vorig jaar aangevangen, in ons vorig jaarverslag nader zijn omschreven.

In den herfst van dit jaar kwamen 4 gewestelijke cursussen, alle onder leiding der secretaresse, tot stand, n.l. te Leeuwarden, Groningen (vervolgcursus), Alkmaar en Rotterdam.

De cursussen bestaan uit 6 lessen, die eens per maand plaats vinden, alsdan wordt gedurende een geheelen middag cursus gegeven. De cursussen dragen geheel het karakter van werk cursussen. Zij dienen een drieledig doel n.l., de cursisten meer kennis bij te brengen omtrent de beginselen der sociaaldemocratie en onderwerpen, die daarmee in verband staan; haar gelegenheid te geven zich zelf te oefenen in het spreken en voorts tot onderlinge bespreking van verschillende vragen van organisatorischen en propagandistischen aard.

De deelname aan den cursus is beperkt tot een kleine groep vrouwen, gekozen uit verschillende plaatsen in het gewest. Het aantal deelnemers aan de 4 cursussen tezamen bedraagt 65 uit 49 plaatsen.

ZOMERWERK.

Er werden dit jaar gehouden 4 zomerbijeenkomsten, een centrale excursie naar Amsterdam en een eendaagsche bijeenkomst van vrouwen uit het gewest Limburg, welke bijeenkomsten onder leiding der secretaresse stonden.

De zomerbijeenkomsten hadden plaats van 27—30 Mei op Ameland, van 11—12 Juni op „De Bliscap” te Amerongen, van 14—17 Juni eveneens op „De Bliscap”, van 23—26 September op „De Vonk te Noordwijkerhout.

Inleidingen werden gehouden op de bijeenkomst op Ameland door Ds. A. v. d. Heide over „Eerbied voor het Leven”, en mej. J. C. Jolles over „het spelen van kinderen”; op de eerste bijeenkomst te Amerongen door J. v. d. Kieft over „Bevrijding”; op de tweede bijeenkomst te Amerongen door C. Pothuis—Smit over „de zedelijke beteekenis der gemeenschapsgedachte”, door Saskia Lobo

over „Kinderlectuur” en door mevr. Joh. Bakker over „het oude Nederlandsche Lied”. Op de bijeenkomst op „De Vonk” werd gesproken door J. J. de Roode over „de Internationale Gedachte”, door Hermien v. d. Heide over „Selma Lagerlöf” en door p.g. Douma—v. Strieland over „het Leven van het Indische Volk”.

De 4 bijeenkomsten tezamen werden bezocht door 121 personen uit 25 verschillende plaatsen n.l.: Almelo 7, Amsterdam 13, Arnhem 7, Baarn 3, Berlikum 1, Beverwijk 1, Culemborg 2, Enschede 27, Haarlem 5, Huizum 2, Koog a/d. Zaan 1, Leeuwarden 11, Lekkum 1, Lonneker 4, Overveen 1, Santpoort 1, Texel 1, Utrecht 1, Velsen 7, Vlaardingen 1, Zaandam 6, Zaandijk 1, Zalt-Bommel 2, Zuilen 4, Zutfen 11.

Op 30 Juni had plaats de centrale excursie naar Amsterdam, welke excursie ten doel had de vrouwen uit de provincie gelegenheid te geven verschillende gemeentelijke instellingen te bezichtigen. Het aantal aanmeldingen voor deze excursie overtrof verre de verwachtingen, zoodat meer dan 100 personen moesten worden teleurgesteld. Het aantal deelnemers bedroeg ten slotte 343. Zij waren afkomstig uit 32 plaatsen n.l.: Alkmaar, Almelo, Amersfoort, Baarn, Barendrecht, Delft, Dordrecht, Enkhuizen, Haarlem, Heerenveen, Helder, Hoorn, Koog-Zaandijk, Lemmer, Leiden, Monnikendam, Maarsen, Maastricht, Nijmegen, Oldenzaal, Oudeschild, Purmerend, Roosendaal, Rotterdam, Uitgeest, Uithoorn, Velsen, Weesp, Wormerveer, IJmuiden, Zuilen, Zaandam.

De bijeenkomst voor vrouwen uit het gewest Limburg vond plaats te Brunssum op Zondag 16 October. Deze bijeenkomst, die bezocht was door 47 vrouwen uit 9 afdeelingen, kreeg door de gastvrije ontvangst der Brunssumsche partijgenooten een bijzonder karakter. Op deze bijeenkomst sprak J. van Zadelhoff over „De Coster's Uilenspiegel”.

INTERNATIONAAL VROUWENCOMITÉ.

In ons vorig verslag konden wij melding maken van de tot stand koming van het Internationaal Vrouwen-Comité.

Ons land is in dit Comité vertegenwoordigd door de secretaresse, die tevens deel uitmaakt van het presidium. Het presidium vergaderde op 30 Juli te Parijs en 9 December te Keulen; het Comité op 10 en 11 December te Keulen. Deze vergadering, die hoofdzakelijk diende tot voorbereiding van de vrouwenconferentie, die aan den vooravond van het Congres der S.A.I. te Brussel zal worden gehouden, besloot op de agenda van de Brusselsche conferentie twee onderwerpen te plaatsen n.l., ten eerste de eischen van de socialistische arbeidersbeweging:

- a. voor moeder en kind.
- b. voor de vrouw in het bedrijf.
- c. de zorg voor hulpbehoevenden.

Ten tweede: de tendenz tot mobiliseering der vrouwen in oorlogstijd.

Op verzoek van het Vrouwen Comité ging het secretariaat der S.A.I. er toe over aan haar Internationale Berichten een Vrouwenbijvoegsel toe te voegen, hetwelk eens per maand verschijnt. Deze publicatie, waarin berichten uit de verschillende landen worden opgenomen, geeft een beeld van hetgeen er in die landen door de vrouwen tot verbreiding van de socialistische gedachte wordt gedaan en toont, hoe haar woord bij andere vrouwen weerklank vindt.

Het is verheugend te zien, hoe in binnen- en buitenland de vrouwen steeds meer gaan meelevén met de arbeidersbeweging en actief deelnemen aan den strijd voor het socialisme.

E. RIBBIUS PELETIER.

Secretaresse.

VERLIES- EN WINSTREKENING PARTIJKAS DER S. D. A. P. OVER 1927.

Verlies:

1. Kantoorhuur en Personeele Belasting	f 2.534.91
2. Kosten Congres:	
a. Paaschcongres	f 4.085.50
b. Buitengew. Huish. congres	„ 3.024.85
	„ 7.110.35
3. Vergaderingen Partijbestuur	1.681.80
4. Kostenkantoorbehoefden en Bureaukosten	„ 4.356.63
5. Salarissen Bestuurders	„ 9.096.03
6. Onkosten Bestuurders	„ 3.517.28
7. Salarissen Propagandisten	„ 20.514.87
8. Abonnementen secr. gewesten	„ 179.77
9. Salarissen Personeel	„ 12.927.18
10. Porti, telegrammen en telefoon	„ 4.034.88
11. Kosten archief en bibliotheek	„ 739.99
12. Uitgave „Correspondentieblad”	„ 759.95
13. Intern. Congressen en Bijeenkomsten	„ 813.15
14. Kosten Partijraad	„ 474.73
15. Actie en Propaganda	„ 5.224.93
16. Subsidies	„ 9.250.—
17. Buitengewone subsidies	„ 13.407.23
18. Kosten Kamerfracties	„ 236.32
19. Kosten Jeugdraad A. J. C.	„ 32.55
20. Kosten Partijcommissies	„ 1.608.96
21. Afschrijving Meubilair	„ 500.—
22. Contributies	„ 1.835.11
23. Afschrijving schuld opgeh. afdelingen	„ 85.56
24. Diversen	„ 4.301.04
25. Pensioenpremies	„ 2.006.—
26. Reserve dubieuze vorderingen	„ 5.000.—
Winst over 1927	„ 14.811.88
	f 127.041.10

Winst:

1. Contributie afdelingen	f 115.928.86
2. „ „ verspreide leden	„ 144.20
3. Diverse Drukwerken	„ 771.20
4. Bijzondere bijdragen	„ 7.484.40
5. Opbrengst oude Brochures	„ 46.14
6. Interest	„ 2.666.30

f 127.041.10

TOELICHTING VERLIES- EN WINSTREKENING

31 DECEMBER 1927.

Verlies:

1. Huur 2 étages Keizersgracht 376 per jaar af 5 maanden 1 kamer verhuurd aan „Het Volk”	f	2.000.—	
		208.33	
		Blijft . . . . . f 1.791.67	
Belasting		743.24	f 2.534.91
2. De kosten voor het Paaschcongres bestaan uit:			
Drukwerk	f	613.70	
Reiskosten afgevaardigden	„	1.710.59	
Reis en verblijfskosten P. B., Gew. Secr. en Kamerfracties	„	943.80	
Zaalhuur	„	487.50	
Congrescommissie	„	272.41	
Diversen	„	57.50	
		f 4.085.50	
De kosten voor het Buitengewoon Congres zijn:			
Drukwerk	f	351.29	
Reiskosten afgevaardigden	„	1.668.15	
Reis- en verblijfskosten P. B., Gew. Secr. en Kamerfracties	„	690.25	
Zaalhuur	„	220.10	
Congrescommissie	„	91.51	
Diversen	„	3.55	
		f 3.024.85	
3. Kosten van vergaderingen van het Partijbestuur, vertegenwoordiging op afdelings- en gewestelijke bijeenkomsten, en vertegenwoordiging op vergaderingen van andere organisaties in Nederland.			
4. Schoonhouden, verwarming en verlichting der lokalen, en consumptiekosten personeel, benevens diverse kantoorbehoefden.			
5. Salaris C. Werkhoven	f	5.000.—	
„ Mw. E. Ribbius Peletier	„	3.749.97*	
Vacantietoelagen	„	346.06	
		f 9.096.03	
* Vanaf 1 April 1927 is het salaris van Mw. E. Ribbius Peletier gebracht op f 4000.— 's jaars.			
6. Reis- en verblijfskosten en telefoonabonn.	f	2.666.38	
Spoorwegabonnementen	„	850.90	
		f 3.517.28	
7. Salarissen propagandisten en toelage aan 2 gewestelijke secretarissen, verhoogd met zegels Invaliditeitswet. Hierbij ook inbegrepen extra uitkeering aan H. v. d. Ploeg van f 3000.—.			
8. Voor abonnementen op tijdschriften enz. van gew. secretarissen.			
9. Salarissen kantoorpersoneel, zegels Invaliditeitswet en vacantiетоelagen			
10. Voor porti, telegrammen en telefoon.			
11. Diverse abonnementen, boeken, enz.			
12. Druk- en expeditiekosten van 11 nummers.			
13. Voor vertegenwoordiging in Parijs, Genève, Zürich en Brussel.			
14. Onkosten voor één vergadering.			
15. Actie en propaganda tezamen met N. V. V.			
Ons aandeel in:			
Januariemaand 1927	f	4.051.76	
Indische onlusten	„	567.29	
Actie 8-urendag	„	165.18	
Actie Sacco en Vanzetti	„	124.65	
		f 4.908.88	

Zelfstandig:			
Onkosten Vrouwen, propagandamaand	„	80.10	
Vergaderingen tegen den Doodstraf	„	291.33	
		<hr/>	
		f 5.280.31	
Af: Winst brochure Statenverkiezingen	„	55.38	
	Totaal	<hr/>	f 5.224.93
16. Subsidies:			
A. J. C.	f	4.500.—	
Instituut v. Arb. Ontwikkeling	„	3.000.—	
Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs	„	1.750.—	
		<hr/>	f 9.250.—
17. Buitengewone subsidies:			
Instituut v. Arb. Ontwikkeling (Zie ook onder Bijzondere Bijdragen)	f	7.425.—	
Gewest N.-Brabant	„	1.602.18	
„ Gelderland	„	187.50	
„ Zeeland	„	1.000.—	
„ Drente	„	600.—	
„ Limburg	„	791.—	
7 Fotoscopen voor Gewesten	„	210.—	
Bond van Arbeiders Muziekverenigen	„	25.—	
„ „ „ Zangverenigingen	„	100.—	
„ „ „ Tooneelverenigingen	„	25.—	
Soc.-Dem. Studentenclub	„	141.55	
Eigen Gebouw Arnhem	„	100.—	
„ „ Ammerstol	„	50.—	
„ „ Roosendaal	„	50.—	
Partij Denemarken	„	100.—	
V. A. R. A.	„	1.000.—	
		<hr/>	f 13.407.23
18. Kosten secretariaten Kamerfracties.			
19. Kosten gedelegeerden.			
20. Partij-commissies tezamen met N. V. V.:			
Ons aandeel Looncommissie	f	15.—	
„ „ Onderzoek-comm. Limburg	„	450.23	
„ „ Comm. Soc. Verzekering	„	72.40	
„ „ Conf. S.D.A.P. en N.V.V.	„	36.95	
Zelfstandig:			
Onderwijscommissie	„	295.71	
Commissie inzake Candidaatstelling	„	70.17	
„ „ Drankwetparagraaf	„	6.70	
„ „ Herziening Grondwet artt. 78/194	„	541.81	
„ „ Huwelijkswetgeving	„	15.74	
Reorganisatiecommissie	„	104.25	
		<hr/>	f 1.608.96
21. Afschrijving Meubiliar.			
22. Contributies:			
Soc. Arb. Internationale	f	1.800.11	
Nat. Bond v. Plaatselijke Keuze	„	10.—	
Bond v. Mobilisatie Invaliden	„	25.—	
		<hr/>	f 1.835.11
23. Schuld van opgeheven afdelingen.			
24. Diverse onkosten:			
Kosten Memoires Troelstra	f	561.—	
Honorarium H. J. Wegerif	„	225.—	
Verhuiskosten H. Sikkens	„	292.53	
Kosten erfating Cohen	„	104.—	
Verzendkosten Troelstrabeeld	„	134.95	
Vertaalwerk	„	159.—	
Foto's	„	44.70	
Ons aandeel Lied Bond v. Arb. Zangver. Onkosten i. z. overname aandelen „Voor uitgang”	„	12.50	
		<hr/>	„ 40.12

Bloemen verschillende personen en ver- eenigingen	„	101.55
Huldeblijken (o.a. piano Troelstra-Oord)	„	1.728.30
Uitzenden Kerstrede V. A. R. A.	„	125.—
Steun aan Buitenl. Partijgenooten	„	249.30
Kosten vergaderingen inzake de Propa- gandisten kwestie	„	129.15
Advertentiekosten	„	48.60
Verg. inzake contributie-vraagstuk	„	96.85
Diversen	„	248.49

f 4.301.04

25. Kosten pensioenpremies voor Propagandisten, C. Werkhoven en Mw. E. Ribbius Peletier.
26. Gereserveerd voor mogelijke verliezen op vorderingen.

Winst:

1. Contributie afdelingen. Door de afdelingen werden afgenomen:		
455.572 zegels à 5 cent is	f	22.778.60
184.763 „ „ 6 „ „	„	11.085.78
482.616 „ „ 10 „ „	„	48.261.60
248.426 „ „ 13 „ „	„	32.295.38
350.514 „ „ 16 „ „	„	56.082.24
218.404 „ „ 21 „ „	„	45.864.84
94.402 „ „ 26 „ „	„	24.544.52
43.025 „ „ 31 „ „	„	13.337.75
21.353 „ „ 36 „ „	„	7.687.08
45.164 „ „ 41 „ „	„	18.517.24
22.298 „ „ 51 „ „	„	11.371.98
86.193 Werkloozenzegels		—.—

f 291.827.01

Van dit bedrag komt aan de Partijkas 40 pCt. is „ 116.730.80

Eenige afdelingen, die contributie inden, zonder daarvoor zegels te verstrekken, hebben wij als nog belast voor een bedrag van „ 220.81

Zuivere opbrengst contributie over 1927 f 116.951.61

waarvan afgaat drukkosten voor zegels etc. „ 1.022.75

Zoodat overblijft f 115.928.86

2. Afdracht contributie van verspreide leden.		
3. Winst op Diplomaboekjes, Kas- en Contributieboeken.		
4. Bijzondere Bijdragen:		
Winstuitkeering „De Centrale” (zie ook onder Buitengewone Subsidies	f	7.425.—
Bijdrage van diverse personen	„	59.40
	f	7.484.40
5. Verkoop van oude Brochures.		
6. Voor ontvangen en nog te ontvangen interest uit Leeningen, Beleggingen, etc.	f	4.783.84
voor betaalde en nog te betalen interest Obligatieleeningen en andere leeningen	„	2.117.54
	f	2.666.30

BALANS PARTIJKAS DER S. D. A. P. 31 DECEMBER 1927.

Bezittingen:

1. Kassa	f	5.35	
2. Postchèque- en Girodienst	„	5.052.25	
3. Twentsche Bank, direct opvraagbaar	„	22.554.12	
			f 27.611.72
4. Effecten	„		15.582.10
5. Leeningen u/g:			
a. aan N. V. Drukkerij „Vooruitgang” A'dam	„	13.500.—	
b. aan Dagblad „Het Volk” Amsterdam	„	68.453.65	
c. aan N.V. „Voorwaarts” Rotterdam	„	41.000.—	
			„ 122.953.65
6. Voorschotten u/g	„		3.909.24
7. Afdeelingen en gewesten:			
Debet	f	177.784.79	
Credit	„	167.762.07	
			„ 10.022.72
8. Meubilair	„		1.000.—
9. Diverse Drukkerijen	„		330.15
10. Interest (Loopende rente)	„		27.02
11. Onkosten vooruit betaald	„		2.687.35
			f 184.123.95

Schulden:

1. Crediteuren	f	5.045.93	
2. Houders van Uitgelote Obligaties 1917	„	340.—	
3. Ontwapeningsfonds	„	22.601.60	
4. Fonds Roode Gurlande	„	2.532.42	
5. Leening o/g ten behoeve van:			
N.V. „Voorwaarts”	f	12.000.—	
N.V. „Het Volk”	„	68.453.65	
			„ 80.453.65
6. Reserve voor pensioenbetalingen	„		7.219.61
7. Ons Arsenal	„		155.15
8. Reserve dubieuze vorderingen	„		5.000.—
9. Onkosten (nog te betalen)	„		1.432.16
10. Interest (loopende leening-rente)	„		88.60
11. Kapitaalrekening:			
Stand 1 Jan. 1927	f	20.942.95	
Legaat H. v. Kol	„	16.000.—	
Aandeelen „Voorwaarts”	„	7.500.—	
Winst 1927	„	14.811.88	
			„ 59.254.83

f 184.123.95

TOELICHTING BALANSPOSTEN.

Bezittingen:

1. In kas op 31 December 1927.		
2. Ons te goed bij den Postchèque en Girodienst per 31 Dec. 1927.		
3. " " " " de Twentsche Bank per 31 Dec. 1927.		
4. Bestaat uit:		
Restant effecten uit de nalatenschap		
Cohen, waarde	f	187.10
Twee oprichtersbewijzen N.V. Drukkerij		
en Uitgevers-Mij. „Voorwaarts, R'dam	P.M.	
3 aandeelen idem nominaal elk f 2500.—	„	7.500.—
2 „ N.V. Boekh. „Voorwaarts”,		
elk f 1000.—	„	2.000.—
50 „ N.V. „Ontwikk.” elk f 100.—	„	5.000.—
3 „ Eigen Gebouw Holwerd . . .	„	30.—
1 obligatie Drukkerij „Vooruitgang” . .	„	100.—
1 „ N.V. „Ontwikkeling” R'dam	„	250.—
4 „ N.V. „Dagblad „Voorwaarts”,		
elk f 10.—	„	40.—
23 „ „Het Groote Volk”	„	230.—
2 „ Coöp „Samenwerking”	„	150.—
10 aandeelen Volksgeb. Sittard, elk f 5.—	„	50.—
1 obligatie Bond v. Korporaals der K.M.	„	10.—
1 „ idem	„	25.—
1 „ N.V. „Ontwikkeling”, A'dam	„	10.—
	f	15.582.10
5. Bestaat uit:		
a. een 6 pCt. leening oorspronkelijk groot		
f 10.000.—, waarop is afgelost f 1500.—	f	8.500.—
en een leening groot f 5000.— tegen 5½		
pCt. 's jaars	„	5.000.—
b. een 5 pCt. leening oorspronkelijk groot		
f 75.000.—, waarop is afgel. f 34.000.—	„	41.000.—
c. een 4½ pCt. leening oorspronkelijk		
groot f 75.000.—, waarop is afgelost		
f 6.546.35	„	68.453.65
	f	122.953.65
6. Bestaat uit:		
H. v. d. Ploeg, Heerlen	f	2.000.—
J. Schrijver, W'veen	„	784.—
Gew. Zuid-Holland (reeds afgelost) . .	„	200.—
Bond van Soc. Dem. Studentenclubs . .	„	90.—
Diversen	„	835.24
	f	3.909.24
7. Schuld en vooruitbetalingen van afdelingen		
en gewesten voor contributiezegels,		
diplomaboekjes, enz.		
8. Waarde meubilair na afschrijving	f	1.000.—
9. Voorraad diplomaboekjes, contributie- en		
kasboeken.		
10. Loopende couponrente.		
11. Bestaat uit:		
Vooruitbetaald telefoonabonnement tot 30		
April 1928	f	194.50
„ 1 mnd. spoorabonn. C. W.	„	50.—
„ 5 „ „ E. R. P.	„	256.10
„ Bureaukosten drukwerk	„	77.50
„ Drukkosten contributieze-		
gels en kaarten	„	1.148.25
„ Subsidie Gew. Gelderland	„	200.—
„ Actie Januariimaand	„	761.—
	f	2.687.35

Schulden:

1. Bestaat uit:

Diverse Crediteuren:

Ver. v. Soc. Dem Gemeenteraadsleden . . . . . f 1.057.87
 N.V. „Vooruitgang” . . . . . „ 2.017.19

Inzamelingen:

Steun Hongarije . . . . . f 6.—
 Fonds Kautsky . . . . . „ 13.89
 Steun Buitenl. Pers . . . . . „ 65.10
 Inz. Raadsl. Textielarb. . . . . „ 59.—
 Matteottifonds . . . . . „ 87.—
 Jub. Bond van Arb. Zangver. „ 3.—
 Gedenkteekens H. Heyermans
 en C. S. Adama v. Scheltema „ 1.726.88

„ 1.960.87
 Diversen . . . . . „ 10.—

f 5.045.93
 2. Schuld aan houders van uitgelote obligaties op 31
 December 1926 . . . . . f 3.360.—
 Betaald in 1927 . . . . . „ 3.020.—

Restant . . . . . f 340.—

3. Uit dit fonds werd gedurende 1927 niets gebruikt.
 4. Saldo per 31 December 1926 . . . . . f 3.522.22
 Gebruikt in 1927 . . . . . „ 989.80
 f 2.532.42

5. Leening o/g. ten behoeve van „Voor-
 waarts”.
 Saldo per 31 Dec. 1926 . . . . . f 40.500.—
 Afgelost gedurende 1927 . . . . . „ 28.500.—
 Saldo per 31 Dec. 1927 . . . . . f 12.000.—
 Leening ten behoeve van „Het Volk”
 oorspronkelijk geleend van den A.N.D.B.
 à 4½ pCt. 's jaars . . . . . f 75.000.—
 Afgelost gedurende 1927 . . . . . „ 6.546.35
 Saldo per 31 Dec. 1927 . . . . . „ 68.453.65

f 80.453.65

6. Saldo per 31 December 1926 . . . . . f 9.547.39
 Afbetaald aan pensioenen . . . . . f 2.249.92
 terug ontvangen pensioen-
 gels van afdelingen . . . . . „ 77.86

Saldo per Dec. 1927 . . . . . „ 2.327.78

f 7.219.61

7. Bij vooruitbetaling ontvangen abonnementsgelden voor
 „Ons Arsenal”.

8. Gereserveerd voor mogelijke verliezen op diverse vor-
 deringen.

9. Betaald in 1928, doch voor rekening 1927:
 Onkosten Buitengewoon Congres . . . . . f 155.61
 Sal. Gew. Secr. Groninger . . . . . „ 150.—
 Inv.-Zegels G. F. Lindeyer . . . . . „ 31.20
 Onk. Comm. Herz. Grondwet artt. 78/194 . . . . . „ 258.43
 Buitengewoon subsidie V. A. R. A. . . . . „ 500.—
 Uitzenden Kerstrede V. A. R. A. . . . . „ 125.—
 Kolen, schoonhouden lokalen, interc.
 telefoongesprekken, telegrammen, enz. . . . . „ 211.92

f 1.432.16

10. Nog verschuldigde rente over 1927 op obligatielee-
 ning 1917 . . . . . f 13.60
 3 maanden rente leening Bond v. Overh.
 Pers. over f 2000.— à 5 pCt. . . . . „ 25.—
 3 maanden rente leening A. N. D. B.
 over f 5000.— à 4 pCt. . . . . „ 50.—

f 88.60

11. Kapitaalrekening

Als buitengewone kapitaalsvermeerderingen werden op deze rekening geboekt het aan onze Partij door wijlen H. v. Kol gelegateerde bedrag van f 16.000.—, benevens het aandeelenbezit onze Partij in de N.V. Drukkerij en Uitgevers Maatschappij „Voorwaarts” te Rotterdam, dat tot dusverre pro memorie in onze boeken was opgenomen; na de kapitaalsreconstructie dezer vennootschap is dit bezit op de nominale waarde ad f 7500.— als boekwaarde gesteld.

8 BEGROOTING VAN BATEN EN LASTEN VAN DE PARTIJKAS DER S. D. A. P. OVER 1928.

Nrs. Verlies- en
Winstrekening

		Geraamd over 1927	Uitkomsten over '27	Geraamd over 1928
a. Baten.				
1	Contributie afdelingen	f 95.000.—	f 115.928.86	f 90.000.—
2	Contributie verspreide leden.....	» 100.—	» 144.20	» 100.—
3, 4, 5, 6	Bijzondere inkomsten	» 8.000.—	» 10.968.04	» 9.900.—
			Tekort	» 14.240.—
		f 103.100.—	f 127.041.10	f 114.240.—
b. Lasten.				
1	Kantoorhuur en Belasting.....	f 2.300.—	f 2.534.91	f 3.000.—
2	Kosten Congres	» 5.000.—	» 7.110.35	» 5.000.—
3	Vergaderingen Partijbestuur en Dagelijksch Bestuur	» 1.400.—	» 1.681.80	» 2.000.—
4	Bureaukosten en Kantoorbehoefden	» 5.000.—	» 4.356.63	» 4.500.—
5	Salarissen Bestuurders	» 8.000.—	» 9.096.03	» 14.540.—
6	Onkosten Bestuurders	» 2.500.—	» 3.517.28	» 3.500.—
7	Salarissen Propagandisten	» 19.500.—	» 20.514.87	» 16.900.—
9	Salarissen Personeel	» 13.000.—	» 12.927.18	» 13.500.—
11	Porti, Telegrammen en Telefoon.....	» 4.500.—	» 4.034.88	» 4.000.—
12	Kosten Archief en Bibliotheek.....	» 800.—	» 739.99	» 800.—
13	Uitgave Correspondentieblad.....	» 800.—	» 759.95	» 800.—
14	Internationale Congressen en Bijeenkomsten.....	» 1.250.—	» 813.15	» 3.250.—
15	Kosten Partijraad	» 800.—	» 474.73	» 2.000.—
16	Actie en Propaganda	» 7.500.—	» 5.224.93	» 7.500.—
17	Subsidies	» 9.250.—	» 9.250.—	» 9.950.—
18	Buitengewone Subsidies	» 12.000.—	» 13.407.23	» 13.500.—
19, 20, 21	Partijcommissies	» 1.000.—	» 1.877.83	» 1.000.—
22	Kantoormeubilair	» 500.—	» 500.—	» 500.—
23	Contributies.....	» 2.000.—	» 1.835.11	» 2.500.—
8, 24, 25	Diversen.....	» 4.000.—	» 4.566.37	» 2.500.—
26	Pensioenpremies	» 2.000.—	» 2.006.—	» 3.000.—
		f 103.100.—	f 107.229.22	f 114.240.—

TOELICHTING BATEN.

1. Volgens de berekeningen, die wij het Huish. Congres van 17 December l.l. hebben voorgelegd, kon de opbrengst van de contributie bij de door ons voorgestelde contributieverlaging op f 100.000.— geraamd worden, wanneer er 5000 nieuwe leden zouden worden gewonnen.

Het Congres nam echer het voorstel van de contributie-commissie aan, waardoor de contributie nog meer verlaagd is. Om tot dezelfde opbrengst te geraken, zullen er dus meer dan 5000 leden bij moeten komen.

Verschillende afdelingen hebben de nieuwe verlaagde regeling reeds per 1 Januari 1928 ingevoerd, terwijl daarenboven de nieuwe leden geen vol jaar contributie betalen.

Onze berekeningen waren echter gebaseerd op de opbrengst van een heel jaar, ook wat de nieuwe leden betreft. Daarom hebben wij de opbrengst over 1928 lager geraamd.

2. Begroot volgens het aantal verspreide leden van thans.
3. Hierbij inbegrepen het winstaandeel van „De Centrale” (van pl.m. f 7.400.—), voor de rest div. drukwerken, interest, enz.

TOELICHTING LASTEN.

1. f 700.— hooger begroot dan het vorig jaar, daar wij thans weer beide étages volledig in gebruik hebben, en waarschijnlijk naar andere kantoorruimte moeten omzien.
2. Hierbij is alleen rekening gehouden met het Paaschcongres.
3. Begroot volgens de uitgaven van 1927.
4. Idem.
5. Salaris Voorzitter . . . . . f 5.000.—
 „ Secretaris Penningmeester . . . . . „ 5.000.—
 „ Secretaresse . . . . . „ 4.000.—
 Vacantietoelagen . . . . . „ 540.—
————— f 14.540.—
6. Begroot volgens de uitgaven van 1927.
7. „ „ „ tegenwoordige salarissen.
9. Voor eventueele salarisverhooging van het personeel hooger begroot.
11. Begroot volgens de uitgaven van 1927.
12. Idem.
13. Idem.
14. Rekening gehouden met de 16 afgevaardigden, die onze Partij afvaardigt naar het aanstaande Congres in Brussel.
15. De Partijraad zal in 1928 ingevolge de voorstellen van het P.B. vaker bijeenkomen dan tot nu gebruikelijk was.
16. Begroot als vorig jaar, omdat de Januari-actie deze keer zelfstandig door de Partij gevoerd wordt en een plan tot het verstrekken van gratis-brochures aan de leden aangenomen is.
17. Subsidies aan:

Instituut voor Arb. Ontw.	„ 3.000.—
A. J. C.	f 4.000.—
V. A. R. A.	„ 1.200.—
S. D. V. C.	„ 1.750.—
	————— f 9.950.—
18. Hierbij inbegrepen het winstaandeel van „de Centrale” (pl.m. f 7.400.—) uit te keeren aan het Instituut voor Arbeiders-ontwikkeling, en verder subsidies aan zwakke gewesten, Bond van S.-D. Studentenclubs, Bond van Arb. Muziekverenigingen, etc.
- 19, 20 en 21. Begroot als vorig jaar.
22. Voor afschrijving.
23. Hierbij rekening gehouden met den toeslag van de contributie voor de S. A. I. in verband met het te houden Congres in Brussel.
- 8, 24, 25. Dit jaar lager begroot, omdat verschillende uitgaven, die in het afgelopen jaar voorkwamen, het komend jaar niet noodig zullen zijn.
26. Pensioenpremie voor bestuurders en propagandisten.

VERKLARING DER CONTRÔLE-COMMISSIE.

De Contrôle-Commissie verklaart inkomsten en uitgaven en de daarop betrekking hebbende boeken en bescheiden over het boekjaar 1927 regelmatig te hebben gecontroleerd en in orde te hebben bevonden.

Zij wenscht met genoegen vast te stellen, dat de administratie thans zeer overzichtelijk is ingericht en dat het financieel beheer reden tot groote voldoening geeft.

(w. g.) PH. BARMES.
„ J. KOK.
„ J. DE SWARTE.

Amsterdam, 20 Maart 1928.

ACCOUNTANTSVERKLARING.

Ondergeteekende verklaart gedurende het jaar 1927 toezicht te hebben uitgeoefend op de boekhouding der Partijkas van de Soc. Dem. Arb. Partij, waarbij hem gebleken is, dat de boeken regelmatig en in goede orde zijn bijgehouden en de rubricering der posten op juiste wijze is geschied.

Het uitgebreide rekening-courantverkeer met de plaatselijke afdelingen en gewestelijke federaties werd met zorg bijgehouden en de kas-giro- en bankmutaties zijn naar behooren geboekt.

Bij meermalen door ondergeteekende verrichte opnamen van den kasvoorraad en vergelijkingen van giro- en bank-saldi met de betreffende boeken werd steeds overeenkomstig geconstateerd.

De Commissie van Contrôle, volgens statutaire bepalingen voor de contrôle aangewezen, heeft zich meer speciaal bezig gehouden met een systematische vergelijking der boeken met bescheiden.

De ontwerp-balans met verlies- en winstrekening over 1927, afgedrukt in het extra-nummer van „Het Volk” van Maart j.l., is met medewerking van ondergeteekende opgesteld en wordt door hem aan het e.v. congres ter goedkeuring en vaststelling aanbevolen.

(w.g.) H. J. WEGERIF,
Accountant.

Amsterdam, 21 Maart 1928.

FINANCIËEL OVERZICHT VAN DEN BOND VAN SOCIAAL-DEMOCRATISCHE VROUWENCLUBS.

1 JANUARI—31 DECEMBER 1927.

ONTVANGSTEN.	UITGAVEN.
Saldo 31 Dec. 1926 . . . . . f 369.73	Subsidie Gewesten en cursussen . . . . . f 591.49
Subsidie S. D. A. P. . . . . „ 1.750.—	Week-einde, Excursie Gem. bedrijven, Cursus Gem. Politiek . . . . . „ 1.200.03
Week-einde, Excursie Gem. bedrijven, Cursus Gem. Politiek . . . . . „ 1.289.70	Radio-avond . . . . . „ 160.35½
Geschriftjes, Leeswijzers, Bondspapier . . . . . „ 1.276.81	Geschriftjes, leeswijzers, bondspapier etc. . . . . „ 1.600.99
Huur vlag ontwerp . . . . . „ 1.50	Jaarvergadering v. d. Bond . . . . . „ 327.35
Obligaties . . . . . „ 4.50	H.B. en D.B. Vergaderingen . . . . . „ 263.74
	Lidmaatschappen . . . . . „ 22.35
	Vertegenwoordiging . . . . . „ 19.50
	Diversen . . . . . „ 54.14½
	Saldo 31 Dec. 1927 . . . . . „ 452.34
f 4.692.29	f 4.692.29

BALANS 31 DECEMBER 1927.

Kasgeld . . . . . f 452.34	Bezit . . . . . f 644.84
Voorraad geschriftjes . . . . . „ 57.50	
Obligaties . . . . . „ 75.—	
Costuums, Vlagontwerp . . . . . „ 10.—	
Vorderingen . . . . . „ 50.—	
f 644.84	f 644.84

BEGROOTING 1928.

ONTVANGSTEN.	UITGAVEN.
Saldo 1927 . . . . . f 452.34	Subsidie Gewesten . . . . . f 500.—
Subsidie S. D. A. P. . . . . „ 1.750.—	„ Cursussen . . . . . „ 350.—
	Jaarverg. en 20-jarig bestaan v. d. Bond . . . . . „ 600.—
	H.B. en D.B. Vergaderingen . . . . . „ 300.—
	Lectuurvoorziening . . . . . „ 200.—
	Vertegenwoordiging . . . . . „ 25.—
	Diversen . . . . . „ 227.34
f 2.202.34	f 2.202.34

Voor den Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs:
JET HARTOG.

VERSLAG VAN DE SOCIAAL-DEMOCRATISCHE TWEEDE KAMERFRACTIE.

INDEELING EN AARD VAN HET VERSLAG.

Van het tijdperk, waarover dit verslag loopt, valt het eerste gedeelte in het zittingsjaar 1926/27, het tweede in het zittingsjaar 1927/28. In verband hiermede is het overzicht van de werkzaamheden gesplitst in twee deelen: 1^e. 9 Maart 1927—17 Juni 1927, 2^e. 20 September 1927—1 Maart 1928.

Wegens de talrijkheid en de verscheidenheid dier werkzaamheden is het, zal het verslag niet al te omvangrijk worden, ondoenlijk om van alles wat door de fractie in dat tijdperk werd verricht, hier een beknopt relaas te geven of zelfs maar een volledige opsomming van de onderwerpen, welke door leden der fractie werden behandeld. Tenzijde het den Congresafgevaardigden en anderen belangstellenden partijgenooten gemakkelijk te maken, in de *Handelingen* in de Kamerverslagen van *Het Volk* en *Voorwaarts* na te gaan wat over de een of andere aangelegenheid door leden der fractie is gezegd, zijn bij ieder begrotingshoofdstuk, wetsontwerp enz. de namen vermeld der fractieleden, die daarbij het woord hebben gevoerd en de data, waarop dit geschiedde.

SAMENSTELLING DER FRACTIE.

In de samenstelling der fractie kwam gedurende dat tijdperk geen verandering. In den loop van dit verslagjaar verwierf een der fractieleden, J. v a n d e n T e m p e l, met lof den doctorshoed, en werden twee leden, onder vele blijken van deelneming, in den kring der zestigers opgenomen.

Het bureau der fractie bleef ongewijzigd: A l b a r d a, 1^e voorzitter; V l i e g e n, 2^e voorzitter; I J z e r m a n, secretaris-penningmeester. S c h a p e r werd voor het jaar 1927/28 weder tot derden voorzitter der Tweede Kamer benoemd. In den in 1927 gehouden Partijraad werd de fractie vertegenwoordigd door S a n n e s en I J z e r m a n; voor 1927/28 werden tot vertegenwoordigers der fractie in den Partijraad aangewezen: S c h a p e r en I J z e r m a n en tot hun plaatsvervanger: V a n d e r W a e r d e n.

OVERZICHT DER WERKZAAMHEDEN VAN 9 MAART TOT 17 JUNI 1927.

Begrotingshoofdstukken.

Oost-Indië. Bij eenige suppletoire begrotingen werd het woord gevoerd door Cramer (24 en 30 Maart 1927), Kleerekoper (30 Maart), Gerhard (a. v.) en K. ter Laan (7 April). Cramer en Kleerekoper trokken tegen de doodstraf te velde, Gerhard trad voor het openbaar onderwijs in het krijt. Cramer kwam op tegen het misbruiken der exorbitante rechten en de massa-interneeringen. Kleerekoper drong aan op afschaffing van de rottanstraf. K. ter Laan bestreed den aankoop van vliegtuigen.

Arbeid, suppl. begrooting (7 April). Schaper hield een pleidooi voor verbetering van de toestanden in Drenthe en Zuid-Oost-Groningen, Kleerekoper id. voor ruimere steunverleening aan de slachtoffers van de overstroming in Maas en Waal.

Curaçao. IJzerman criticeerde het in dit gewest gewest gevoerde bestuursbeleid (10 en 11 Mei).

Financiën, suppl. begrooting betr. de Centrale Middenstandscredietbank (16 Juni). Vanden Tempel wees op de lamentabele historie van het middenstandscredietwezen in ons land en drong er o.a. op aan, dat de overheidshulp, ten bate van een groep particulieren verleend, zoo spoedig mogelijk beëindigd werd.

WETSONTWERPEN EN INTERPELLATIES.

Het wetsontwerp tot steunverleening aan de *Mobilisatieslachtoffers* werd door K. ter Laan als volkomen onbevredigend gecritiseerd. Een door hem verdedigd amendement tot verhooging der uitkeeringen werd verworpen (9 en 10 Maart 1927). In het wetsontwerp betr. *sera en vaccins* wist de Vries-Bruins eenige verbeteringen aan te brengen (10 Maart). Het wetsontwerp tot *opheffing van 33 Kantongerechten* werd door Kleerekoper en vander Sluis bestreden; een mede door Kleerekoper ingediende motie tot schorsing der beraadslagingen werd aangenomen (10 en 11 Maart). Over de *wijziging der Land- en Tuinbouwongevallenwet* voerde Hiemstra, over het wetsontwerp tot instelling van *Tuchtraden voor medici*, De Vries-Bruins het woord (15 Maart). Bij het ontwerp betr. de *Naamlooze Vennootschappen* toonde vanden Tempel aan

hoe deerlijk dit ontwerp, ter beveiliging van het publiek ingediend, gedurende de 17-jarige voorbereiding ervan, was verslapt; hij verdedigde eenige amendementen, welke ten doel hadden het weer wat steviger te maken (22, 24 en 25 Maart). Bij een interpellatie van L. de Visser over de zending van den kruiser *Sumatra* naar *Shanghai* drong *Vlieg en*, die reeds vroeger getracht had de, door een „keelontsteking” van den interpellant vertraagde, behandeling van deze aangelegenheid te bespoedigen (22 Maart), erop aan, dit schip zoo spoedig mogelijk terug te roepen. Nadat de minister dit had toegezegd, stemde onze fractie tegen de motie-De Visser (29 Maart).

In het wetsontwerp tot *Voorziening tegen besmettelijke ziekten* werden enkele wijzigingen aangebracht door amendementen van *De Vries—Bruins*. Een amendement-Bijleveld tot vrijstelling van vaccinatieplicht op grond van godsdienstige gewetensbezwaren werd door *De Vries—Bruins* en *Albarda* bestreden. *Albarda* kwam bij die gelegenheid op voor de rechten van de Volksvertegenwoordiging, naar aanleiding van het zonderlinge standpunt door Minister Slotemaker de Bruïne ingenomen, dat de Kamer bij dit wetsontwerp zich te onthouden had van beslissingen over kwesties van een min of meer politiek karakter, aangezien ook de extra-parlementaire regeering zulke kwesties liet rusten (31 Maart en 1 April). De aanneming van een amendement betreffende de verdeeling van de kosten tusschen het Rijk en de Gemeenten, deed den Minister schorsing van de beraadslagingen verzoeken. Toen het ontwerp ruim twee maanden later weder in behandeling kwam, nam de Minister een amendement-*Van den Bergh*, dat een redactieverbetering aanbracht, over, doch struikelde opnieuw en wel doordat de Kamer een door hem onaannemelijk verklaard amendement-*De Vries—Bruins* aannam, dat gericht was tegen de Kerstenschepraktijken tot ontduiking van de bestaande wettelijke bepalingen inzake de vaccinatie. De behandeling van het wetsontwerp werd wederom geschorst (10 Juni). Over de *Indische Bedrijvenwet* sprak *Van der Waerden* zijn zegen uit (10 Mei).

Aan de discussies over het wetsontwerp op de *collectieve arbeidsovereenkomst* — die slechts voor een zeer gering deel over den inhoud van dit weinig beteekenende ontwerp liepen — namen *Stenhuis*, *Sannes*, *Brautigam* en *Vlieg en* deel (31 Mei—3 Juni). Een amendement-*Stenhuis* werd verworpen; een door *Sannes* ingediende motie, tot verbetering van de berechting van gedingen betreffende collectieve arbeidsovereenkomsten, aangenomen. De bezwaren, die *Brautigam* opperde tegen een amendement-Heemskerk, met welks grondgedachte: dat niemand wegens zijn politieke of godsdienstige inzichten enz. van een collectief contract dient te worden uitgesloten, onze fractie natuurlijk volkomen instemde,

gaven onzen tegenstanders, onder aanvoering van den heer Engels, een voorwendsel tot aanvallen op de sociaal-democratie en de moderne vakbeweging, waarbij deze werden voorgesteld als onderdrukkers van de vrijheid van andersdenkende arbeiders. De aanvallen werden door Stenhuis, Vliegen en Brautigam afgeslagen en, vooral door Vliegen, met stevige tegenaanvallen beantwoord. Nadat een sub-amendement van Brautigam op het amendement-Heemskerk was verworpen, stemde onze fractie om principieele redenen voor dit amendement.

Het wetsontwerp tot *samensmelting van de twee militaire Departementen* werd door de fractie gesteund; Brautigam wees erop, dat deze fusie de splitsing van de marine (in een Nederlandsche en een Indische) vergemakkelijkt en dat deze splitsing een snellere oplossing van het ontwapeningsvraagstuk voor Nederland mogelijk zou maken. Over het ontwerp tot *vaststelling van een Comptabiliteitswet spraken Van den Tempel en Van der Waerden* (14 Juni). Bij de behandeling van de begrooting van het *Wegenfonds*, voerden Van der Waerden, Van Zadelhoff en K. ter Laan het woord; eerstgenoemde drong op meer voortvarendheid bij de wegenverbetering aan en diende een motie in tot instelling van een Wegenraad (14 Juni). Kleerekoper interpelleerde den Minister van Justitie over de *dompersche weigering van de erkenning van den Nieuw-Malthusiaanschen Bond* en over de wenschelijkheid van *herziening der wettelijke regeling van ons Vereenigingsrecht* (15 Juni).

Nadat Albarda herhaaldelijk (10 en 14 Juni) had aangedrongen op een spoedige behandeling van het wetsontwerp betr. *het zevende leerjaar* en van het door onze fractie ingediende *initiatief-voorstel tot invoering van de zevenjarige leerverplichting met ingang van 1 Januari 1928*, kwamen deze voorstellen aan den vooravond van het recès in openbare behandeling (16 en 17 Juni). Albarda ontzenuwde de financieele bezwaren, welke van regeeringszijde tegen die vervroegde wederinvoering van de zevenjarige leerverplichting waren aangevoerd. Ons wetsvoorstel werd verworpen doordat met de Vrijheidsbonders en den heer Braat, de geheele Rechterzijde, de heer Arts alleen uitgezonderd, tegenstemde; ook de heer Suring, wiens op 19 November 1926 door de Kamer aangenomen motie onverwijdde wederinvoering van de zevenjarige leerverplichting had gevraagd, ja, die zelfs nu een (niet in behandeling gekomen) amendement had ingediend van dezelfde strekking als ons voorstel! De krachtige actie buiten en in de Kamer gevoerd, is evenwel niet zonder succes gebleven; zij had niet alleen de indiening en aanneming van het wetsontwerp betr. het zevende leerjaar tengevolge, maar noopte thans ook de regeering tot de toezegging van een wetsontwerp ter invoering van de zevenjarige leerverplichting met ingang van 1 Juli 1928.

OVERZICHT DER WERKZAAMHEDEN VAN
20 SEPTEMBER 1927 TOT 1 MAART 1928.

Staatsbegrooting voor 1928.

Algemeene beschouwingen (8—17 Nov.). A l b a r d a toonde aan, dat onder het huidige extra-parlementaire bewind de politieke democratie niet tot haar recht komt en de richting van het regeerbeleid feitelijk niet door de Volksvertegenwoordiging wordt bepaald. Terwijl herhaaldelijk in de Kamer een meerderheid bleek te vinden voor het herstel van de schade, onder het vorig bewind aan groote sociale en cultureele belangen toegebracht, ademen de Millioenennota en de Memorie van Antwoord een geest, welke niet heel veel van den Colijnschen verschilt. Bij den tegenwoordigen stand van de staatsfinanciën is niet, gelijk de regeering meent, verlaging van de belastingen, die vooral op de meergegoeden drukken, maar is een politiek van herstel en hervorming het eerstnoodige. Van vechtarieven en andere protectionistische maatregelen, waarmee de regeering thans haar liefde voor het vrije ruilverkeer schijnt te willen demonstreeren, is voor onze volkswelvaart bitter weinig heil te verwachten. Tegenover het optreden van den vertegenwoordiger onzer regeering te Genève, dat onze warme instemming heeft, staat het verschijnsel dat de regeering in het eigen land niet naar ontwapening en zelfs niet naar een eenigszins beduidende beperking van de militaire uitgaven streeft.

Wat de kans op een spoedige beëindiging van het extra-parlementaire intermezzo betreft, wees A l b a r d a erop, dat een herstel van de oude coalitie geen duurzame parlementaire regeering zou kunnen brengen. De S. D. A. P. is niet belust op, maar wel bereid tot medewerking aan de vorming van een democratische regeering; de totstandkoming van een bewind, dat een democratisch program zou kunnen verwezenlijken, wordt echter onmogelijk gemaakt door de houding der Katholieke Staatspartij. Volhardt deze bij die houding, dan zal dit háár, niet onze partij schaden. Ook wanneer wij niet tot de regeering worden geroepen, is er voor ons perspectief; wij blijven voorwaarts gaan met de zekerheid, dat de toekomst hier en elders behoort aan de arbeidersklasse onder leiding van de sociaal-democratie (8 November).

V a n d e n T e m p e l hield een sterk gedocumenteerd pleidooi voor een behoorlijke, en niet alleen „technische” verbetering van de salariering van het overheidsperoneel. S c h a p e r ging den Vrijheidsbonder Van Gijn te lijf, die de redding van het vaderland in een verslechtering der arbeidsvoorwaarden zoekt (10 November). Bij de replieken kwam A l b a r d a o.a. op tegen het misbruik, dat de regeering van haar machtspositie maakt, bijv. ten aanzien van de kwestie van de vervroegde invoering van den zeven-

jarigen leerplicht; de regeering is al te kwistig met onaan-
nemelijkverklaringen. Hij bestreed de bewering van mr.
Heemskerk, dat de S. D. A. P. niet kan regeeren en niet
democratisch zou wezen, omdat zij een arbeiderspartij is.
Tegenover de Vrijheidsbondsche opvattingen, volgens
welke de weg naar grooter welvaart via een verlaging van
het levenspeil der arbeiders gaat, betoogde hij, dat er
slechts één weg ter ontkoming uit de huidige maatschap-
pelijke moeilijkheden is: de weg naar het socialisme (15
November). *S t e n h u i s* bestreed de beweringen van den
heer *V a n G i j n*, dat onze industrie in de misère zit en
slechts door loonsverlaging daaruit verlost kan worden.
V a n d e n T e m p e l drong bij de regeering aan op
een duidelijke verklaring, dat zij bereid was, aan gerecht-
vaardigde wenschen van het overheidsperoneel tegemoet
te komen (16 November).

BEGROOTINGSHOOFDSTUKKEN.

Marine. *B r a u t i g a m* wees op het slingerend en
zwalkend marinebeleid van minister *Lambooy*, die aan-
vankelijk op de splitsing der marine aanstuurde, maar nu
hoe langer, hoe meer in het zog der ondeelbare marine
vaart. Hij bestreed de voorgenomen duikbooten-aanschaf-
fing. Hij en *D r o p* traden voorts in het krijt voor de
rechtspositie en de arbeidsvoorwaarden van het marine-
peroneel en voor de vrijheid der marinemannen om aan
betoogingen deel te nemen, voor de oud-gepensioneerden
enz. (15 en 17 November).

Binnenlandsche Zaken. *V a n d e n B e r g h* critiseerde
de vernietiging van gemeentelijke huurverordeningen,
S a n n e s de ongerechtigheden van de dienaren der
Gerechtigheid te Jubbega. *V l i e g e n* bepleitte een op-
ruiming van miniatuur-gemeentetjes en van burgervaderlijke
machtsmisbruiken en vroeg maatregelen tegen de afwente-
ling van de zakelijke bedrijfsbelasting op de arbeiders.
G e r h a r d besprak de misbruiken bij inzamelingen voor
liefdadige doeleinden en de trekhondenmisère (17 Novem-
ber). Het feit, dat minister *Kan* anderhalve ton minder voor
de burgerwacht en méér voor den landbouw wilde uitgeven,
deed een groot deel der burgerlijke fracties op haar achterste
beenen staan. *V a n Z a d e l h o f f* was daarentegen met
dit denkbeeld zeer ingenomen, doch wenschte ook het nog
resterende half millioen voor burgerwachten en aanverwan-
te artikelen te zien bezuinigd. In het hierop volgende, vaak
zeer bewogen debat, waarin, vooral door den katholiek-
proletarischen specialiteit in socialisten-bekladding, den
heer *Engels*, de „misdaden” onzer Oostenrijksche partij-
genooten, wederom ten tooneele gevoerd werden, namen ook
K l e e r e k o p e r en *A l b a r d* a deel en rekenden stevig
af met *Engels* e. c. De nooden van *Blokzijl* en *Emmen*
werden door *V a n d e r S l u i s* en *V a n d e r H e i d e*

ter sprake gebracht (18 November). Gerhard drong aan op verbetering van de zorg voor de blinden; V a n d e r H e i d e e n D e V r i e s - B r u i n s bespraken — niet in de meest volkomen harmonie — de urgentie van een wijziging der Krankzinnigenwet. S a n n e s drong aan op maatregelen tot verbetering van den toestand in den Zuidoosthoek van Friesland. Over hetgeen er gedaan, niet gedaan of anders gedaan moet worden voor, bij en in verband met werkverschaffing en werkverruiming voerden niet minder den zes leden van de fractie het woord, n.l. S t e n h u i s, V a n d e r H e i d e, H i e m s t r a, S c h a p e r, I j z e r m a n e n V a n d e r W a e r d e n (22 November).

Over de nooden van de kleine boeren en de landarbeiders en over de wijze, waarop verbetering kan worden bereikt, spraken H i e m s t r a e n V a n d e r S l u i s. Zij wezen op de noodzakelijkheid van pachtverlaging, van vermindering van het arbeidsloos inkomen der grondeigenaars en verhooging van inkomen der werkers op het platteland, van een betere uitvoering van de Landarbeiderswet enz. (23 November). Over diverse land-, tuin- en boschbouwaan gelegenheden voerden, bij de artikelen, G e r h a r d, V a n d e r H e i d e e n H i e m s t r a het woord; de laatste o.a. tot bestrijding van den Christ.-Hist. heer Weitkamp, die onder het mom van mond- en klauwzeervoorkoming het protectionisme wilde binnensmokkelen. V a n Z a d e l l o f f verdiende een nieuwe eerezuil in de harten der zalmvisschers (24 November).

Arbeid. S t e n h u i s oefende een scherpe critiek uit op de virtuositeit, welke de „Christelijk-Sociale” minister Slotemaker de Bruine toont in het achterwege laten van hervormingen, die door de arbeidersklasse verlangd worden; V a n d e r W a e r d e n betoogde, dat deze bewindsman het groote struikelblok is voor de verbindendverklaring der collectieve arbeidsovereenkomsten. De door S t e n h u i s ingediende motie voor bekrachtiging van de Washingtonsche Conventie inzake den arbeidsduur in de industrie, volledige doorvoering van de Arbeidswet, en regeling van den werktijd van de arbeiders, die niet onder de Arbeidswet vallen, werd verworpen. Alleen onze fractie stemde voor (23 November). H i e m s t r a wees erop, hoe deze minister de uitsluiting van de landarbeiders ten aanzien van de arbeidswetgeving bestendigt, hoewel juist voor deze proletariërs een ingrijpen van den Staat dringend noodig is. Door S t e n h u i s werden de schandelijk lange werktijden, die nog in menig bedrijf bestaan en de gestie van den rijksbemiddelaar De Vries ter sprake gebracht, door B r a u t i g a m, S c h a p e r e n S u z e G r o e n e w e g de arbeidsduur in sommige transportbedrijven, in winkels, kantoren en ziekenhuizen en het tekort aan personeel bij de Arbeidsinspectie (24 November.)

S a n n e s hield een forsich pleidooi voor verbetering van de zorg van de ouden van dagen en diende een (later te behandelen) motie in, welke de regeering verzoekt wetsontwerpen in te dienen ter voorziening in den nood van de ouden van dagen, welke voorziening dient te bestaan uit een vereeniging van kosteloze ouderdomsrente, invaliditeitsrente en door vrijwillige verzekering verworven ouderdomsrente. De Vries—Bruins critiseerde de overeenkomst tusschen de Rijksverzekeringsbank en de Academie voor Lichamelijke Opvoeding; D u y s wiesch de Rechterzijde de ooren over hare houding tegenover het staatspensioen; D r o p besprak de wijze, waarop de klompenindustrie geholpen dient te worden (29 November).

V a n d e n B e r g h , V l i e g e n , D r o p e n J . t e r L a a n behandelden verschillende kwesties betreffende de volkshuisvesting en namen den minister wegens diens woningpolitiek onder handen. V l i e g e n stelde een (later te behandelen) motie voor, om de regeering te nopen een regeling van de huren der z.g. Woningwetwoningen op den grondslag der werkelijke marktwaarde ter hand te nemen door af- en bijschrijving op de stichtingskosten of andere doelmatige middelen. De Vries—Bruins besprak diverse aangelegenheden, die met de Volksgezondheid verband hielden, varierende tusschen tandtechnici en karnemelk. Na het onbevredigende antwoord van den minister op de bedenkingen t.o.v. zijn woningpolitiek, diende V a n d e n B e r g h een motie in, welke de regeering uitnoodigde, paragraaf 8 van de Woningwet uit te voeren op overeenkomstige wijze als in de laatste jaren vóór de oorlogscrisis het geval was (30 November). Deze motie zou zijn aangenomen, indien niet het meerendeel der „democratische” Katholieken — ook de heer Engels, die de motie mede onderteeekend had — tegen hadden gestemd, hoewel zelfs de Vrijheidsbonders, op één uitzondering na, hun stem aan de motie gaven.

V a n d e n T e m p e l drong op een wettelijke regeling van de werkloosheidsverzekering aan, H i e m s t r a op verhooging der rijksbijdrage aan de werkloozenkassen der landarbeiders. Na een vrij langdurig debat over de werkloosheidsverzekering, waaraan met V a n d e n T e m p e l ook S t e n h u i s deelnam, werd de motie-V a n d e n T e m p e l , om de regeering uit te noodigen een wetsvoorstel tot regeling dier verzekering voor te bereiden, zonder hoofdelijke stemming aangenomen (1 December).

Buitenlandsche Zaken. V l i e g e n prees het in minister Beelaerts van Blokland, dat deze in Genève de kat de bel had aangebonden en het werk, dat daar in 1924 door MacDonald was begonnen, had voortgezet. Hij drong aan op een kloek streven naar de schepping eener internationale rechtsorde en besprak verder o.a., onze verhouding tot België. C r a m e r bepleitte een vertegenwoordiging van

Nederlandsch-Indië in den Volkenbond (25 November). Van Braambeek wekte de regering op tot groote activiteit tegenover de spoorwegreducties en surtaxes d'entrepôt, waarmee men in het buitenland de Nederlandsche concurrentie tracht te belemmeren. Albarda wees o.m. op de noodzakelijkheid de volken meer met den Volkenbond te doen meelevē, mede door opneming van volksvertegenwoordigers in de delegaties, en bestreed de zonderlinge motie-Van Lingbeek tot verwijdering van den Pauselijken internuntius (29 November).

Justitie. Kleerekoper bepleitte moderniseering van ons strafstelsel, hervorming van het huwelijksrecht en van de regeling voor het verleenen van rechtspersoonlijkheid aan vereenigingen; Vander Heide: wijziging van de Krankzinnigenwet en onder curateele-stelling van drankzuchtigen. Kleerekoper en Schaper bespraken — niet in elk opzicht met roerende eenstemmigheid — de stichting van een jeugdgevangenis. J. ter Laan drong aan op regeling van de rechtspositie der ambtenaren (1 December). Kleerekoper klaagde over onvoldoende toezicht op de naleving der Arbeidswet, over de vaak ergerlijke rechtspraak bij overtreding van die wet en over de werkeloosheid van de justitie ten aanzien van de groote Robaverheeren. Schaper bracht de gascorruptie ter sprake. Duy s protesteerde tegen de wijze, waarop de preventieve hechtenis wordt toegepast. Voorts spraken bij deze begrooting nog Sannes: ruimere opneming van het leekenelement in den Centr. Raad van Beroep, Kleerekoper, Schaper en Drop: verschillende gevallen van onbehoorlijk optreden of plichtsverzuim van maréchaussee en veldwachters, Kleerekoper: noodzakelijkheid eener neutrale politie-opleiding, gebreken van het Rijksopvoedingsgesticht te Avereest, Drop: feilen van de voorgedijraden (6 December).

Financiën. J. ter Laan behandelde een groot aantal belastingkwesties, van Braambeek en K. ter Laan kwamen op voor de oud-gepensioneerden (2 December). Een motie-K. ter Laan om de pensioenen van de oud-gepensioneerden en van hun weduwen en weezen te herzien, werd verworpen. J. ter Laan, Schaper en Albarda bestreden een amendement-L. de Visser tot verhooging van een salarispost, daar het geen half ei en nauwelijks een leege dop was. J. ter Laan brak meer dan één lans voor de belangen van het belastingspersoneel. Verder brachten Vander Heide, Schaper en Duy s bij de artikelen nog verschillende zaken ter sprake, als de vraag aan wie(n) het bij de Wadden aangeslibde land behoort enz. (6 en 7 December).

Waterstaat. Over de afwatering en de verkrijging van nieuwe cultuurgrond in Overijssel sprak Vander

Sluis (7 December), over de autobusdiensten Van Braambeek, over reorganisatie van den Waterstaat en de verbinding van Amsterdam met den Rijn Van der Waerden, over klinkerwegen, corruptie enz. Schaper, over wegenverbetering in Noord-Brabant en over de huisvesting der arbeiders bij de Zuiderzeewerken. Drop, over de Harlingsche haven Sannes, over het Twente-Rijnkanaal Albarda. Bij de afd. Spoorwegen bepleitte Van Braambeek de belangen van het spoorwegpersoneel. IJzerman de voltooiing van de lijn Alphen-Gouda, Van der Waerden drong aan op betere 3e-klassewagens en op veiligheidsmaatregelen voor de onbewaakte overwegen (8 December). Een mede door hem onderteekende motie-Boon tot het instellen van een ernstig onderzoek naar de middelen om de veiligheid der onbewaakte overwegen te verzekeren, werd zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Drop betoogde, dat ons land het initiatief dient te nemen tot een internationale overeenkomst inzake de productie en den afzet van steenkool en wees erop hoeveel de positie van de arbeiders in de mijnen nog te wenschen overlaat en hoezeer het mijnreglement herziening van noode heeft. Brautigam vestigde de aandacht van den minister op de vele misstanden en gevaren, waartoe het in dienst nemen van tal van Chineezers en Laskaren door Nederlandsche reederijen leidt. Drop sloot zich hierbij aan en kwam op voor genees- en heilkundige behandeling van zeelieden en visschers, in verband met de Zee-ongevallenwet en voor goed toezicht op de logiezen aan boord. Schaper bepleitte maatregelen voor de veiligheid in de binnenvaart. Een door Brautigam ingediende motie, om een onderzoek in te stellen naar de bezwaren, welke het gevolg zijn van het bemannen der Nederlandsche koopvaardis-schepen met Aziaten, en daarna, zoo noodig, maatregelen te nemen om aan het euvel een einde te maken, zal later worden behandeld. (9 December.)

Oorlog. Van Zadelhoff en K. ter Laan traden wederom in het krijt voor onzen ontwapeningseisch en toonden aan, hoe waardeloos de waarborg is, dien het leger voor de onafhankelijkheid van ons land heet te geven en hoe er onder deze regeering geen sprake is van werkelijke vermindering der bewapening. Van Zadelhoff pleitte voorts voor verbetering der wet voor principieele dienstweigeraars. (13 en 14 December.) Aanvallen op Van Zadelhoff's betoog ondernomen nadat deze reeds gerepliceerd had, werden door Albarda afgeslagen. Geaccompanyerd door Duymaer e.a., eischte de minister in zijn dupliek, dat Van Zadelhoff de vraag of hij bij een ons land opgedrongen mobilisatie een spaak in het wiel zou steken, met „ja” of „neen” zou beantwoorden, aan welken eisch onze partijgenoot terecht niet voldeed. (15 December.) Bij de behandeling

der artikelen bespraken K. t e r L a a n en H i e m s t r a verschillende personeelsbelangen en verdedigde de eerste twee moties tot het instellen van een nader onderzoek naar de knoeierijen te Soesterberg en tot herziening der wettelijke steunregeling voor de mobilisatie-slachtoffers; beide moties werden verworpen. (16 en 22 December.)

Oost-Indië. C r a m e r zette uiteen, dat de Indische onlusten een economischen ondergrond hadden en niet uitsluitend aan communistische actie zijn toe te schrijven. Hij wees op het gevaarlijk drijven van de Trip-Treubsche reactie, waartegen de gouverneur-generaal moet worden gesteund. Een losscheuring van Holland zou thans voor Indië nadeelig wezen, maar het verlangen naar onafhankelijkheid is volkomen rechtmatig en alles dient gedaan om het voor verwezenlijking vatbaar te maken. (15 December.) In zijn repliek weerlegde hij de bewering, dat de huidige gouverneur-generaal eenzelfde koers zou volgen als diens voorganger en brandmerkte hij de communistische Los-van-Holland-leuze als misleidend. Voorts bepleitte hij o.m. opheffing van de poenale sanctie en instelling van een Departement van Arbeid. K l e e r e k o p e r verdedigde een later te behandelen motie om de regering uit te noodigen met den gouverneur-generaal in overleg te treden over afschaffing van de doodstraf. G e r h a r d en D e V r i e s—B r u i n s hielden pleidooien voor verbetering van het onderwijs en de volksgezondheid. (22 December.) De fractie stemde tegen een ontwerp betreffende aanschaffing van vliegtuigen voor rekening van Indië. (23 December.)

Koloniën. Bij de begrooting van het Departement van Koloniën, die tegen 3 uur 's nachts in behandeling kwam, spraken C r a m e r en I J z e r m a n. (22 December.)

West-Indië. Bij de *Surinaamsche begrooting* werd door I J z e r m a n (14 en 15 Februari), bij de *Curaçaosche* door I J z e r m a n en C r a m e r het woord gevoerd. (15 en 16 Februari.) Het in en ten aanzien van Curaçao gevoerde, door den minister goedgeprate, wanbeleid, noopte de fractie ditmaal tegen laatstgenoemde begrooting te stemmen. (21 Februari.)

WETSONTWERPEN EN INTERPELLATIES.

Tegen de *goedkeuring van het Verdrag tegen de Slavernij* bestond onzerzijds uiteraard geen enkel bezwaar, te minder waar, zooals C r a m e r betoogde, loyale uitvoering van dat verdrag tot spoedige afschaffing der poenale sanctie dient te leiden. (18 October.) Bij het voorstel tot *instelling van een Postraad* wees V a n B r a a m b e e k erop, dat in onzen tijd de taak van de vakvereeningen zich niet meer tot de arbeidsvoorwaarden beperkt en dat, ook in

het belang van het bedrijf, vertegenwoordiging van het personeel in den Postraad gewenscht is. Een door hem gesteund amendement tegen de uitsluiting van P. T. T.-ambtenaren uit den Raad, werd aangenomen, evenals een door hem ingediend amendement, waardoor de Postraad ook adviezen zal kunnen geven aan den directeur-generaal. (18 October.) De gevraagde wettelijke bekrachtiging van de *Staatsgarantie aan de Ned. Bank voor het op de been houden van de Robaver* gaf Vliegen aanleiding tot scherpe kritiek op de schandelijke gedragingen van de vroegere leiders van dit particulier bedrijf, dat door „den zwakken staat” gered moest worden, en op de buitengewoon milde houding van de regeering tegenover de voor de débâcle verantwoordelijke personen. De fractie stemde tegen het wetsontwerp. (19 October.) K. ter Laan kwam bij de *wijziging van de wet betreffende het reservepersoneel bij de landmacht* op voor de rechtspositie van dit personeel en voor de vrijheid van hen, die gedwongen worden een militaire opleiding te ondergaan, om socialistische denkbeelden te bezitten en te uiten (a.v.).

Bij het ontwerp tot *wettelijke regeling van den Hoogen Raad van Arbeid* toonde Stenhuis aan, hoe weinig er verwezenlijkt was van de groote verwachtingen, door de regeering bij de instelling van dien Raad uitgesproken, en drong hij aan op ruimere vertegenwoordiging van de sociaal-democratie en de moderne vakbeweging in dat college. Een door hem ingediend amendement, dat versterking van de positie van den H. R. beoogde, werd verworpen. Albarda bestreed de opvatting van den Kamervoorzitter, dat het amendement-Veraart om den Raad een anderen naam en een ruimere taak te geven, ontoelaatbaar was. Van den Tempel maakte een amendement-Kortenhorst af, dat de ambtenaren in dien Raad het stemrecht wilde ontnemen. (20 en 21 October.) De fractie stemde tegen het voorstel van den Kamervoorzitter om den spreektijd van L. de Visser bij diens interpellatie over de *communistenvervolging in Indië* tot een uur te beperken. Cramer critiqueerde de door den Minister van Koloniën gegeven voorstelling, als zouden de onlusten in Indië uitsluitend aan communistische opruiing en niet mede aan economische wantoestanden en aan bestuursfouten te wijten zijn. Hij diende een motie in, welke een nauwgezet onderzoek eischte naar de redenen, welke voor iederen geïnterneerde tot diens interneering hadden geleid. Kleerekoper hield een krachtig pleidooi voor de afschaffing van de doodstraf. (25 October.) Cramer en Albarda ontzenuwden de door eenige rechtsche leden geuite betichting, dat onze fractie in dit geval gemeene zaak met communisten zou maken. Cramer en Kleerekoper protesteerden bij de discussie over een desbetreffende interpellatie-L. de Visser tegen de wijze waarop de justitie is opgetreden tegen *Indonesische studenten* in ons land (26 en 27 October.) B r a u-

tigam bestreed het wetsontwerp tot *instelling van een Marineraad* voor het onderzoek inzake rampen en ongevallen, welke onze oorlogsschepen overkomen. (27 October.)

Van der Waerden betuigde zijn instemming met de verbeteringen, welke de *wijziging van de Provinciale wet* bracht, maar wees er tevens op hoezeer dit ontwerp ontsierd werd door de beperking van het interpellatierecht der Provinciale Staten. Suze Groeneweg verdedigde de bepaling, die de benoeming van een vrouw tot griffier mogelijk maakt, tegen de aanvallen van een deel der rechterzijde. De fractie stemde tegen het ontwerp, toen hierin, ondanks de sterke bestrijding door Van den Bergh, de anti-democratische beperking van het interpellatierecht gehandhaafd bleef. (27 en 28 October.) Bij de wetsontwerpen tot goedkeuring van eenige *overeenkomsten met petroleummaatschappijen* stredden Cramer en Van der Waerden tegen de verkwanseling van Indië's bodemschatten en voor staatsexploïtatie ten bate van de gemeenschap.

Bij de behandeling der *Posterijenbegrooting* voerden Drop (6 December) en Van Braambeek het woord over verschillende bedrijfs- en personeelsbelangen en sprak Van der Waerden over de afschaffing van de vierde bestelling. (7 December.)

Waar het in verband met de ongesteldheid van den Minister van Onderwijs vrijwel uitgesloten bleek, dat het regeeringsvoorstel tot invoering van de zevenjarige leer- verplichting met ingang van 1 Juli 1928 nog zou worden behandeld op een tijdstip, waarop het mogelijk zou wezen een amendement tot de door ons gewenschte vervroeging van de invoering voor te stellen, besloot onze fractie tot de indiening van een nieuw initiatief-voorstel, en wel ter vervroeging van den datum der invoering tot 31 Januari 1928. Dank zij den buitengewoon grooten spoed, waarmee Albarda de Memorie van Antwoord gereed maakte, kon dit wetsvoorstel reeds 13 December in openbare behandeling komen. Een stroom van adressen, waarin instemming met ons wetsvoorstel werd betuigd, kwam bij de Kamer in. De eerste bestrijder in de Kamer was . . . de heer Suring. Albarda weerlegde de tegen het voorstel aangevoerde bezwaren en sloeg ook het door den heer Van Wijnbergen ondernomen afleidings-offensief af. Met den heer Suring, die thans zijn vermaarde motie ten derde male verloochende, stemde de geheele rechterzijde, behalve mr. Arts, tegen ons initiatief-voorstel. (14 December.)

Hiemstra verdedigde bij de *wijziging der rijwielbelasting* een amendement om deze belasting terug te brengen van *f* 3 op *f* 2 (in plaats van op *f* 2.50, gelijk de regeering voorstelde). Nadat dit amendement door minister De Geer op de meer en meer gebruikelijke wijze — waartegen Hiemstra en Albarda protesteerden — onaannemelijk was verklaard, kreeg het alleen de stemmen

van onze fractie. (15 December.) Bij de begrooting van het staatsbedrijf der *Artillerie-Inrichtingen* pleitte Hie m s t r a voor meer overleg en beter arbeidsvoorwaarden. (16 December.) Een ontwerp tot *verlenging van een onderwijsbezuinigingsmaatregel*, welke de oprichting van kleine bijzondere scholen tegengaat, met één jaar, werd door onze fractie bij monde van V a n Z a d e l h o f f gesteund. (17 December.)

J. t e r L a a n diende bij de behandeling der moties-Van Rappard en -Oud betreffende de afschaffing van den accijns op het geslacht, welke behandeling onmiddellijk voorafging aan die van het wetsontwerp tot *verlaging der Inkomstenbelasting*, een door hem verdedigde motie in, waarin werd uitgesproken, dat de beschikbare gelden thans, in plaats van voor belastingverlaging, behooren te worden gebruikt voor sociale en cultureele maatregelen.

Toen deze motie verworpen was en dus vast stond, dat het beschikbare geld wèl voor belastingverlaging zou worden gebruikt, stemde onze fractie voor de moties betreffende den geslachtsaccijns, daar zij aan de afschaffing van deze indirecte belasting de voorkeur gaf boven de door de regeering voorgestelde vermindering van een directe, met de draagkracht verband houdende, belasting.

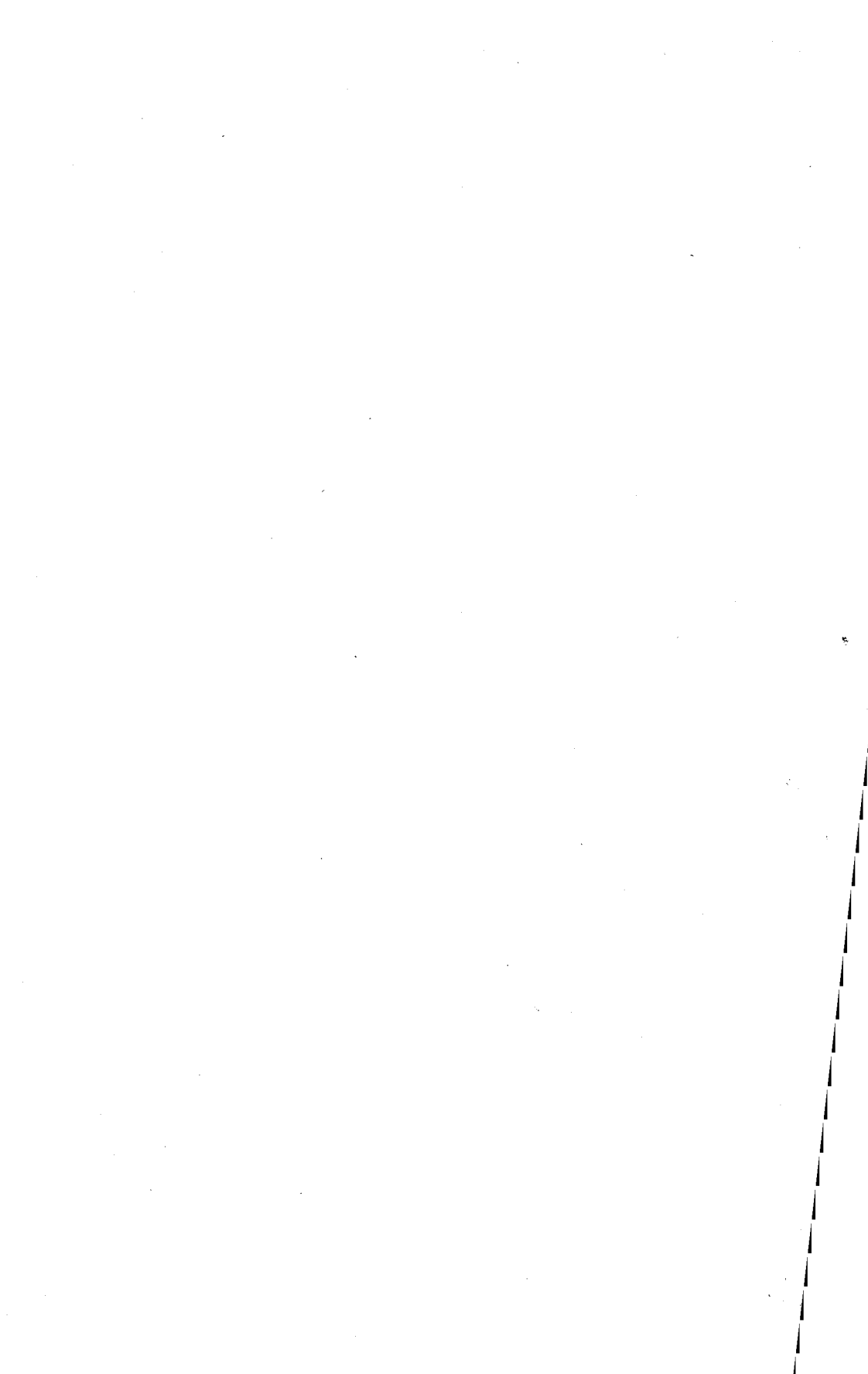
Nadat ook deze beide moties verworpen waren, kon de strijd nog slechts loopen over de vraag, hoe de Inkomstenbelasting zou worden verlaagd. Met het regeeringsvoorstel, dat alle aanslagen met 20 pCt. verminderde en dat voor de rijken een belangrijke, voor de personen met kleine inkomens een nietige verlichting van den belastingdruk bracht, kon onze fractie niet meegaan. J. t e r L a a n diende een amendement in om de voorgestelde verlaging te vervangen door een vermindering van het belastbaar inkomen met f 200 voor gehuwden en f 300 voor ieder minderjarig kind. Hoewel dit amendement gelijkluidend was met een, een half jaar vóór de verkiezingen van 1925, door minister Colijn ingediend wetsontwerp, bleek de rechterzijde er thans niets voor te voelen; alleen onze fractie en de communist stemden ervoor. Na de verwerping van dit amendement stemde de fractie voor een amendement-Van Vuuren en een hierop ingediend sub-amendement-Fleskens, waardoor de kinderaftrek voor gezinnen met meer dan 4 kinderen verhoogd werd. Bij de eindstemming verklaarde zij zich tegen het wetsontwerp, omdat hierdoor de gelden, die voor verbetering van het volks-onderwijs, voor staatspensionneering en dergelijke maatregelen dringend noodig zijn, besteed worden tot een belastingverlaging, welke den welgestelden een belangrijk voordeel oplevert en voor de arbeiders en andere kleine luyden heel weinig te beteekenen heeft. (20 en 21 December.) V a n B r a a m b e e k en S c h a p e r voerden het woord over de *Natuurschoonwet*. (22 December.) Bij de behandeling van het wetsontwerp tot *opshorting van den indirecten vaccinatiedwang* gedurende 3 jaar, critiseerde

D e V r i e s—B r u i n s het bij deze aangelegenheid gevoerde beleid, steunde zij het amendement van de commissie van rapporteurs om den duur der opschorting tot 1 jaar te beperken — welk amendement werd aangenomen — en ontlokte zij minister Slotemaker de Bruïne de toezegging, dat de gevallen van postvaccinale encephalitis geregeld zouden worden gepubliceerd (23 December).

D r o p drong bij de *begrooling der Staatsmijnen* er nogmaals op aan, dat Nederland het initiatief zou nemen tot regeling der internationale kolenmarkt en betoogde dat, „Arbeidersontwikkeling” en A. J. C. in de mijnstreek evenzeer recht op subsidie hebben als andere door het Rijk gesubsidieerde cultureele vereenigingen. V a n d e r W a e r d e n verdedigde het staatsmijnbedrijf tegen Vrijheidsbondsche aanvallen (21 Februari 1928). V a n B r a a m b e e k kwam bij een wetsontwerp betr. de *pensioenregeling van het spoorwegpersoneel* op voor de belangen van het personeel en voor evenredige vertegenwoordiging van de vakorganisaties in de Commissie van Bijstand (22 Februari). Bij de *Radio-wet* verdedigde V a n d e n B e r g h het recht op vrije meeningsuiting — ook van de zending naar Indië — tegen de voorstanders van de z.g. (liberalistisch-conservatieve) neutraliteit, alsmede de heffing eener matige retributie in het belang van de ontwikkeling van het radiowezen en van de onderdrukking der klaplooperij. Een door hem ingediend amendement, dat het bedrag, hetwelk als radioretributie geheven zou kunnen worden, van ten hoogste f 10 tot ten hoogste f 5 wilde terugbrengen, kwam niet in behandeling, daar de bepaling, welke die heffing mogelijk maakte, werd weggeamendeerd, doordat de meeste burgerlijke Kamerleden voor het anti-heffingskabaal rechtsómkeert maakten en de minister haar zeer slap verdedigde (23 en 24 Februari). K. t e r L a a n nam de *Capitulantenwet* onder het mes en liet er geen stuk aan heel; minister Lambooy capituleerde vóór het tot stemming kwam (27 en 28 Februari). De grondgedachte van het fel bestreden wetsontwerp betr. de *belasting van Nederlanders in het buitenland* werd door V a n d e n T e m p e l met warme instemming begroet en hij toonde op overtuigende wijze aan, dat, al waren er tegen dit ontwerp en tegen de toelichting ervan wel bedenkingen te maken, de daartegenover aangevoerde bezwaren toch, vooral na de door de regeering aangebrachte wijzigingen, schromelijk overdreven waren. Onze fractie stemde dan ook voor art. 1 van het ontwerp; de verwerping van dit artikel leidde tot schorsing der behandeling (28 Februari—1 Maart).

De secretaris der Soc.-Dem. Tweede
Kamerfractie,

A. W. IJZERMAN.

VERSLAG

VAN DE SOCIAAL-DEMOCRATISCHE EERSTE KAMERFRACTIE.

De samenstelling der fractie bleef gelijk.

Het aantal zittingen was iets grooter dan andere jaren door de behandeling van het Belgisch Verdrag, dat eenige weken in beslag nam. Deze zaak bracht in sommige kringen veel beroering, voornamelijk na de aanneming in de Tweede Kamer. In de eerste openbare zittingen van het jaar 1927 werd het behandeld.

HET BELGISCH VERDRAG.

Aan de behandeling van het Belgisch Verdrag heeft de Eerste Kamer dan ook een groot aantal vergaderingen gewijd.

Onze fractie was verdeeld: 7 leden waren tegenstanders, 4 voorstanders.

Van de tegenstanders voerden het woord Polak, de Zeeuw, Lindeyer en Moltmaker.

Van de voorstanders spraken Wibaut en Hermans.

Polak begon het debat met een scherpe, zeer uitvoerige rede. Hij stond daarin op het standpunt, dat met aanneming van het verdrag niet het ware internationalisme zou worden gediend, maar slechts het Belgische nationalisme, het Belgische egoïsme en de Belgische pretentie om zich te vergrooten en te verrijken ten koste van onze verkleining en verarming.

De Zeeuw uitte in een eveneens zeer uitgebreid betoog de vrees voor Rotterdam's handel, voor stillegging der havens en de werkloosheid der bootwerkers, welk betoog hij met een tal van gegevens klem bijzette. Voor hem was 't onbegrijpelijk, dat de Minister van Buitenlandsche Zaken zulk een verdrag aan de Nederlandsche volksverteenwoordiging heeft durven voorleggen.

Lindeyer legde in 't bijzonder den nadruk op de bezwaren, die in Zeeland gevoeld werden. Hij besprak het Schelde-regime, de regeling van het loodswezen, van de afwatering naar Zeeuwsch-Vlaanderen en de nieuwe regeling voor de visscherij. Hij zette uitvoerig uiteen, dat bij aanneming al de betrokken belangen zouden worden benadeeld.

M o l t m a k e r wees als tegenstander in het bijzonder op de houding der Nederlandsche vakbeweging. Het N.V.V heeft in een motie uitgesproken *dat* en *waarom* het de aanneming verderfelijk achtte. Met internationalisme heeft het ook volgens hem niets te maken. Het is een verdrag van eng Belgisch-nationaal karakter.

W i b a u t weersprak in een lange rede op grond van rapporten de vrees voor verarming en werkloosheid; eerder het tegendeel was te verwachten, wanneer het Verdrag werd aangenomen. Bovendien verdedigde hij het als internationalist. Nederland kan in dit geval met een daad aantoonen, dat het streeft naar harmonische overeenstemming der landen, en het kan met de aanneming een sfeer van internationale verstandhouding scheppen.

H e r m a n s hekelde de opgezweepte propaganda om de Eerste Kamer tot verwerping te bewegen. Met tal van voorbeelden wees hij de meermalen zoo overdreven, onjuiste en zelfs onwaardige manier aan, waarop men bij het groote publiek stemming tegen het Verdrag probeerde te maken.

Op 24 Maart werd het Verdrag met 33 tegen 17 stemmen verworpen.

STAATSBEGROOTING VOOR 1927.

Hierbij sprak W i b a u t over de financieele verhoudingen tusschen Rijk en Gemeente, over de werkverruiming en over de handelspolitiek. Wat het eerste betreft vroeg hij, of nu de regeering eindelijk een regeling wil tot stand brengen. Bij het tweede punt wees hij op tal van werken die konden worden aangevat (o.a. het Twente-Rijnkanaal).

M e n d e l s besprak, het intermezzo-Kabinet, dat toch eigenlijk neigt naar terugkeer der coalitie. Verder behandelde hij uitvoerig het ontbreken van een behoorlijke rechtspositie van ambtenaren, naar aanleiding van de kwestie-Artikel 40 Bezoldigingsbesluit. In aansluiting daarop pleitte hij voor een zelfstandige, onafhankelijke administratieve rechtspraak.

Over de niet uitgevoerde moties-Suring-Ter Laan-Bulten richtte hij een scherp betoog tegen de regeering.

O s s e n d o r p sprak over de moties-Bulten en Suring. Hij beriep zich voor de onvoldoende ambtenaarssalarissen o.a. op de index-cijfers. Dat de ambtenaren zich gegriefd gevoelen over het gebrek aan zorg, dat de Overheid voor hun belangen heeft, is geen wonder.

Op de Centrale Commissie voor georganiseerd overleg in ambtenaarszaken werd door hem grondige kritiek uitgeoefend. Terwijl hij ten slotte nog wees op de onvoldoende regeling van de verhoogingen der ongetrouwde onderwijzers (kwestie der religieusen).

De regeering (Minister de Geer) antwoordde, dat de

geldmiddelen er volstrekt niet zóó gunstig voor stonden, als sommige leden meenden en dat er van de inwilliging van verschillende wenschen daarom niets kon komen (uitvoering der moties, enz. enz.) De toestand van de Nederlandsche nijverheid achtte de Minister niet zeer gunstig en hij wilde, wat de handelspolitiek betreft naar „doelmatigheid” handelen.

Over dit laatste punt ontstond daarop nog een kort debat, waaraan ook *W i b a u t* deelnam, en waarin hij dringend den wensch uitsprak, dat Nederland in dezen tijd niet den verkeerden weg zou opgaan, wat betreft de handelspolitiek, den weg n.l. van nieuwe economische barrières en vechtarieven.

Justitie. Bij dit hoofdstuk besprak *M e n d e l s* het gebruik van vuurwapenen door de politie, en hij haalde voorbeelden aan, waaruit groote onvoorzichtigheid bleek. Ook op verkeerde toepassing van de Vreemdelingenwet wees hij en illustreerde dit door het bekende geval *Paul Beer*.

H e r m a n s vestigde de aandacht op het nog steeds ontbreken van een behoorlijke rechtspositie bij de gemeente-politie. Ook kwam hij weer terug op verbetering van het strafstelsel, voornamelijk doelende op de langdurige celstraf, en vroeg, wanneer dit veranderen zal, terwijl hij voor de politieke gevangenen een andere behandeling bepleitte.

P o l a k mengde zich nog in het debat om den heer *Verkouteren* te kapittelen, die de huwelijkswetgeving, vooral wat betreft de gehoorzaamheid der vrouw, wilde gehandhaafd zien. En die ook een wet verlangde tegen de algemeene werkstaking. „Ook een tegen de algemeene uitsluiting door werkgevers?” vroeg *Polak*.

De Minister ging niet diep op de meeste onderwerpen in — zooals in de Eerste Kamer het gebruik is. De verbetering van het strafstelsel heeft zijn aandacht. Verdere beloofde hij de overweging van verscheidene zaken, ook wat de Vreemdelingenwet betreft.

Binnenlandsche Zaken. *W i b a u t* sprak zijn ongerustheid uit over het financieel beleid ten aanzien van de bevordering van het gemeentelijk leven, en hij verzocht den Minister 'de betreffende Staatscommissie te willen inlichten omtrent den toestand van vele noodlijdende gemeenten, noodlijdend ook door de noodzakelijke werkloozenzorg.

H e r m a n s vroeg eveneens de aandacht voor de werkloozen en de werkverschaffing, en wel, in 't bijzonder voor die van *Arnhem*, een grensgemeente, waar de werkloosheid bijzonder groot is.

M o l t m a k e r klaagde over het feit, dat slechts bij hooge uitzondering een sociaal-democraat tot burgemeester wordt benoemd.

Minister Kan meende, dat niet alle verwijten verdiend waren. Bovendien — hij is afhankelijk van den Minister van Financiën.

Over de burgemeestersbenoemingen ontstond nog een kort debat.

De Minister bleek niet onwillig, maar toen begon de heer de Gijzelaar te spreken over „de relletjes van Assen”, die een gevolg zouden zijn van de burgemeestersbenoeming te Goor. M o l t m a k e r heeft dit daarna even recht gezet en er nog op gewezen, dat eenzijdige benoemingen ook voor andere betrekkingen talrijk plaats hebben.

De Minister bleek het meest aan zijn kant te staan.

Onderwijs. Door O s s e n d o r p werd teleurstelling uitgesproken over het optreden van den Minister. De zoo noodige terugkeer tot wat het onderwijs zou geven volgens de wet-1920 geschiedt niet. Er worden alleen maar Staatscommissies ingesteld of naar de toekomst verwezen. Naast vervolg- en nijverheidsonderwijs wees hij in 't bijzonder nog op het funeste stelsel der assistenten; inplaats van jongens en meisjes zijn het geworden onderwijzers en onderwijzeressen, die voor een f 100 per jaar moeten werken.

C. P o t h u i s - S m i t hield een pleitrede voor het landbouw-huishoudonderwijs, dat meer dan nu toe tot zijn recht dient te komen, vooral wat het praktische gedeelte betreft. De meisjes in de dorpen moeten alle mogelijkheden van het platteland leeren kennen; de trek naar de steden zal er door afnemen.

P o l a k beklagde zich, dat nog altijd de Monumentenwet uitblijft, zelfs een toegezegd ontwerp, dat niet op natuurmonumenten toepasselijk is. Oude molens verdwijnen ook langzamerhand, zonder dat de overheid kan optreden. Hetzelfde is 't geval met den St. Pietersberg.

Minister Waszink antwoordde, dat de vervulling van Ossendorp's wenschen zware eischen aan de schatkist zou stellen, en dat Staatscommissies heel nuttig werk doen. Dat het assistenten-stelsel een mislukking is geworden, gaf hij toe.

Van het huishoudonderwijs zou hij zich op de hoogte stellen.

Met het ontwerp-Monumentenwet ging hij niet akkoord, het was naar de kommissie teruggezonden.

Arbeid. Hierbij hield D a n z een uitgebreide rede. Hij betoogde, dat deze minister niet de arbeiders, maar wel de werkgevers beschermde. Hij oefende scherpe kritiek uit op de uitvoering der Arbeidswet, op de onvoldoende zorg voor de werklozen. In détails besprak hij het nieuwe ontwerp-Ziektewet, en de eischen, waaraan deze moet voldoen. Ook aan de arbeidsinspectie in verband met de geheele arbeidswetgeving (die zooveel te wenschen overlaat) wijdde hij een deel van zijn rede. Evenzoo aan de bedrijfsorganisatie.

H e r m à n s toonde met voorbeelden aan, hoe verkeerd in vele gemeenten de opheffing der huurwetten werkt. De regeering had naar de vele waarschuwingen uit arbeiderskringen (van alle richtingen) moeten luisteren.

R u g g e sprak uitvoerig over de volkshuisvesting, waarbij hij de politiek van den Minister weinig bemoedigend noemde.

De gemeenten moeten nu in hoofdzaak de verantwoordelijkheid dragen, wat tot groote moeilijkheden aanleiding geeft. De huren blijven te hoog, er komen niet genoeg arbeiderswoningen. Hij illustreerde zijn bezwaren door een voorbeeld uit een stad in het Noorden van het land, waarbij de regeering eindeloze moeilijkheden maakte, toen 't er om ging goedkoope arbeiderswoningen te bouwen.

C. P o t h u i s—S m i t bracht ter sprake de uitbreiding van de Warenwet ten opzichte van textielgoederen en brandstoffen. En daarna het ontwerp-Ziektewet ten opzichte der ongehuwde moeder-arbeidster. Voor deze laatste bepleitte zij de regeling, die in Washington in 1919 met medewerking der regeeringsafgevaardigden is aangenomen, n.l. volkomen gelijkstelling in behandeling bij het toekennen der uitkeering.

W i b a u t sprak over de beteekenis van het Woningkongres van 1926 en stelde vast, dat uit de meest verscheiden kringen een betere uitvoering der Woningwet werd gewenscht. Zoo, dat wanneer ergens behoefte aan woningen bestaat, gerekend kan worden op voorschotten voor den bouw door woningbouwverenigingen of door de gemeenten. De Minister beloofde het een en ander te zullen overwegen, gaf verder heel weinig toe en meende, dat wij toch eigenlijk ongelijk hadden.

Van onzen kant werd daarop nog bij de replieken gezezen.

Waterstaat. Bij dit onderwerp sprak L i n d e y e r uitvoerig over het mijnwezen en de misstanden, die voor de mijnwerkers bestaan, hetgeen hij met tal van gegevens (voor een groot deel uit katholieken kring) duidelijk maakte. Dat het verzoek om een regeeringsenquête naar den toestand is geweigerd, laakte hij zeer, en hij vroeg in het belang van den bedrijfsvrede om hiertoe nog in eenigerlei vorm over te gaan.

P o l a k vroeg om betere verzorging van 3e klasse spoorwagens en wachtkamers. Ook bracht hij den bruggebouw ter sprake: z. i. wordt hier te weinig op schoonheid gelet. Den wegenaanleg wilde hij sneller en beter zien geschieden. In dat verband wees hij op sommige zeer gevaarlijke wegen, waar verbredening uiterst noodzakelijk is. Vernieling van bosch dient echter overal te worden vermeden.

M o l t m a k e r sprak uitgebreid over de degradatie van het spoorwegpersoneel, de klassifikatie van dit spoorwegpersoneel en de oplossing van het konflikt bij de lijn Zutfen—

Emmerik. Ook hij drong aan op meer comfort in de 3^e klasse. Bovendien besprak hij de veiligheid op de spoorwegen (die te wenschen overlaet) in verband met de aangenomen motie-Braambeek en de bezuinigings-manie.

Verder bepleitte hij bemoeienis van het personeel met de bedrijfsaangelegenheden. Ook kwam hij op voor een betere positie der oud-gepensioneerden. Over het trampersoneel, waarvan de rechtspositie dikwijls alles te wenschen overlaet, sprak hij, eveneens uitvoerig, terwijl hij verschillende tramwegmaatschappijen hierbij de revue liet passeeren.

De Minister beloofde aan vele der genoemde zaken zijn aandacht te wijden. Een enquête naar de toestanden in de mijnstreek achtte hij niet noodig. Bij de repliek dankte M o l t m a k e r hem voor de toezeggingen ten aanzien van de oud-gepensioneerden en de stakers van 1903 en ook voor de moreele aanklacht, die hij tegen de werkgevers-vereeningen op tramweggebied had geuit.

Bij de begrooting van de *Posterijen* vestigde H e r m a n s de aandacht van den Minister op de te zware pakken der brievenbestellers.

De Minister meende, dat 't niet zoo erg was.

Bij de begrooting van de *Staatsmijnen* in Limburg sprak W i b a u t over de door het Staatsmijnbedrijf gevoerde verkoop-politiek in abnormale tijden. Dan — zoo zeide hij — moet de regeering zich tijdelijk afvragen, welke hoeveelheid er voor de voorziening noodig is en niet, waar de voordeeligste afzet te vinden is.

De Minister meende, dat zich ook bij de Engelsche kolonstaking niet zulke tijden hadden voorgedaan.

Marine. Bij deze begrooting vestigde C. P o t h u i s — S m i t de aandacht op het *Cambo* (Comité ter behartiging van de Algemeene Belangen van het Marinepersoneel beneden den rang van Officier), dat door den Minister wordt gebovcot en op de zeer onvoldoende wijze, waarop de oud-gepensioneerden worden geholpen, hetgeen zij met een door haar onderzocht geval, waarbij steun was afgewezen, bewees. De Minister meende, dat het *Cambo* overbodig is, en dat de oud-gepensioneerden zoo goed mogelijk worden geholpen.

Oorlog. Door C. P o t h u i s — S m i t werd naast een anti-militaristische beschouwing wederom gewezen op de ontoereikende wet voor steun aan de Mobilisatie-slachtoffers. Ook kwam zij op tegen het verbod van sommige lectuur in de kazernes en op de oorlogsschepen, o.a. dat van de *Notenkraker* wegens de romanbijlage *Frank van Wezel's roemruchte jaren*, waaruit zij eenige treffende deelen voorlas. Verder vestigde zij de aandacht op het gevaar der particuliere wapenindustrie, die door de regeering wordt aangemoedigd, terwijl zij ook opheldering vroeg in zake de wantoestanden in de luchtvaartafdeeling te Soesterberg.

Nadat de heer Van der Hoeven op de Russische bewapening had gewezen, betoogde Mol t m a k e r, hoe ver wij in deze van de communisten afstaan.

De Minister beloofde het laatste, maar wees al het andere terug. Het boek van A. M. de Jong was met het oog op de krijgstucht niet toelaatbaar.

Vanzelfsprekend stemde onze fractie t e g e n de beide militaire begrotingen.

Indische Begrooting. Zooals altijd was M e n d e l s hier onze bekwame woordvoerder. Hij besprak de onlusten en haar oorzaken, die in het vorige beleid te vinden zijn. De inlanders hebben het vertrouwen verloren en dit zal alleen door diep-ingrijpende politieke en sociale hervormingen kunnen worden hersteld. Het gemiddelde inkomen van den inlander is uiterst gering, hetgeen nog meer schrijnt in vergelijking tot de groote inkomens van Europeanen.

Van de belastingen drukt een belangrijk deel op de inlanders. Hun onderwijs en hygiëne blijven schamel en onvoldoende verzorgd. Ook wijst hij op den treurigen toestand in vele cultures, waar de inlander aan de willekeur der Europeanen is overgeleverd. Zijn konklusie was, dat Nederland met kracht en voortvarendheid alles moet doen om z'n taak als politieke overheerscher zoo spoedig mogelijk te beëindigen. De voogd moet zorgen, dat hij overbodig wordt.

De Minister somde allerlei goede dingen op, die reeds in Indië gebeuren en die tot de sociale politiek behooren. Hij meent, dat alles in de goede richting gaat. Het communisme zal, hoopt hij, van de wereld verdwijnen. Bij de repliek constateerde M e n d e l s hoe weinig en hoe vaag de Minister geantwoord had.

Mobilisatieslachten. Bij dit wetsontwerp uitte C. P o t h u i s—S m i t haar teleurstelling omtrent de betekenis en de uitvoering der nieuwe wet. Nog altijd wordt de verplichting niet erkend en drukt het stempel van armenzorg op den steun.

De Minister hield vol dat het niet anders kon.

Interpellatie-De Zeeuw. Naar aanleiding van het geven van subsidie aan het gemeentebestuur van Rotterdam om het mogelijk te maken, dat de bouw van een brug, inplaats van aan een Duitsche firma, die de laagste inschrijfster was, gegund werd aan een Nederlandsche firma, hield D e Z e e u w een interpellatie.

Het gemeentebestuur van Rotterdam had toen reeds een aanbod der regeering afgewezen, maar voor het beginsel achtte De Zeeuw het goed toch de gedachtenwisseling te houden. De konklusie van zijn rede was, dat de houding van het gemeentebestuur de juiste was geweest. De Neder-

landsche werkloosheid moet op andere wijze worden bestreden. Rotterdam doet trouwens heel wat aan werkverruiming door o.a. kanalen te laten graven, die eerst na jaren rendabel zullen zijn. Wanneer evenwel, zooals in dit geval, een werk economische schade aan Nederland zal brengen, door met een subsidie een buitenlandsche firma te weren, dan is dit verkeerd.

De Minister gaf een antwoord, dat De Zeeuw niet geheel bevredigde. Terwijl Polak zich ook in de zaak mengde: hij was juist de meening toegedaan, dat Rotterdam en vele andere gemeenten ter bestrijding der werkloosheid veel meer moeite moeten doen, om groote werken hier in het land te houden.

De Zeeuw zette daarna nog eens zijn meening uiteen: als men den weg wil volgen, die blijkbaar de regeering (en ook Polak) wil, dan moet men een inschrijving houden alleen voor Nederlandsche ondernemers, of op andere wijze den kans van buitenlandsche inschrijvers verminderen.

Wegenfonds. Polak verdedigde hierbij den klinkerweg. Verder verzette hij zich tegen den voorgenomen aanleg van den weg Diemerbrug—Hilversum, die veel natuurschoon zal bederven.

Moltmaker sprak eveneens over de klinkerwegen, ook in verband met de slapte in de steenindustrie.

De Minister beloofde te overwegen.

Vrouwen als getuigen bij akten. Nadat de heer de Gijsselaar hierover een anti-feministische opmerking had gemaakt, nam Hermans het op voor de vrouwen. Deze moeten zelf uitmaken, of zij voor een of andere functie geschikt zijn of niet. De heeren spreken altijd wel mooi over het ontwrichte gezin bij zulke gelegenheden, maar nooit nog hoorde men ze opkomen tegen het werk van een gehuwde schoonmaakster of krantenloopster.

Wijziging der Lager-Onderwijswet. Ossendorp hield hierbij een pleitrede voor het 7^e leerjaar. Omdat deze wet slechts de mogelijkheid van een 7^e leerjaar brengt, achtte hij ze niet zeer belangrijk. Verder sprak hij over de wachtgelders, die nu bij vakatures in de eerste plaats moeten worden benoemd. Dat deze regeling niet ten volle bij het bijzonder onderwijs zal gelden, acht hij niet rechtvaardig. Over een verschuiving van den leerplicht naar den 5 tot 12-jarigen leeftijd, zooals de heer De Jong wilde kon men op 't oogenblik niet spreken, nu er nog niet eens een verplicht 7^e leerjaar bestaat.

De Minister verdedigde zijn regeling betreffende de wachtgelders. Het verplichte 7^e leerjaar bleek hij goed gezind, hij verdedigde het tegenover den heer Colijn.

Na de vakantie kwam de Eerste Kamer op 20 September weder bijeen.

Adres van Antwoord op de Troonrede. Op 22 September kwam M o l t m a k e r op tegen het Adres van Antwoord voornamelijk over de herhaalde zinsnede uit de Troonrede, waarbij wordt vermeld, dat de Indische onlusten aan het Indische volksleven vreemd zijn en dat maatregelen zijn genomen tegen aanslagen op haar welvaart en vrijheid.

Natuurlijk stemden wij tegen het Adres.

Koninklijke Maatschappij „De Schelde”. Over de beide hierop betrekking hebbende ontwerpen sprak L i n d e y e r. Hoewel natuurlijk voorstander vestigde hij de aandacht op het privilege inzake de belastingen, terwijl 't toch waarlijk geen noodlijdend bedrijf betreft. De gemeente Vlissingen is hier de lijdende partij. Ook vroeg hij daarom om rijkssteun voor laad- en losruimte, opdat de gemeente niet nog meer te betalen krijgt in deze zaak.

De Minister meende, dat Vlissingen gerust kon zijn.

Wijziging en aanvulling der Provinciale Wet. M e n d e l s bracht hierbij de bezwaren naar voren, die ons verhinderden, vóór deze wet te stemmen. Hij wees op den politieke kant, die de wijziging heeft, nu het interpellatieright aan de leden der Provinciale Staten wordt ontnomen. Daarbij zette hij zich vooral schrap tegen de heeren, die niets moeten hebben van die kontrôle op Gedeputeerde Staten en die meenen, dat de gemeentefinanciën worden gedeseorganiseerd door roode wethouders en hun proefnemingen.

Ook gaf Mendels scherpe kritiek op de staatsrechtelijke bezwaren, die tegen de huidige regeling zijn opgeworpen en die hij als politieke gelegenheidsargumenten karakteriseerde.

Wij stemden tegen deze wet, al kan dan ook een vrouw tot griffier worden benoemd, hetgeen drie anti-revolutionairen er toe bracht om tegen te stemmen.

Kollektieve Arbeidsovereenkomst. D a n z, die hiervoor het woord voerde, zag in deze wet niet veel nieuws; het bestaande wordt slechts wettelijk vastgelegd. Een voorlooper der wettelijke verbindend-verklaring der collectieve arbeidsovereenkomst zag hij er niet in, terwijl het toch dien kant uit moet, want daardoor zal niet alleen het sluiten van kollektieve arbeidsovereenkomsten worden bevorderd, maar daardoor worden de voorschriften op het gebied der arbeidsbescherming zooveel mogelijk vastgesteld door alle belanghebbenden in het bedrijf. Ook zag hij in deze wet gevaren voor het verplichte lidmaatschap.

Ook P o l a k en M e n d e l s mengden zich in het debat, de laatste met 'n uitgebreide juridische uiteenzetting. Uit de verdere gedachtenwisseling bleek, hoe sterk men gekant is tegen wat juist Danz wilde. De Minister beloofde dan ook volstrekt niet verder te zullen gaan.

Hooge Raad van Arbeid. Bij dit wetsontwerp verklaarde D a n z, dat hij den opzet van den Hoogen Raad van Arbeid goed acht, maar de werking een mislukking. De groote verwachtingen daaromtrent zijn niet vervuld: de adviezen worden dikwijls terzijde gelegd, de wetenschappelijke leden en hooge ambtenaren laten het gemeenschapsbelang niet domineeren, ook komt men te weinig bijeen en bezoeken vele leden den Raad zeer ongeregeld.

Met deze wijziging wordt echter aan een aantal bezwaren tegemoet gekomen, al is niet de zelfstandige positie bereikt, die de moderne arbeidersbeweging zou wenschen.

Wijziging der Lager Onderwijswet. Op 29 December werd dit wetsontwerp behandeld. Toen de katholieke heer De Jong hierin een aantasting van de gelijkstelling op onderwijsgebied bleek te zien, kwam O s s e n d o r p hiertegen op. Hij betoogde, dat wanneer door de verlenging van § 11 der overgangsbepaling de stichting van bijzondere scholen wordt bemoedilijkt, dit ook bij het openbaar onderwijs het geval is. Hij staafe dit met een aantal voorbeelden. Ook toonde hij aan, dat het onnoodig stichten van scholen dikwijls voorkomt en sprak hij de hoop uit, dat de kommissie-Rutgers een geschikte oplossing zal kunnen vinden. Niemand wil de pacifikatie aantasten, maar de fouten moeten verdwijnen.

Hiermede zijn wij aan het einde van ons verslag.

Het heeft ons leed gedaan, dat in onze pers de propagandistische waarde van onzen arbeid in de Eerste Kamer (want dit is zijn voornaamste beteekenis) niet altijd voldoende tot zijn recht is gekomen. Ons werk is vrij omvangrijk, vergt veel tijd en voorbereiding, en geeft, indien de waarde er van te zeer onderschat wordt, al zeer weinig voldoening.

Voor de Soc.-Dem. Eerste Kamerfractie:
C. POTHUIS—SMIT, Sekretaresse.

VERSLAG

VAN DE KOMMISSIE VOOR GESCHILLEN TUSSEN DE REDAKTIE VAN „HET VOLK” EN DE PARTIJGENOOTEN-INZENDERS.

(TIJDVAK VAN 27 MAART 1927—1 MAART 1928).

Samenstelling van de commissie: In de samenstelling der commissie kwam geen wijziging; de commissie bestond wederom uit de partijgenoten S. R. de Miranda, Dr. D. A. Sloos en P. Hoogland. Het sekretariaat werd waargenomen door P. Hoogland.

De volgende stukken kwamen in en werden op de te vermelden gronden geweigerd of geplaatst:

27 Maart 1927. M. L. te A. Over cursus-Kuyper. Aangehouden tot een te houden bijeenkomst op 3 April. M. L. stelde daarna geen prijs meer op plaatsing.

28 Maart 1927. v. N. te O. Over een kongresvoorstel. Geweigerd. Opname van bijdragen voor Pop. Wet. Bijv. is ter beoordeling aan de Redaktie. Bovendien als toelichting niet geslaagd.

29 Maart 1927. M. J. H. te A. Naar aanleiding van een artikel in het „Handelsblad”. Geweigerd. Geen aanleiding om inzenders te laten polemiseren met het „Handelsblad”.

5 April 1927. M. J. H. te A. Over een kongresvoorstel. Geweigerd. Geen nieuwe argumenten.

7 April 1927. A. S. te A. Over verhuring Stadsschouwburg Amsterdam. Geweigerd. Voor kritiek op de Raadsfraktie verwezen naar algemene ledenvergadering der Federatie.

7 April 1927. B. F. te A. Over een ontslag. Geweigerd. Publikatie niet gewenst, zolang de procedure aanhangig is. Bovendien bezwaar tegen publikatie van een vertrouwelijk schrijven.

13 April 1927. J. G. te A. Over belasting betalen. Op bekorting aangedrongen. Hierna niets meer van inzender gehoord.

24 April 1927. B. W. B. te A. Over Statenverkiezing in Noord-Holland. Op wijziging aangedrongen. Toen hieraan geen gevolg werd gegeven, geweigerd.

4 Mei 1927. C. H. te A. Over werklozendebat gemeenteraad Amsterdam. Geweigerd. Aktie van leden, die optreden buiten hun organisatie om, kan niet worden gesteund.

26 Mei 1927. J. D. le F. te M. Over Oostenrijk. In overleg met inzender aan redakteur-Buitenland gezonden ter kennisname.

26 Mei 1927. J. D. le F. te M. Over Chinese koelies. Gedeeltelijk geplaatst.

2 Juni 1927. H. v. L. te O. Over een korrespondentie uit O. Valt buiten de bevoegdheid der commissie.

24 Juni 1927. C. P. I. te Z. Over dienstweigering. Geweigerd. De commissie acht de tijd nog niet gekomen deze zaak opnieuw aan de orde te stellen, waar kongres Partij en Vakbeweging zo kort achter ons ligt. Bovendien moet eventuele nieuwe behandeling op breder basis geschieden.

4 Juli 1927. P. J. v. H. te B. Over Sacco en Vanzetti. Geweigerd. Stukje van gelijke strekking reeds geplaatst.

1 Augustus 1927. J. C. L. te A. Over uitgave Wording. Geweigerd. Door M. en v. D. reeds over deze zaak mededelingen gedaan.

6 Augustus 1927. J. M. te Den H. Over Sacco en Vanzetti. Geweigerd. Plaatsing overbodig na wat reeds is opgenomen.

13 Augustus 1927. L. C. J. P. te B. o. Z. Over gewenste verbeteringen te B. o. Z. Geweigerd. Beslissing plaatsing van berichten hoort aan de Redaktie.

27 Augustus 1927. F. C. G. te H. Over steunbeweging nagelaten betrekkingen van Sacco en Vanzetti. In overweging gegeven zich te wenden tot partijbestuur S.D.A.P. en bestuur N.V.V.

5 September 1927. H. M. te 's-Gr. Over concert Lassallekring. Geweigerd. Redaktie had verklaard, dat plaatsing onmogelijk was wegens plaatsgebrek.

5 September 1927. B. W. B. te A. Over Provinciaal Waterleidingbedrijf in Noord-Holland. Geweigerd. Is voldoende besproken.

5 September 1927. F. H. te A. Over de Verkoop-Centrale. Geweigerd. Plaatsing overbodig na de mededelingen der direktie.

16 September 1927. J. T. te G. Over Sacco en Vanzetti. Geweigerd. Partij en pers hebben haar plicht gedaan.

16 September 1927. N. N. te A. Over Fascisme. Geplaatst op last der commissie. Zie „Het Volk” van 27 Sept.

11 Oktober 1927. J. V. te B. Over gaskwestie te B. Geweigerd. De commissie voor geschillen heeft bezwaar tegen publikatie van besprekingen, gevoerd in commissievergaderingen.

14 Oktober 1927. J. C. L. te A. Over Verfrissend Amstelbier. Geweigerd. De partijgenoten-geheelonthouders moeten ook verdraagzaam kunnen zijn ten opzichte van partijgenoten-niet-geheelonthouders.

22 Oktober 1927. W. B. te W. Over De Dageraad. Geplaatst. De commissie is van oordeel, dat dit korte stukje, dat uiting geeft aan wat onder een aantal partijgenoten leeft, geplaatst moet worden.

26 Oktober 1927. B. D. c.s. te A. Adhaesie-betuiging

aan een ingezonden stuk van C. Th. Geweigerd. Het gaat niet aan alle adhaesie-betuigingen te plaatsen.

26 Oktober 1927. C. J. W. te A. Over benoeming technies hoofdredakteur. Geweigerd. Op dergelijke toon wordt niet gepolemiseerd.

26 Oktober 1927. P. v. 't H. S. te 's-Gr. Over De Liga. Geweigerd. De redaktie had volkomen het recht te handelen zoals ze deed.

28 Oktober 1927. P. de B. te S. Over de Partijvoorzitter. Geweigerd. Te persoonlijk.

3 November 1927. P. K. te N. Over De Liga. In zijn geheel geweigerd. De redaktie is bereid een korte verklaring op te nemen.

7 November 1927. W. V. te M. Over Het openbaar onderwijs. Geweigerd. Te uitvoerig als repliek.

8 November 1927. J. D. le F. te M. Over De Liga. Door tussenkomst der kommissie gedeeltelijk geplaatst.

8 November 1927. H. v. H. te H. Over Vara en Inst. voor Arbeidersontwikkeling. Geweigerd. Plaatsing overbodig na wat reeds gepubliceerd is.

11 November 1927. P. de B. te S. Over de wethouderskwestie te Amsterdam. Geweigerd. Het artikel bevat enkele onjuistheden. Bovendien heeft plaatsing tans geen zin meer.

15 November 1927. J. H. te A. Over Inst. voor Arbeidersontwikkeling. Geweigerd. Diskussie door hoofdredaktie gesloten. Kommissie vindt geen aanleiding tot heropening.

15 November 1927. P. de B. te S. Over Een „wonderlik” misverstand. Door tussenkomst van de kommissie gedeeltelijk geplaatst.

19 November 1927. W. V. te M. Over Openbaar onderwijs. Geweigerd. Is een herhaling van het stuk, dat 7 Nov. is afgewezen.

25 November 1927. B. C. te A. Over diskussie-Fimmen c.s. kontra Albarda. Geweigerd. Houdt niet voldoende verband met de aanhangige diskussie.

27 November 1927. B. C. te E. Over Radio. Geweigerd. Plaatsing overbodig na opname artikel v. L.

2 December 1927. A. J. P. te G. Over Blindenzorg. Geweigerd. Behoort eerst in de partij-afdeling te worden behandeld.

12 December 1927. M. te B. Over Belastingen. Geweigerd. Is geen ingezonden stuk, doch een artikel. Behoort als zodanig niet tot de kompetentie der kommissie.

24 Januari 1928. H. v. d. P. te H. Over de Limburgse kwestie.

25 Januari 1928. J. v. B. te T. Idem.

Behandeling van deze twee stukken en eventuele plaatsing kon niet geschieden vóór 29 Januari 1928. Plaatsing daarna overbodig.

18 Februari 1928. J. H. O. te A. Over Open Brief aan het P.B. Geweigerd. Te onbelangrijk.

21 Februari 1928. N. N. te A. Over Open Brief aan P.B.

Hoofredaktie had zich bereid verklaard het stuk gedeeltelijk op te nemen. Kommissie voor geschillen ging met de opvatting van de redaktie akkoord.

22 Februari 1928. H. J. K. te H. Over Samenwerking tussen Partij en Vakbeweging. Geweigerd. Te veel overhoop gehaald.

26 Februari 1928. J. H. O. te A. Over een ondertekening van de Open Brief. Geweigerd. De redaktie had reeds plaatsing over hetzelfde geval aan een ander inzender toegezegd.

28 Februari 1928. R. K. te A. Over Open Brief, Liga, Kommunisme, Militarisme in verband met Ministerialisme. Hoofredaktie had aangedrongen op bekorting. Kommissie ging met opvatting redaktie akkoord. Een Ingezonden van 5 à 6 kolom is inderdaad te lang. Het stuk was bovendien meer een artikel dan een ingezonden stuk. Opname van 'n artikel behoort tot de kompetentie der redaktie.

P. HOOGLAND, sekretaris.

VERSLAG

VAN DE VERTEGENWOORDIGERS DER S. D. A. P. IN DE „SOCIALISTISCHE ARBEIDERS-INTERNATIONALE”.

Bij de „Socialistische Arbeiders-Internationale”, hier verder aangeduid met S. A. I., zijn thans aangesloten de soc. partijen uit de volgende landen: *Rusland*¹⁾, Soc. Dem. Partij (Menschewiki), vertegenwoordigd door R. Abramowitsch en de Sociaal Revolutionnaire, vert. door M. Vassilegi Souchomline; *Oostenrijk*; *Vereenigde Staten van N. Amerika*; *Spanje*; *Oekraïne*¹⁾ *Frankrijk*; *Groot-Brittannië* (de Labour Party en de I. L. P.); *België*; *Duitschland*; *Czecho-Slovakije* (de Czechische en de Duitse soc. dem. partij); *Polen*; *Armenië*¹⁾; *Zwitserland*; *Zweden*; *Roemenië*; *Litauen*; *Lettland*; *Hongarije*; *Denemarken*; *Italië*¹⁾; *Estland*; *Bulgarije*; *Yougho-Slavië*; *Georgië*¹⁾; *Nederland*; *Finland*; *Luxemburg*; *Griekenland*; *Palestina*; *Argentinië*; *Britsch Guyana*; *Danzig*; *Ysland*; *Portugal*; *Turkije*.

Van de beide laatste landen heeft het secretariaat evenwel sinds langen tijd geen teeken van leven meer gehad en het is niet zeker of de „aangesloten” partijen werkelijk bestaan.

Verder maken deel uit van de Executive, een vertegenwoordigster van het Internationaal Vrouwencomité en een vertegenwoordiger van de Internationale Jeugdorganisatie.

De met ¹⁾ voorziene landen zijn slechts vertegenwoordigd door niet in het land zelf gevestigde organisaties.

Behalve door het Bureau, dat uit 9 leden bestaat, waarin dus niet alle landen vertegenwoordigd zijn, wordt de S. A. I. bestuurd door de „Executive”, die in 1927 drie-maal bijeen kwam. Het Bureau viermaal. De huishoudelijke, organisatorische aangelegenheden worden meestal afgedaan door de „Administratieve commissie”, bestaande uit den voorzitter, den secretaris, den penningmeester en het lid der Executive, dat de partij vertegenwoordigt uit het land waar de zetel der S. A. I. is gevestigd, dus de Zwitsersche.

De inkomsten der S. A. I. bedroegen in 1927 116.282 Zwitsersche francs, de uitgaven frs. 123.824.

In het Matteotti-fonds (fonds tot steun van socialistische partijen in landen zonder democratie) werd 23.915 frs. gestort. De uitgaven bedroegen frs. 27.847.

Door aansluiting der Zwitsersche partij op 1 Januari 1927 kan men zeggen, dat alle iets beteekenende Europeesche soc.-dem. partijen, met uitzondering van de Noorsche, bij de S. A. I. zijn aangesloten.

Wat de handelingen der S. A. I. betreft, hieromtrent moet in de eerste plaats een zeker misverstand worden uit den weg geruimd. Men meent wel eens, dat de S. A. I. alleen handelt, alleen actie voert, wanneer de Executieve of het Bureau vergadert. Dit geschiedt slechts een keer of drie per jaar, dus . . . de S. A. I. voert niet veel uit.

Dit nu is een misverstand. De S. A. I. zelf, als organisatie, kan uit den aard der zaak niet anders doen dan directieven geven, neergelegd in resoluties. Deze moeten dan door de aangesloten partijen worden uitgevoerd, hetgeen meestal in de parlementen moet geschieden. Dan krijgt dat werk evenwel het karakter van gewoon werk der nationale partijen, die natuurlijk niet bij elke gelegenheid vertellen, dat ze zulks doen in opdracht of op aandringen van de S. A. I.

Aan onze S. D. A. P. in Nederland valt zulk optreden overigens slechts zelden ten deel, omdat de Ned. regeeringen gewoonlijk een buitenlandsche politiek voeren, waarin soms wel wat aan te sporen of te loven, doch hoogst zelden iets volstrekt af te keuren valt. In landen als de Scandinavische of als Zwitserland staat het evenzoo.

Maar in vele andere landen is dat anders en menig socialistisch optreden tegenover regeeringen ter zake van hun buitenlandsche politiek, is door de Internationale geïnspireerd, al kan dat niet altijd openlijk naar buiten blijken. Ik behoef maar te herinneren aan het krachtdadige verzet der Engelsche Labour Party tegen elk voornemen der Engelsche regeering om zich met militaire middelen te mengen in den binnenlandschen strijd in China; de houding der Fransche partij tegenover den Rif-oorlog; van alle sociaaldemocratische partijen in alle landen in zake de verhouding tot Rusland. Zeker, dat optreden lag voor socialistische partijen voor de hand, maar de invloed van de Internationale is hier onmiskenbaar. Hetzelfde is het geval met den aandrang, die overal is uitgeoefend om de regeeringen te bewegen tot de ratificatie van de conventie van Washington, al hebben de pogingen in de meeste landen niet tot het beoogde doel geleid.

Ook kan geconstateerd worden, dat èn in Duitschland, èn in Frankrijk de socialistische partijen zich krachtig hebben verzet tegen een economische politiek, die de protectiemuren tusschen de verschillende landen nog gingen verhoogen.

Een en ander zij voldoende om aan te toonen, hoe de sociaaldemocratie internationale politiek voert.

Erkend moet worden, dat de Volkenbondspolitiek der Internationale weifeling vertoont, gevolg van het feit, dat de Volkenbond zelf niet door alle landen met dezelfde

oogen wordt aanschouwd, de graden van het vertrouwen dat in den Volkenbond wordt gesteld, loopen zeer uiteen. In dit opzicht staan de meeningen nog te ver van elkaar om tot een krachtig eenheidsoptreden te komen. Naarmate het werk van den Volkenbond zich meer preciseert en men niet meer te doen heeft met algemeenheden, doch met bepaalde, concrete vraagstukken, zal dat vanzelf verbeteren.

De laatste Executive-vergadering heeft een commissie ingesteld tot onderzoek van de vraag van de Democratisering van den Volkenbond. Uit de discussies, welke daar zullen worden gevoerd, kan een grondslag te voorschijn komen, waarop de verschillende partijen een gemeenschappelijke gedragslijn in dezen kunnen vinden.

Natuurlijk is de hoofdtaak der Internationale, gelegen in hare bemoeiingen tot behoud van den vrede, waarbij zij allereerst heeft te zorgen voor een goede verstandhouding tusschen, en eendrachtig optreden van de socialistische partijen der verschillende landen. Op dit gebied wordt veel en goed werk gedaan. De conferenties, die in vorige jaren werden gehouden tusschen de partijen van de voornaamste landen die in den oorlog tegenover elkaar stonden, hebben veel invloed ten goede geoefend.

In December 1927 vond te Berlijn een conferentie plaats, onder de auspiciën der S. A. I., tusschen de socialistische partijen van Polen, Littaun, Esthland en Letland, waar het vraagstuk van de onderlinge verhoudingen dier Staten, werd behandeld en eendrachtig een gedragslijn werd bepaald.

In zijn Februari-vergadering 1927 te Parijs, hield de Executive zich uitvoerig bezig met het Chineesche vraagstuk. Daarbij waren eenige Chineesche vertegenwoordigers aanwezig. Deze loochenden, dat de nationalistische opleving in China een communistisch karakter droeg, wel was er een sterke communistische vleugel in de nationalistische partij, maar het geheel droeg het karakter eener burgerlijke revolutie. De latere gebeurtenissen hebben die zienswijze bevestigd, de pogingen van de communisten om zich van die Chineesche nationalistische vrijheidsbeweging meester te maken, hebben geleid tot zware nederlagen, vele splitsingen en groote verzwakking der geheele beweging. Het is intusschen gelukt de buitenlandsche machten buiten het conflict te houden, doch dat was niet het werk der Chineezzen zelf, doch het werk van de sociaal-democratie der verschillende landen, vooral van de Labour Partij in Engeland.

Naar bij de S. A. I. ingekomen inlichtingen, heeft de jonge, onervaren Chineesche arbeidersbeweging, waarvan de communisten zich wél meester hadden gemaakt, onder de latere gebeurtenissen zwaar geleden, en zal haar opbouw op beteren grondslag, herbegonnen moeten worden. In Rusland zelf heeft de mislukking der communisten om de Chineesche nationalistische beweging voor de Russische

politiek te spannen, groote beroering gebracht in de communistische partij. In den strijd tusschen Trotski-Sinovjef eener- en Italië c.s. anderzijds, was dit een der hoofdpunten.

Te belangrijk om niet afzonderlijk te worden vermeld, is, dat in Denemarken, in Januari 1927 het socialistische kabinet-Stauning, tengevolge van den uitslag der in December 1926 gehouden verkiezingen moest aftreden, waarmede tevens het ontwapeningsplan, dat door de Volkskamer met 1 stem meerderheid was aangenomen, en dat de hoofd-inzet in de verkiezingspropaganda was geweest, voorloopig van de baan was.

In België traden de socialistische ministers uit de regering, wijl deze niet mede wilde werken om den militair dienstdienst tot 6 maanden in te perken. Een der voor de internationale politiek betreuenswaardige gevolgen van deze verandering is, dat daarmede de zetel van De Brouckère in de Volkenbondsvergaderingen, te loor ging.

In Finland moest de socialistische minderheidsregering aftreden, wegens verschil met de meerderheid van het parlement over de sociale wetgeving.

Een in Noorwegen opgetreden socialistisch minderheidskabinet, moest reeds na de eerste kennismaking met het parlement, aftreden.

Gevolg van een en ander is, dat op het oogenblik in geen enkel land meer de socialistische partij deel uitmaakt van de regering. Alleen de vrije stad Danzig maakt hierop een uitzondering.

In Frankrijk en Duitschland staan algemeene verkiezingen voor de deur. In Frankrijk in April, in Duitschland in Mei aanstaande. Ook in Engeland worden algemeene verkiezingen voorbereid, maar het tijdstip is nog niet vastgesteld.

Bij de Fransche en Engelsche verkiezingen doet zich dit nieuwe feit voor, dat het bestuur der IIIe Internationale aan de communistische partijen dezer landen heeft verboden, candidaten terug te trekken of niet te stellen, ten gunste der sociaal-democraten. Deze tactiek, die een regelrechte bevoordeeling beteekent van de burgerlijke partijen, zal in Frankrijk groote moeilijkheden opleveren, maar vooral in Engeland, waar een verplaatsing van kleine stemmentallen grooten invloed kan hebben op den uitslag, kan ze verderfelijke gevolgen hebben. Wijl de conservatieve Engelsche regering een groote rem vormt tegen een krachtige Volkenbondspolitiek, kan dit optreden van Moscou, als de communistisch gezinde arbeiders het parool opvolgen, zelfs zeer betreuenswaardige gevolgen hebben. De communistische politiek, zooals die uit Moscou wordt gedecreteerd, begint meer en meer op wanhoopspolitiek te lijken, voortkomend uit het feit, dat men, niettegenstaande alle eenheidsfrontmanoeuvres, als de „Arbeiterhilfe”, de „Liga tegen koloniale onderdrukking” en dergelijke, er nergens

in slaagt de massa der arbeiders aan de sociaal-democratie afhandig te maken.

Trouwens, hoe de Russische communistische leiding van de IIIe Internationale het eenheidsfront opvat, blijkt uit een verklaring van Boecharin, na de verbanning van Sinovjef en Radek, de eigenlijke leider van de Communistische Internationale, opgenomen in de „Pravda” van 13 December 1927 :

„Wij hebben een brief ontvangen van de Onafhankelijke Arbeiderspartij van Groot-Brittannië (de I. L. P.), waarin deze ons vraagt of het mogelijk zou zijn de Tweede en de Derde Internationale tot ééne organisatie samen te smelten. (Deze lieden schijnen maar niet te begrijpen, dat communisten nooit te bewegen zullen zijn, zich met verraders te vereenigen.)

De Russische Communistische partij kan op dezen brief slechts antwoorden met de verklaring, dat zij van plan is, hare tegenaanvallen op de sociaal-democratie te verscherpen, wijl immers het bovengenoemde manoeuvre niets anders als een herhaling van kapitalistische manoeuvres beteekent. Het is noodzakelijk dezen tegenaanval op de sociaal-democraten, die aldoor op schaamteloze wijze over de nieuwe U. S. S. R. (Unie van Socialistische Sovjet-republieken, dit is de officieele naam van Sovjet-Rusland) te liegen, te verscherpen, want hunne sympathiën voor de U.S.S.R. zijn niets meer of minder dan schijnheiligheid van de ene of van de andere soort.”

Met zulke gevoelens bezielde politici is het beter zich van het lijf te houden, ook al steken ze zich in een of andere vermomming. Maar als hunne houding bij de Fransche en Engelsche verkiezingen inderdaad gaat bijdragen tot een overwinning van de bourgeois-partijen, dan krijgen de arbeiders toch een zoo duidelijke les, dat ook den meest verblinden eenheidsfractie de schellen wel van de oogen moeten vallen.

Een teken van internationale toenadering van buitengewone beteekenis is wel de tot stand gekomen eenheid tusschen de Czechische en de Duitsche sociaal-democratie in Czecho-Slovakië. Twee jaar geleden stonden deze beide partijen nog als felle vijanden tegenover elkaar. Gewaarschuwd door de gemeenschappelijke gevaren hebben ze nu de handen ineengeslagen.

Het is natuurlijk niet mogelijk hier de resoluties op te nemen of ook maar samen te vatten, die in de vergaderingen van het Bureau en van de Executive in den loop van dit jaar werden genomen. Ze hebben alle in de partijbladen gestaan.

Op den 2en Mei 1927 werd op initiatief van de S. A. I. een conferentie gehouden tusschen eenige door haar gedelegeerde leden der Executive en de gedelegeerden van

het I. V. V., die deel zouden uitmaken van de Economische Conferentie, die 4 Mei in Genève zou worden geopend. De bedoeling was om te komen tot een gemeenschappelijke gedragslijn voor deze gedelegeerden der verschillende landen ten opzichte van de vraagstukken, die in de Economische Conferentie zouden worden behandeld. Aan deze voorbereidende Conferentie werd deelgenomen door: Jouhaux, Buisson, Renaudel (Frankrijk); Mertens, Van Roosbroeck, Bondas, Gailly, Lombard (België); Pugh (Groot-Brittannië); Eggert, Hilferding, Naphtali, Schmid (Duitschland); Wibaut (Holland); Nielsen (Denemarken); Johanssen (Zweden); Oinas (Estbonie); Diamand (Polen); Taverlé (Tschecho-Slovakije, Tschechen); Pohl (Tschecho-Slovakije, Duitschers); Emmy Freundlich en Benedikt Kautsky (Oostenrijk); Graber en Weber (Zwitserland); Oudegeest, secretaris I. V. V. en Adler, secretaris S. A. I. De bijeenkomst werd geleid door Mertens (België).

De beraadslagingen leidden tot het resultaat, dat overeenstemming werd verkregen ten opzichte van een resolutie, waarin op de verschillende punten, die in de Economische Conferentie ter behandeling zouden komen, de gedragslijn voor de arbeidersgelegeerden in groote lijnen werd aangegeven.

Met de vermelding, dat in dit jaar het Internationaal Vrouwencomité is tot stand gekomen en dat regelmatig met het I. V. V. werd samengewerkt, mogen wij dan ook dit verslag besluiten.

In Augustus a.s. wordt te Brussel een Internationaal congres gehouden, dat, hopen wij, een schitterende manifestatie zal worden van internationalen samenhang en samenwerking van de socialistische partijen aller landen.

Hij, die ons tegemoet wil voeren, dat de S.A.I. er nog niet in geslaagd is de bij haar aangesloten partijen tot een vaste eenheid samen te smeden en in alle internationale vraagstukken krachtig en eendrachtig te doen optreden, dien zullen wij niet tegenpreken. De weinige samenhang van de volken, de nationale tegenstellingen, doen zich overal gelden. Juist omdat die tegenstellingen er zijn, hebben wij een Internationale noodig. Haar werk is moeilijk, over dwangmiddelen beschikt zij niet. Slechts geduld en sterken moreelen drang kunnen hier meer vruchten opleveren dan tot nu toe werden geoogst.

W. H. VLIEGEN.

F. M. WIBAUT,

leden der Executive der S.A.I.

RAPPORT

VAN DE REORGANISATIE-COMMISSIE.

Op het Congres van de Partij, gehouden op 17 April 1927 te Utrecht werd een motie aangenomen, van den volgenden inhoud:

„Het Congres, overtuigd van de wenschelijkheid, dat worde nagegaan of en in hoeverre de organisatie der Partij wijzigingen behoeft, noodigt het Partijbestuur uit een commissie te benoemen, waarin zitting hebben leden van het Partijbestuur, de Kamerfractie en vertegenwoordigers van stedelijke en gewestelijke federaties, met de opdracht zulk een onderzoek in te stellen en eventueel voorstellen tot wijziging te doen.”

In zijn vergadering van 25 Mei 1927 besloot het Partijbestuur tot instellen der gevraagde commissie, benoemde uit zijn midden tot leden p.g. E. Boekman, A. B. Kleerekoper, Henri Polak, (na diens bedanken als voorzitter vervangen door J. Oudegeest), W. H. Vliegen, C. Werkhoven en F. M. Wibaut en verzocht aan de stedelijke en gewestelijke federaties elk een vertegenwoordiger aan te wijzen. Als vertegenwoordigers werden aangewezen door:

Friesland	H. de Boer.
Groningen	B. H. Bredman.
Drente	K. Brok.
Overijsel	M. v. Assen.
Gelderland	P. Wiersum.
Utrecht	J. Reynders.
N.-Holland Nrd.	W. v. d. Vall.
N.-Holland Zuid	M. A. Reinalda.
Z. Holland	J. J. Spronkers.
N. Brabant	W. Drop.
Zeeland	L. Onderdijk.
Amsterdam	C. Woudenberg.
Den Haag	W. Drees.
Rotterdam	H. v. Sleen.

Tot voorzitter der commissie werd benoemd H. Polak (later J. Oudegeest), tot secretaris E. Boekman, tot adjunct-sekretaris L. A. Ankum.

De sub-commissie bestond uit: E. Boekman, voorzitter, C. Werkhoven, M. A. Reinalda, C. Woudenberg, P. Wiersum en L. A. Ankum, secretaris.

Nadat de commissie haar rapport en haar voorstellen op 26 Januari 1928 aan het Partijbestuur had gezonden, ontving zij bij schrijven van 2 Maart bericht, dat het Partijbestuur niet geheel accoord kon gaan met de voorstellen door de commissie ingediend.

Het resultaat van het nader overleg in de commissie leidde tot de voorstellen, welke in de conclusies van dit rapport zijn opgenomen.

* * *

De commissie acht het overbodig uiteenzettingen te geven omtrent het ontstaan van den vorm van de huidige partij-organisatie. Zij constateert slechts, dat men bij het stichten der Partij in 1894 te Zwolle, in hoofdzaak de werkwijze van den Sociaaldemocratischen Bond heeft overgenomen. De Sociaaldemocratische Bond kende een Centralen Raad en een Bondsbestuur, waarvoor in de plaats zijn getreden het Congres en het Partijbestuur. Aanvankelijk was de toestand bevredigend, gezien den omvang van de Partij.

Met het groeien der Partij gevoelde men echter leemten, waaraan men in 1914 reeds trachtte tegemoet te komen door de instelling van den Partijraad. Door oorzaken, waarop hier niet behoeft te worden ingegaan, heeft de Partijraad echter, door de hem gegeven taak, zijn aard en samenstelling, geen bevrediging geschonken. Moge hij voldoen voor de engere taak, hem gesteld ten aanzien van de samenstelling der voorloopige groslijsten voor de Tweede Kamer en de Eerste Kamer, in andere opzichten heeft hij geen of weinig beteekenis verkregen.

In elk geval is ook na 1914 blijven bestaan — en door de toeneming

van het aantal leden en afdelingen zelfs versterkt — het gevoel, dat de partij-organisatie niet voldoende is medegegroeid met den omvang der Partij. Ter zijde latend klachten en grieven, welke betrekking hadden op concrete gevallen, waren de voornaamste bezwaren, welke in de laatste jaren op de Congressen tot uiting zijn gebracht en ten slotte leidden tot de instelling der commissie: de verminderde beteekenis van het Congres; de overladenheid der congresagenda; de materiele onmogelijkheid alle afdelingsvoorstellen op het Congres op behoortelijke wijze te bespreken; de onbeteekenende positie van den Partijraad; het geringe en ongeregelde contact van de partijleiding met de gewestelijke besturen.

De commissie meent, dat deze bezwaren in het algemeen juist moeten worden geacht. De Congressen onzer Partij dienen thans voor tweeërlei doeleinden, zoowel om politieke vraagstukken, welke soms van de eerste orde zijn, op te lossen, als kleinigheden te behandelen, welke in den vorm van een voorstel haar weg naar de congresagenda hebben gevonden. Het gevolg hiervan is, dat — zooals in de laatste jaren meermaals het geval is geweest — geen van beide op bevredigende wijze plaats vond. Over de groote politieke vraagstukken moest na een belangrijke inleiding door gebrek aan voorbereiding en tijd een discussie worden bekort, terwijl de agendapunten van geringe en soms ook van meer beteekenis vluchtig werden besproken, afgevoerd of op andere wijze onafgehandeld bleven.

Uit dezen onbevredigenden toestand blijkt, dat het Congres volgens de huidige regelen minder voldoet. Of de Congresagenda is hetzij te groot, hetzij te heterogeen van samenstelling, of de omvang van het Congres, gerekend naar het aantal afgevaardigden, is te groot.

Naar de meening der commissie is het eerste het geval. Het is in beginsel gewenscht, zelfs noodzakelijk, dat alle afdelingen haar vertegenwoordigers naar het Congres zenden, daar deze instantie immers het hoogste gezag in de Partij vormt.

Evenmin als in verkleining van het aantal afgevaardigden, heeft de commissie de oplossing gezocht in het langer doen duren van het Congres. Men zou daardoor niet slechts de kwaal verergeren, doch bovendien zouden vele afdelingen in de onmogelijkheid komen te verkeeren, afgevaardigden te zenden, die langer dan thans hun werk kunnen verzuimen.

De commissie wenscht meer te gaan in de richting van ontlasting der congresagenda en overbrenging van een deel daarvan naar den Partijraad.

Door een oplossing in deze richting meent zij tevens tegemoet te zijn gekomen aan de haars inziens gerechtvaardigde grieven ten aanzien van de positie van den Partijraad.

Reeds thans bepaalt artikel 37 der Statuten onzer Partij o.a. dat de Partijraad in den regel tweemaal per jaar wordt bijeengeroepen en dat hij besluiten neemt van organisatorischen aard, in zaken, die hem door het Congres ter beschikking zijn overgelaten. Dat het eerste deel dezer bepaling sinds de instelling van den Partijraad vrijwel onuitgevoerd is gebleven, vindt zijn verklaring voor een belangrijk deel in het feit, dat het tweede deel nimmer tot uitvoering is gebracht. Wel blijkt uit deze bepaling, dat ook in 1914 de mogelijkheid onder het oog is gezien, dat de Partijraad een belangrijker plaats dan tot nog toe het geval was, in de partij-organisatie zou kunnen innemen. De commissie meent, dat het oogenblik daartoe thans is aangebroken.

Het overbrengen van de behandeling van bepaalde onderwerpen van het Congres naar den Partijraad moet in verschillende opzichten goede gevolgen hebben. Ten eerste wordt hierdoor toch de Congresagenda ontlast, zoodat de behandeling van de overige punten door het Congres vlugter en diepgaander zal kunnen plaatsvinden, waardoor tevens het Congres zelve aan belangrijkheid zal winnen. Een tweede zal de behandeling van de onderwerpen, die door hun aard voor overneveling naar den Partijraad in aanmerking komen, in dat lichaam eveneens beter tot haar recht komen dan op het Congres.

Een dergelijke verdeling der werkzaamheden tusschen Congres en Partijraad, zal dus beide instanties ten goede komen. Bovendien wordt mede door deze verdeling de gewenschte grootere beteekenis van den Partijraad verkregen.

De ter bereiking van dit doel door de commissie voorgestelde wijzigingen in Statuten en Reglement van de Partij zullen den volgenden gang van zaken ten gevolge hebben.

Op de Octobervergaderingen der gewestelijke en stedelijke federaties wordt door elke federatie de afdeling gekozen welke afgevaardigde naar het Congres deel zal uitmaken van een nieuwe instantie in onze Statuten: de Congrescommissie.

De Congrescommissie, bestaande uit deze afgevaardigden en het Dagelijksch Bestuur der Partij, heeft tot taak den dag vóór het congres de congresagenda na te gaan en uit te maken welke voorstellen van de agenda kunnen worden afgevoerd om te worden verwezen naar de binnen zes weken na het Congres te houden vergadering van den Partijraad. Het resultaat van haar arbeid legt de commissie voor aan het congres, dat, vóór de behandeling der agenda, zelve beslist of het met de voorstellen der commissie accoord gaat. Heeft het Congres beslist, dat bepaalde voorstellen e.d. door den Partijraad dienen te worden behandeld, dan maken deze onderwerpen op het Congres geen punt van bespreking meer uit.

Ter toelichting van dezen gang van zaken diene het volgende.

Ook thans reeds kennen wij de z.g. congrescommissie. Deze wordt, wanneer het Partijbestuur daaraan behoefte heeft, door het Congres benoemd op voordracht van het Partijbestuur en heeft tot taak bepaalde onderwerpen ter behandeling door het Congres voor te bereiden. Deze onderwerpen waren in de laatste jaren bijvoorbeeld het verkiezingsprogramma en het contributievraagstuk. Ook in het door onze commissie voorgestelde schema zal het mogelijk blijven dergelijke commissies van voorbereiding in het leven te roepen.

Daar de Congrescommissie in het hier te ontwikkelen schema echter een andere taak krijgt, dient zij ook anders te worden samengesteld. De zooeven genoemde commissies van voorbereiding bestonden voornamelijk uit „specialiteiten” en afgevaardigden van afdelingen, die belangrijke voorstellen op den beschrijvingsbrief hadden geplaatst, waardoor een min of meer eenzijdige samenstelling vaak niet te voorkomen viel. In het hier uiteengezette stelsel dient zij zooveel mogelijk de samenstelling van het Congres zelve te benaderen. Om dit te bereiken op de minst omslachtige wijze en de waarborgen te scheppen, dat ook alle deelen van het land invloed krijgen op de voorbereiding van de voorstellen der commissie aan het Congres, is aan de gewestelijke en stedelijke jaarvergaderingen de verkiezing overgelaten van de afdeling, wier afgevaardigde deel zal uitmaken van de commissie.

De commissie kan geen beslissing nemen: zij kan slechts voorstellen doen. Het Congres moet zelf uitmaken of en welke punten van zijn agenda het niet wensch te behandelen. Al zal uiteraard het voorstel van de commissie — ook al door haar samenstelling — een belangrijke aanwijzing zijn voor het Congres, het Congres is volkomen vrij het niet of ten deele te aanvaarden.

Omtrent de samenstelling van het Congres doet onze commissie nog het voorstel, de voorzitters en secretarissen der gewestelijke en stedelijke federaties tot het bijwonen van het Congres uit te noodigen.

De commissie heeft zich bij het doen van dit voorstel laten leiden door de opvatting, dat deze functionarissen in ons partij-organisme een bijzondere plaats innemen. Zij en hun medebestuurders immers zijn gedurende het geheele jaar belast met de leiding en de propaganda in de gewesten en zijn daardoor het best op de hoogte met hetgeen in hun gebied leeft. Doch niet minder om het Congres zelve zooveel mogelijk de weerspiegeling te doen zijn van de organisatorische samenstelling van onze Partij, is hun toelating gewenscht, mede omdat hierdoor ook het contact tusschen de gewesten en de partijleiding wordt versterkt.

Ook thans reeds bezit het Congres de bevoegdheid bepaalde zaken van organisatorischen aard, aan den Partijraad ter beslissing over te laten. Zooals hierboven werd uiteengezet, is van deze bevoegdheid nog nimmer gebruik gemaakt. De oorzaak hiervan zal voor een niet gering deel gezocht moeten worden in het feit, dat de Statuten niet aan het Congres de verplichting oplegden, zich te beraden over de vraag of het van deze bevoegdheid gebruik zou maken. De commissie echter wenschte deze verplichting te scheppen en uit te breiden. Het scheppen der verplichting bestaat in het vóór elk Congres bijeenkomen der congrescommissie, die geen andere taak heeft dan na te gaan, welke voorstellen beter door den Partijraad kunnen worden behandeld, en het binnen zes weken na het Congres bijeenkomen van den Partijraad ter behandeling der hem door het Congres overgelaten voorstellen. De uitbreiding ligt in het vervallen van de beperking, dat de door den Partijraad te nemen beslissingen alleen voorstellen van organisatorischen aard mogen betreffen.

Voor het overbrengen van de behandeling van bepaalde onderwerpen naar den Partijraad is in het schema der commissie elke beperking vervallen.

De termijn tusschen Congres en vergadering van den Partijraad is op zes weken bepaald, teneinde hierdoor de gewestelijke besturen in de gelegenheid te stellen desgewenscht over de naar den Partijraad ver-

wezen voorstellen e.d., een vergadering van het gewest te beleggen. Op deze vergadering zullen de afgevaardigden der afdelingen, die deze voorstellen voor den beschrijvingsbrief van het Congres inzonden, de gelegenheid hebben deze voorstellen, in het bijzonder voor de afgevaardigden van het gewest in den Partijraad, nader toe te lichten.

Volgens de thans geldende Statuten moet het Partijbestuur den Partijraad bijeenroepen om te dienen van advies, ingeval politieke beslissingen van gewicht genomen moeten worden.

De commissie stelt voor ook deze beperking te doen vervallen en den Partijraad voor het geven van advies bijeen te roepen in alle gevallen waarin beslissingen van buitengewonen aard door de partijleiding moeten worden genomen, dus ook beslissingen van organisatorischen, propagandistischen of anderen aard. Onze commissie verwacht van het vervallen dezer beperking ook het groeien der noodzakelijkheid tot regelmatigere inschakeling van den Partijraad in het partij-organisme.

Tengevolge van deze uitbreiding van de taak en de bevoegdheden van den Partijraad, is het ook noodzakelijk de samenstelling van dit lichaam uit te breiden. Zoolang de Partijraad een voornamelijk adviseerend college was, kon worden volstaan met zijn huidige samenstelling. Krijgt de Partijraad de hem door onze commissie toegedachte taak, dan is deze samenstelling echter onvoldoende.

De commissie stelt dan ook voor in de eerste plaats ter vergadering van den Partijraad toe te laten (buiten degenen, die thans reeds in artikel 36 worden genoemd) de voorzitters en secretarissen der gewestelijke en stedelijke federaties. De redenen hierboven genoemd om deze functionarissen toe te laten tot het Congres, gelden voor den Partijraad in nog sterker mate. Bovendien moeten zij in de vergadering van den Partijraad niet slechts — als op het congres — adviseerende bevoegdheid bezitten, doch zij moeten, evenals de overige leden van den Partijraad, stemhebbend lid zijn.

Het gewijzigde karakter, dat de Partijraad in het schema onze commissie draagt, maakt ook een ruimere vertegenwoordiging van de jaarvergadering der gewestelijke en stedelijke federaties noodzakelijk. Op welke wijze de commissie, zich dit heeft gedacht blijkt uit de voorgestelde wijziging van artikel 6 van het Huishoudelijk Reglement.

De commissie heeft in dit artikel van het Huishoudelijk Reglement de afvaardiging naar den Partijraad geregeerd. Rekening houdende met de financiën der Partij, maar ook met het feit, dat de Partijraad een niet te groot college moet zijn, meent de commissie, dat aan de gewestelijke en stedelijke jaarvergaderingen het recht moet worden toegekend, om minstens één afgevaardigde te kiezen, een tweede afgevaardigde, wanneer een stedelijke of gewestelijke federatie 3000 leden telt en vervolgens voor elke 1500 leden meer een afgevaardigde. De verhouding wordt dan zoo, dat van elk gewest of stedelijke federatie minstens drie leden in den Partijraad zitting hebben, namelijk de voorzitter en secretaris en minstens een afgevaardigde.

De beteekenis van dit voorstel blijkt het best uit de navolgende vergelijking, welke gebaseerd is op het aantal leden der Partij op 30 September 1927:

	Huidige samenstelling van den Partijraad.	Samenstelling v. d. Partijraad, indien de voorstellen der comm. worden ingevoerd.
Partijbestuur	13 leden	13 leden
Tweede Kamerfractie	2 „	2 „
Redacties dagbladen	4 „	4 „
Vrouwenclubs	2 „	2 „
„Socialistische Gids“	1 lid	1 lid
Voorzitters en secretarissen gewestelijke en stedelijke federaties	—	30 leden
(Een vertegenwoordiger van elk der gew. en sted. federaties en de officieel aangestelde propagandisten)	21 leden	—
Afgevaardigden gekozen door de jaarvergadering der gewestelijke en stedelijke federaties	—	26 „
Totaal	43 leden	78 leden

De beteekenis van de voorgestelde uitbreiding van het ledental van den Partijraad ligt hierin, dat, terwijl bij de huidige samenstelling de vertegenwoordiging der federaties in dit lichaam de minderheid vormt, in het schema onzer commissie de verhoudingen juist anders zullen zijn en zij de meerderheid zal uitmaken.

In een geheel nieuw hoofdstuk in het Huishoudelijk Reglement getiteld „Van den Partijraad”, heeft de commissie de bevoegdheden en werkzaamheden van den Partijraad nader vastgelegd. Na de voorafgaande uiteenzettingen, is hier een uitvoerige toelichting overbodig.

Slechts zij er nog op gewezen, dat naar het oordeel onzer commissie de vergaderingen van den Partijraad als regel openbaar moeten zijn. Nu de Partijraad in haar voorstellen een deel overneemt van de taak van het Congres, dat als regel ook openbaar is, dient deze regel te worden voortgezet. Slechts de vergadering, waarin de voorloopige groslijst voor de Tweede- en Eerste Kamerverkiezing wordt opgemaakt, blijft huishoudelijk.

Evenals het Congres moet de Partijraad de bevoegdheid verkrijgen in bepaalde situaties ook andere onderwerpen huishoudelijk te behandelen.

De Partijraad zal door zijn veranderde taak en bevoegdheid meer beteekenis verkrijgen dan deze instantie thans bezit. Onze commissie acht dit een voordeel, zoowel om de reeds genoemde redenen, doch ook omdat hiermede een basis wordt gelegd voor een nauwer contact tusschen Partijbestuur en Partij. Ook het Partijbestuur immers, zal, gemakkelijker dan thans met een Congres mogelijk is, den Partijraad kunnen raadplegen omtrent plannen en voornemens, welke nog niet een definitieven vorm hebben, doch waarover het eerst een algemeene bespreking wenscht, ten einde de meening der Partij beter te leeren kennen.

* * *

De commissie heeft zich ook rekenschap gegeven van verschillende bezwaren en wenschen, welke wel eens zijn geuit ten aanzien van de grootte en de wijze van samenstelling van het Partijbestuur.

Zij meent, dat in het een noch in het ander thans wijziging dient te worden voorgesteld.

Van uitbreiding van het Partijbestuur verwacht zij geen vlotter behandeling der zaken; integendeel vreest zij, dat hiervan slechts moeilijker werken en vertraging het gevolg zal zijn.

Voor inkrimping van den huidigen omvang ziet zij geen redelijke argumenten.

Tegenover de ook in haar midden geuite meening, dat in het Partijbestuur de politieke element te sterk vertegenwoordigd is tegenover het aantal leden met meer belangstelling voor het organisatorische leven der Partij, stelt de commissie, dat deze tegenstelling wel eens scherper wordt gezien, dan zij inderdaad is, doch bovendien, dat de vrijheid der partijgenooten om ieder, die zij daartoe geschikt achten tot lid van het Partijbestuur te kiezen, niet verder dan thans reeds het geval is, moet worden beperkt.

Artikel 33 van de Statuten bepaalt, dat niet meer dan 6 leden het lidmaatschap van het Partijbestuur kunnen vereenigen met dat der Tweede Kamer. In deze bepaling acht de commissie voldoende waarborg voor een goede verhouding tusschen het aantal leden met voornamelijk politieke en die met organisatorische belangstelling.

Ook tegenover het denkbeeld, dat het contact tusschen het Partijbestuur en de gewesten zou worden verbeterd, indien de leden van het P. B. provincie- of rayonsgewijze zouden worden verkozen, staat de commissie afwijzend. Niet slechts hebben ook thans de leden zelf in de hand uit te maken wie in het Partijbestuur zitting zullen verkrijgen, doch bovendien zou bij een verkiezing naar territorialen grondslag net gevaar ontstaan, dat overigens voor het Partijbestuurschap zeer geschikte leden niet verkiesbaar zouden zijn, omdat zij toevallig in een bepaalde — in dit geval in een verkeerde — provincie woonden. Niet meer de bekwaamheid der candidaten, doch hun woonplaats zou bij zulk een stelsel den doorslag geven. Dit zou de commissie in alle opzichten verkeerd achten. Verdere beperking in de vrijheid van keuze dan de hierboven aangehaalde bepaling uit art. 33 der Statuten acht de commissie ongewenscht.

De commissie vestigt er nog de aandacht op, dat wijziging in de samenstelling van het Partijbestuur ten einde nauwer contact te krijgen tusschen Partijbestuur en gewesten, naast het door haar ontworpen schema, minder noodig is dan vroeger, feitelijk zelfs overbodig mag worden genoemd. Door de vertegenwoordiging der gewesten en federaties in den Partijraad, net belangrijker worden van de functie der voorzitters en secretarissen van de gewestelijke besturen, (toelating tot de

Congressen, stemrecht in den Partijraad), het uitbreiden der bevoegdheden en het geregeld bijeenkomen van den Partijraad, is wijziging in de samenstelling van het Partijbestuur thans onnoodig te achten daar reeds door deze wijziging een nauwer contact tusschen Partijleiding en Partij verzekerd is.

In de commissie kwam ook de vraag ter sprake op welke wijze een nauwer contact zou kunnen worden verkregen tusschen de partijleiding en instellingen als de A. J. C., het Instituut voor Arbeidersontwikkeling, de V. A. R. A., e.d.

Daar de beantwoording dezer vraag niet geheel tot de bevoegdheid der commissie behoort, onthoudt zij zich hiervan hare verdere behandeling.

Wel kwam bij hare bespreking dezer vraag vast te staan, dat zij vertegenwoordiging dezer instellingen in het Partijbestuur en in den Partijraad ongewenscht acht. De commissie voegt hier echter aan toe, dat het wel aanbeveling verdient te doen onderzoeken op welke wijze nauwer contact verkregen zou kunnen worden dan door de afvaardiging alleen van vertegenwoordigers van het Partijbestuur in de besturen dezer instellingen, zooals thans reeds het geval is.

Ten slotte wenscht de commissie er de aandacht op te vestigen, dat het ongewijzigd overnemen van gedeelten van artikelen uit de Statuten of het Huishoudelijk Reglement, welke zij ter bereiking van het door haar gestelde doel overigens moest amendeeren, niet een oordeel over deze ongewijzigde gedeelten inhoudt.

Zoo meent zij bijvoorbeeld, dat de beoordeeling van de vraag of de bepaling in artikel 36 der Statuten, dat tot de vergaderingen van den Partijraad, welke dienen ter voorbereiding van de candidaatstelling voor de Eerste en Tweede Kamer de beide Kamerfracties in haar geheel worden uitgenoodigd en tot stemmen worden toegelaten, niet tot hare taak behoort, doch tot die van de Commissie voor de candidaatstelling.

Om de door de commissie gewenschte verbeteringen in de partijorganisatie te bereiken, stelt zij voor tot de volgende wijzigingen in de Statuten en het Huishoudelijk Reglement der Partij te besluiten:

(Zie voor de voorstellen „Het Volk” van 15 Maart 1928).

De secretaris-rapporteur:

E. BOEKMAN.

42
—
1987

EL. DRUKKERIJ
DOORUITGANG
KEIZERSGR. 37B. AMSTERDAM